~~John Redman Cross~~

C. A. Young

Ps: CXXI.

Auxilium meum à IETTORA,
qui fecit cælum & terram.

Charles H. Young

Harvard University Library

Rhododagria

131 Bk on The Rose

1. Rosenberg: Rhodologia 1628
2. Ang: Sälæ - Ternarius 1630
3. Tentzelius - Exegesis Chem.

Divinum hæc nectar, dirum trahit ista venenum,

RHODOLOGIA

seu

Philosophico-Medica
generosæ ROSÆ descriptio

*Flosculus Philosophicis,
Philolog. Philiatr. Poli-
ticis, Chym. etc. adornata,*

authore

IOANNE CAROLO Rosenbergio,
Argentin. M. et P. D.
Reip. Wormat. Poliatro

ARGENTINÆ

Typis Marci ab Heyden,
Anno 1628.

Virtute in solo.

Felicitate in polo.

Boni non solum ex bonis,
sed et malis, bonum; mali
non solum ex malis, sed et
bonis, malum elaborant.

*N9r795

R812r a5773

Gift of

The Herb Soc. of Amer.

April 1938

Lin

Potentissimo & Invictissimo

FERDINANDO II.
ROMANO IMPERATORI
SACRATISSIMO, AVGVSTISSI-
MO, GERMANIÆ, HVNGARIÆ,
Bohemiae Regi, Archiduci Austriae, &c.
Domino clementissimo.

Perpetuam felicitatem.

Cenerosam Rosam, florum principem, *principum Princeps IMPERATOR Sacratissime Augustissime, Invictissime*, cum describere & Botanologicam eius Historiam tum Philosophicè tum Philiatricè pertractatam publicæ luci exponere in animo haberem, atque simul vna ex parte maximi illius, cuius **SACRA CÆS. MAIEST. VESTRA** ipsam non solùm Argentinensem, tum Remp, tum Academiam, sed & me humilimum clientem in prima, sub felicissimo

A 2 suo

E P I S T O L A

suo auspicio institutâ, promotione doctorali
 vnâ cum aliis competitoribus participem
 reddidit, beneficij & privilegiij, nullâ vnquam
 in perpetuum oblivione oblitterandi, gratif-
 simo animo anxie quasi recorderer, sed qua
 ratione mentis meæ, gratiarum debito velu-
 ti gravidæ & jam jam parturientis gratitudi-
 nem declararem, dubius hærerem; ex altera
 verò parte in animum revocarem id, quod
ex Plinii lib. 21. c. 3. & l. 16. c. 4. Tolozanus l. 6. de
Rep. c. 20. t. 34. refert, coronas nimirum flori-
 das, & maximè rosaceas, olim in honorem
 Deorum fuisse concinnatas, summâinque
 eiusmodi coronarum fuisse authoritatem; in
 ea statim acquievi sententiâ, *S^c. C. M. Vestræ*,
 quæ dignitate imò divinitate sua D^eu m in
 his terris repræsentat, nullo officij, gratifica-
 tionis & libaminis genere me pro tenuitate
 mea inservire magis posse, quàm si Rhodolo-
 giam meam, tanquam roseam corollam, pa-
 pyraceis licet rosis & flosculis (sed & Papyri
 Aegyptiaci floribus vtuntur Aegyptij ad
 D^eos coronandos, *teste Plinio lib. 13. c. 11.*) con-
 cinnatam Eidem summa submissione ac de-
 votione nuncupatim consecrarem, haud ste-
 rili spe fretus, *S^{am}. C. M. V.* pro ea, qua divini-
 tus

tus prædita est, Heroica virtute animum pro manu, voluntatem pro viribus cum bono Deo suscepturam: *Artaxerxis* Persarum, & *Ludovici XI.* Galliarum Regis exemplo, qui minima etiam munuscula optimo affectu oblata non tam superciliosè rejecerunt quàm serena fronte receperunt. Mises Artaxerxi pomum in vanno obtulit, & eidem Sineta lympham in vola manus, Aeliano authore: Regi Galliarum verò rusticellus quidam marcidum rapum, vel, ut alij volunt, raphanum, Aegidio Corrozetio teste de dictis & factis memor. Augusto verò Imperatori, ut Historiarum tradunt, agricola quidam calamum. Quos omnes nihilominus tum singulari gratia tum insignibus muneribus maximi illi Heroes affecere. Rosas *S^c. C. M. V.* ego offero, Rhodologiâ meâ contentas, Botanologicè à me descriptas, haud nobiles ex auro formatas, notas tamen eas & natas ad mortalium salutem, quæ fragrantia suavitate virtutumque efficacitate maximè excellunt, utpote ex quibus præstantissima quæque medicamina, cordialia præsertim, refrigerantia & reficientia confici soleant. Equidem cum Imperatrix & regina florum rosa sit, quo respectu Imperatorem atque

E P I S T O L A

principem ei etiam in ipso tractatulo haud præter rationem comparavi, Botanologicam eiusdem Historiam nemini præterquam, *Sacratissimo, virtutibus victoriisque verè Imperatoris florentissimo Imperatori, Regi summo*, (cui etiam devinctissimum gratissimùmque animum vt debeo, ita dedico humilimè) dicendam atque cōsecrandam arbitratus sum, non quòd vel vana persuasione vel intempestivo desiderio sperem, *Sam. C. M. V* tot tantisque Imperialibus negotiis gravissimis hoc turbulento præsertim sub Divina ferula constituti Imperij statu, ad auream, optimam, & optatissimam omnibus pacem reducendo, occupatam exiguum eiusmodi libellum (*Casarei etiam nominis Augustissimi* altitudine atque amplitudine indigni) ad manus sumpturam aut lecturam. Neque enim is earum virium est, quarum **Q** Curtij Historicus de Alexandri Magni rebus gestis liber, qui & spem authoris & expectationem lectoris felicissimà efficaciam superavit; etiamnum vel eo nomine Regibus commendatus, quòd jucunda eius lectio pristina Regem sanitati restituerit. Alphonsus namque Arragoniæ Rex, vt memorat Antonius Panormita *de reb. gest. Alphonsi*,
&

D E D I C A T O R I A.

& Aeneas Sylvius de eius dictis, Capuæ laborans adversâ valetudine, medicis multa medicamenta adhibentibus, Q. Curtij historias de Alexandri Magni rebus gestis legere cepit: cuius lectione delectatus, cùm omnem morbi vim superasset; valeat, inquit, Hippocrates Imperator, Galenus Rex, Avicenna Princeps (hisce enim epithetis Coriphæos suos, medici exornare consueverunt) vivat Curtius restitutor sanitatis meæ. Non, inquam, authoritatis, dignitatis, aut virtutis est Rhodologia mea, præmatura ignobilis ingenioli fatura, câ intentione *S^a. C. M. V.* à me dedicata, vt, posteaquam *S^a. C. M. V.* vel à longè rediantem gratiæ lucem aspexerit, excellentissimi, officiis quorum vtitur ordinariis, Archiatri & Medici Aulici (quos meritiſſimos ac celeberrimos Artis Medicæ Antesignanos, meorum arbitros scriptorum, iudices laborum lubentissimè agnosco, veneror, suspicio) perlectâ illâ pro occasione atque beneplacito, considerent & attestentur; maximas infinitasque ferè rosis à benigno Creatore inditas esse vires ad salutem atque recreationem hominum: me proindè (tenuem vix quidem nobilissimorum eiusmodi

E P I S T O L A

virorum vmbram) operæ prætium forsitan fecisse, neque oleum & operam omninò perdidisse, vtilitati certè aliorum potiùs quàm propriæ consuluisse, quòd serenissimæ illius florum reginæ Botanicam Historiam eâ, quâ nusquam hæctenus à quoquam descripta prodit, ratione & formâ fideliter, si non feliciter, pertractarim. Cæterùm qui me quàm maximè à proposita dedicatione detertere, ac deterritum diutiùs detinere primùm videbatur *Sæ. C. M. V.* summus splendor, quem ne quidem condignis encomiis efferre, nedum perferre, vel adire propiùs ignobilioris fortunæ mortalibus concessum, is jam, desperatam antea & extremâ verecundiâ suppressam, reefflorescentem alacritatem animo irradiavit, vt eo clarissimo splendore de novo animatus veluti animus meus summæque *Sæ. C. M. V.* virtute (quam cum pari fortuna felicissimè certantem non tam rustico pudore vereri quàm requisito honore revereri decet) cum primis verò singulari benignitate suscitatus, tum in *Sæ. C. M. V.* laudis nunquam satis laudatæ celebrationem, tum in gratiæ, æternâ gratiâ dignissimæ, acquisitionem, tum vltiorum motricum causarum, quæ me ad præsen-

D E D I C A T O R I A.

præsentis opusculi dedicationem impulere, declarationem expeditus, resolutus & jam in procinctu constitutus esset; nisi omnibus non dicam huius vel illius vrbis, sed totius Orbis incolis constaret, laudem *Sæ. C. M. V.* omnem omnium superare laudationē & longè transcendere vniversa encomiorum prædicamenta: & quam ab aliis alij emendicare gratiam assolent, eâ gratiosissimè *Sæm. C. M. V.* indignos potius etiam quàm non etiam dignos dignari: ac proindè in evehendis laudibus *Sæ. C. M. V.* longè majori laude me cunctas laudationes suppressere quàm illas insufficenter exprimere. Adeò inenarrabilis est *Sæ. C. M. V.* tum gloria tum gratia: quam, cum præter alios innumeros Imperij subditos Argentinenses etiam persentiant summisq; extollant elogiis; inter quos nobilissimus, consultissimus & clariss. *Ioannes Fridericus Schmidius, V. l. D. Sæ. C. M. V. Palatij Comes, Patriæ Consiliarius & Advocatus celeberrimus*, cognatus meus charissimus, tum & piè sanctèque venerandus parens meus, *Vrbanus Rosenberg/ olim Casareus Notarius & primarij Senatus Argentoratensis Assessor* optime de Repub. meritus, nunc *ἐν αὐτοῖς*, atque etiam oculissimus

E P I S T O L A

frater meus, *Ioannes Georgius Rosenberg /*
V. I. D. eorum exemplo magis magisque agi-
tatus atque animatus ego chartaceum hoc
munusculum, licet *S^a. C. M. V.* indignum.
Eidem tamen ob prædictas motrices causas
consecrare ausus sum; ut ita sub tutelari *S^a.
C. M. V.* numine ac nomine, sub ipsis Impera-
triciis Aquilæ alis secunda Rhodologia mea vnâ
mecum quorumvis siue subtiliorum siue cras-
siorum Momorum, Mimorum, Zoilorum, Sy-
cophantarum & sine κίτης Criticorum ad-
versa ac perversa iudicia vel evitare vel evin-
cere possit. Nec despero, cum certissimus
sim, *S^am. C. M. V.* laudatissimis illis, quas &
Ferdinandum I. Imperatorem Augustissimum,
sacratissime memoriæ decorasse nobilissimus
Myasingerus in Epistola nuncupatoria Apo-
stolesmatis sui in Institutiones Iustinianicas tes-
tatur, virtutibus (Iusticiâ, liberalitate, animi
magnitudine in adversis, moderatione in se-
cundis clementia, &c.) exornatissimum pes-
ctus habere. Ut Imperio non solum gratulari,
sed & gloriari omninò liceat, Cæsarem
Ipsum tum Patriæ Patrem, tum literarum li-
teratorumque Patronum & Mœccenatem
esse inter illustrissimos doctissimum, inter
doctiss

doctissimos illustrissimum; facultatum Doctores, præsertim doctiores, vndiq; ferè pres-
 sos, singulari patrocinio tueri ac defendere;
 Medicinam, sanitatis & vitæ reginam, (sed
 ab impiis ac infidelibus Iudæis Christi Chri-
 stianis orûmq; adversariis, temerè sese nobilif-
 simis facultatibus ad nescio quam occasio-
 nem qua occasione versutissimè immiscen-
 tibus, & aliis empiricis medicastris, miserè
 prostitutam) & veros Medicos, Naturæ con-
 sultos, summo favore favere: id fortean consi-
 derare, quod Historiæ testantur, tantam ni-
 mirum olim Medicinæ dignitatem fuisse, vt
 plurimi etiam reges & principes eam studio-
 sè excoluerint: inter quos *Gentius Rex* Illyri-
 cus, à quo *Gentiana* inventa, *Mauritania Rex*
Iuba, *Artemisia* Regina Cariæ, à qua deno-
 minata herba *Artemisia*. *Fridericus III. Im-*
perator hortis plurimum oblectatus herba-
 rum summam cognitionem habuit, vt medi-
 cos suæ ætatis facilè superaret omnes in eâ
 noticiâ, teste Cuspin. *Plutarchus* memorat,
 fortissimum Heroem; *Herculem*, Medicinæ
 peritum fuisse: à quo genus suum deducens
Hippocrates Medicorum summus, in tanta ab
Atheniensibus dignitate fuit habitus, vt sta-
 tua

EPISTOLA

tua ei in æternam memoriam erecta fuerit. *Petrus Vlyxiponensis Episcopus Tusculanus* in Medicina doctissimus Pontifex factus *Ioannes XXII* dictus, teste Platina, thesaurum pauperum conscripsit. *Hadrianum* quoque Imperatorem Medicinæ studiosissimum fuisse referunt. *Alexandrum Magnum* Medicinâ ad còimbutum atque delectatum fuisse scribit Plutarchus, ut multis amicis succurrerit in morbis certâque remedia & victus rationem ordinârit. Immo ipse *DEUS*, Rex regum & Dominus dominantium, medicum sese professus est. *Exod. c. 15. v. 26.* Et Dominus *IESUS* varios etiam nullis herbis, sed vivificis solummodò verbis persanavit morbos insanabiles mortuòsque vitæ restituit. Quorum omnium consideratione permotus *S^c. C. M. V.* Rhodologiam meam, quâ possum, maxima submissione, observantiâ, piâ sanctâque veneratione in clientelam offero; & oro, ut, quâ mansuetudine supplices subditorum libellos quotidie suscipit serenâ fronte, eâ etiam Rhodologicum meum libellum suscipere haud dedignetur; atque, ut veteres non tantùm corollas è rosisnectere & capiti imponere, sed & pavimenta sepè rosis consternere refrigerationis

DEDICATORIA.

tionis ac recreationis gratia soliti sunt (veluti Medicorum Archidux, & ANGELUS GALENUS *l. 10. meth. med. c. 8. & l. 1. de art. cur. ad Glauc. c. 14. testatur*) ita S^a. C. M. V. oblatas à me, chartaceas rosas infimo saltem in amplissimæ Bibliothecæ suæ pavimento recreationis gratia stratas velit. Quod dum spero, DEO OPT. MAX. cœlesti Imperatori *Sam. C. M. V.* unâ cum IMPERATRICE *Augustissima*, FILIO, *Hungariæ & Bohemiæ Rege Sacratissimo*, *Prosapia* universâ serenissimâ (divinitus benedicto Imperatorum & Regum seminario) atque etiam Aulâ amplissimâ, inclytâ, ardentissimis votis devotissimè commendo, ut constantissimâ optatissimæ pacis, sanitatis, felicitatis fruitione vivant, valeant ac in æternum floreat. Ita animitus precor. Wormat. 3 Calend. Febr. Anno Christi: *FLoreat saLteM paX atqVe Verltas DlebVs nostrIs*. Esa. c. 39.

S^a. C. M. V.

Humilimus subditus & cliens

Iohannes Carolus **Rosenberg** /
M. & P. D. Reip. Worm.
Poliat,

In Rhodologiam Philosophiatricam

NOBILISSIMI AC EXPERIENTISSIMI VIRI, M. & P. D.
Reipubl. Wormat. Poliatri.

*Vc illustris ades, cohors Sophorum
Ordo totius innovator orbis
Cui tantam tituli crucis Rosatæ
Atq; insignia promovent salivam:
Vos, inquam, Rosæ domus sodales
Pleni numine, præscij futuri*

*Quæis tingens lapis, Alchymisticaque
Divinum artis opus leve est Parergon:
Huc huc, æquamines adeste Mystæ,
Autorique, suo libelluloque
De virtutibus edito rosarum
Grates, quas meruit referte, proque
Vestri nominis ampliacione
E rosis, violis, calendulâque
Sertum fingite, mollibusque doctum
Circumcingite verticem corollis.*

*Seu vos torrida Fessa, vel Marocchi
Cælum contegat, aut silens erêmus,*

Sen

*Seu vago pede pervoletis vrbes,
Et pallatia fumivendulorum,
Rhenumque, Ararimque, Tiberimque,
Exosive diem, quietiores
Sedes quaeritis horridis in antris
Huc deflectite singuli, Rhodori
Velantes roseis caput corollis.*

*Seu vobis labor est inusitatus
Plebi condere formulas loquendi;
Sive denique pervicace tacti
Afflatu violentioris ignis,
Mentem corrigitis sacrae Tabellae:
Huc adeste quot estis universi,
Et doctum roseis mei Rhodori
Circumcingite verticem corollis.*

*Fallor! nullus adest, & Enthetam
Summa oblivio, ferreusque Avernus
Somnus corripuit sodalitatem:
Ergo, abite quot estis universi
Fratres, auriferum Tagum daturi
Sed mendaciloqui crumenimulga
Sed melancholici, Thrasi, histriones,
Sed non visibiles tenebriones;
Ite precipites ad antra, vostra
Cum fama, & renovatione mundi,
Scriptisque omnibus istius farinae.*

At verò tibi, cui salubrioris

*Doctrinæ radius, Rhodore, fulsit,
Cui verè roseum novem sorores
Herbarumque Deus dedere nomen:
Quis non accinat, osculumque figat?
Quis non sertula præbeat, decoris
E rosis, violis calendulâque?
Aut quis tam vacui fiet cerebri
Qui laurum neget implicare fronti
Nec non purpureas comis corollas.*

*Tanto acumine mentis explicanti
Naturam & varium genus rosarum,
Et quæcunque manus vetustiorum
De Rosa medico notavit usu,
Et quæcunque etiam recentiores
Dictarunt Chymici foci labores;
Cur non gratuler intumis medullis?
Cur non osculer extumis labellis?
Cur nonserta parem tuis libellis?
Cur non tempora floribus novellis
Bellulisque comas premam rosellis?
Cur non ingenuum mei Rhodori
Exornem roseis caput corollis?*

Transmittebat debiti officij ergo

*Samuel Clossaus, Med. Doctor, apud
Mediomatricos.*

In nomine J E S U.

Præludeum seu præloquium in Rhodologiam.

Los omnium florum princeps, generosa Rosa (sic à subtilissimo Nature secretario, Iulio Cesare Scalligero, scientiæ aligero, nominata) inter alias, quas DEUS OPT.

MAX. omnium rerum conditor, pro summa sua potentia, sapientia, ac bonitate, Hominis (olim vivæ veræque ipsius imaginis, nunc verò post lapsum, pro dolor, obscurissimæ umbræ) gratia fabricavit, creaturas minerales, vegetabiles & animales, medico vsui dicatas, excellere vnanimi omnium excellentiorum tum Philosophorum tum Philiatrorum cōsensu videtur. Nullum namque simplex, nullum ingrediens, medicis sic dictum, vel vernaculum, nobisque contrerraneum, vel exoticum & peregrinum, quod in Medicina magis necessarium, magis vtile, magis jucundum. Nullum certè metallum, nulla planta, nullum animal, è quo tot & tanta, quot & quanta è rosa, omnis generis medicamenta, interna & externa, conficiuntur; vt

meo quidem iudicio Pharmacopœorum *Panacea* haud ineptè dici queat. Omnium certè horti & scrinia ubique rosas, conclavia & tabulata rosaceis abundant medicamentis. Et sanè, si quæ Pharmaceuticis in officinis vel præscribi vel dispensari (bonâ veniâ cum medicis ita loquar) vel dividendi videntur, tertium ferè quodque rosaceum, id est, è rosa vel absolutè vel ex parte constitutum animadvertitur. Imò posset integra ferè ad omnis generis morbos accommodata pharmacopœa instrui & institui, & solis è Rosa paratis pharmacis, tam Galenicis quàm Hermeticis (destillatis scilicet, aqua, oleo, spiritu, succo, infusione, Iulepo, syrupis variis & speciebus, electuariis, conservis, extractis, pilulis, tragæis, tabulis, rotulis, oleis, vnguentis, ceratis, emplastris, balsamis) adornata Rhodo pharmacopœa nominari.

Ne quid de eximio & frequentissimo eius in Arte non solum Spagyrica, sed & magirica seu coquinaria vsu dicam. Certo certius est, optimum maximum Rosæ præ reliquis omnibus simplicibus vsu esse in consiciendis tum alimentis tum medicamentis præstantissimis. Quibus motus animum meum (aliàs discendi potius quàm docendi scribendive cupidum, omnis certè inanis gloriolæ & lucelli cupiditatis expertem) appuli ad describendum pro ingenio tenuitate nobilissimum florem, Botanicam illam seu vegetabilem panaceam, cuius vsus quotidianus

dianus maxime necessarius, vtilis, & iucundus (colore, odore, sapore, virtute) summam apud mortales & gloriam & gratiam promeruit: præsertim cum viribus preciosissimæ, exiguo tamē precio comparari possit ac soleat. Etenim vernacula nobis, conterranea, seu sympatriota, princeps licet planta, haud solis tamen principibus & magnatibus, sed & infimis rusticellis nata & nota, tantò etiam magis grata est: nec proindè minori in existimatione habenda.

Atque hinc reprobanda potius quàm approbanda illorum opinio, opinione firmata consuetudo, quâ neglectis rejectisque iis, quæ natura, alma mater, nobis in patria nostra monstravit, donavit, commendavit, medicamentis simplicibus, præ pedibus nostris excrecentibus, efflorescentibus, & effructescentibus ad exotica, quandoque etiam exitiosa, ceu sacram quandam anchoram vnice confugiunt: ac si nostratia mera essent zizania, oculis elegantia pascendis tantùm & naribus fragrantia titillandis à rerum omnium parente DEO & ei ancillante Natura (quam iustissimam æquè ac sapientissimam vbique vocat venerandus senex noster Hippocrates) frustra data aut alendis solùm vermibus, erucis, limacibus, araneis nata? Nimirum, vt vestimentis, ita & medicamentis raris, novis, & nothis, repudiatis notis, sunt qui gaudere solent: quemadmodum & ipsorum medicorum novitate ac varietate

plurimam delectantur, neglectis nonnunquam odio & invidiâ eruditissimis, electis contrâ factioso favore rudibus, semidoctis, semicoctis impudentibus, imprudentibus, medicastis maximas non raro inconstantiæ & ingratiitudinis pœnas dantes. Perperam itaque faciunt, qui cognitis & cognatis posthabitis simplicibus, incognita, incerta, barbara, precio sæpenumero magis quàm virtute preciosa suspectaque omninò accersunt. Quibus & vitæ & fortunarum aleâ incertâ, lubricâ & momentaneâ acquirendis

Impiger ad Græcos, Mauros, Babylonas & Indos

Velis acremis pharmacopola volat.

Quod temerè fieri, Plinius (quamvis malè-informatus atque parùm sanus aliquando rerum Medicarum æstimator) etiam Medicis obiicit, dum inquit l.22. c.24. Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium aut extremi orbis Medicinas attingimus. Non placent remedia tam longè nascentia; non nobis gignūtur, inò ne illis quidem, alioqui non vèderent. Quanquam ille affectibus correptus arbitèr immaturum & iniquum videatur tulisse iudicium, dum exotica omnia, omniaque composita & ipsam medendi artem reijcere contendit. Sed (ut ipsum & ipsius asseclam Antonium Mizaldum in Alexicepi sui præfatione ex Theodori Zvingeri lata sententia condemnem) Plinius cum ex libris & commen-

commentariis veterum medicamenta varia in opus suum seu farraginem Historiarum (sepe etiam fabellarum) naturalium congeisset eaque infallibilia & nunquam variabilia esse crederet (quod idem tyronibus contingit, cum primum Medicinæ præcepta discunt, ut quemvis morbum sibi oblatum se felicissimè curaturos confidant) medicos damnare fuit ausus. 24. C. I. quòd compositis medicamentis vterentur, cum simplicibus vti possent, quòdque remedia ex vltimis Indiis petita adhiberent, cum vulgatissimis aequè felici successu vti possent. Sed quàm credulus hac in re, diligentissimus aliàs naturalium rerum promus-condus, Plinius fuerit, cuius vel mediocriter in arte versato liquere potest. Non rem, sed artem se damnare ait. At non videt, artem absque re subsistere non posse, nec rei absque arte certum & verum esse usum. Si mores hominum damnat medicinâ præpostere vtentium, damnet etiam vinum, quo plurimi ad ebrietatem abutuntur; damnet Venerem, quâ tamen genus humanum conservatur & propagatur; damnet causidicinam Politicæ medicinam. Plinio certè indigna etiam illa argumentatio. Si ad usum quempiam vel nobis vel Indiis nata essent Indica simplicia non venderent ea. Cancrina sanè consequentia. Quale verò argumentum illud est, quo libro 22. C. 24. contrà medicorum cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota disputat, quòd Natura

simplicia omnia creavit? Annon pari ratione Spagyricam, Magiricam, & plerasque alias Mechanicas artes tollet? Ceterum, quia Medicinam nunquam exercuit Plinius, iccirco vim illius ignoravit, nec consideravit, composito morbo compositum medicamentum, simplici simplex, extremo extremum esse opponendum. Adde quod Plinij Libri, cum non tam Philosophici, acroamatici, & Medici, quam Philologici, exoterici & Historici, narrationes aliquando potius quam rationes, casus quam causas nobis exhibeant, pluribus nonnunquam mendis quam medicamentis referti; non etiam adeo sine autentici, ut à Plinianis quibusdam mancipiis habentur. Nihilominus, ut verum fatear, multò tutius fuerit, veluti scripsit ad Antigonum Regem Diocles Carystius, medicus ab Hippocrate famâ & ætate secundus, & à Galeno tantoperè commendatus, ijs uti, quibus delinqui facile non potest: ex quorum numero cum primis innocentissima Rosa. Quare nec peregrinis & incertis ita subscribamus, ut certa & probata proscribamus. Fallax est Medicus, inquit Arnoldus Villanovanus, aut ignarus, qui quærit inusitata & rara, cum possit communibus subvenire languenti. Cui adstipulatur alter Dioscorides, Andreas Matthiolus, fidelissimè monens, hoc ævo sincera haud facile inveniri medicamenta, quæ ex Barbaris & omnium maximè ex Alexandria & Syria ad nos convehuntur. Siquidem

cum

cum omnia per Mauritanorum, Turcarum, Iudeo-
rumque manus transeant, qui nobis Christicolis
semper dolos fraudesque moluntur. Diis suis (vt
Indi Deastro suo Vizlipuzli) gratissimum sacri-
ficiū facere sibi persuadent, si nos in re quapiam
fallere, inficere, interficere possint. Vt ob id ineptè
quidam peregrina pharmaca cum Barbaris nomen-
claturis suis tantoperè ad miraculum vsque extol-
lant, vernaculis atque avitis hortorum nostrorum
remediis absolutè præferant; cum illa, vt pote sæ-
piùs obsoleta, putria, arida, à muribus, araneis,
vermiculis, tineis, blattis, muscis vitata, marco-
re ac situ corrupta, vetustate & longa va repositio-
ne exsucca, corrugata, flaccida, enervata, revera
quandoque expiatione plus indigeant quàm vt cor-
pora ritè expiari seu purgare ipsa queant. Verūn
enimverò mediā hic procedendum via, & nec ijs
qui nullis exoticis vtendum censent pharmacis, ap-
plaudendum iudicari. Vtraque tum conterranea
tum exotica à benignissimo DEO ad suam gloriam,
Hominis verò vtilitatem creata. Sicubi tamen no-
biscum sata & nata nobis obviam veniant ac pro
voto nostro satisfacere valeant, cur aliena magno
nec necessario precio & dispendio conquiramus?
præsertim cum illa nobis sint familiariora & cōve-
nientiora. Vt quid opus habeam Rhabarbaro vel
Diagridio, vbi syrupus rosaceus solutivus simplex sit
sufficiens? Atque ob hanc ipsam rationem omnino

etiam statuo, tamdiu à mineralibus & metallicis
remediis validis, ne dicam violentis (suum aliàs in
Medicina locum obtinentibus, ceu extremis reme-
diis in extremis affectibus) medico puræ consci-
entiæ addicto abstinendum esse, quamdiu lenibus,
blandis, innoxiiis è classe vel animalium vel vege-
tabilium, seu plantarum petitis simplicibus scopo
& intentioni satisfacere possit. Sed de hac
re plura inferius.

RHODO:

R H O D O L O G I Æ

P A R S I.

C A P V T I.

*Varia continens Rosæ encom-
mia, &c.*

VM simplicia, vt modò in Præ-
loquio declaratum, ab omni
antiquitate maximè sint cele-
brata in medendi arte, vtpote
quibus potissimùm tutò, tum
& pro necessitate citò atque jucundè multo-
rum magnorùmque morborum cura perfici
possit ac soleat; eadem etiam tanquam na-
turæ nostræ familiarissima cum primis in Me-
dicina nostra commendata habeamus: &
plantarum reginæ Rosæ, beneficentissimæ
favissæ, suavissimæ sensuum amasiæ, Histo-
riam Botanologicam tum Philosophicè tum
Philiatricè nunc describamus: factò exordio
ab illius encomio, quo eam antiqui pariter ac
neoterici Iatro-Philosophi ad cœlum vsque
extulêre.

*Rosa bene-
ficentissima
favissa.*

Equidem cùm generosa ROSA raro flo-
ris

ris ac odoris privilegio nobilitata summum hortorum nostrorum ornamentum sit & habeatur, non mirum est, venerandam antiqui-

Anacreontis de Rosa carmen encomiasticum. *ta vetustissimus*, sequentem in modum ipsam decantare ausus, imò coactus, fuerit.

*Rosa flos odorque Divûm,
Hominum rosa est voluptas,
Decus illa gratiarum,
Florente amoris horâ
Rosa suavium Diones.
Quid plura? nōne multis
Medicina certa morbis?
Huius senecta suavem
Servat juvenæ odorem.*

Quos versus Henricus Stéphanus eleganter ita cecinit.

*Rosa honor decusque florum:
Rosa cura amorque veris:
Rosa cœlitum est voluptas.*

Rosa regina florum, Statium l. de Leucippæ & Clitophontis amoribus statuitur, si Iupiter floribus regem imponere terra orna vellet, Rosam inter flores regnum obtenturamentum, ram: cùm hæc pluribus sensibus, utpote oculis, Naturæ velis, naribus & palato acceptissima, verè sit xillum, &c & habeatur florum regina, terræ ornamentum, plantarum decus, oculus florum, prati rubor,

rubor, pulchritudo coruscans, terræ risus, veris Phœnix, Naturæ vexillum, pompa, triumphus.

Hinc *Æmilius Macer* de materia medica *Rosa* *au-*
l. 1. c. 27. rosas aureolas vocat, & antecedente, *reola.*
c. 26. ita canit,

Dici flos florum nobis rosa jure videtur.

Flos florum.

Et alius quidam :

Dici jure solet rosa florum gloria prima.

Et *Iulius Cæsar Scaliger l. 2. de plant.* Flo-
 rum, inquit, rosa princeps est. Quod etiam *Florum*
 habet *ex 125. f. 13.* Item *ex 287.* Rosa tum pre- *princeps.*
 ciosior tum elaboratior quàm quævis gem-
 ma. Et *ex 141. f. 4.* Rosæ fragrantia omnium *Rosæ ele-*
 jucundissima. Nec fragrantia solùm, sed & *gantia.*
 elegantia atque virium excellentia præstant :
 candore nitent, rubore rutilant, odore & sa-
 pore recreant, virtute reficiunt. Quare si
 quis omnibus laudibus sit dignus, rosa nunc-
 cupatur. Vndè *S. Hieronymus l. 2. Ep. 15.* de puel-
 la laudatissima scribens, vniversa, inquit pro-
 pinquitas rosam ex se natam gaudeat. Et bea-
 tissima sanctissimi Iesv genitrix *Virgo Maria* *S. Mariâ*
 rosa metaphoricè & mysticè nuncupatur. *rosa.*
 Hinc *S. Bernhardus.* Maria est viola humilita-
 tis, lilium castitatis, rosa charitatis.

Quibus ac similibus elogiis fortean mo-
 tus excellentissimus medicus *Augustanus,*
Raymun-

Raymundus Myndererus Rosam & verè deperire, & ferè adorare videtur in Aloedario suo Marocostino, sequente alloquio. Tu terræ ornamentum plantarúmque decus, florum ocelle, horti rubor & amœnitas, pulchritudo coruscans & formosis foliis comata nobilibúsque frondibus luxurians *Rosa*, *Rodopharmacis* admixta nostris, vires tuas exere. Tu purgantia rectificabis, aliorum calorem minues ac temperabis: tu sanguinem, adustos humores elidens, depurabis; tu viscera præcalida ad commodationem reduces; tu ea flaccida firmabis, humores naturales conservabis, præternaturales & purgantes expurgabis, medios seu neutrales emendabis, universos putrefieri ac corrumpi prohibebis; tu nauseam fugabis, fluctitantémque ac in ventriculum regurgitantem bilem abiges tu cordi robur afflabis eaque omnia præstabis, quæ te tuis donis à summo creatore tuo tibi concessis omnis ætas experimentorum copiâ ducta hucusque præsumpsit.

Non esset, inquit idem *Mindererus*, vel lux vel luxus Apothecis, si *Rosa pharmacopæis* desideraretur.

C A P V T II.

QVapropter olim ab Ethnicis dignæ habitæ erant rosæ, quæ Auroræ dicarentur. Vnde apud Ovid. 2. *Metamorph.* legitur.

— ecce vigil nitido patefecit ab Ortu

Purpureas aurora faces & plena rosarum

Atria.

Imò etiam Veneri, vel potiùs Cupidini, *Rosa Veneri & Cupidini consecrata.* sacrata fuit Rosa. Hunc namque tota facie repræsentare videtur, quemadmodum scripsit *Philostratus*. Etenim rosa recens & juvenis apparet in suo rosario, nec non blanda, ut Cupido: aureis præterea comata est capillis, ut ille: spinas pro telis seu jaculis gestans, pro facibus fulgorem, pro alis folia, brevissimæ, ut ipse Cupido, durationis: addo, quòd sicuti rosam absque læsione paucissimi assequuntur, ita Cupidine absque corporis vel animi vel fortunarum læsione & jacturâ paucissimi potiuntur.

Verùm Rosam Cupido Veneris filius, ut *Vndè pro-* Poetæ fabulantur, Harpocrati, silentij Deo, *verbium:* digito labia compescenti, donavit. Vnde mos *sub rosa dictum.* ille fluxisse videtur, ut in cænaculis Rosalacunaribus supra mensarum vertices affigatur, ut quisque sit secreti tenax, nec facilè divulgat, quæ sub Rosa, id est, silentij fide, dicta sunt,

sunt. Qua de re elegantissimus Poëta sequentem in modum canit :

*Est Rosa flos Veneris, cuius quo furtiva laterent,
Harpocrati matris dona dicavit Amor.
Indè rosam mensis hospes suspendit amicis,
Convivæ ut sub ea dicta tacenda sciant.*

*Turcæ rosas
honorant.*

Turcæ, ut refert *Augerius Busbequius* in itinere Constantinopolitano, Mahumeti suo rosam ceu singularissimum honorarium deferunt & rosarum folia humi jacere minimè patiuntur, quòd, ut veteres rosam ex sanguine Veneris, sic isti ex sudore Mahumetis natam sibi persuaferint. Itaque si fortè vel rosæ (vel etiam chartæ) folium repererint, erectum & osculo exceptum sæpius, in rimam aliquam parietis positum obstruunt & reservant. Quasi verò flos tam fragrans ex tanta tam sordidi athei spurcitie demùm succrevisset, cum tamen rosa sordidis plerisque etiam infectis cantharidibus, scarabæis, &c. adversa esse soleat, testibus *Theophrast. Plin. Scal. &c.*

Cæterum illud è rosis paratum donum
S. Doro- seum munus honorarium, quo S. Dorothea post
thea rosas exantlatum martyrium Theophilum digna-
hyeme è Pa ta est indignum, mirabile pariter atque me-
radyso trās morabile videtur. Dorothea namque Virgo
misit Theo- beatissima, ut refert Marulus, Cæsareæ, Cap-
philo. padociæ oppido, pro Christi nomine à Fabri-
cio

cio præfecto diu torta, cùm tandem ad capitale supplicium duceretur, gaudebat, quòd se ad sponsum ire diceret, cuius paradyfus omnium florum omniumque fructuum feracitate multò amènius quàm dici possit, ver-
net, suaviùs fragret, copiosiùs exuberet. Tunc Theophilus scriba joco illam rogavit vt cùm eò pervenisset, indè sibi rosas aliquot mittendas curaret. Cui ipsa: ne quid, inquit, impossibile esse credentibus credas, quod petis efficiam. Postquam ergo decollata est, Theophilo in curia versanti puer cum cistula recentium rosarum plena apparuit, & quidem brumæ tempore, quo nihil florere solet, easque ipsi à Dorothea de sponsi sui paradyso missas dixit: & cùm obtulisset, ex oculis evanuit. Videns ergo ille seriò factum, quod joco poposcerat, quia fieri non posse credebat, & altiùs rem secum cõsiderans, Christianum se professus est martyriùmque sustinuit: post rosas fructum quoq; veræ perfectæque beatitudinis percepturus.

Solet insuper & rosa apud principes & *Rosa munus hono-*
magnates cedere in munus honorarium. Sic *rariū prin-*
Pontifex Romanus, vt notat Theod. Zvingerus *cipale,*
in Theatr. vitæ hum. è libro ceremoniarum, singulis annis Dominicâ quartâ Quadrage-
simæ, Lætare Hierusalem, rosam auream,
precio-

preciosis odoribus delibutum, inter Missæ solemnities consecrat, eamque sacro peracto principi alicui Christiano aut præsentis offert, aut absenti mittit honoris ergò: vt, cum nihil rosâ magis quidem sit caducum, præsentis vitæ fragilitas agnoscat: cumque nihil suave magis & odoratum, futuræ immortalitatis (cuius symbolum in hoc mundo aurum est, metallum æternitatis cuiusdam atque incorruptibilitatis particeps) desiderium accendatur & confirmetur.

Regius Psalter metaphoricè quosdam suos psalmos rosas aureas nuncupans ad simile quippiam allusisse videtur.

Guilielmus, Scotorum Rex legatos ad Pontificem Romanum, Alexandrum III. cui nomine suo obedientiam declararent, Romam misit. Alexander vicissim rosam auream balsamo oppletam, indicium singularis adversus regem charitatis, per eosdem dono misit: privilegiis insuper compluribus donavit, teste *Hectore Boethio* l. 13.

Leo X. Fridericum Saxonie Ducem initio reformationis à Luthero in Germania institutæ, aureâ rosâ donavit, anno salutis 1518. Et postea anno 1524. Alexander VI. Henrico II. Angliæ regi, qui contra Lutherum scripserat. *Sleidan.* l. 1. c. 4.

C A P V T I.

Ipsi quin etiam *Imperatores Romani sacratissimi* quamplurimorum illustrium, generosorum ac nobiliorum virorum insignia rosis olim decorarunt, quibus etiamnum gaudent antiquissimæ familiæ. Nec immeritò.

Insignia Imperatoris privilegiis rosis decorata.

Nam rosa nobilibus meritò gestanda videtur : tum propter floris nobilitatem, tum quòd illa olim vel nobilis cuiusdam virtutis & victoriæ vel notabilis lætitiæ signum fuerit, vt colligitur ex *Plinij lib. 21. c. 3.* vbi refert, *L. Fulvium argentarium bello Punico secundo, quòd tempore eo funesto ex pergula sua rosis coronatus in forum prospexisset (vndè cæteris mœrentibus solus lætari videbatur) in carcerem tamdiu conjectum fuisse, donec bellum finiretur. Atque, vt quorundam saltem illustrium & nobilium Germaniæ nostræ familiarum earundemque insignium à Caesaribus ipsis concessorum mentionem faciam (oblivioni tradito Achillis scuto, quod, vt & cassides Hectoris & Æneæ, rosis insignitum fuisse legitur) in insignibus Illustrissimorum Saxoniæ Ducum continetur rosa rubra in area candida. In Anglia duę celebrantur familię ab ipsa regia prosapia deductę : alteram rosam rubram, rosam albam alteram*

nuncupant. De quibus *Polydorus l. 16.* his verbis. *Henricus III.* Anglorum Rex genuit ex *Aleonora* filios mares, *Edovardum* Valliæ principem, qui in eius locum successit & *Edmundum*, comitem *Lancastrium*. Extiterunt longo pòst tempore, qui tradiderint: hunc *Edmundum* fuisse majorem natu *Henrici* regis filium, sed quia deformis esset, idcirco *Edovardum* regnum obtinuisse. Hinc postea duæ nobilissime familiae ortum habuerunt, quarum vulgus etiam nunc alteram rosam rubram, alteram albam appellat, quòd rosa alba vnus, & rubra alterius familiae insigne sit. Atque ista commentati sunt, quo *Henricum IV.* jure regnum repetivisse probarent, qui ad *Edmundum* genus suum referebat.

Insignia Ducum *Pomeraniæ* recipiunt rosam rubram in campo citrino.

In insignibus principum à *Rosenberg*, (cuius jam stirpis & ramulos & fructus omnes generosissimos, quos benignus *Deus* excrescere voluit, ipse etiam collegit, & æternum florituro paradyso suo implantavit.

Comites à *Stollberg* rosam albam habent comâ flavescente in campo cœruleo.

Comites à *Levvenstein* rosam albam.

Insignia comitum à *Leiningen* quinque rosas albas comprehendunt. Ingre-

Ingreditur & rosa insignia comitum à Lippe, comitum in Rappersvill: Baronum à Trautmansdorff: equitum & nobilium à Törring, à Svartzenberg, à Flachstein, Wildenfels, Schleinitz, Hoenfeld, Oberheim; in Schönau/Rehling, Masko, Puchler, Müllstetter, ab Annenberg, Putzen, Kresberg, Kopfschitz, à Rosenberg, Rosenbusch, Roseneck. (Quorum familia perbellâ quadam bellicâ Historiâ clara ansam mihi præbet, eandem hîc obiter paucis recensendi. Eo bello, quod anno 1499. Suevi confœderati contrâ Helvetios Maximiliani I. auspiciis gessere, Helvetij Blumenfeldam oppidum Cleggovix in potestatem redegebunt, vitam obsessis pacti, & quantum singulis humeris efferre possent. Vxor Roseneckij, oppido præfecti, cum sciret, eum maximè peti, in humeros elatum extulit. *Vrftifius l. 6. Hist. Bas. c. 20.*

Rosam insuper insignibus suis fovent, nobiles à Guttenberg, Rosenau, Hatzfeld, Strackvitz, Gäfrug, Langenau, Nobeck, Lest, Kanitz, Hamerstein, Clinghartn, Kuchlin, Holderman, Malsburg, Hoenstein, Rosenbach, Bodenvitz, à Rosheim, Mülheim, Rosenhatz, &c. Item Patricij Francofurten-
ses, Holtzhausen, Völcker, Ieckel. Patricij

Augustani, Dillinger, Rehlinger, Menhart, Pimmel, Rosenberger. Patricij Noribergenses, Rosenthaler & Münsterer. Civitates, vt Hagenoa, Wertheim, Cronach, Gaislingen, Rosenfeld, Rosenheim.

*Insignia B.
Lutheri.*

In Thaumasiandri B. Lutheri insignibus erat crux nigra, cordi impressa, in candida rosa. Candida autem rosa erat, vt ministerij præsentem puritatem atque innocentiam, futuram verò gloriam immaculatam significaret. Nigra erat crux, ad declarandum tristem quidem crucis, atræ ad mortem viæ, sensum, sed felicem interim carnis mortificationem & consequentem mentis vivificationem: Ipsi impressa cordi, vt demonstraretur, veri Christiani & constantis Theophili crucem non tam à corde, in quo charitas residet, dilectionem DE I abstrahere quàm ad idem attrahere. Sunt namque illa nobis visa nocumenta vera documenta: nec habetur à sacrosanctis viris verus Christianus, qui non etiam sit Crucianus, cum demum post crucem lucem percipere nobis sit concessum. Atque hoc sano sanè sensu Rosæcrucianos nos Christianos esse omninò decet: neque tamen simios impudentium atque insolentium illorum novatorum, otiosis negotiis occupatissimorum errorum, ridiculorum so-

Rosæcruciani.

mniato.

nniatorum, qui tum alienis, tum propriis & quidem (vt verum fatear) subtilissimis ingeniis abutentes sophisticâ, vanâ, futili, ac inutili scientiâ & multiloquentiâ freti multa promittunt optima maxima, inaudita; præstant verò vel nulla vel mala; cælum terræ miscent, omnia confundunt, obscurant, pervertunt: dum nimium se suaque laudant, cunctis aliis illudunt, atque adeò haud leuiter lædunt omnes omnium ordinum studiosos, admirandâ sanè factione & fictione, jocundis quidem nonnullis, sed plusquam Poëticis fabellis ac insaniis, Ita extraordinariâ operâ & inopinata digressionem cogor cum aliis viris optimis ac sapientissimis, quorum ego vix tenuis umbra sum, præstigiosam laternam, splendida obscuritate claram, aperire, atque in ea pro lumine tenebras ostendere posteritati: cum videam, nec sine cordolio videam, adeò arridere sola nova prurientibus auribus, vt optima quæque cum ipsis solius novitatis gratia commutent. Sed has similesque alias intemperies cum omnium optimè maximè DEUS OPT. MAX. ad sanum temperamentum reducere possit, illi non solum vni omnia emendanda & in melius transferenda transformandaque relinquamus, sed & animos dedamus nostros sa-

crâ modestiâ temperatos. Cæterùm & argenteas varias, majores & minores, & aureas monetas (rosam nobilem præsertim, indè nuncupatam) rosâ signatas esse notum est iis potissimùm, qui eas ex professo venantur, imò venerantur etiam nummicupidi Plutonis servi. Verùm, nisi fallor, at non fallor, scio, non tam impressum metallo rosæ characterem quàm ipsam materiem pro forma metonymicè assumunt atque amplectuntur, (cùm certò experiantur, literis hodiè nullam inesse vim atque efficaciam; tum & literarum & literatorum lucrum esse perexiguum.) Quà ratione quosdam etiam Christi, sanctorum & principum imagines diligere atque colere animadvertimus.

C A P V T IV.

Similitudines à rosa petita.

SEd, ut undè digressi sumus revertamur, inter alia, quæ ad generosæ rosæ celebrationem faciunt, haud postremum locum obtinent similitudines & paræmiæ, quæ ab illa ceu radice nobilissima & basi firmissima peti solent tantò plures ac præstantiores, quantò plures & præstantiores illa ipsa proprietates, qualitates, virtutes, in se continet: quarum umbræ variam in aliis rebus effigiant analogiam & pulcherrimam constituunt harmoniam.

niam. Exempli gratia præclariores quasdam, omiſſis ſexcentis ferè aliis, in medium producam, relictâ Philologis amplificandi occasione.

Et primùm quidem Rosæ comparari po-
teſt Theophicè Dominus I E S U S C H R I -
S T U S.

1. Ratione generis. Generoſa roſa eſt. Ge- *Rosæ com-*
neroſiſſimus Dominus I E S U S, ab æterno in *paratur*
æternum. *CHRISTVS*

2. Efficientis ratione. Roſa cœleſtem pa-
trem agnoſcit creatorem. Chriſtus eundem
proprium etiam genitorem. Et, quemadmo-
dum roſa matrem quidem habet terreſtrem,
patrem verò cœleſtem, quod & veteres aſſe-
ruère; qui ſcripſerunt, herbarum ac florum
terram matrem, cœlum, vel, ut alij volunt,
ſolem patrem exiſtere; ita etiam Dominus
I E S U S O P T. M A X. geminæ ſubſtantię
gigas non alium (etiam ſecundùm huma-
nam, quam aſſumpſit, naturam) quàm cœ-
leſtem ac divinum habet patrem, mortalem
verò in terra matrem, B. Mariam, adeò ut ipſe
etiam divinâ atque admirandâ planè ratione
matris ſuæ ſit & filius & pater: id quod elē-
ganti diſticho innuere etiam videtur Ange-
licus Martialis, Ioannes Ovenus de B. qui-
dem Virgine, Maria ſic canens:

Sponſa

*Sponsa DEI, patrisque parens & filia fili;
Virgo, nec absque viro, mater at absq; viro:*

3. Ratione duplicis naturæ Vt corporea & spirituosâ in rosâ substantia harmonicè unitæ unam tantùm constituent rosam; ita divina humana in Christo natura, personali admirabili unione non duos sed unum tantum constituunt Christum, animitus in æternum adorandum & amandum.

4. Ratione imaginis. Rosa, ut quælibet planta, quælibet creatura, divinitatem conditoris referre atq; præ se ferre videtur. Christus ipsa est divina Divini patris imago coessentialis, coequalis coæterna. *Sap. c. 7. v. 26. 2. Corinth. c. 4. v. 4. Coloss. c. 1. v. 15. Hebr. c. 1. v. 1, 3.*

5. Ratione dignitatis & principatus. Rosa princeps florum est & regina, undè etiam coronata, Christus horridis spinis in statu exinanitionis, æternâ gloriâ in exaltationis statu coronatus est Rex regum, Dominus dominantium. *Apocal. c. 17. v. 14. & c. 19. v. 16.*

6. Ratione pulchritudinis. Rosa pulcherrima & suavissima. Pulcherrimus etiam & amabilis Christus. *Cantic. c. 1. v. 6.* Est speciosus formâ præ filiis, seu, hominum formosissimus, in cuius labiis diffusa gratia. *Psal. 45. v. 3.* ac proindè rosa nominatur. *Cantic. cap. 1. v.* Susan enim rosam denotat æquè ac lilium.

Quem

Quemadmodum autem pulchra rosa vel è rosis parata medicina pura hominem etiam purificat & pulchrum reddit eique gratiam conciliat: ita Christus sponsæ suæ Ecclesiæ per se maximè deformi pulchritudinem & puritatem communicat, & exhibet ipsam si-
 bi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, sed ut sit sancta & immaculata. *Ephes. c. 5. v. 27.* Sponsa enim vel uxor coruscat radiis sponsi vel mariti, Iurisconsultorum placito.

Quemadmodum autem rosa per se quidem pulcherrima & formosissima decerpitur, contunditur, conquassatur & deformis redditur mortalium gràtia, ut iis medeatur usu saluberrimo. Sic etiam Christus (ceu pulcherrima rosa) salvandorum gràtia in passione sua juxta Esaïæ vaticinium & SS. Evangelij testimonium deformis admodum redditus est à fœdissimis fœtidissimisque Iudæis (utinam & ab horum affeclis patronis lucripetis Christianis, proh, quibusdam etiamnum hodierno die non tantoperè deformaretur:) ut nos ab æterna deformatione ac turpitudine liberaret. Ipsius enim livore sanati sumus. *Esa. c. 53. v. 5.*

7. Ratione spinarum Rosa spinis circumdata. Circundatum & spinis sanctissimum

Christi caput, præstantissimâ æternæ gloriæ coronâ dignissimum ; nempè , ut infernales spinas à capitibus nostris abarceret & æternū florituras gratiæ suæ corollas rosaceas appareret.

8. Ratione beneficentiæ. Rosa benefica est, etiam erga maleficos araneos: sedem & succum illis ex se ipsa concedit. Inenarrabilis beneficentiæ Christus est non solum erga beneficos, sed & maleficos, ad æternam etiam vitam invitos eos invitans , omni laude & amore major *φιλάνθρωπος*.

9. Ratione virium. Rosa eximiis est virtutibus prædita. Christi, utpote Omni boni & Omnipotentis virtus divinos effectus habet *Rom. c. 15. v. 18. & 19. 2. Corinth. c. 12. v. 9. Hebr. c. 1. v. 3.* Salvificat & vivificat, ut sacra passim testantur. Considerandum hîc fatale & mysticum planè anagramma: **I E S U S, V I S E S:** & alterum. **I u s E s.** Quibus duobus anagrammatismis etiam verum , admirabile, sanctum, solidum summarum facultatum & ipsius harum finis, felicitatis, principium ac fundamentum continetur.

10. Ratione dæmoniacorum fugæ. *Cæsalpinus*, Medicus Romanus, scribit *c. 23.* Dæmonologiæ suæ, dæmoniacos haud ferre posse rosarum odorem, ut neque cogi possint juxtà

juxtà rofarium pertransire, & hoc signo illos deprehendi. Impia quoque dæmonis mancipia, occæcata atque indurata pectora, Divinæ illius Rosæ, IESV CHRISTI, odorem, SS. nempe verbum ferre nequeunt, neque eò permoveri possunt, vt ad rofarium Christianorum, Ecclesiam accedant & cordiale confortativum vivificæ salutaris sacramenti rosæ degustent.

II. Ratione usus salubris, abusus insalubris. Rosa quamvis per se saluberrima vitalium facultatum roboratrix, venenatis tamen cantharidibus (à quibus quæsitum potius virus quàm virtus) lethifera est. Christus, etsi Salvator vivificus, imò ipsa vita sit, mortalium tamen peccatorum veneno infectis & impænitentia confectis sanctoque abutentibus sacramento mortem pro vita relinquit.

12. Ratione succi saluberrimi. Rosa sanguinem exhibet succum in salutem fidelium: Christus in salutem eorundem proprium sanguinem, roseum succum, quem in passione & cruce effudit, etiamnum propinat in sacra Synaxi.

13. Ratione mundificationis. Rosarum succus hominum corpora variis à vitiis munit atque liberat. Sanguis IESU CHRISTI
emun-

emundat nos ab omni peccato. *1. Ioan. c. I. v. 7.*
 emundat conscientiam nostram ab operibus
 mortuis ad serviendum Deo viventi. *Hebr. c.*
9. v. 14.

14. Ratione amoris. Rosa ab omnibus
 amatur, colitur atque celebratur mortalibus
 in his terris, adeò, ut Turcæ etiam rosarum
 folia humi jacere minimè patiantur, sed ele-
 vata & osculo excepta custodiant: quòd ex
 sudore Mahometis enatam esse rosam sibi
 persuadeant. Sed quantò magis, ah quantò
 magis Divinam illam Rosam non è sanguine
 solùm mortalis hominis, sed è sacrosancta ve-
 ri DEI cœlestis patris essentia genitam im-
 mortalem, IESVM sanctissimum, suavissi-
 mum, amare, colere, extollere deberent
 Christiani, Deberent utique tum ab ipsis tru-
 cibus Turcis, tum ab impijs Iudæis, tum ab a-
 theis atque insanis mundiculis, rejectam il-
 lam Sacrosanctam rosam erigere, exosam ex-
 osculari, neglectam amplecti, imò ipso cor-
 dis meditullio receptam, intimis animæ pe-
 netralibus reservatam, ardentè atque inde-
 stinenter laudibus hymnisque gratissimis,
 harmoniâ tum externâ sensibili suavissimâ,
 tum internâ insensibili & solùm intelligibili
 sanctissimâ (æternæ illius in altera vita bea-
 tissima quodam veluti præludio) vnâ cum

Ange-

Angelico eudæmonum cœtu celebrare. Hæc
namque salvifica & vivifica illa rosa est o-
mnium maximè amabilis quæ non tam à no-
bis inamabilibus amatur, quàm nos ipsa a-
mat; & non tantùm ad sanctissimum sua-
vissimumque rosarium admittit, sed & invi-
tat, adducit, attrahit. O infinitum amorem!
O ineffabilem benignitatem! Spinis, quibus
coronata est, nos haud offendit, sed defendit
ipsa à nobis offensa potius quàm defensa. O
incomprehensibilem clementiam! ipsa cor-
rofa, decerpta, deformata, vulnerata, con-
quassata, innocens ob nocentissima delicta
nostra, passione sua exantlatâ, omnem à
nobis passionem avertit, deformatas pecca-
tis animas reformat, purificat, repurgat, puri-
tati & claritati suæ conformes reddit; exæstu-
antes tum culpâ tum poenâ mentes ipsa fla-
grantissimo amore ardentissimè refrigerat,
infirmas recreat, deficientes reficit mirifica
vi cordiali & confortativa; proprijs vulneri-
bus vulneratas atque exulceratas conscien-
tias nostras persanat, morte sua nos ab æter-
nâ morte redimit. In summa & sanitatem &
sanctitatem & se ipsam atque in se ipsa omnia
gratis nobis donat. O maiorem omni mise-
riâ misericordiam! O infinitam bonitatem!
Quam cum satis exprimere haud possim nec
tamen

tamen supprimere velim, ejus laudem, gloriam & gratiam vniverſo beatorum choro in altera vita æviternâ harmoniâ decantandam pio voto gratoque animo relinquo.

CAPVT. V.

Rosæ com-
paratur
Ecclesia.

Comparari etiam haud incommode Ecclesia rosæ poteſt ex *Oſe. c. 14. v. 6.* florebit Iſrael, id eſt, Eccleſia, vt roſa.

2. Roſa inter ſpinas excreſcit. Eccleſia eſt roſa inter ſpinas. *Cantic. 2. v. 2.* varijs afflictionibus obnoxia. *Dan. c. 12. v. 1. Zach. c. 14. v. 5.*

3. Roſæ magna eſt dignitas & præſtantia: maxima dignitas eſt Eccleſiæ. *Eſa, c. 49. v. 18. & c. 60. v. 10. & 14. Soph. c. 3. v. 20. Apocal. c. 12. v. 1,*

4. Roſa paulatim excreſcit atque effloreſcit: paulatim etiam progreſſa eſt Eccleſiæ accretio, vt patet ex ſanctorum nunciorum actis.

5. Roſæ ſuccus exprimitur. Roſeus Eccleſiæ ſuccus tyrannidis torculari ſæpius extorquetur, juxta verſus illos,

*Sanguine fundata eſt Eccleſia ſanguine crevit,
Sanguine ſuccevit, ſanguine finis erit.*

6. Roſa inter allia plantata florentiſſima & fragantiſſima eſt. Eccleſia inter hæreticos

cos & hircos fætidos, atheos & acerrimos tyrannos florentissima quoque & fragrantissima.

C A P V T VI.

Est & inter Verbum Divinum & Rosam varia observanda comparatio.

*Rosa comparatur
Verbum
Divinum.*

1. Rosam Poëtæ volunt nil aliud esse, quàm fragrantissimum Naturæ halitum. Dei Verbum validus & vivificus ipsius odor est.

2. Rosam nos non solum ut vacca templum, aspicere, multò minùs pedibus conculcare, sed penitus rimari & uti eâ debemus. Verbum Dei non audiendum aut enarrandum solum, sed penitus perscrutandum, fide præhendendum, factis præstandum, ut in SS. passim admonemur.

3. Rosa pura est & preciosa: purum etiam & preciosum verbum Divinum. 2. Sam. c. 22. v. 31. Psal. 12. v. 7. & Psal. 18. v. 31. & Psal. 19. v. 8. & Proverb. c. 30. v. 5.

4. Rosacea medicamenta corpus purificant: Verbum Domini animas purificat & sanctificat. Ioan. c. 15. v. 3. & c. 17. v. 17.

5. Rosa suavissima est, ut omnia ex ea parata etiam pharmaca. Suavissimum est verbum Dei, nec non ex eo ceu fonte deductæ
pre-

preces, suavissimæ piorum corculorum rosæ,
jucunda animarum nostrarum pharmaca.

6. Rosa manibus detenta sæpissimè ob oculos poni, naribus admoveri solet. Ob oculos ponendum, cordi apponendum atque imponendum vivificum DE I verbum. *Deut. c. 4. v. 1. c. 4. v. 6. & v. 17. c. 11. v. 18. Numer. c. 15. v. 39. Ps. 1. v. 2. Prov. c. 3. v. 1. & alibi.*

7. Rosaceorum, ut & aliorum necessario-
rum pharmacorum contemptus cõtemnen-
tibus ægris sæpiùs inveterascentium, diutur-
norum, & neglectâ occasione tandem incu-
rabilium vel irrepentium novorum affectu-
um causa est. Verbi DE I contemptus mul-
tarum causa afflictionum. *Ierem. c. 16. v. 11. Ioan. c. 8. v. 37.*

8. Quemadmodum Rosa non tantùm amarâ & abstergente suâ qualitate corpora nostra commovet & purgat, sed & suavitate ac vi cordiali recreat atque confortat, ita ver-
bum Divinum non solùm coarguit & con-
demnat, quod veteris, sed etiam consolatur,
absolvit, salvificat & vivificat, quod novite-
stamenti est.

9. Rosa non solùm spinis pungit, sed &
oleo ungit: illis non solùm lædit, sed & hoc
lenit. Ita verbum Divinum non solùm De-
calogi gravitate nos angit, sed & Evangelij
sua-

suavitate tangit, non solum poenâ corrigit,
sed & gratiâ erigit.

IO. Rosa vernali suâ reefflorescentiâ, speciei propagatione ac perpetuatione naturali, quasi quadam æmulatione, ut omnes creatura æternitatem vel assequi vel ad eam aspirare saltem videtur. Verbum Domini manet in æternum, *Esai. 40. v. 8.*

II. Quemadmodum autem rosa nec tempore nec loco quovis excolitur excrescitque, sed quibusdam locis aut perit, aut degenerat; nonnunquam etiam pro ratione tempestatum corrumpitur, imò rigidæ & frigidæ hyemis inclementiâ repellitur, & ne efflorescat, impeditur: ita Verbum Divinum, eiusdem cum universa literatura fortis, haud quovis loco aut tempore floruit. Quod namque Occidentalibus incognitum adhuc in Oriente primum vixit plagis eluxitque Hebræis, Chaldæis, Syris, Græcis, postea ab his omnibus ingratis illius contemptoribus, obscuris potius tenebris quàm Divinâ illâ luce dignis, versus meridiem ad Latinos seu Romanos & horum posteros, linguis moribusque degeneres, Italos, Gallos, Hispanos; tum ad Septentrionales populos, præsertim Germanos (doctrinâ mansue paulatim factos, eâdem neglectâ ad pristinam barbariem ac rudita-

tem redituros) derivatum & translatum, verendum est, ne ab his etiam vācordibus eius cultoribus, ingratis, nova prurientibus ad extremum tandem Occidentem perveniat inique immundo huic Mundo universo extremum vale dicens transvolet in cœlum, undè primùm ortum, & ad nos ex ore Divino, eidem sese iterum insinuaturum in æternum, demissum fuerat. Quod sanè SS. verbum non quidem per se, sed ab utentium injuriâ & negligentium incuriâ jamdudum infinitis hæresibus, idololatricis superstitionibus, hostium spiritualium & corporalium persecutionibus, tyrannorum tempestatibus, Polyticorum temporisationibus, nefandis ipsorum cultorum scandalis degenerasse atque indies magis magisque corrumpi, supprimi & tantùm non omninò opprimi videtur. Licet autem non semper & ubique pariter floreat, sed interdum hyemali mortalium cordium rigore & frigore reprimatur, obscuretur, abscondatur, conculcetur; ex oriente tamen cœlesti Sole resurget iterum, vernabit atque afflorescet, vel novissimo vere: &, ut maximè prematur, nunquam tamen opprimetur: ut oppugnetur, expugnari tamen non potuit, non potest, non poterit.

12. Rosa culta melius quàm inculta efflorescit, *teste Scal. l. 1. de Plant.* Verbum Domini assiduè excultum atque celebratum melius efflorescit, quàm incultum vel occultum, veluti antè sacrorum Bibliorum restorationem à Luthero factam; quibus temporibus spinosis potius nitebantur scolasticorum controversiunculis, quàm fragrantissimis Bibliorum flosculis, contenti, modò boni essent aut haberentur Scotistæ, Occamistæ, Thomistæ, Lombardistæ, Gersonistæ, Legendistæ.

13. A rosarum fragrantia plurimi sunt qui abhorrere solent plurimum. A Divino verbo omnium suavissimo cœlestis Paradyfi flore longè plures; adeò, ut in leipothymiam ferè incidant, nauseam certè haud levem concipiant, quoties vel legere legem, vel audire Evangelium, bona nova illa ab omnibus exoptanda atque expectanda debent. Illi, penter adeò, invitò, coactè, ad saluberrimum illum fontem, undè fragrantissimam veræ vitæ aquam hauriant in æternam salutem, adduci queunt: adeo fœdis ac fœtidis zizaniis delectantur, jucundissimis flosculis molestantur, quò nimirum similes habeant labora lactucas.

14. Rosas molestas esse & adversas can-

tharidibus & scarabæis, Iulius Cæsar Scaliger testatur, *Comment. in Theophr. de ca. s. plant.* rationemque addit, quòd Scarabæi fœdis dediti intrà stercus nidos suos facere soleant. Verbum Domini molestum etiam & adversum est atheis, hæreticis, superstitionis, impiis, sordidis ex Ecclesia scarabæis, qui fœdis potius ac fœtidis humanarum tum traditionum tum rationum excrementis involuti, quàm suavissimis Divini verbi rosis freti delectantur.

C A P V T VII.

Videamus nunc, quas meditati similitudines inter rosas & Divini verbi ministros, sacerdotes, pastores, edocere queamus.

*Rosa comparatur
Theologus.*

1. Rosa lux florum est. Theologus lux hominum, *Matth. c. 15. v. 14.*

2. Rosæ odoratissimæ. Theologus, qui crescit & floret, ut rosę plantatæ ad rivulos aquarum, *Eccles. c. 39. v. 17.* odor Christi bonus est. *2. Corinth. c. 2. v. 15.* Fragrantem dat odorem *Eccles. c. 39. v. 19.* emittit suavem odorem instauris, *ibid.*

3. Rosa inodora ingrata est, juxta versum illum:

Non laudo florem qui nullum præbet odorem.
Theologus spirituali scientiæ & conscientiæ
odor

odore destitutus DEO & hominibus exosus est.

4. Rosa puritate gaudet. Puritate etiam doctrinæ pariter & vitæ, scientiæ & conscientiæ gaudet verus sacerdos.

5. Rosa vim purificandi corpus humanum habet. Animam humanam purificandi facultatem sacerdos, siquidem & ipse purus, obtinet.

6. Rosa tum refrigerat, lenit, sanat, & confortat; tum astringit, absterget, movet & expurgat pro re nata. Theologus modò refrigerat peccatorum æstu exardentes, lenit & confortat tentationum rigore debilitatos atque enervatos, sanat conscientiæ telis sauciatis: modò astringit & coercet luxuriâ diffuentes, abstergit errorum nævos, expurgat conspurcati ingenij sordes, contemperat pravorum morum & humorum intemperie.

7. Rosa homini gratiam conciliat apud homines. Theologus apud DEUM.

8. Rosa pungit, vngit, aculeo, oleo, Theologus etiam pungit Moyſis baculo, seu legis aculeo & eculeo: vngit Christi digito seu roſaceo Evangelij oleo: punit & vnit, excommunicatione & absolutione.

9. Rosa, vt & omnia alia remedia absque DEI OPT. MAX. cooperante virtute inva-

lida prorsus est atque nullius efficaciam, juxta
versus illos elegantissimos doctissimi Heur-
nij,

Ni DEVS adfuerit virésque infuderit herbis,

Quid, rogo, Dictamnus, quid Panacea juvet?

DEI enim opus est, inquit Scalig. l. 3. Poet. c.

*15. opera solummodo nostra: sed & hæc mi-
nima ex parte. Possent huc versus illi Virgi-
liani accommodari, dum medicum Iapim
post restitutum sanitati Æneam ita loquen-
tem introducit,*

Non hæc humanis opibus, non arte magistra

Proveniunt; neque te, Ænea, mea dextera servat

Major agit DEVS: atque opera ad majora remisit.

*Theologi sine DEO nihil possunt. 1. Cor. 6. 3.
v. 7. & v. 9.*

*10. Rosa à roseto avulsa diutius haud cō-
sistit, sed marcescit & flaccescit.*

*Theologus à Domino DEO & Divino Verbo
avulsus mox marcidus est & flaccidus. Ergo
ut Rex David psallit, DEO adhærere bonum
est. Psalm. 72. v. 28.*

*11. Rosa à multis malis hominem præ-
servat. Theologi etiam Divinâ ope salvant.
Abd. c. 1. v. 21. & servant 1. ad Timoth. c. 4. v. 16.*

*12. Rosa centifolia maximoperè com-
mendatur, Theologus centifolius, id est
pluri*

plurimis scientiæ ac Virtutum folijs efflorescens maximè laudatur.

13. Rosa spinis circumdata est. Verbi Divini minister, vt & quodlibet Ecclesiæ membrum est rosa inter spinas. *Cantic. c. 2. v. 2.*

14. Rosæ floridæ diliguntur, flaccidæ negliguntur. Theologi dum florent, dum vegeti sunt corporis & integræ sanitatis hominibusque ad placitum inserviunt, diliguntur; dum verò medios inter labores paulatim deficiunt & infirmantur, verè presbyteri, facti, dum inserviando alijs, vt ille loquitur, consumuntur dum præter placitum potentioris cuiusdam potiùs quàm prudentioris argutas factiones veritatis luci exponunt, negliguntur: &, vt recentes rosæ, ita novi ministri appetuntur, emeriti contemnuntur, hisque senio confectis, derelictis, deficientibus sustentationis medijs, commune miserorum refectory in cœmiterio exoptatur. Quæ nefanda mortalium ingratitude nescio quo fato communem doctrinâ & vitæ sanctimoniâ clarioribus calamitatem, multorum bonorum remoram & ruinam, introducit: cùm tamen illis pro exantlatis proximorum gratia laboribus Herculeis, animi, si non corporis, (quos sanè quibusvis animi laboribus nobilissimis longè præferre solent rudiores

D 4

diores crudioris judicij homines, malè sani & quadrati tam ingenio quàm corpore mundi moriones) nulla non referri gratia debeat. Adeò verum est, quod sæpius cogitavi: Quo quis doctior, eò apud indoctos infelicior: immo etiam apud doctos sapè, cùm hi ut plurimum tantum non irreconciliabili contentione, illaudabili planè æmulatione, nedicam invidià, se ipsos invicem prosequantur, solius gloriolæ vel lucelli alicuius, nonnunquam nullius commodi causa. Invident nempè solum ut invideant. At verò semidocti atque semicocti verè doctis cum primis insidiantur, indoctis imponunt fallaci doctrinæ specie. Mirandum verò atque miserandum, inquit Philaretus, occulta quadam tyrannide, (cujus canina invidia comes, vulpina astutia pedissequa) quæ maximo perè in verè doctos exercetur, insolentes Martis pullos, fortunæ sacrificos, collybones, fiscicomedones, fæneratores & falsarios per fas & nefas è bonorum sudore elicitis & collectis splendidi illius metalliferæ terræ excrementi copijs fortè erectos satis callide non solum dominari, sed & grassari in illorum fortunas, virtutes, & honores, qui tamen candidè istorum promovent salutem. Verendum, ne quos flore frustrant invidi, eorum

rum fructu frustrentur avidi. Hoc namque fieri solet, vt, qui nobiles notosque flores negligunt, novos verò malaciâ nescio quâ correpti appetunt, vltro subcrescentibus tandem Zizanijs cõtenti esse cogantur. Plerumque enim qui facilè admittunt dignos, facilè admittunt indignos.

15. Rosæ insidet & aranea & apis; hæc mel, illa fel seu venenum exsugit & indè conficit. E concionatoris ore sunt qui mel, nec desunt qui fel colligant & conficiant.

16. Rosa coronata est. Theologus, vt & quivis pius Theophilus, modò bonum certamen certarit, cursum consummârit, fidem servârit, coronabitur corona vitæ 4. *Esd.* c. 2. v. 43. *Sap.* c. 5. v. 17. *Iacob.* c. 1. v. 12. fidelibus promissâ, Ibid. repositâ. 2. *Timoth.* c. 4. v. 8. quam tandem reportabit. 1. *Petr.* c. 5. v. 4. *Apocal.* c. 2. v. 10.

17 In Rosa non tam elegantissimus commendatur color, quàm suavissimus odor, saluberrimus sapor & insignes atque infinitæ ferè virtutes. Ita in Theologo, præstantissimorum Theologorum iudicio, non tantum requiruntur colorati contemplationum atque concionum flosculi, sermonis elegantia, doctrinæ excellentia, sed vitæ potissimum odor bonus, sapor salutaris, sanctimonia &

continua Christianarum virtutum operatio & exercitatio, vt conscientiâ potiùs immaculatâ quàm scientiâ variegatâ, diligentia potiùs in vita quàm elegantia in doctrina inclarescat; ne facienda solum docere, non etiam docenda facere videatur. Ipse namque vitæ exemplo alijs præesse debet. *Matth. c. 5. v. 13. 14. 15. 16. Luc. c. 8. v. 16. 1. Timoth. c. 4. v. 12. Tit. c. 2. v. 7. Hebr. c. 13. v. 7. 1. Pet. c. 5. v. 3.* Hinc pastorum vitia privatorum vitijs multò graviora censentur. *Ierem. c. 23. v. 15.* vt & pænæ graviores. Ille enim servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non se præparavit & non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis, scilicet plagis, edicto Pontificis sacrosancti, I E S U CHRISTI apud Lucam c. 12. v. 47.

*Veri Theologi de-
scriptio.*

Viderit ergo Theologus, vt alijs præluceat, non tanquam ignis fatuus fatuis ad præcipitium & ruinam, sed vt lucida illa stella Magis ad Christum. Equidem vt rosa amabilis & laudabilis est ob insignes virtutes suas: ita omni certè amore & honore dignus Theologus ille, sanctiorum Theologorum sententijs, qui Christianam exercet, veram, (nō fucatam, fictam, pictam, hypocriticam) charitatem: ambitionis, arrogantia, argentina & mundana voluptatis tantus osor, quan-

quantus sacrarum virtutum amasius : tacitæ, subtilis, & occultæ tyrannidis, vt ita dicam, spiritualis nec author, nec auctor; qui non dicit bonum malum & malum bonum. *Es.c.5.* qui non, vt in Evangelio Christus loquitur, falsus Propheta venit in vestimentis ovium, intrinsecus autem lupo rapax est: non astutus vulpes, non latrans canis, non fœdus porcus, non superbus mente pavo: non ἀλ-λοτριος ἐπίσκοπος, vt D. Petrus loquitur. *1. Epist. c. 4.* non tam τὸ χρεῖν δὲν quàm τὸν χρεῖν ἀ-
mans: non vertumnus & ambidexter: qui sermonem DEI non cauponatur, clavibus non abutitur pro lubitu, & affectu, nec Diti, nec Ventri, nec Veneri potius quàm SS. Triadi inservit: in summa, qui talis existit, qualem D. Paulus describit. Ita adversarijs, à quorum insidijs & injurijs rarò liber & immunis est Theologus, aut qui vis Theophilus (utpote qui per accusatiunculas, quas de sacerdotibus fortè inaudiunt, viam sibi parare fatagunt ad priorum vitiorum nescio quas excusatiunculas) omnis calumniandi occasio præscinditur, rectè vivendi adstruitur. Non aliter docendum, quod ad scientiam; non aliter credendum, quod ad fidem; non aliter faciendum, quod ad conscientiam spectat; sed fides, doctrina, scientia & conscientia har-

harmonicè sibi correfpondeant. Aliàs vt Theologus quidam eximius canit,

*Quisquis Chrifti ad nomenque fidemq; minatur,
Turpibus aft aufis Chrifti fœra cuncta prophanat,
Næc uba fit fonitu fublato prorfus inanis.*

Vel Lufcinia illi Laconica apud Plutarch. in *Apoph. Lacon.* haud abfimilis, cujus vulfis pennis cùm exiguam & exsuccam carnem re-reperiffet quidam Laco: vox es tu quædam, inquit, præterea nihil.

Quare Θεοπραξία cunctis æquè cõmendata fit ac Θεολογία vt fint Θεοτεβείας pariter & Θεοσοφίας candidati. ἢ γὰρ Θεοτέβεια ἀληθινὴ Θεοσοφία ὁ εὐπράκτωρ εὐπραγὴς. Quas fententiolas mihi dictavit pia meditatio, quæ jucunda Peripatetica ac ne in ocidò quidem ociofæ animæ deambulatio & exfpatiatio quafi quædam. Sed & ipfe B. Lutherus Theologum vult non modò fcitè docere, fed & sanctè vivere, ex *Act. c. i. v. i.* Sic enim fcribit προσηνέσει ad ftudiofos, quum Pfalterij lectiones inchoaturus effer *Tomo II. Latin* Ego hoc video, non effer Theologum, qui magna fciat & multa doceat, fed qui sanctè & Theologicè vivat. Nam, vt Ovvenus canit in quodam E pigr.

*Nuda facer doris docti benè credere inertem
Verba docent populum: vivere vita docet.*

Vt decuit, docuit, qui re sua verba probavit.

Plus malefacta nocent, quam benè dicta docēt.

Nuncius aurora prius ut se suscit et ipsum

Quàm reliquos, alas explicat antè suas.

Gallorum ritu verbi sic praeo sacrati

Vt moveas alios, tu moveare prius.

Et in alio:

Hi mihi doctores semper placuere, docenda

Qui faciunt, plus quàm qui facienda docent.

Hinc quatuor religiosis maximè necessaria
esse quidam sequentibus versibus innuit:

Propositum primum fac serves: profice semper:

Nil temerè taxa: fer patienter onus.

Quæ omnia non minùs etiam Iuris & Naturæ consultis animadvertenda observandaque: ut nimirum ille justè tam agat quàm loquatur & scribat, atque adeò jus suum cuique tribuendo re ipsâ Reip. medeatur, non, ut ille,

Multa satis dicat, rarò satisfaciat.

Hic verò medicè non modò consultet, sed & vivat, ne Evangelicum illud ei obiiciatur proverbium, Medice cura te ipsum. Malefani enim Medici malè-sanum & consilium & auxilium videtur. Imò re ipsa atque opere, quo artifex potissimum commendatur, medicus fit.

CAP V T VIII.

*Inter Ro-
sam & Fi-
dem simili-
tudines.*

Sed, ut ad propositas parœmias revertamur, instituitur & à Theosophicis similitudo inter Rosam & Fidem.

1. Vt Rosa vernat inter spinas, ita Fides floret in ærumnis Hinc S. Hieronymus. Persecutio est fidei coticula. Hinc rhythmicè Germani.

Wer zum Himmelreich ist erkohrn /
Den stechen stets Distel vnd Dorn.

Item:

Dem Frommn es wie der Rosen geht /
Die mitten vnter den Dornen steht.

Item:

Gleich wie die Ros / ein fromm Gemüth /
Vnder den Dornen herfür blüht.

2. Vt rosa non modò eradiat colorem fragrantissimum, sed & spirat odorem fragrantissimum atque adeò hominem mirificè recreat: ita Fides timorem DEI, quæ sapientiæ, & amorem, quæ æternæ beatitudinis initium, veram obedientiam, invocationem, gratiarum actionem, quam ad plus dandum invitationem vocant beati patres, spirat, & in media morte refocillat, *Rom. c.14. v.8.* Sive vivimus, Domino vivimus, sive morimur, Domino morimur.

3. Succus rosarum refrigerat & confortat cor & hepar in febribus ardentibus, restringit sitim, ac resistit venenositati seu malignitati pestilentiali; præsentissimum remedium adversus inflammationes oculorum est. Fides refrigerat cor, contemperat præcalidam eius intemperiem, quoties à febre aliqua spirituali infestatur, extinguit ignita mali jacula, *Eph. c. 6. v. 16.* Si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis, *Esa. 43. v. 2.* Deducit nos ad aquam vitæ, *Ioan. c. 4. v. 14.* Cùm ambulaveris per ignem, non combureris, neque flamma ardebit in te. Facit decidere squamas ab oculis, *Act. c. 9. v. 18. Tob. c. 11. v. 15.*

4. Ut rosa occultas varias in se continet virtutes, externis sensibus haud obvias (neque enim Rosa id solum est, quod eius externa refert figura seu facies, sed interna forma & essentia variis qualitatibus & facultatibus prædita Rosæ principalissimum est.) Ita Fides etiam, quæ non nuda Historiæ asseveratio, qualis fides etiam diabolis tribuitur, sed interna & firma in Christum mediatorem fiducia, haud externam solum visibiliū & sensibiliū attestationem continet, sed internum absconditum thesaurum fovet, quo invisibilia videntur & incomprehensibilia comprehenduntur. Vndè scitè Augustinus: Quod vides, non est fides.

5. Ut

5. Ut Rosa tum demum gratiam & gloriam meretur, cum non solum elegantia oblectat, sed & virtute, suâ fructuosa est, nec floris solum rationem habet, sed & fructus usum præstat. (In Rosa autem etiam flos ipse fructus est Naturæ beneficio, quæ in illa coniunxit in aliis plantis se iuncta, ut de fructu illo rubello nil dicam.) Sic Fides, sacrosancta rosa, non solum florifera, sed & frugifera sit, divinis virtutibus præditâ: ut eâ Christianus sit & fidens & faciens. Hinc enim fides à fieri dicta videtur, ut nimirum fiant fidei consona. Namque animant dubiam facta serena fidem: ut eleganter cecinit Scaliger meus. Aliàs Pharisei, ut Ovvenus canit,

Dicunt, non faciunt: culpa est ea temporis huius:

Fiat quod dictum est, dicitur inde fides.

6. Ut Rosa vel è Rosa facta medicina ipsi ægro nec alij alicui illius loco applicari debet, siquidem operationem suam perficere debeat. Ita Fides haud aliena mutuatitia, sed propria requiritur unicuique, *Abac. c. 2. v. 4. Ioan. c. 3. v. 36. Rom. c. 1. v. 17. Galat. c. 3. v. 11. Hebr. c. 10. v. 38.*

C A P V T IX.

*Inter ro-
sam & cha-
ritatem si-*

VT Fides, ita etiam Fidei soror, Charitas cum 1. Rosa meritò confertur. Etenim ut Ro-

ut Rosa pura est ac nitida, nec fœda nec fœ- *militudi-*
tida; ita Charitas Christiana, siquidem purif- *nes.*
simo ac roseo Christi sanguine purificata,
nullâ inficit vel inficitur labe. Malum enim
proximo non operatur, *Rom. c. 13. v. 10.* non co-
gitat malum, *1. Corinth. c. 13. v. 5.*

2. Ut Rosa è tenello calyculo emergens
sefeque expandens adeò aperta est, ut intro-
spicere, & suavissimi, quem liberalissimè
profundit, odoris particeps fieri quivis queat.
Ita Charitas aperta est, nec simulata, *2. Co-*
rinth. c. 6. v. 6.

3. Ut rosa flos omnium florum nobilissi-
mus & prima summaque florum gloria est,
editioremque propterea aliorum florum re-
spectu occupat locum; ut in sequente à me
aliquando ad pios usus, nullum abusum, ex-
ercitij gratia fictâ fabulâ declaratur. Rosa,
Viola, & Lilium, floridissimæ plantarum
DE Æ, exspatiari aliquando & suavissimo
sanctiorique colloquio inter se consultare ce-
perunt, quam quæque fixâ sede commo-
dius resideret: habitis tandem & unanimi
consensu edictis consiliis, Rosæ tanquam
Reginæ, & quæ virtutum omnium reginam,
Charitatem, etiam in altera vitâ florituram,
repræsentaret, editiorem, Violæ humilitatis
signiferæ humilem, Lilio verò, quodd casti-
tatem

tatem referret, medium locum assignavêre. Quam collocationem ab ipsa Naturâ confirmatam etiamnum hodierno die stabilem observamus. Ita Charitas omnium Christianarum virtutum nobilissima & principalissima est, æternûm floritura, 1. *Corinth. cap. 13. v. 5.*

4. Rosa licet omnium plantarum caput sit & decus, sese tamen non attollit, non in summis summarum arborum verticibus residet, non eminentiora affectat loca, sed humiliore fructiceto, roseto, contenta sese quodammodo versus terram deflectit vultumque ad modestiam componit. Vndè crediderim, Rosam non cœlum solum, patrem, sed & solum, matrem, vndè nata sit atque nutrita, velle aspicere, ac si tam caducæ creaturæ sibi minimè liceat rigidâ cervice, elatâ fronte, superbo vultu creatorem suum intueri. Sic Charitas non inflatur, non est procax, 1. *Corinth. c. 13. v. 4.*

5. Vt Rosa non modò apiculas sed & araneas admittit succumque eis concedit: ita Charitas nequicquam cuiquam invidet, 1. *Corinth. cap. 13. v. 4.* non vanis verbis delinit animos egentium, sed re iuvat, ubi re opus est, & dat potum inimico suo, *Rom. c. 12. v. 20.* necessitatibus sanctorum communicat, hospitalitatem sectatur, *Rom. c. 12, v. 13. 6.* Vt

6. Vt odor, quem rosa vi nativi caloris ex-
 halat, prodesse solet sæpius non solum synco-
 pticis, sed & apoplecticis & epilepticis ratio-
 ne fragrantis recreantisque odoris. Ita odor
 charitatis, id est, preces ardentes Epileptico
 spirituali multum conducunt, *lac. c. 5 v. 14. 15.*
 16. *Marc. c. 7. v. 22.* adducunt ei surdum im-
 peditæque lingue & deprecantur eum, vt im-
 ponat illi manum. Quod remedium sacrum
 tanquam præsentissimum & efficacissimum,
 L. de sacro morbo curando etiam præscribit
 Hippocrates, (cuius sententias Galenus DE
 vocibus comparat, *l. I. de us. part. easdemque, l.*
4. de tuend. valet. c. 5. oracula vocat.) Deser, in-
 quit, correptum in locum aliquem sacrum,
 & cura publicas preces pro eo fieri. Ipse quo-
 que DEUM supplex oret, ut si vel suâ vel pa-
 rentum culpâ in tam tristem morbum inci-
 derit, culpam primùm ignoscat, deindè à
 morbo liberet. Et addit gravissimam ac ferè
 verè Evangelicam sententiam: DEUS est, qui
 maxima ac sceleratissima peccata purgat, &
 qui liberatio nostra existit, hoc est; DEUS re-
 mittit peccata & mitigat pœnas. Si addidis-
 set, per & propter filium, Dominum IESUM,
 probè & verè Evangelicè locutus Hippocra-
 tes fuisset: adeò mira & divina illa verba sunt,
 ab Ethnico non omninò Ethnicè imò omni-

nò non Ethnicè, sed Christianè prolata. Ut is, qui scripserit, potius à nobis intelligi, quam ea ipse intelligere potuisse videatur. Neque enim ducem animi sui habuit, quem nos habemus, Dominum IESUM CHRISTUM. Nilominus tamen veritatis atque Evangelij lux etiam in tenebrarum cæcitæ sui speciem præbuit, antequam de cœlo coram fulgeret nobis gratissimâ revelatione. Aded cognatum est lumini Divino lumen naturale, hoc illius quasi radius prælucens. Ut verè dicere queam: ubi desinit lumen naturæ, ibi incipit lumen Divine gratiæ: item ubi in sufficiens lumen Physicum, ibi sufficiens lumen hyperphysicum, cui illud sæpè laudabiliter substitutum, etiam ab Ethnicis, in rebus à divina infinitate & inaccessibili luce remotioribus, nec usque aded secretis & sacratissimis, utpote in quibus universa Natura & omnis ratio humana cæcutit.

CAP V T. X.

Comparatur insuper & rosæ altera fides soror, Spes, atque animi in cruce stabilitas seu patientia.

*Inter ro-
sam & spē
similitudi-
nes.*

1. Etenim, ut rola spinis suis firmatur & conservatur: ita spes, tanquam sacra anchora, spinis illis suis, quas utrique eius parti affingunt

fungunt Poëtæ, reflexis nititur, & vero fundamento, Domino IESU CHRISTO insistent in eo acquiescit.

2. Ut rosa à roseto, cui adhæret, avulsa tandem serenam & nitidam amittit faciem eamque cum livido commutat rosæ cadavere: ita Spes à basi sua, Christo abstracta, plumbeâ & cadaverosâ facie expallescit.

3. Quemadmodum rosa solenni sua verno tempore reefflorescentiâ ad æternitatem sedulò aspirat, dum ab hybernî quidam ætatis inclementia aliarumque circumstantiarum violentia & iniuriâ præpedita haud efflorescere potest, sed in succo suo ceu matrice adhuc latitans retropellitur ad imas radículas, tanquam sacram arcem & anchoram, donec verno tempore iterum vivifico Solis calore resuscitetur: ita Spes sæpiùs quidem à tempestatem & rigidæ frigidæque hyemis inclementia repellitur: nihilominùs tamen vivifico SS. afflatu resuscitata nunquam non efflorescere satagit & ad salutem æternam perpetuò aspirat, eamque tandem consequitur, ut testatur D. Paulus 1. *Thessalon c. 5. v. 8.*

4. Rosa hominem multis modis ac medijs, colore, odore, sapore recreat ac corroborat, nec putrefit nec putrefacit. Ita patientia victrix tandem exornat & exhilarat, nec

putrefit, nec putrefacit, nec pudefacit. Imò patientiæ beneficio, quæ donum DEI. *Rom. c. 15. v. 5.* medijs in ærumnis exultamus. *I. Pet. c. 1. v. 6.* Exemplo nobis sunt Apostoli. *Act. c. 5. v. 41.* Martyres &c.

5. Rosæ tum succus, tum liquor destillatus blandè refrigerat. Ita patientia curarum, passionum, afflictionum ardorem & fervorem sub crucis jugo extinguit. *Rom. c. 5. v. 3. 4. 5.* Gloriantur in oppressiōibus, scientes, quòd oppressio patientiam efficiat: patientia verò experientiam: experientia autem spem: porro spes non putrefacit. Iacta quidem super Dominum, vt David psallit *Pf. c. 55. v. 23.* Persuasum est, inquit D. Paulus *Rom c. 8. v. 38.* quòd neque mors, &c. Et sanè, quemadmodum duplex est adversus venenorum malignitatem alexipharmacorum differentia; calida & frigida: sic contrà tentationem patientia & ardens ad D E U M precatio duo sunt præsentissima remedia.

6. Quemadmodum S. Tiburtius Martyr super prunas candentes nudis pedibus incedens, mihi, animo heroicâ patientiâ divinitus firmato, ait, hæ prunæ rosæ videntur: ita quilibet etiam Christianus quavis passione, persecutione & calamitate afflictus ardentissimas malorum prunas pro blandissimis rosis ha-

sis habere, crucem pro luce agnoscere debet.

7. Ut rosæ corollas nobis suppeditant jucundissimas & gratissimas: ita patientia & constantia capiti nostro coronam gloriæ & vitæ imponunt immarcescibilem. *Esai. c. 28. v. 5. Apocal. c. 2. v. 10.* Esto fidelis usque ad mortem & dabo tibi coronam vitæ. *Matth. c. 5 v. 12* Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlis. *Matth. c. 10. v. 22.* Qui sustinuerit usque in finem, iste servabitur.

8. Quemadmodum rosa non tam externo colore, quàm internâ virtute sua confortat: ita etiam vera, firma, viva spes mentes Christianas non tam externo fūco & vanitate colorat, non tam confundit, ut diverbium sonat, quàm confortat, veluti confortati sunt filij Iudæ, eò quòd sperassent in Domino Deo patrum suorum. *2. Paralyp c. 13 v. 18.*

9. Quemadmodum è roseto non ipsa statim perfecta rosa exsurgit: sed paulatim è calyculo seu alabastro rudiorē atque crudiorē enascitur: ita etiam spes, quamvis non statim sit ipsa res, sensim tamen ex ipsius rei rudimentis efflorescit, atque in rem ipsam tandem permutatur, adeò, ut ubi desinit spes ibi incipiat res. Aliàs sanè infelix homo sit,

Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Spes ea vera non est, sed spei solummodò, non rei spes, imò spei desperatio, vmbra vmbra, quam Aristoteles Laertio teste, vigilantis somnium appellavit. Cæterum spe sapiùs inebriata fortuna tandem sese dedere ipsa solet. Sed videndum, quantum fidendum. Vt rosa, ita & spes & fortuna, blanda quidem allicit sapiùs vt allidat. Ista præsertim sine pedibus oberrans mortalium ficta potiùs quàm facta domina, quæ, vt Curtius loquitur *l. VII.* manus & pinnas tantum habet; cùm manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non finit, commovere non desinit.

10. Quemadmodum eximij rosæ virtutibus ab innumeris internis & externis affectibus sanamur & salvamur. Ità nec tam magna, nec tam multa, nec tam mala nobis damna, accidere queunt, quin ab ijs vera vivaque spes liberare ac salvare possit, Spe lenim salvi facti sumus, inquit D. Paul. *Rom. c. 8. v. 24.*

Notatu dignum hîc; æquè alias ac tres præmemoratas Christianas virtutes, sororio harmonicè vnitas vinculo, rosæ comparari posse: tum & gloriam & honorem & fortunam, & artem, & voluptatem & alia quam plurima. Nobis sufficiat hic gratæ brevitatis

tismemores exempla quædam solum attin-
gere, ad majora melioraque viam alijs præ-
monstrare, & haud contemnendam amplifi-
candi occasionem relinquere.

C A P V T X I.

PRincipem nunc hominum principi flo-
rum comparare aggredior; nō tam quod
id pro rei dignitate præstare possim, vt velim
quàm quod pro similitudinis commoditate
velim, vt debeam. Præsertim cū principis
consideratio (aliàs quidem Politica, & altio-
ris indaginis) non vsque adeò aliena sit à Me-
dica facultate; quæ profectò ipsa commu-
nia sua prædicamenta quodammodo tran-
scendere & latissimè sese ad omnium scien-
tiarum facultatumque objecta extendere vi-
detur. Quid enim Theologia aliud quàm
animæ; quid Philosophia, cognata illius,
quàm animi Medicina? Quid Politica vel
Iurisprudentia aliud quàm Iuris, Fortunæ,
Reip. Medicina? Quid Princeps Reip. Med.
Ita namque à Thueydide, Livio, &c. voca-
tur. Natura verò vitæ, virium, totius Mi-
crocosmicæ Reip. & ipsorum medicorum
princeps. Medicus consiliarius.

*Rosæ com-
paratur
Princeps.*

Potest equidem scitissimè inter legem &
medendi methodum, regem & medicum,

E s gre-

gregem & ægrum comparatio institui, juxta
sequens Anglici Poëtæ Epigramma:

Rex pastor, populique greges sunt, pabula leges:

Æger Grex, Medicus Rex, Medicinaque Lex.

Hinc cùm Remp. non aliter ac humanum
corpus certos suos pati morbos causas morbi-
ficas, paroxysmos, symptomata; certas su-
stinere crises atque curas animadverterint
Politici, ex medendi methodo vtilia pariter
& jucunda plurima mutuatos ad Politia tum
præservandę tum curandę vsum accõmoda-
tissimè eos transtulisse videmus. Sed ad rem.

1. Rosa inter flores regina est & quasi Dea
quædam. Principes inter homines quasi Dij
sunt & appellantur, *Psal. 46. v. 10. & Psal. 81.
v. 6. Exod. c. 7. v. 1. & c. 22 v. 8.* Hinc Fabius Pi-
ctor, *l. de aur. sec.* Principes, quia in aureo se-
culo justii erant, & religioni dediti, jure habi-
ti & dicti sunt Dij. A poëtis etiam, ut Hesio-
do & Statio ἡμίθεοι, semidei, ob divina & he-
roica munera vocantur. Plutarchus in The-
mistocle regem εἰκόνα θεῶν imaginem DEI
nuncupat, & Menander principem dixit
εἰκόνα ἐμψυχον θεῶν, imaginem animatam
DEI. Et est profectò principum princeps, Im-
perator, in terris, quod Deus in cœlis: fungi-
tur enim DEI vice, *ut notat gloss. ad princip. no-
vell. ad verba, in nomine Domini: est opti-*

mus maximus *l. in honorib. ff. de vacat. muner.*
 Vnde etiam domus illius vocatur divina in
l. ad instructiones, & ibi gloss. de sacros. eccl. C.

2. Generosa rosa est: floruit à Mundi primordio, generis antiquitate & virtutum nobilitate celebratissima. Celebrantur & princeps generis antiquitate virtutumque avitarum perpetuâ nobilitate. In primis verò principum principes, Austriæ Archiduces serenissimi, quos singularissimâ Dei gratiâ præ aliis omnibus fretos tot seculis eminentissimè floruisse, tot coronis claruisse, tam laudabiliter, Imperio præfuisse, duodecim ex vna illâ Prosapia augustissima electos esse Cæsares (quæ gloria ipsi soli competit, nulli alij contigit familiæ ab Orbe condito) quis non summis evehat laudibus, quis non animitus gratuletur sacratissimæ Prosapix, divinitus benedictæ.

3. Sunt in rosa calidæ & spirituosæ partes atque qualitates; sunt & aquosæ, frigidæ: sunt humidæ, sunt siccæ, omnes à Natura harmonicè contemperatæ ad diversos usus pro re nata. Est in principe Christiano heroici cuiusdam zeli spiritus ac fervor; sed & clementiæ beneficis humor; ut iniquè pressorum & injusta patientium subditorum lachrymas æquè justiciæ calore exficcare, ac squalorem

eorundem querulorum benignitatis rore rigare; improbos vindictâ & poenâ urere; probos verò atque dignos præmiis refrigerare ac recreare: atque aded omnia harmonicè contemperare queat, patriæ & pater & dominus. O verè justum & legitimum illum principem, inquit *Lips. in Poët.* qui in summo fastigio non magnus magis (aut malus) quàm bonus audire desiderat, & duas res diversissimas, Potentiam ac modestiam, illam à fortuna, hanc à virtute deductâ, miscet. Quem prodeuntem certatim, veluti beneficum & salutare quoddam, numen aspiciunt: inter amorem timoremque medijs, & alternis judiciis ambigentes, Dominum saluent an patrem.

4. Vt reginæ rosæ præsentia reliqui flores tum illustrentur assistentes, tum obscurantur resistentes; cùm, si vel maximè coloris varietate figuræque raritate cum illa certare conentur, virtute tamen, gratiâ & gloriâ longè inferiores majestati, quæ rosæ est, cedere cogantur. Adest enim illi, quicquid aliis abest, nec abest ipsi, quod iis adest. Ita Imperatoriâ Majestate præfulgente omnes aliæ potestates assistentes potentiores, resistentes impotentiores videntur.

— atque omnis iudex omnisque potestas.

At-

Atque magistratus ipsâ præsente quiescit. Et ut rosa aliis conjuncta, & associata floribus iisdem gratiam decusque affert. Ita sacratissimus principum princeps aliis principibus augustissimâ præsentiâ suâ gratiam & gloriam communicat: privilegia & immunitates magnatibus & quibusvis virtute clarioribus Imperij flosculis impertit.

5. Quemadmodum rosa inter spinas; ita princeps inter ardua & spinosa negotia, multa certè magnaque, constitutus, subditos potestatum amasios, gubernandi cupidos, à dominandi libidine deterret. Meo namque iudicio obtemperare quàm imperare tum facilius tum tolerabilius.

6. Rosæ verno tempore efflorescentibus omnia resurgere, florere, vivere & vigescere videntur. Florentibus principibus floret populi salus: omnia tunc vivida & vegeta observantur; marcescentibus verò iisdem, cuncta simul squalescere & marcescere videntur.

7. Rosa gratiosa est: & ex gratia eius summa gloria. Gratiâ & gloriâ illustrissimi in amplissimo hoc Mundi theatro principes celebrantur.

8. Generosa rosa nobilissimis virtutibus prædita auræ comâ à natura decorata est. Re-
ges

ges potentiâ, factis, & virtutibus inclyti, aureâ coronâ redimiti summa veneratione cōspiciuntur. Receptæ quidem olim etiam erant è floribus paratæ coronæ; quò sortis & conditionis suæ reges, homines non minùs mortales, memores essent, & Plinij monito considerarent, ea, quæ spectatissimè florent, celerrimè marcescere.

9. Rosæ reperiuntur præstantissimæ centifoliæ. Præstantissimi & quidem principes, potestatis ac virtutis ratione verè centifolij. Inter quos principum princeps noster, Imperator Augustissimus, quem ob amplissima, quibus potitur, regna, ob insignes virtutes, ob inclytas & innumeras dotes rosam & piè & verè nominarim, non centifoliam, sed millefoliam, æternûm florituram.

10. Rosa sanitati hominum inservit. Rex vel princeps saluti eorundem præest atque prospicit. Dicitur indè βασιλεύς à Græco βασί-
σις & λεῶς quòd in eo tanquam basi quadam populi fundata sit salus. Hinc Ovid. 2. de Ponto

Regia, crede mihi, res est, succurrere lapsis.

11. Rosa non per se & à se ipsa est, sed à D E O. Omnis principatus, omnis potestas non nisi à D E O est. Rom. c. 13. Ex D E O suspensa sunt omnia; à quo sunt omnes causæ causarum. Senec. 11. quæst. natur. Omnes ab

vno illo principe creatore creaturæ principes; ipsa inter metalla Aurum, inter flores Rosa, inter animantes terrestres Leo & Monoceros, aquatiles Balæna, aëreas Aquila, inter homines (qui cœlestia sunt & divina quædam animalia) Principes & Reges. Quibus proindè Deus ac divina primùm omnium curæ sint. Primum est, inquit *Arist. l. 7. Polit. c. 8.* cura rerum divinarum. Decet enim, vt Diogenes Stoicus apud Stobæum loquitur, quod optimum est, ab optimo coli, & quod imperat, ab imperante.

12. Rosa non solum videtur & habetur sed & est bona, bella. Ita & princeps esse quàm videri probus malit. Sallust, in Cætulin. Vt rosa, ita & princeps non colorem solum externum, sed & tincturam internam, spiritum ac essentiam habeat. Nam sine actionibus palliata pietas, quam quis vultu, voce, colore præ se fert, non vera, sed vana est, imò nulla. Vt poma, inquit Lipsius, in Iudæa non-poma nascuntur, quæ contacta in fumum abeunt & vaporem: talis verbosa illa pietas sine vitali operum succo. Et sola proba interna probitas.

13. Rosa secundum externam faciem ac figuram facilè corruptibilis: non sic interna ejus forma ac essentia. Sola enim interna æter-

terna. Et qua parte æterni creatoris imaginem referūt, eā etiam incorruptibiles omnes creaturæ sunt, nec redigi in nihilum nisi à solo Deo, qui eas ex nihilo produxit, possunt. Principes non minùs ac reliqui homines ratione externæ figuræ, ratione sensibilibium actionum, ratione cutanearum exuviarum & corporeorum animæ indumentorum corruptibiles sunt, fragiles, caduci: animæ verò ratione, virtute, & gloriâ immortales. Omnes mortales, inquit Mercur. Trismegistus c. 12. *Pæmand.* etiam principes, fato subjiuntur & initio & mutationi. Id quod rex Salomo, potentiâ & sapientiâ maximus probè consideravit, dum piâ confessione ita exclamavit, *Sap. c. 7.* Sum quidem & ego homo mortalis. similis omnibus & ex genere terreno illius, qui prior factus est: & in ventre matris figuratus sum caro: decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis & delectatione somni conveniente: & ego natus accepi communem aërem & in similiter factam decedi terram & vocem similem omnibus emisi plorans, in involumentis nutritus sum & curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.

Præclara igitur facies, ut cum Sallustio loquar, magnæ divitiæ, vis corporis & alia huiusmodi omnia brevi dilabuntur. At ingenij præclara facinora, sicuti anima, immortalia sunt. Cætera humana pereunt, inquit idem Sallustius: & divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est: virtus clara æternaque habetur. Hoc unum, ait Seneca *ep. 99.* contingit immortale mortali.

14. Vt rosa odor; ita principis favor, ut illius fragrantia, ita huius gratia facilè evanescit: Principum æquè ac rosarum gratia caduca.

15. Rosa oculus terræ vocatur, princeps oculus Reip. Principis oculus prudentia. Hęc enim juxta Aristotelem & Iamblich. ὀμματα τῆς ψυχῆς. Olim Hieroglyphica litera Ægyptiorum seu simulacrum principis boni & veri erat oculus sceptro impositus: nimirum, quia quod oculus est in corpore, id princeps est in Rep. quod Sol, Mundi oculus in cælo, id Princeps, Reip. oculus, in solo.

16. Vt rosarum virtutes, quibus illæ præditæ, clariores gratiosioresque reddit forma, coloris elegantia, & odoris fragrantia; ita natives in principe virtutes decorat doctrinæ elegantia. Virtus enim, inquit Quintilianus *l. 12. c. 2.* etsi quosdam impetus à natura sumit,

F

tamen

tamen perficienda doctrinâ est. Doctrina, Lipsius ait, virtutem aut ornat aut perficit.

17. Rosa cultu pulchrior & melior redditur. Doctrinæ cultu princeps. Neglectus ager quod est fecundior naturâ, eò amplius sentibus & noxiis herbis vastatur. Ioan. Marian. *l. i. de Rege*. Colatur igitur, eodem ibidem monente, ager, undè universo populo annona suppeditanda est, Principis animus. Et si enim virtutem dare haud possit sola institutio, animum tamen ad accipiendam illam præparat, ut Seneca *Ep. 89.* & purgat, ut Lipsius in *Politica* loquitur. Aspectus, dicere solitus Aristoteles, Laërtio teste, à circumfuso aëre lumen accipit, mens à doctrina. Quam obrem sapientissimè Solon tum primùm imperium gerendum esse suadebat, si quis priùs ferre imperium didicerit. Quomodo enim aliis imperare poterit is, qui ipse imperium non est passus. Nunquam benè hominibus dominabitur, qui propriis affectibus dominari non didicerit; neque Rex aliis esse potest, nisi quem priùs ratio rexerit. Ut adeo *παιδὸς* quidem, rectè tamen quis statuerit, in principe non tam rectam, quam regentem seu rectricem rationem, rectum verò affectum seu appetitum esse debere.

18. Rosæ non sola elegantia, sed virtus pretiosissima

tissimum commendatur. In principe non tam authoritatis vel etiam doctrinae flos quam virtutis fructus commendatur: nec enim in doctè dictis, sed benè ductis & gestis, non in verbis nudis, quæ scemellis, sed factis, quæ masculis Ethici comparant, docta virtus virtuosaque doctrina consistit. Verè sciendum, & benè agendum, monente Aristotele *l. a. Metaphys. c. 1. r. 3.* Quibus summis capitibus omnis utriusque Sophiae nervus continetur.

19. Rosa non solum eximiis virtutibus, qualitatibus, proprietatibus decorata, sed & spinis armata; ut non modò sese defendat, sed & offendentes reoffendat atque abarceat. Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, sed etiam legibus oportet esse armatam, ut verba sonant Procemij Institutionum Iustinianearum, ut utrumque tempus, & bellorum & pacis, rectè possit gubernari: & Princeps Romanus non solum in hostilibus præliis victor existat, sed etiam per legitimos tramites calumniantium iniquitates expellat; & fiat tam Iuris religiosissimus, quàm victis hostibus triumphator magnificus. Hinc summam cuiusque Reip. tuitionem de stirpe duarum rerum, armorum & legum, venisse, Iustinianus *C. cons. in princ. testatur.* Et Iulius Pollux principem vult non

F 2 modò

modò πολεμικόν, sed etiam νομοθετικόν esse. Leges enim aut armis imperant, aut arma temperant. Laudabiliter igitur tot Imperatores literis pariter ac armis, Arte & Marte, sagati atque togati excelluerunt.

20. Rosa non tam propter se quàm publici mortalium commodi gratia existit. Princeps bonus non solum proprij, sed & proximi cuiusvis civis commodi rationem habet, in promovenda Rep. verè princeps, id est, primò inceptus, seu incipiens, primum caput. Et sanè moderatori Reip. beata civium vita proposita est, ut inquit Cic. *Affiduis* igitur, ut Seneca loquitur *L.I. de clementia. c. 19.* bonitatis argumentis probet, non Reip. suam esse, sed se Reip. Re ipsa ostendat, se maximè prodesse, nō solum præesse, imo minimè obesse. Vatem audiat Claudianam ad Honor.

Tu civem patremque geras, tu consule cunctis,

Non tibi, nec tua te moveant, sed publica damna.

Præestis, Principes, inquit Lips. *in præfat. Polit.* hominibus, sed hominum causa, nec domini modò & arbitri rerum, sed tutores & administri estis. Mali improbique illi, qui in imperio non nisi imperium cogitant; superbi & noxij: & qui se non civibus datos arbitrantur, sed sibi cives. Nam sicut sidera illa splendorem habent, sed ut usibus mortalium defer-

deserviant (addo ego, sicut rosæ dignitate præstantissimæ multas magnasque vires habent, sed ut iis homines ad salutem fruantur) sic vos dignitatem, sed cum munere officioque devinctam.

21. Rosa florum princeps est atque regina constituta, non quòd dignitate major, sed quòd virtutibus cæteris melior. Princeps laudabilis non tam honoris dignitate quàm virtutis divinitate eminet. Censebat ideò Cyrus, authore Xenophonte *Pæd. IIX.* haud cuiquam convenire imperium, qui non melior esset iis, quibus imperaret. Etenim, ut Aristoteles *l. 5. Polit. c. 10.* tradit, rex constituitur ex idoneis aptisque ob eminentiam virtutis, aut actionum, quæ à virtute.

22. In rosa umbratilis quædam quasi Iustitiæ & clementiæ species deprehenditur: jus suum cuique reliquorum florum tribuit, nec lædit, nisi fortè lædentes: nullam Lilio vim infert, nec in humilem violam tyrannidem exercet: in eo non parum benefica, quòd fragrantiam suam proximis cunctis communicet: homini verò cum primis eximiis virtutibus suis opituletur.

In principe Christiano duo illa sidera seu luminaria majora potissimum elucent, Iusticia, & Clementia; è quibus illa veluti Sol, hæc

Luna. Sanè, ut meritò Cicero *III. de offic.* judicat, fundamentum perpetuæ commendationis & famæ Iusticia est, sine qua nihil potest esse laudabile. Xenophon de Cyri expedit. *lib. VII.* nullas opes viro, ac præsertim principi, pulchriores honestioresque censet, quàm virtutem & Iustitiam. Pietate namque & Iusticiâ Principes Dij fiunt, ut præclare principum princeps Augustus apud Senec. in Ludo. Nihil egregius in principe quàm Iusticiæ opus, ut tradit Plutarchus in vitâ Demetrii. Et meminerit princeps, non solum quantum sibi commissum, sed etiam quatenus permissum sit, manitore Cic. *Or. pro Rab.* Princeps igitur tum Iusticiæ spinis probos defendat, improbos offendat, tum rosaceâ benignitatis fragrantia beneficis recreet apes, maleficas aberceat cantharides: bonos præmiis, malos pœnis afficiat, Solonis edicto, qui, ut Stobæus testatur, *serm. 41.* interrogatus, undè Resp. maximè vigeret; Si boni, respondit, præmiis incitentur ad virtutem; mali autem coërceantur pœnis; quod signum clarissimum esse imperij benè constituti Iamblichus statuit. Ipsa quoque S. S. edocet, magistratus officium esse, probos defendere, improbos punire, *Rom. c. 13. Prov. c. 20.* Verùm remotâ Iusticiâ quid sunt regna, secundum

Augu.

Augustinum, nisi magna latrocinia? quid aliud meâ quidem sententiâ, quàm præcipitia spinosissima, omni flore fructuq; destituta. Propter enim injusticias, inquit Ecclesiast. 6. 10. propter injurias, contumelias & diversos dolos transferuntur regna de gente in gentem; regię domus & clarissimę familię extinguuntur. Certè ut rosam anima seu propria essentialis forma vivificat, quamdiù in ea est, discedens verò mortuam, marcori & resolutioni obnoxiam relinquit; sic Resp. vivificatur Iusticiâ (ceu vitali spiritu) qua absente concidit, & primùm informis ac deformis reddita cadaver fit vitali motu destitutum, dehinc in sua prima elementa cum fœtore & corruptione resolvitur atque evanescit. Dicam quod res est; injusticiam, omnium malorū Evam, & potentię abusum, instabilem reddere fortunam, magnarum pariter & malarum mutationum causam esse, prosperitatem omnem abigere, quovis tempore locoque mortales observarunt, observant, observabunt. Verùm quanta interim patiuntur & innocentes? Patiuntur, ut potiantur; ut per angusta transeant ad augusta.

23. Rosam etiam principem beneficentiâ atque clementiâ imitari debere omnes unanimiter Politici politiores statuunt, nisi

forſan male-ſanctum illum ignei ingenij,
ampliſſimæ aliâs & profundiffimæ doctrinæ
Machiavellum (qui ſubtiliorem quandam
tyrannidem infeliciter machinatus plures
ferè melleorum quidè ſed multa admixtio-
ne fellis diſtemperatorum conſiliorum imi-
tatores quàm aculeatorum ſcriptorum ſuo-
rum lectores hodiè videret, ſi videre poſſet;
certè non niſi pœnitentiam ac pœnam pro
frumento ſeminatæ ſuæ in Chriſtianam Po-
litiam zizaniæ meteret, quòd veri Chriſtia-
niſmi adeò oblitus, ſolius fere temporarij
commodi ſemitas inſequens tam longè à re-
giâ honeſtatis virtutis que via ſecum pluri-
mos germanâ olim integritate præſtantiſſi-
mos abduxerit, & dogma, præter alia acer-
biſſima, inconvenientiſſimum illud de ſi-
mulata ſcenica virtute, vel perſonato potiùs
palliatoque vitio ad principis non minùs
quàm ſubditorum perniciem introduxerit)
excipias. Cùm enim clementia homini o-
mnium virtutum convenientiſſima, quia
humaniſſima, neminem tamen Senecæ ju-
dicio *lib. 1. de Clem. c. 2.* ex omnibus magis
quàm regem aut principem decet. Quare o-
mnia ævo, qui benignitate ac clementiâ impe-
rium temperavêre, hiſ candida & læta omnia
fuiſſe, etiam hoſtes æquiores quàm alijs ci-
ves,

ves, Sallust. ad Cæs. scribit. Equidem nullâ in rem magis quàm beneficiâ DEVM OPT. MAX. (à cuius severa iustitia ad paternam clementiam & benignitatem appellare solent ipsi principes Christiani) imitari possunt etiam potentissimi.

24. Rosa nulla re æternam nominis sui memoriam atque celebrationem magis adsequitur quàm beneficâ, quâ hominibus auxiliatur, virtute: ita nec ullâ re, Cicerone teste, ad æternam gloriam propiùs homines, etiam principes, accedunt, quàm salute hominibus danda. Quod probè consideravit Ioannes II. Lusitaniæ Rex, qui, vt *Orosius l. 1.* scribit, cum audivisset, volucrem esse (Pelicani) quæ rostro pectus dilaceret, vt pullos serpentum morsibus exanimatos, sanguine suo profuso revocet in vitam; ejusdem volucris imaginem suis insignibus adjungendam curavit, vt ostenderet, se esse paratum, pro suorum salute proprium sanguinem profundere.

25. Quemadmodum rosa non tam ob spinarum rigorem metuitur ac negligitur quàm propter jucunditatis & utilitatis gratiam colitur ac diligitur: ita principem sapientes operam dare volunt, vt ametur potius quàm metuatur. Malè, inquit *Plin l. 8.*

Ep. terrore veneratio acquiritur : longeque valentior amor ad obtinendum quod velis, quàm timor. Vicissim enim timeat necesse est qui terret. At enim verò in nulla potentia quippiam turpius existimandū est, quàm metui velle etiam ab innocentibus. Scalig. in orat. pro Audecto fil.

26. Vt rosa gratis grata, ingratis ingrata omnium ferè amorem sibi conciliat, cantharidibus & scarabæis nihilominus terrori est : ita & princeps, Taciti consilio *X l. Annal.* amorem apud populares, metum apud hostes quærat.

27. Vt rosa etiam dum abstergit & purgat, simul confortat : ita princeps in ipsâ iustitiæ executione, quæ malorum expurgatio quædam, clementiâ corroboret & reficiat : potius quàm interficiat summo jure, quæ summa injuria. Ergo non rigidâ semper pœnâ, sed verâ sæpius pœnitentiâ contentus sit, præcepto Taciti. Potest pœna dilata exigi, non potest exacta revocari. *Senec. epist. 23.* Melior aliquando, meo judicio, venia vindicta : nisi grandia nimis sint facinora. Itaque adhibenda est moderatio : quæ sanabilia ingenia distinguere à deploratis sciat. Nec promiscuam habere ac vulgarem clementiam oportet, nec abscissam. Nam tam omnibus ignosce-

ignoscere crudelitas est, quàm nulli: & ubi discrimen inter malos bonosque sublatum est, confusio sequitur & vitiorum eruptio. Modum tenere debemus. Sed quia difficile est temperamentum, quicquid æquo plus futurum, in partem humaniorem præponderet. *Senec. l. 1. de Clem. c. 2.*

28. Ut medici lenitivo seu laxante rosarum syrupo plus sæpiùs efficiunt quàm validis ac violentis alijs remediis purgantibus; id quod & in Mannæ, &c. usu observatur: Ita lenitate principes nonnunquam plus efficiunt quàm rigore atque violentia. Equidem, ut *Claud. Paneg. Mallij* canit,

———— peragit tranquilla potestas
*Quod violenta nequit: mandataque fortius vrget
 Imperiosa quies.*

Ingenia nostra, inquit *Senec. l. 1. de Clem.* ut nobiles & generosi equi, meliùs facili freno reguntur, quàm continua calcarium additione. Efficitur sæpè plus docendo, quàm iubendo, monendo quàm minando, ut loquitur *Augustin. ep. 65.* Apud sequaces quidem, non pertinaces, & contumaces: apud humanos, non barbaros.

29. Rosa licet florum princeps, humilio-rem tamen potiùs, quàm editiorem sedem occupans non tam summorum arborum verti-

ticibus, quàm humiliore fruticeto, roseto, gaudet: aut, si satis quidem altè locata, modestiam tamen æquè ac majestatem pulcherrimo exemplo ostendere videtur. Princeps laudabilis quò magis attollitur, eo magis se se demittit: quò maior, eò melior. Namque modestiæ famam ne quidem summis mortuum aspernandam, & à Dijs æstimari *Tacitus* judicat *XV. Annal.* Aliàs in alto positum non alta sapere difficile est. *Bernh. in Ep.* Magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci. *Augustin.* Contemptor animus atque superbia commune nobilitatis malum. *Sallust. Jugurth.* Multi in illa altitudine nil nisi alti sunt: &, ut Cupressi, quoad cætera steriles, præter speciem nil habent. *Lips. in Polit.* Verùm princeps laudabilis non minùs hominem se esse quàm hominibus præesse cogitet, auriculam vellicante *Plinio Panegy.* Imponat igitur felicitati suæ frenum, faciliùs illam reget, consilio *Curtij l. VII.* imò impuat freno frenum, nec nimis asperè exerceat majestatis legem. Nam, ut *Senec in Herc. fur.* monet *Sequitur Superbos vltior à tergo* D E V S.

Et minoribus præsertim ac inferioribus magistratibus Politici observandum esse movent, ne plus imperare subditis quàm obtinere superioribus studeant; ne VIS potius, quam

quàm IVS, iisdem commendata sit; ne faultrice fortunâ, officio & authoritate abutantur; ne viros in Rep. claros ipsique DEO charos pro mancipijs habeant aut tyrannidem seu crassio rem seu subtiliorem exerceant in eos, quos immunitate donarunt superiores.

30. Vt rosa quò rarior, eò charior, & quotidianis vsibus minore in honore habetur; quò copiosius virescit, eò citius vilescit: ita continuus aspectus minùs verendos magnos homines ipsâ satietate facit, asserente *Livio lib. 35. Et viles nonnunquam quì nimium civiles. Lips. in Polit. Mai estati autem maior ex longinquo reverentia. Tacit. l. Annal.*

31. Rosa omnium medicorum, omnium ægrorum, omnium gratorum hominum vnanimi confessione benefica est & liberalissimè tum fragrantiam, tum virtutem suam impertit, Liberalis etiam laudabilis princeps. Liberalitate enim nihil est naturæ hominis accommodatius *Cic. l. off. Nihil in hac vita beatius, dicebat Canis Scaliger, Veronæ dominus teste Iovio. l. 1. Elog. quàm invicto animo suæ pariter atque alienæ fortunæ obviam ire, & perpetuis beneficentiæ ac liberalitatis operibus insitæ virtutis flammam extendisse. Et, vt rosæ minùs flagitiosum est, pinas, arma sua perdere quàm beneficæ virtutis*

tutis gloriam : ita principem armis, ut *Sallust.* loquitur *Iugurth.* quàm munificentiam vinci, minus flagitiosum est. Et rectè *Xenophon*, ut tradit *Stob. serm. 46.* dicere solebat, multò præclarius ac laudabilius esse, beneficiorum potiùs quàm trophæorum multitudinem post se relinquere.

32. Rosa non solùm spinarum vi, sed interna potissimùm virtute & fragrantissimi spiritus emissione adversus adversarios suos, scarabæos & cantharides, nititur seseque defendit. Principes animis nonnunquam potiùs quàm armis, non tam violentiam, quam prudentiam nitantur. Ivis potius ipsis commendatum sit quàm vis. Sed utriusque facilis in alterutrum nescio quo anagrammatis omine ac nomine transmutatio. Scitissimè *Valer. Flac. IV. Argon.*

— non solis viribus, æquum

Credere : sæpè acri potior prudentia dextrâ.

Et *Tacit. III. Annal.* Plura in summa fortunâ auspiciis & consiliis, quàm telis & manibus geri, rectè monet.

33. Rosa spinis abundantissimè armata iistamen non ad offensionem sed defensionem nititur & utitur. Princeps etsi armis armentariisque exquisitissimè sit instructus, iis tamen non tam offensivè, ut loquuntur, quàm

quàm defensivè utatur. Scutum prius quàm gladium sumat. *Lips. in Polit.* Nequaquam igitur audiendæ sanguinariæ hircines, crudeles Martis pulli, qui cum Vitellio optimè olere occisum hostem, & melius adhuc civem arbitrantur, qui cum Caligula unicè exoptant, adversarios unam tantum habere cervicem, ut uno ictu omnes interficere simul possent, qui non nisi ferrum & ignem in ore, in corde, in manibus habent, ad urendum & secandum paratissimi.

34. Rosa sola sæpius insufficiens in medicina adjunctis eget coadjutoribus ingredientibus, herbis, floribus, &c. pro re nata, variis in causis & curis. Princeps, cum docente *Cic. 1. off.* omnis ratio & institutio vitæ adjumenta hominum desideret, ipse autem *Tacito* monente *III. Annal.* suâ scientiâ non possit cuncta complecti nec unius mens sit tantæ molis capax. *I. Annal.* adsumat in partem curarum consiliarios, ejusdem *Taciti* consilio *I. Annal.* considerans, magna negotia magnis adjutoribus egere. *Velle. l. 2.* & multos regis oculos, multas aures esse oportere, *Xenophon-tis* arbitrio. Plus enim juxta Solon, & Arist. oculi vident quàm oculus. Et nemo omnes, neminem omnes fefellerunt. *Plin. Paneg.*

35. Rosa, ubi energetico remedio, seu alterante

terante seu purgante, seu corroborante opus, admixtis eget medicamentis & sibi & Microcosmicæ Reip. amicis, naturæ familiari-
bus. Princeps sive alteratione atque reformatione quadam opus, sive expurganda quævis mala, sive corroboranda Resp. adjunctis adjuvantibus opus habet consiliariis, amicis. Hinc *Plinius Paneg.* præcipuum principis opus esse ait, coadjutores amicos parare. Verum optandi & cooptandi viri virtute doctrinaque clari, & nulli potius quàm mali. Præclare *Cominaus*. Nullum majus indicium bonæ mentis princeps potest ostendere, quàm ut adjungat sibi, quibus familiariter utatur, viros virtute & fama celebres. Nam omnes statim judicabunt, eum talem esse, quales ii, qui apud illum. Et est profectò, meâ quidem sententiâ, principi adjunctus vir doctrina ac virtute clarus Rosæ additus moschus atque cinamomum.

36. Rosæ virtutes & operationes ob infinitarum ferè circumstantiarum varietatem variare solent sæpius, ut nec omnes omnimodè omni tempore refrigerent, astringant, laxent, corroborent unâ eademque ratione. In principibus virtutes & earum exercitatio propter adjunctorum seu circumstantiarum varias mutationes variare quoque plurimum solent:

præsertim verò prudentia. Quid enim aliud ea, inquit *Lips. in Polit. l. 4. c. 1.* quàm electio rerum, quæ aliter atque aliter sese habent? Quòd si illæ incertæ; etiam ipsa, eò magis, quòd non rebus solùm devincta, sed iis, quæ rebus adstant. Tempora, loca, homines adspicit; & pro minima eorum mutatione ipsa se mutat: adeoque non ubique vna, ut nec in una re una. Quam ob eandem causam ipsæ etiam leges rosæ haud ineptè comparari possent. Sed hæc alterius atque altioris quidem sunt tum loci tum professionis.

C A P V T XII.

SEcundùm *Basilium* eleganter etiam duplicis coloris, candidi & rubicundi, ratione Rosæ candida Virginum simplicitas & rubicunda verecundia assimilatur. 1. In tenellis namque rosarum foliolis non solùm subcandidus candidæ simplicitatis signifer color perspicitur, sed & rubeus, verecundiæ, quæ propria floridæ juventutis virtus, proditor animadvertitur. Hinc *Virgilius Maro*, Poetarum Antesignanus, verecundiam describere volens, eam rosæ inter lilia constitutæ comparat sequentibus versibus.

Rosæ comparatur verecundia & virginitas.

*Accepit vocem lachrymis Lavinia matris
Flagrantes persusa genas, cui plurimus ignem*

*Subjecit rubor & calefacta per ora cucurrit :
Indum sanguineo veluti violaverit astro
Si quis ebur, vel mixta rubent ubi lilia multa
Alba rosis, tales virgo dabat ore colores.*

Et Ovidius :

Quale rosa fulgent inter sua lilia mista.

Et hinc etiam pulchriores colorationesve virgines, vel lacti cum sanguine mixto vel rosæ rubralbæ comparatæ, rosæ nominari solent, ipsis inuentibus sacris literis, quæ ob insignem elegantiam & formositatem pulcherrimam pariter & pientissimam Susannam rosæ nomine dignatæ sunt. Hebræi enim Susan rosam (aliàs etiam lilium) sonant. Vndè haud præter rationem lectissima atque elegantissima quædam Rubralba Rosabell nominata. In virgine ergo color albicans candoris seu innocentia, rubens pudori seu verecundia signum, licet haud infallibile. Verùm enim verò scitè omninò rosa virgo comparatur.

2. Vt enim rosa fragilis omninò, fluxilis & labilis, (vndè etiam à Græco verbo *ῥέω* id est, fluo, denominata) ita non minùs virgines quandoque fragiles, fluxiles & labiles ratione variarum infirmitatum mentis, corporis, fortunæ. Variabiles, alterabiles & corruptibiles vt rosæ ita & virgines: juxta tritum illud proverbium Germanorū rhythmicum

Jungfrauen lieb vnd Rosenbletter/
Herrengunst vnd Aprillenwetter.

Würffel/ Karten vnd Seitenspiel/
Berkehren sich gar baldt vnd viel.

3. Rosa odore & virgo pudore privata
parem merentur gratiam. Hinc Poëta qui-
dam aculeatè potius quàm accuratè, verè in-
terim canit;

Cum flos odorem perdit virgoque pudorem,

Tunc flos fit durre virgoq; evadit cinis.

Etenim, vt alius quidam Poëta putatiam e-
iusmodi (putanam Italici hinc fortè dictam)
virginem reprehendit,

Sese prostituens in primo flore iuventa

Cum flore & fructum perdidit ipsa suum.

Pudor certè virginei floris grata est fra-
grantia, quâ disperditâ perit & ipse flos & v-
nâ pereunte flore fructus ipse.

4. Rosæ non solùm forma & figura, sed
& qualitates variabiles. Variabilis & muta-
bilis Lunæ & fortunæ instar virgo; cujus
constantissima sola perhibetur inconstantia,
certissima incertitudo.

5. Rosa amabilis & delectabilis. Amabi-
lis & delectabilis etiam virgo: quam idè
proci, canes illi Veneris venatici, tantâ cu-
pidine prosequuntur, ambiunt, depereunt, sed
minùs cauti & casti nonnunquam pereunt.

Caveas igitur, quisquis virginum consortio delectaris, ne pereas per eas.

6. Rosa aureâ, è citrinis filamentis concinnatâ, coronâ decorata est. Virgo illibata, invictâ pudicitia signum, floridam corollam capiti impositam gestat.

7. Rosa variis & plurimis spinis circumdata. Virgo inter multas & malas tentationum periculorumque spinas constituta.

8. Rosa spinis sese defendit à vermium & insectorum insidiis atque injuriis. Verâ virgo continentia, prudentia, aliarumque virtutum spinis, ceu telis, ab insolentium precorum, porcorum impudentium, insidiosarum tentationibus, quas pecuniâ (quâ unice vincuntur atque vinciuntur aurivoræ Plutonicolarum filia) & blandâ petulantia, arrogantia, falsis promissionibus, copulatricum veterum factiosis promotionibus potissimum moliuntur, sese defendit; ut tum cauta sit tum casta maneat.

9. Rosa spinis suis improvidos, dum eam incautè decerpere satagunt, pungit atque ita punit. Viros viragines, dum eas vel minus cautè vel minus castè tangunt, angunt, dum ludunt, lædunt; atque ipsæ omnium gravissimè læduntur. Quòd si enim illicitus foveatur amor, statim subsequi solet amaror, sæpe etiam

etiam tumor, postea timor, error, terror, horror, & pœnarum rigor.

10. Rosa leni & purâ manu tractata suavissimo tractantem recreat odore, fœdis autem conspurcata durioribusque pressa digitis marcescendo subtilissimam illam fragrantiam denegat. Ita virgo verbis, moribus, & amoribus excepta puris, rectis, & immaculatis, tantum abest, ut vel sibi vel aliis damno sit, ut potius suavissimâ conversatione, lectissimorum morum exercitatione, elegantia & eloquentiâ conversantem miro modo & motu recreet (hinc virgo nescio quo ominoso anagrammate idem est ac vigor) atque etiam informet infirmum, confirmet conformem, reformet informem; impudicis verò tentata colloquiis, gestibus indecoris fœda reddatur & fœtida sibi, perniciofa conversantibus.

11. Rosa folia, ceu labra, obtinet rubicunda. Rubicunda etiam oris labia virginis sunt sanæ-sanctæ. Et hinc rosea à Poëtis ora nominantur;

Virgineus roseo cernitur ore pudor.

Et apud alium Poetam ora virginum rosatum atria vocantur:

— cuius referantur in ore rosarum

Atria.

Item labra rosea:

~~roseis se mergere labris.~~

12. Tenella rosæ folia nimio contactu attrita flaccescunt & corrumpuntur: nimio contactu, osculorum præsertim, ora virginea alterari atque depravari. *Catkins* Poëta cecinit *Embl. nuptial.* 26. præmissâ prius objectione, mox eâdem repulsâ.

Est operæ pretium furari basia nymphis

Atque animam roseis insinulare labris.

Cur neget amplexus & abhorreat oscula virgo?

Non pudor his, rosei non perit oris honos.

Basia virgineis quis credat obesse labellis,

Ingenuus tenero quæ tulit ore puer?

Libat apis violas & basia figit Acantho,

Oraque plena favis in sua tecta refert.

Non tamen hinc viola, nō hinc marcescit Acanthus.

Utque fuit roseus perstat utique color.

Virgo notas, juvenis quas presserit ore protervo,

Abluit, & facies, quæ fuit antè, redit.

Si licet opposito de lumine sumere lumen,

Invida cur juveni basia virgo neget.

Responsio:

Basia nil teneris data posse nocere puellis,

Nil tactus cupidi blanditiasque proci,

Haud mihi quis vano persuadeat ore poëta:

Tactus & ipsa latens basia virus habent.

Perpareos digitos vitis ne tange, racemos:

Tractari manibus non amat iste color.

Iste color, color iste recens, decor integer uva,

Intacta genium virginitalis habet.

Sint procul amplexus, procul oscula, dulce venenum.

Ab! faciunt longas pressa labella notas.

Utque domum rediens faciem laet undique virgo,

Altior in tacito pectore menda latet.

13. Et sanè ut tenella rosa, quò quis diutius eam exosculatur & pertractat, eò magis magisque sese illa aperit & occultiora foliola expandit: ita etiam virgo, Guicciardini iudicio, quò magis eam quis amplectitur & exosculatur, eò magis sese ipsa dedit, profert, offert.

14. Ut rosa non sui ipsius, sed hominis gratia à creatore & natura producta. Sic virgo non tam propter se ipsam quàm propter virum generata: undè etiam virgo quasi viri ergò dicta videtur, quamvis aliàs etiam dicatur virago, quasi, virum ago. Est nonnunquam quasi virga viro.

15. Rosa inflammationes attemperat, restinguit, compescit. Roseam decenter ductam virginem Adamicas inflammationes blando refrigerio contemperare referunt.

16. Rosam rubore Martem referre signaturà quadam Ioannes Baptista Porta scribit. Sunt fortassis & nonnullæ, quæ Martialibus potius quàm Mercurialibus ingeniis prædi-

ta non tam Minervæ quàm Bellonæ vexillum sequuntur, cùm tamen rosas imitari deberent, quæ non tam spinis obesse quàm flore prodesse solent.

17. In rosa non tam spinæ, quæ plurimæ, quàm florida foliola, quæ quantitate quidem exigua, virtute verò præcellentia, quæruntur. Apud virgines nobiles potius virtutes quàm ignobiles nummorum copiarum ac divitiarum solæ (quæ quid aliud sæpius quàm spinæ?) vel acuti astutique sermones (qui verè cardui sunt) respiciendæ.

18. Rosa multis est magnisque virtutibus prædita: ita & vera virgo: in eo tamen rosæ dissimilis, quòd rosa retentricem locorum seu partium facultatem roborat, virgò expultricem seu ejectricem loculorum vim stimulet, retentricem debilitet.

19. Vt à spinosis rosis pueri plerunque læduntur, dum eas improvidè & incautè adoriri ac decerpere satagunt: ita pueri & pueriles cuncti, qui (quod proverbio dicitur) vix generati generare pruriunt & testam vix egressi reingredi desiderant, nondum vel exsiccatis probè auriculis vel consolidato cranio vel firmato cerebello, virgâ quàm virgine digniores juveni, amasij, ut plurimum à virginibus, quas intempestivè ambiūt, etiam

in

in ipso innocentia ac disciplina statu, pun-
guntur absque commiseratione, puniuntur
à correctoribus non absque risu.

Animadvertendum hîc, juvenibus & aliis
etiam, quæ de virginibus dicta sunt, accom-
modari posse. Cum primis autem studiosi
multis rationibus rosis comparandi essent,
nisi alium in locum id laboris reservarem &
hîc brevitatismemor redderem.

C A P V T XIII.

Rosis delicia ac divitiæ quoque compa- *Rosis deli-*
rari jure possunt. 1. Ut enim rosæ spinis; *cia ac divi-*
ita delicia ac divitiæ spinosis vitiis & incom- *tie compa-*
modis plurimis circumdatae. *rata.*

2. Rosæ pulchræ quidem, jucundæ &
fructuosæ, sed caducæ: pulchræ itidem divi-
tiæ, jucundæ, fructuosæ, sed caducæ, damnis
sæpè potius quàm donis gravidæ. Rosæ non
tam visu, dum roseto adhærent, quàm usu,
dum egenti applicantur, commodant. Divi-
tiæ nil profunt vel inspectæ vel numeratæ, vel
arcis, tanquam sacello idolum, conclusæ, sed
ad bonum, pium, legitimum usum transla-
tæ, cum sint χρηματα, ac si dixeris, usualia seu
utensilia. Opus namque est opibus; sine qui-
bus nihil fiet, quod opus. Quare sapienter,
Socrates, ut refert *Stobæus serm. de Temper. di-*

vitias ex usu metiri jubebat. Non enim immensas possessiones divitias vocabat, sed tantum quantum requiritur ad usum decentem.

2. Rosæ liberalissimè odoris fragrantiam emittunt, & facultates communicant. Ita divites liberaliter opes suas dispensare & communicare debent. Etenim

*Qui benè divitias inopi donabit amico,
Hic omni felix tempore dives erit.*

Ergò :

Dives opum fer opem : sic operantur opes.

Aliàs, qui parcus est vivens, porcus est moriens. Et profecto nobilius est, meâ quidem sententiâ, ditare quàm ditescere. Dives igitur, divitias meo consilio, ut rosetum tractet; cujus quum particulæ nonnullæ præseantur, reliquæ eò plures producant flores : & si integrum rosetum, dum vere veluti parturiens jam jam rosas emissurum videtur, etiam effodiatur atque in alium locum transferatur, loco & tempore potius quàm ipso flore privabitur. Autumno namque si non ipso vere, majori miraculo floridas rosas producet.

3. Ut nobilissimæ rosæ virtutes medicis quidem maximè cognitæ, ægris verò quibus illi propriæ etiam sanitatis jacturâ inserviunt, potissimum commodæ (Medici namque illa-

rum

rum vsum quidem sciunt, ægri verò fructum percipiunt) ita aureæ non minùs rosæ nobilis (cuius nomine synecdochicè nunc facultates innuo) vis & vsum quidem illis ad necessaria conquirenda fortè cognitus, verùm haud concessus, vti quidem olim Aristoteli, Galeno, & alijs excellentissimis viris, cùm plerunque ægris medici sanitatis rosas, medicis egris spinas pro flore pariter & fructu relinquant. Paucissimi enim reperiuntur grati beneficæ medicinæ huiusdemque filiæ, sanitatis, cultores & amasij; & tritum olim experientiæ reclamation hodiernæ diverbium: *Dat Galenus opes*. Hoc certè doctioribus infesto & funesto tempore nec dat Galenus opes, cùm non possit egenus nec dant Galeno opes cum non velint avari, ingrati, invidi. Imò ne dant quidem quod debent. Fortean Geber Germanus æquè ac Arabs demortuus; & nescio ego, an fortè Habdanckorum (comitum aliàs) vix vnus aut alter supersit,

4. Quemadmodum rosæ quidem ab omnibus expetuntur, spinæ verò à nemine appetuntur:

Nam riger amissâ spina relictâ rosâ
ita iucundos divitiarum flosculos nemo non expetit, ipsarum verò spinas seu carduos, id est, arduos, quibus acquiruntur, licitè quidem, labores quilibet extimescit. Et hæc

gravis est multarum in Politia calamitatum, contentionum, emulationum causa. Gravior autem, quod nobilissimis animę dotibus & functionibus vilissimi corporis labores & ociosa vsurarum negotia præferantur; nec vllum ferè inter homines, etiam Christianos, amplius virtutis, sapientię, doctriņę vel præcium vel præmium, minus certe ac olim apud Ethnicos. Hinc est, quod omnes ferè ab arduo nec vnquam satis agnito sapientię studio & officijs literarijs, flore pariter ac fructu nescio quo fato destitutis, abstineant, abhorreant. Atque ita pristina brevi barbaries ne persentiat valdè verendum. Sublatis namque studiorum pretiis studia perire ipsa Tacitus asseverat *XI. Annal.*

5. Vt rosę, dum florescunt, odoratissimę, jucundissimę, gratissimę sunt, dum verò marcescunt, inodorę, in iucundę, ingrata: sic divitię, dum in flore constitutę sunt, recreationis amore jucundissimę, dum deflorescere incipiunt, ægritudinis amarore ingrattissimę videntur.

6. Rosa viridis & succulenta suavis, nec ita, ut arida, amara est. Divitis gloria, quamdiu floret atque viget, dulcis: postquam verò marcescit, amara etiam eius recordatio.

7. Sol rosam æstu arefacit, Fortuna incendio,

dio, æmulatorum æstu & injuriis aliis ferè infinitis subito aufert divitis opes & gloriam.

8. Rosa resecta aliorum transplantatur inibique excrefcit, & alio tempore in hac alio in illa roseti parte efflorefcit. Ita divitiæ veluti transplantatæ & locum mutant ab uno ad alium tranfeunt locum, ut quæ modò hîc, jam alibi excrefcant.

9. Rosa colorem mutat, nec unius semper est odoris ac faporis. Deliciæ & divitiæ speciem faporemque mutant & progustu divitis aliter aliterque sapiunt famelico mellæ, saturo felleæ videntur.

10. Florum tres præcipui sunt colores: coccineus in Rosa: janthinus in Viola: purpureus in Iride. Hos tres colores ars imitatur in vestibis, quas divites tingunt, gestantque nunc coccineas, nunc lanthinas, nunc purpureas. Qui tres colores repræsentant pariter tres opum interemptores: nimirum coccineus ignem & incêdium: violaceus aquam & naufragium, purpureus cædes & rapinas. Opes enim vel pereunt incendio vel naufragio vel rapina.

11. Quemadmodum rosa haud diu perdurat, sed quæ modo florefcit, mox flaccescit, Ita & dives modò virescit, modo vilefcit: & ut habetur *Jacob. 6. 1. 10*, sicut flos fœni transibit;

ibit : exortus est enim Sol cum ardore & arefecit fœnum & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit : ita & dives in itineribus suis marcescet. Adeò caduci illi fortunæ floſculi, imò leviculi pappi & juli cuivis vento obnoxij facilè diffiantur.

12. Rosam, ut & alios flores, *Plinius* dicit esse lusum lascivum & picturam naturæ : divitias ego dixerim lusum lascivum & umbratilem picturam fortunæ, quæ invida ac infida mortalium vexatrix petulanſq; procorum titillatrix plerunq; amariis suis aut illudit aut lædit eosdem. Sed & hæc ipsa obesse non potest nisi quibus prodesse solet.

13. Quemadmodum rosarum odorem nonnulli homines ferre nequeunt, eoque magis læduntur quàm juvantur. (Novimus enim mulierculas, quæ perceptâ rosarum fragrantia in leipothymiam inciderint; cuius rei quidem haud planè abditæ sunt causæ.) Ita delicias ac divitias mortalium multi ferre nequeunt, juxta verſum illum :

Difficile est equâ commodamente pati.

14. Quemadmodum alia plurima, ita & rosacea multa medicamenta tam obſunt intempeſtivè quàm profunt tempeſtivè uſurpata. Haud alia ratione divitiæ: quas *Zeno* dicere solebat non magis prodesse quàm nocere
ad ſa-

ad sanitatem, addam ego, & ad sanctitatem. Certè quamprimùm Germanos, aliàs invictos, auri sacra fames & argentangina vicit, omnia in Germaniam mala introducta sunt; & illi plurimùm à pristinis moribus & humoribus recessisse atque planè degenerasse videntur. Deliciarum ac divitiarum magnalia illa olim spreverunt potiùs quàm speraverunt; quod vel unico exemplo clarum reddi potest. Victo enim, ut refert *Cominaus l. 7.* Carolo Duce Burgundiæ ad Gransonium ab Helvetiis magno prælio & fugiente, milites victores ingentes quidè opes affecuti; quantæ tamen illæ essent, ignorabant, nec priusquam amitterent agnoscebant. Adamantem namque Ducis toto orbe celeberrimum, cui erant appensi aliquot uniones, quidam ubi inter alia reperisset, in pyxidem reposuit; mox sub currum abjecit; paulò post reversus sustulit & sacrificio cuidam vendidit aureo nummo. Is deindè à sui oppidi magistratu, cui miserat, accepit aureos duos. Quæ gemma preciosissima, cùm deindè à gemmariis eius præstantia cognosceretur & propter immensum precium diu nullum emptorem inveniret, tandem ad Turcos allata & eorum Imperatori vendita esse dicitur, qui eam, uti constans fama est in
orna-

ornatum diadematis sui tanquam peculiare monile transtulit, in eoque magnis festivitatibus ostentatur. Maximum, me IESU, artificium est, solis notum piè-sapientibus, (quales multi etiam quovis tempore inter Germanos fuere) animo contrà argentanginam preservato divitias absque damno possidere, & iisdem non tam frui quàm uti, imò quandoque ubicunque melius ita DEO visum fuerit, libenter valedicere & illis & universis, quibus breviusculè in hac vita ludimus, mundi crepundiis, nugis, bullis, umbris, vanitatibus.

CAPUT XIV.

Varia Hominis cum Rosacomparatio.

HOMO, qui veterum Philosophorum sententià inversa quasi quædam planta est non tam terrestris quàm cœlestis, gravissimo Galeni iudicio *Lib. de consult. c. 4.* cuius radix sursum, rami deorsum spectent, (Nam sicuti plantæ os à terra; sic nobis oris situs à cœlo: Vt quemadmodum illæ indè, sic nos illinc nostrarum actionum principia hauriamus. *Scal. ex 140. f. 2.* sacrarum Literarum testimonio flos, fœnum herba. *Ps. 90. v. 6. & Ps. 129. v. 6. Eccles. c. 14. v. 18. Ierem. c. 5. v. 7. Os. c. 4. v. 14. I. Corinth. c. 6. v. 13. & 15. Coloss. c. 3. v. 5. Hebr. c. 13. v. 4. I. Petr. c. 1. v. 24.* tam vane

riè

riè & verè Rosæ comparari potest, quemadmodum & omnia humana, vt vel sexcentæ Parœmiæ hinc concinnandæ essent, nisi metum ipsius rei amplitudo, tum ingenioli mei tenuitas, tum & criticorum, qui affectatam in parergis prolixitatem lectoribus, morosis præsertim, ingratam, mihi fortè exprobrarent, rigidior censura promissæ brevitatis memorem redderet. Pauculas igitur hîc saltem delibabimus.

1. Rosa omnium florum, homo animalium princeps est.

2. Rosa pulcherrima. Pulcherrimus & Microcosmus, Homo, utpote ad ipsius DEI (qui vt bonitatis ita & pulchritudinis fons & origo) imaginem conditus: in quo uno omnium reliquarum creaturarum gratiæ concurrentes tanquam in compendio clarè conspiciuntur. Hinc homo homine potissimum & plus quàm cunctis cæteris, etiam pulcherrimis creaturis delectatur. Hinc, quoties virginem vel alium hominem formâ præstantem singulari encomio commendare cupimus, florentem rosam nuncupamus: atque ipsa Susanna ob insignem pulchritudinem suam in sacris rosa appellata est. Hinc & illud natum proverbium: rosis assidet.

3. Rosa partium, qualitatium, virtutum suarum ratione omninò Harmonica est & perfectissima. Harmonicè perfectus & perfectissimè Harmonicus Homo est, tam corporis quàm animæ (utinam & post lapsum virtutum actionumque) respectu. Sed hæc amplioribus, hûc quidem impertinentibus, egent dilucidationibus.

4. Rosa culta meliùs excrescit quàm inculta. Ita & homo cultu opus habet à tenerima ætatula. Sylvescit aliàs & vilescit prorsus absque educationis cultu. Ex privatione enim vel depravatione educationis omnis omni tempore inter mortales ruditas, barbaries, tyrannis, inhumanitas, inscitia, insolentia, imprudentia atque impudentia nata. Educatio namque vitia extirpat & virtutes parit. *Galen, l. quòd animi mores, &c. c. 10.* Vnusquisque igitur, eodem ibidem monente, pro viribus annitatur, & educatione, & studiis & disciplinis vitium quidem fugere, contrà autem virtutem capeßere. Ne, quod fieri solet, florem juventutis diabolo, floces senectutis DEO quisquam consecret, ut Augustinus loquitur; atque adeò ipsâ non solùm sapientiâ sed etiam resipiscentiâ privetur. Nam plerunque

Qui non assuescit virtuti dum juvenescit,

A vitio

Avitis nescit defistere quando senescit.

Et, ut alius quidam canit;

Fertilis assiduo si non renovetur aratro,

Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Cultu, verè Christianismi cultores, cultu, inquam, opus habet tum Ecclesiastica tum Politica tum Oeconomica Hierarchia; quæ inculta, sordida, squalidâ indies magis magisque tum sylvescere tum vilescere infestissimo hoc bonis seculo videtur. Neque prius res mundanæ melius habebunt, quàm universalis, seria, vera ac severa instituta fuerit omnium statuum tum repurgatio tum reformatio ab ordinariis subditorum moderatoribus, rectoribus, gubernatoribus, vicedeis; & hi non modò pro aliis, sed & præ illis justiciam excoluerint, virtutem exercuerint. Malè habentibus enim agricolis malè plerumque habent agelli. Quales hi, tales illi. Quod felix faustumque sit, correctionis initium facite, vos ò Choragi, Foragi, Toragi: & veram, non affectatam pietatem ac justiciam colite. Pallida & palliata hodiè incedit virtus. Coloratus, ne dicam fucatus & larvatus, plurimorum Christianismus. In mundo mundanam, in cœlo cœlestem ducendam vitam oblatrant voluptatum candidati, parùm sancti, nihil minùs quàm verè Politici. Haud verendum,

dum, nimis quenquam fore pium. At hoc est, quod illi metuunt, si quid metuunt. Cultu, repeto, immundus mundus opus habet, & quidem tempestivo, accurato, strenuo, haud superficiali. Aut invitandi aut adigendi homines ad seriam, quàm unicè expectat DEUS, exoptant pij, differunt impij, pœnitentiam. Solidis utendum flagris, ubi solitis flabellis nihil efficitur. A verruncanda vetus vitiorum zizania; asserenda nova pietatis, virtutis, doctrinæ semina: fertilis reddendus Reip. ager, nimium hæcenus sterilis: mundandum Mundi rosetum atque liberandum ab avaritiæ for-
dibus, voluptatum cantharidibus, luxus & luxuriæ vermibus, infinitis scelerum erucis: nec iusto vindici DEO, acerrimam ferulam vibranti, pertinacissimâ conniventia ac perditissima temporisatione, omnis veræ pœnitentiæ obstaculo, amplius illudendum.

5. Rosa inter spinas efflorescit. Homo varias inter adversitatum spinas constitutus nihilominus tamen præter spem & expectationem sola DEI gratiâ sæpius efflorescit. Et, ut rosa spinis non tam abutitur ad offensionem, quam utitur ad defensionem; ita homo tribulationum spinis non tam abutitur in damnum, vel proprium vel alienum ex impatientia, vindictæ cupiditate, desperatione, quàm

quàm utitur ad proprium commodum, si non corpori temporariū, animæ tamen æviternū.

6. Verūm, ut rosis spinæ à Natura ad abarcendas adversariorum insidias atque injurias concessæ, ita non minùs hominibus armorum spinæ, & justa defensio Naturæ jure permissa. Hoc enim, ut *Cicero* loquitur in *Orat. pro Milone*, & ratio doctis, & necessitas Barbaris & mos gentibus & feris Natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possent, à corpore, à capite, à vita sua propulsarent. *Et l. 12. Ep. 1.* Quid est, quod contrà vim sine vi fieri possit? Nimirū vim vi repellere, par pari referre licet. Et

Fallere fallentem publica jura sinunt.

Videatur *l. ut vim ff. de just. & jur.* Item *l. 21. C. de pact.* Item *l. 6. C. commun. utriusque jud.* Iustum bellum, inquit *Livius l. 9.* quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes. Idcirco

Iudice me fraus est concessa, repellere fraudem;

Armaque in armatos sumere jura sinunt.

7. Rosa innocentissima corrosa tamen à vermibus & cantharidibus ad interitum usque afficitur. Afficiuntur & innocentissimi sæpiùs homines à nocentissimis & callidis potiùs quàm candidis illis vermibus, qui ad perniciem bonorum nati plus obesse quàm

prodesse solent, invidi, inscij, malevoli, maledici, malefici. Nulla virtus ab invidia libera, nulla doctrina tuta.

*O dirum exitium mortalibus! ô nihil vnquam
Crescere nec magnas patiens exsurgere laudes
Invidia!*

Vt rosa ita & Virtus amabilissima suis tamen haud caret osoribus: vt cuius lucem gloriam, eius umbram invidiam videamus, Virtutis comes invidia, inquit Cic. III. ad Herenn. plerunque bonos infectatur. Et, vt idem de clar. orat. testatur, mos est hominum, vt nolint eundem pluribus rebus excellere. Invidetur, eodem monitore. II. de Orat. præstanti florentique fortunæ. Verum invidia virtute parita, gloria, non invidia putanda est, eodem Cic. authore I. in veët. in Catil. Adeò, vt Ovvenus canit,

Virtutem genij duo semper in orbe sequuntur:

Hic bonus, ille malus: gloria, & invidia.

Livor edax hominum vivorum encomiacarpit:

Vt defunctorum corpora vermis edit.

Mirandum sanè. optimis parentibus, Honore, & Virtute, progeneratam pessimam sobolem, invidiam: vt sequente, à me exercitij gratia aliquando subcisivâ horulâ efficto epigrammate declaratur:

Maritus Virtutis Honor bonus est: bona coniunx,

Quæ imprægnata tamen parturit invidiam.

Est sanus pater, est mater sanctissima, virtus;

At monstrum insanum, filia, degenerat.

Invita invidiae generrix, virtus, pariendo

Sic pateris tu: erras, quæ pia mater eras.

Invidiam quia nempe paris, (monstrum vel abor-

Invidiam pateris: sic pariendo peris. (tum)

Sed pereundo paris rursus. Quæ filia? sama:

Invidiae victrix: gloria morte carens.

Umbra sit invidia: hanc comitem patiare, necesse est.

Sed mala multa tibi si pariat, pereat.

Invidia, invidia bestia illa est ac pestis sibi ipsi non minùs ac alijs exitiosa. Verùm invidiamne vitabimus, ut vitemus virtutem? Nequaquam. Longè aliud, & quidem commodius mihi consilium. Nam, cùm virtutis comes & felicitatis pedissequa sit invidia, consultiùs haud agere me posse reor, quàm si nemini invidiam invidcam. Hac namque ratione dum patior, invido; dum potior, mihi, gratifcor: & eo ipso gratiam illi extorqueo, mihi concilio, vel volente-nolente illo. Et ferre quædam potiùs quàm auferre possumus, solemus, debemus.

8. Rosa odoratissima inter allia olida plantata tantum abest ut degeneret, vel quicquam virtutum suarum amittat, ut vegetior potiùs evadat, validior & odoratior, uti infrà declarabitur. Sic homo doctrinâ vel virtute

clarus quosvis inter adversarios in humanos, rudes, sordidos, invidos, qualvis inter adversitates constitutus generositate ac virtute suâ accrescere potius quàm decrescere, efflorescere quàm deflorescere solet; juxta versus illos *Camerarii* in Emblem.

Livor iners stimulos generosis mentibus addit :

Sic per fœda rosis allia crescit honor.

Et rosa & è mediis consurgunt lilia spinis,

Sic virtus ipsis crescit ovatque malis.

9. Rosa inter Lilia constituta est hominis doctrina virtutibus stipata. Quod enim rosa inter Lilia, quod gemma auro inclusa, quod aurea argenteis vasis imposita poma, id virtus eruditioni coniuncta.

10. Ut rosa à spinarum, ita homo virtute doctrinaque præditus ab invidorum telis nunquam immunis.

Ut rosa suaveolens spinis miscetur acutis,

Sic virtutis honos pungitur invidiâ.

Nunquam bella pijs, nunquam certamina desunt,

Et cum quo ceter, mens pia semper habet.

11. Rosa apibus amica, scarabæis inimica. Homo vel virtute vel doctrinâ clarus gratis gratus est, ingratis ingratus. (*præs*

Ut rosa mors, scarabæa, tibi est, at api vna volu-

Virtus grata bonis est, inimica malis.

12. Rosa quia spinosa & rigidiuscula, sæpius

piùs fortè à delicatulis negligitur : contrà flos Africanus seu Indicus , rosa Indica magna Gesnero dictus, blandior quidem , sed virulentus , negligitur. Negliguntur aliquando etiam homines præstantes , quia fortean accurati virtutis, veritatis, iusticiæ cultores & vindices: diliguntur contrà blandi , sed ad perniciem nati adulatores. Quibus ij potissimum delectantur fastuosi , qui doctis infesti non alios quàm sibi mancipiorum instar subiectos & ad quævis iniquissima servitia paratos dominio assueti ferre queunt. Vndè sæpius observatur , in Medicina , exempli gratia, pijs doctisque posthabitis, imò factiosè suppressis, viris, sceleratissimos quosvis medicastro, modò linguaces & grandistrepitos, circumforaneos, ipsos imò Iudæos ad placitum mentiētes, bellàque occasione impunè decipientes, rudes, indoctos, impios Christianorum dracunculos, sanguisugas, canculos foveri, defendi, eligi, & ipso Christo sanctissimo Medico, cui sacramentum dixēre Christicolæ, magis diligi. Latent me IESU, nefandæ huius rei causæ. Neque enim desunt hodiè doctrinâ fideque præstantes medici: non nisi ab inscijs, invidis, iniquis scioilis contempti. Non crediderim, quod quidam suspicantur; id fieri à fæce plebis , ob

punè perpetranda tacita infanticidia, ener-
 vanda connubia, expiscanda vaticinia, & a-
 lias exercendas factiones, à quibus omnibus
 medicus Christianus abhorret; cujus nec
 consilium nec auxilium in talibus illis expe-
 ctandum. Sed horum abusu atque etiam
 suspicionum præcautio tum cœlesti judici-
 tum huius in terra Vicarijs, prudentissimis
 arbitris, committenda; ne omninò tandem
 ad extremam nauseam prostituatur saluber-
 rima medicina; cuius fructu verendum est
 ne malè feriat detractores tantum frustren-
 tur, quantum flore tum Medicinam tum i-
 plos etiam medicos Dogmaticos frustrare sa-
 tagunt. Considerare deberent, verum vera
 scientiæ florem pariter & fructum solâ sa-
 cro sanctæ Triados divinâ gratiâ nobis com-
 municari atque Diam Medicinam, quàm &
 Ipse I E S U S in terris exercuit, veluti puram
 margaritam, haud impuris esse porcis com-
 mittendam, nec sanctum canibus conceden-
 dum, (vt Evangelicis verbis utar) qui non
 vt Ethnici merâ humanâ sapientiâ contenti
 nuda Christi & Christianismi ignorantia la-
 borant, sed scientiâ & conscientia destituti
 nefanda pertinaciâ malitiosè insaniunt, ve-
 rò Medicinæ auctori, quem publicato etiam
 dudum sanctissimo Testamento Novo &

obla-

oblato Evangelio agnoscere non tam nesciunt quàm nolunt, infensissimi atque infestissimi, at nihilominus in ipsius Christi despectum à Christianis nonnullis incubis fotti & ad ipsa facultatum sacraria promoti, maximo & scandalo & detrimento cœtus Christiani. Tu, Domine I E S V, judica.

13. Rosæ propter formæ elegantiam & virtutis excellentiam statusque sui eminentiorem paulò conditionem superbiæ nota à superbis affricatur, vt sequens à me exercitij gratia efficta fabula declarat. Iurgijs aliquando sese invicem excepere atque altercationibus haud levibus exercuere fungus & rosa. Fungus rosæ editiorem, quem superba occuparet, locum, atque etiam horridas, quibus hispida vestita esset, spinas exprobrans, sese nudum natum & inermem, hominis exemplo, humilioribus in super locis ac fimetis contentum esse gloriabatur. Cui assentiens scarabæus, tam adversam sibi esse rosam, vt eius odorem absque præsentaneo periculo ferre minimè possit, palàm declarabat. Quibus etiam cantharides acclamabant, rosarumque lethiferum esse odorem propriâ & quidem infelicissimâ experientiâ comprobare satagebant. Verùm ijs omnibus risu potius quàm commiseratione dignis illudens
rosa

rosa paucis & succis sed succosis verbis respondere: ab alma matre sua, Naturâ, se paulò editiore loco productam, ut à vilibus, abiectis, sordidis, quæ humi sese invicem contaminarent, remotior illibatam servaret puritatem nativam, spinoso verò habitu sese defendens frequentes adversariorum injurias abarceret: cæterum antagonistam suum, cantharidem, virulentam esse bestiâ & propriâ culpa etiam à benefica fragrantia interfici: alterum verò antagonistam, scarabæum fœdum atque fœtidum esse stercoreum amasium, qui sordidus sordidis cum primis deletetur habitaculis & cœnaculis, quod similes habeant labra lactucas, (Ut mirari subeat, quid Roterodamum illum rhetorem in Chiadibus suis ad eam insaniam atque insolentiam permoverit, ut sordidissimum scarabæum Imperatrici Aquilæ non modò conferre sed & præferre non erubuerit) fungum verò aiebat calvitie potius notum quam canitie nobilem miseram egestatem pro laudabili virtute, vilitatem pro vtilitate, immunditiam pro humilitate venditare. Ita etiam hominibus innocentissimis, quos Deus virtutibus donis, dignitatibus donavit, quos Imperator privilegijs, immunitatibus, honoribus dignatus est, ambitionis nota inuri solet ab

lis, qui sordidi & viles potius quàm civiles quos imitari aut nolunt aut nesciunt, calumniari malunt, quod in se ipsis non deprehendunt, in aliis reprehendunt; interim tamen ipsi plus satis superbiunt: humilitatem, à qua ipsi alienissimi, ab omnibus erga se requirunt: quibus re ipsa haud præditi sunt virtutibus aut jure digni honoribus, vi, fucis, & factionibus sibi arrogant, aliis invident ac derogant, eò aspirantes, ut si nō sint, videantur saltem boni, docti, digni, felices: contra verò quales ipsi sunt, tales alios prædicant & pronunciant, atque adeò, dum proprio in speculo se alios etiam conspiciere possē sperant, cunctos sibi assimilare, nec nisi in malis præferre satagunt. Sed ut Rosa rosa est & erit, quæ semper fuit, crepantibus etiam virulentis cantharidibus & scarabæis; ita tu, quisquis es, ô homo, laudabilibus (et si parùm laudatis ab illaudabilibus) virtutibus dedite ac prædite, spretâ invidorum malevolentia, vi licet nonnullâ stipatâ, contempto ipso contemptu,

Esto quod es; quod sunt alij, sine quemlibet esse;

Quod non es, nolis; quod potes esse, velis.

At urges innocentiam? & ex innocentia, quam & ipsam vel detrahere vel obscurare conantur malevoli, conceptam impatientiam?

tiam? Consideres, & innocentem esse rosam. Benefica est & gratiosa. Interim tamen falsè accusatur, carpitur, roditur, contunditur & confunditur. Equidem, ut verum fateamur quemadmodum ab incautis rosarum decetptoribus, si fortè pungantur, non sibi ipsis, sed innocentissimis rosis culpa sæpiùs adscribitur ita optimis viris damnum, quod ex invidorum temerariis insidiis subsecutum, imputari solet. Smyndirides Sybarita quodam tempore in rosarum foliis recumbens, somnumque in iis capiens, expergefactus dixit, se tubera ex minia lecti duricie inflictà habere: *Ælian. de variâ hister. l. 9.* Ita vix tacti à rosei doctrinis delicatiores de tuberibus conquerruntur. Adeò facilè intumescunt: innocentes noxæ arguunt. Sed quis innocens esse poterit, si accusasse, sufficiet? *Ammian Marcell.*

XVIII. si noxij aut esse aut haberi cogamur. Quamvis enim, ut inquit Seneca, id agas, ut ne quis meritò te oderit, erunt tamen semper qui oderint, ac, ut Lipsius loquitur, perdiderrint, clam vel palam. Nunquam, me IESU cessant mali bonorum abuti patientià & ἀναισθησία: ipsam etiam veniam spernunt vindictam sperant & accersunt; quod animadvertere sæpiùs quàm avertere licet. Interim regium est, Alexandri sententià, cum bene feceris

nefeceris, malè audire, *Plutarch. in vit. Alex.*
 Vacare culpâ magnum solatium. *Cic. ep. l. 7. ep.*
 3. Satis est, si hoc habemus, ne quis nobis malè
 facere possit. *Sueton. August. c. 51.* Et malè fe-
 cerit, Si non auferre, ferre potius quàm infer-
 re injurias annitatur. Suum cuique decus
 posteritas rependet, *Plin. Paneg.* Sæpè hono-
 rata virtus est, etiam, ubi eam fefellit exitus.
 Scelera quoque, quamvis citrà exitum sub-
 federunt, puniuntur. Nec infelix virtus amit-
 tit gloriæ titulum: nec gloriam virtutis inter-
 cipit fortuita felicitas, *M. Senec. Rhetor. l. IV. contr. VII.* Et satis idoneus patientiæ sequester
 Deus est; si injurias deposueris penes eum,
 ultor est, *Tertull. l. de patient.* Tandem verò
 omnia in melius vertet æternus veritatis ac
 virtutis princeps, unus omnium vindex &
 judex. Et

Qui benè fecerunt, illi sua facta sequuntur:

Qui malè fecerunt, facta sequuntur eos.

14. Ut rosa rigidè tractata, trita & con-
 spurcata suavissimam fragrantiam, quam flo-
 rida communicare solet, flaccida & marcida
 denegat. Ita homo fragrantissimi & fla-
 grantissimi licet animi, vel superiorum rigo-
 re pressus, vel superbiorum livore conspurca-
 tus, vel malevolorum factionibus præpedi-
 tus, eam, quam florescens forte an commu-
 nicaret,

nicaret, donorum suorum atque doctrinarum fragrantiam amittit præstantissimæque virtutum suarum operationes, requisitis mediis & adjumentis destitutus, exercere nequit.

15. Vt rosa non tam ob externam formam ac elegantiam quàm internam virtutem atque efficaciam tantoperè commendata: ita homo non tam ob externæ formæ dignitatem quàm internæ mentis ac virtutis divinitatem celebratus.

16. Vt rosam, ita & hominem virtus potissimum nobilitat. Hæc enim vera & propria nobilitas, quæ à propriis virtutibus proficiscitur, *Cic. Plutarch. Senec. & cæteris sanioribus sanctioribusque authoribus:*

— *nam quæ non fecimus ipsi,*

Nonea nostra putō.

Hinc Euripides:

Bonus mihi vir nobilis videtur.

Qui verò non justus est, licet à patre meliore

Quam Iupiter sit, genus deducat, ignobilis mihi cen-

(setur

Vt ridiculi videantur, qui nobilitatem soli majorum imaginibus ac divitiis metiuntur ut Laertius loquitur, cum tamen virtutibus non ex divitiis vel dignitate, sed ex virtute dignitati honor accedat, *Boet. 2. de cons. Philos.*

Prosa

Prosâ 6. Errant igitur, qui, quam soli Marti arrogant, soli Arti derogant nobilitatem. Quantum enim Martis pulli igne, tantum Apollinis alumni ingenio; quantum Bellonæ sacrificantes gladio, tantum Minervæ ac Musarum sacerdotes calamo; quantum illi sanguine atrabilario, tantum hi atramēto, quantum illi campo, tantum hi charta; quantum illi precio, tantum hi precibus; quantum illi Marte, tantum hi Arte efficiunt & evincunt. Grassandum ad gloriam, inquit, *Sallust. in lugurth.* non vi, sed via virtutis. Nobilis animus, virtute clarus, utriusque fortunæ dominus, reverâ nobilitat: ut nobilia promerita nobilia sequantur præmia. Hinc Germanis *Edel* sicut / quasi *ἐξέταλοι*, id est, benèmeriti dicuntur. Iniqui certè illi, qui, ut cum Mario Salustiano loquar, quod ex aliena virtute sibi arrogant, id aliis ex propria non concedunt. Non debet, inquit *Plin. Panegy.* deterior esse conditio eorum, qui posteros habere nobiles meruerunt, quàm qui parentes habuerunt. Imò omnes, ut cum *Prudentio* concludam,

DEI parentis esse ab ore capimus:

Cui quisquis servit, ille verè est nobilis.

Neque tamen quicquam antiquæ & specialiter dictæ nobilitatis generi, seu generis nobilitati (siquidem virtutis nobilitate fundata

fit atque firmata) detrahendum. Rimandum potius & mirandum, tot tantasque nobilissimas familias tot seculis constanter claruisse, laudabiliter floruisse. Et sanè propagatione per parentes in liberos nobilitatem aliqua ratione, cæteris paribus, transplantari, atque adeò naturalem quandam nobilitatem generis dari, contrà nonnullos Politicos haud absurdè statuerim, cùm & illi concedant, vicia & ignobilitatem à parentibus in filios propagari. Quidni ergo & virtutes & nobilitatem. Quòd si porrò corporis, quidni etiam animi qualitates? Ex bonis bonos nasci, proverbium est: nec unquàm imbellem generant aquilæ columbam. Vt è rosa potius quàm è squilla rosa nascitur: ita vix ignobilis omninò, sed omninò nobilis, nobilem progenerat: si non semper, neque etiam nunquam.

17 Rosa nil aliud est quàm lutum speciosè florens rubralbum, ad miraculum à natura elaboratum ad usum & lusum hominis. Ipse homo quid aliud quàm speciosum lutum, sanguinis rubore & seminis lactisque candore eleganter tinctum summoque miraculo & magisterio à Natura efformatum ad usum Divinum quidem, si verum finem spectes; abusum verò proprià (proh dolor) mortalium culpà sæpius mirabilem, & lusum fortunæ

tunæ miserabilem, usum verò quandoque vel nullum, vel malum. Quantoperè enim fœculentis hisce temporum reliquiis homines, ad gloriam DEI Prototypi creati, à vero usu & fine recedant; quos abusus introducant; quos lusus, non dicam comicos, sed plus quàm tragicos inter se exerceant; quàm nefandis artificiis & machinationibus rubicundam illam tincturam, suavissimam animæ favissam, sibi ipsis vi extrahant, crudelissimi præsertim Martis pulli, publici homicidiorum atque rapinarum Professores Practici, deplorare magis quàm declarare, licet.

18. Quod in rosis odor, id in hominibus honor. At verò rosarum odorem nonnulli ferre nequeunt naturâ. Sunt & qui alterius hominis, etiam dignissimi, honorem ferre nequeunt, sed merâ nequitia. Atque adeò, ut illi læduntur, etiam si eos rosæ non lædant, ita hi molestantur, etiam si alij ipsos haud molestant. Forsan fœtore cadaverosorum, quàm odore floridorum magis delectantur, & umbrâ potius quàm luce aliorum gaudent.

19. Rosa à roseto avulsa citò flaccescit & marcescit. Homo ab Ecclesiæ, vel ipsius Ecclesiæ rectoris, DEI, rosario abstractus mox marcescit.

• 20. Rosa coronata est. Coronatus etiam

homo à cœlesti rege variis beneficiis, dotatus ac ditatus innumeris bonis ac donis mentis, corporis, fortunæ temporalibus ac æternis, æternâ grariarum actione dignissimis.

21. Rosa societatis amans haud solitariè, sed aliis associata in rosero excrescit. Est & homo societatis amans, utpote naturâ suâ animal πολιτικόν, *Arist. l. 1. Eth. c. 7. Lib. I. Polit. c. 2. l. 9. Eth. c. 9. Galen. l. 11. de vs. part. c. 18.* sociale animal communi bono genitum, *Sen. l. 1. de clem. c. 2.* Et sanè absque civili cohabitatione, consuetudine & conversatione nulla inter ipsos homines humanitas, nulla amicitia exceretur. Amare enim est παρὰ τὸ ἄμα, teste *Scalig.* in quadam Epist. Et homo quasi ὁμῶς vivens maximè civilitatis atque etiam conjugij capax. Quicquid enim agimus, inquit *Scalig. Comm. in Theophr. de caus. plant. l. 3. c. 2.* edò spectare debet, ut unâ vivamus, unâ simus, imò unum simus in charitate. Neque bonum est, hominem esse solum S.S. edicto. Homo sine homine nullo modo vivere potest, inquit *Lactant. l. 6. Instit. divm. c. 10.* Sic nos nati videmur, ut inter omnes esset societas quædam. *Cic. in Lal.* Homines hominum causa sunt generati, ut ipsi aliis inter se prodesse possent. Idem Romanæ eloquentiæ parens, *1. offic.* Hoc Natura præscribit, ut homo homini,

mini, quicumque sit, consultum velit, imò debeat, *Idem 3. offic.* Verùm ut rosæ in roseto nunquam sine spinis, sed de spinis æquè ac floribus participant: ita homines non solum in conjugio, sed quovis statu Politico nunquam sine crucis spinis, tribulis & arduis carduis: maledictioni æquè ac benedictioni obnoxij. Etenim, ut *Camerarius* canit, *ex Ovid.*

Semper in hac vita miscentur dulcia amaris,

lungitur & pulchris horrida spina rosis.

22. Rosa fragrantissima nimum rigata & pluviis madefacta multum fragrantia, multum virium suarum amittit. (Qua de re & si conqueruntur, qui rosas collecturi humectatas eas deprehendunt.) Ita homo, etsi doctrina virtutibusque fragrantissimus, copiosiore tamen Bacchi rore rigatus atque in salubribus salutipotationum imbribus, quos & multæ & magnæ morborum tempestates subsequi solent, inebriatus tum mentis tum corporis vires amittit. Vt meritò ingentia illa in sanitatem (ad insaniam verò sæpius) propinari solita pocula abrogentur atque cum salubrioribus potandi modis commutentur. Ah quot, non dicam corpora, sed animæ vino suffocantur! Iurarim, ne vastum quidem ipsum mare unâ cum Nilo, Rheno, Danubio & omnibus universi orbis fluviis tot ho-

mines absorbere, atque abripere. Considerent insatiabiles salutibibitores & compotatores (de immoderatiore solùm, violenta, vel factione vel coactione instituta salutibibitione sermo) monitorium illud *Martialis Anglici* epigramma:

Quò tibi potarum plus est in ventre salutum,

Hoc minus epotis hisce salutis habes.

Contingant utinam tales tibi mille salutes,

Non equidem invideo, mîsatis una salus.

Vna salus sanis, nullam potare salutem,

Non est in potâ vera salute salus.

Opto tibi multam, nullam tibi poto salutem:

Est potior potâ sicca salute salus.

23. Vt rosa è tenello primùm calyculo paulatim efflorescit: ita homo è tenello corpusculo vel corporis rudimento primordium capiens lento incremento excrescit atque efflorescit. Adeò principia rerum mole quidem exigua, virtute verò & progressionè maxima sunt, *Aristot. l. Sophist. c. II. l. Problem. s. 10. probl. 15. l. 1. Metaph. c. 3. t. 4. Scalig. Comment. in Theophr. de caus. plant. l. 2, c. 6.* Omnium rerum, inquit *Cicero l. 5. de finib.* principia parva sunt, sed suis progressionibus augentur.

24. Rosæ floridæ amantur, flaccidæ amandantur. Homo, dum in flore est, hominibusque ad placitum inservire potest, gra-

tus;

tus est: ubi verò vel fortunis vel viribus deficit, ingratus, juxta versus illos Ovidianos:

Donec eris felix, multos numerabis amicos,

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Et illos Ovvemianos:

Invenies multos, si res tibi floret, amicos;

Si fueris pauper nullus amicus erit.

Dum Sol obscurum radius illuminat orbem,

Est individuis corporis umbra comes.

Quamprimum liquidus nebulis offunditur aër,

Ecce repente tuum deferit umbra latus.

Te, bona dum splendet fortuna, sequuntur amici;

Vi te, dum lucet Sol, solet umbra sequi.

Nimirum ut rosas insidere atque inhiare tum demum cessant apes, fuci, aranei, vermiculi, quum illæ arecentes requisitum cuique denegare succum gratum incipiunt. Ita homines se invicem haud prius deserunt & mutuâ familiaritate, consuetudine atque amicitia frui desinunt, quàm, ubi alterius defectiorem, virium vel fortunæ diminutionem, laboriosorum auxiliorum denegatam fruitiorem alter animadverterit. Qua in re Deum OPT. MAX. cuius imagines esse & veræ debent & fictæ volunt, minimè imitantur. Hic enim, ubi quàm maximè infirmi homines opus habent ope, præsidio & subsidio succurrit suo: atque aded, ubi omne desinit auxi-

lium humanum ac mundanum, ibi incipit Divinum.

25. Ut rosa modò florida, modò flaccida & cadaverosa, brevis vitæ est, & vel omninò decerpitur, vel ad minimum roditur à vermibus & aliis infectis. Ita homo modò mirabiliter efflorescit, modò miserabiliter marcescit, brevis vitæ, uti vel *Hippocrates* Divinus ille senex noster, attestatur *l. 1. Aph. aph. I. &*, si non per ipsam mortem statim abripitur aut decerpitur, indefinenter tamen variis ab adversariis, atque etiam morbis, connatis illis vermibus, roditur ad extremam usque universi continui solutionem & corruptionem. Et sanè ut rosa summam perfectionem assequuta paulatim deflorescit: ita hominis vita (ut & sanitas, quæ florida vitæ rosa est, fortuna, amicitia, mundanaque gloria, omnia rosæ comparanda) cùm ad summum quoddam solstitium pervenerit, nec ulterius ascendere possit, paulatim descendit ac decedit. Nimirum omnia caduca, fluida, fugacia, fragilia sunt:

Minuta, magna, summa & ima respice,
PERENNE SVB POLO NIHIL.
Cui nasci contigit, mori restat, inquit *Seneca*
Ep. 99. Et, ut *Orvenus* canit,

*Humanum in terris nihil est, quod non sit human-
A volat hinc animus, cætera sorbet humus. (dū:*

Pendentes agimus vitas in littore mortis ,

Tam propè mors vita est , quàm propè margo
Vna ferè res est homini mors vitæque : sicut (mari.

Efficiunt unum terraque & unda globum.

Incipimus tunc mori (inquit Ioannes Picus Mirandula, Phœnix potiùs quàm Picus Philosophiæ, cum primum incipimus vivere, & mors cum vita protenditur. Rosa etiam pulcherrima, etiam recentissima & vix nata denascitur ac deflorescit. Ita tenellus homuncio quandoque, dum oritur, moritur; quandoque etiam, quod miserandum, antequam nascatur, in ipso materno utero denascitur, & angustum sepulchrum prius quàm angustum huius mundi theatrum, ingreditur. O spes omnium hominum vanas! ô vanitates insperatas! Quis non & longævam & felicem vitam pariter ac fortunam, dum spirat, sperat, immemor inevitabilis mortalitatis; cum tamen nil aliud homo sit quàm ros matutinus, & rosa vespertina, flos unâ dieculâ, imò eâdem horula, & florens & marcescens. Quod Poëta quidam professus est elegantissimo hoc disticho:

Nos quoque floruimus , sed flos fuit ille caducus :

Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.

Et Virgilius gratiis pleno de Rosa epigrammate ,

Hac modò quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallida cellas sis desinitur folius.

Mirabar celerem signiva ætate juventam,
Et dum nascuntur consenuisse rosas.

Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor : & cellus tectus rubore micat.

Tot species tantosque ortus variosque novatus
Vna dies aperit, conficit una dies.

Conquerimur, Natura, brevis quòd gratia florum
Ostentata oculis illic dona rapis. (est.)

Quàm longa vna dies, ætas tam longa rosarum :
Quas pubescenteis juncta senecta premit.

Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.

Sed bene : quòd pauci licet interitura diebus
Succedens ævum prorogat ipsa suum.

Collige, virgo, rosas, dum flos novus & nova pubes,
Et memor esto, ævum sic properare tuum.

Flores, inquit Plinius l. 21. c. 1. Natura in diem
gignit, magna hominum admonitione, qua
spectatissimè florent, celerrimè marcescere
Spernamus ergo nugas nugarum & vanita-
tes vanitatum cum S. Augustino 8. confess. c. 11.
consideremus, nihil esse diuturnum, in quo
aliquid est extremum, & omnia spacia secu-
lorum definita, si æternitati interminæ com-
parentur, non exigua æstimanda esse, sed nul-
la. Ah quid homines sumus? aut quam diu
sumus

fumus? Quid nisi fumus & vapor, ad modicum apparens, mox disprens, sacrosancto teste nuncio *Iacobo Epist. c. 4. v. 14.* Quid nisi, flos, ros, rosa, bulla, modò enascens, modò evanescens? Heu quàm vita nostra vel mala vel nulla est! Fingamus nos longævam Mathusalæ ætatem attingere; quid tum postea? interim infeliciter plerisque vivendum; & si quibus feliciusculè, tandem tamen moriendum, nec nisi per ipsam mortem immortalitatem assequi licet. Cuius utriusque dum animùs recordor, dum mortalitatem pariter ac immortalitatem haud superficialiis, sed profundioribus cogitationibus meditor, nō possum quin simul promissæ brevitatis oblitus acerbissimum mihi beatissimi parentis obitum, vel, ut magis Christianè loquar, ex hac *Parentatio* temporaria in æternam illam, omnis felicitatis plenam, vitam abitu in memoriam revocem, & vulnus per se insanabile, nunquam *Urbano Rosenbergo, à filio Io. Ca-* ad perfectam deducendum cicatricem, piâ, *rolo dicata.* debitâ & ferâ quidem, impediēte dolore, sed seriâ, urgente jam amore filiali, parentatione non solum refricem, sed & eo ipso doloris quasi quodam anodyno aliqua ex parte leniam. Licet namque intimâ cordis portione atque ipsa vitæ radice orbi to mihi bonâ veniâ & æquanimitate vestra, lectores, eius
 pia

pia recordatione frui, cuius jucunda conversatione frustrari Deo ita disponente contigit, magnâ pristinæ alacritatis, spei, consilij, auxilij jacturâ. Liceat mihi extrema gratiarum actione eum dignari, qui me nō solum mortali hoc corpūculo, sed & immortalī animo, & vitâ, & omnibus, quibus fruor bonis, Deū gratiâ dignatus est. Liceat desideratissimis extinctis consiliis (vt, quos vi prorumpentes cohibere ampliùs nequeo, confertim gemitus emittam) miserabilem videri, quem miserum esse charissimī capitis amissione fata voluêre. Heu quantum putatis cordolium, ô condolentia pectora, eius mortem indefinenter vivo mihi observantem ferre, cuius etiam mortalitas, inevitabilis licet omnibus, nunquam non antea horribilis mihi dictum fuerat; imò vel sola cogitatione terribilis. Aut enim verendum mihi erat, ne qui in illo viverem vivente, in ipso moriente statim etiam sim interiturus: aut, quod longè durius, ne ipso moriente mors jus suum non tam persequens quàm prorogans bis me, alieno scilicet parentis atque proprio meo iterum aliquando fato posset interficere. Equidem, ô charissimī, frater & affines, qui in illo olim vixisse non solum, sed & floruisse, jam ceu orbata capite familiæ membra & languescere &

re & marcescere videmur. Ita plurimarum familiarum corpora Oeconomica, ipso capite vel deficiente, vel prorsus decedente, cunctorum membrorum intemperiem, alterationem, diminutionem, unitatis seu continui solutionem & sibi invicem succedentium incommodissimorum symptomatum incursum, adversariorum excessu, auxiliatorum defectu patiuntur, nisi tutelaribus cœlestis patris manibus, quibus unicè fidimus, singulariter foveantur. Merita memoriâ hominum facilè excidere experimur. Quæ ingratitudo, si ab hominum, pietate, virtute, doctrinâ, humanitate prædicatorum, imò & barbarorum, imò & ferarum nonnullarum naturâ alienissima; si in ingratitudine nihil non mali inest, *Ciceronis* iudicio: si cui gratia referri non potest, quanta debetur, habenda tamen est, quantam maximam animi nostri capere possunt, eiusdem eloquentiæ principis arbitrio: si quæ possumus & quæ non possumus, charis parentibus omnia debemus, neque veniam mihi gratissimo erga charissimum parentem filio ab æquis præsertim rerum æstimatoribus humanitatis consciis, emendicandam, ob digressionem, à propostita materia, nec vindictam à paterni nominis & honoris osoribus, invidis adversariis, expectan-

expectandam vel extimescendam, ob panegyricam parentis recordationem, arbitror; sed veluti jure meo nixus, operam non solum licitam, verum & decentem & debitam aggredior. Cùm autem, ut verum fatear, nulla in re filialis mihi suppressendus amor præterquam in asserenda hîc paternæ laudis liberaliore memoria, hoc saltem & modestè & breviter & verè assero, parentem meum, beatæ memoriæ, VRBANVM ROSENBERG, patre, Saxone Misnico, viro probo & honesto natum, optimæ indolis, probè educatum Ecclesiæ, scholæ, studiis humanioribus commendatum eos profectus, eam spem tum piis parentibus, tum aliis præclaris hominibus fecisse, ut nisi sumptuum defectu ad altiora aspirare ipsi denegatum fuisset, multa magna; ipsum in re literaria præstare potuisset certissimum sit. Pietatis, scientiarum, artium liberalium, præsertim Musices (divini illius meliorum contemplationum atq; actionum præludij) amantissimus erat; haud triviali ingenij, nec vulgaris facundiæ, rotundi oris (quale quidem bilinguibus odiosissimū hominibus) Germanæ synceritatis studioffimus, probè & rigidiusculè potius quàm frigidiusculè educatus haud aliter suos etiam liberos educabat, singulari tamen paterni amoris contem

contemperamento: optimus si quisquam alius Oeconomus, Politicus prudentissimus. Erat enim & Casarens Notarius & primarij apud Argentinenses Senatus alector laudatissimus, vigilantissimus veritatis & justitiæ sacerdos. Invidiam, quæ individua felicitatis pedisse qua quosvis pios nescio quo fato non tam leviter titillare quàm graviter stimulare solet, virtute superandam esse suo sæpius exemplo admonebat, Reip. aded addictus erat, ut maxima proprij commodi jacturâ vires & facultates suas unicè ad publicum direxerit commodum, ne ipso quidem in ocio ociosus, à laudatis laudatus; nec nisi ingratissimus. Testis mihi Argentina Patria, testis Senatus, testis vir reverendus & clarissimus M. Samuel Schallesius, Pastor Argentin. vigilantissimus in habita typisque mandata funebri concione, testes cives pietate, virtute, doctrinâ præstantes, testis summo in mœrore relicta illius vidua, mater pientissima, Maria Magdalena Eiringia. Eam laudem ipsi præter invidiosos, invidos, iniquos nemo derogabit. Hominem aliàs atque aded nihil humani à se alienum fuisse, quotidiana confessione ipse statuebat. Quare etiam humanarum miseriarum & mortalitatis assiduè recordatus ad æternitatem strenuè aspirabat, maximum

ximum esse reputans, sese mortalem cogitasse, immortalem invenisse, æternæ gloriæ participem reddidisse. Cæterum cum chronico paulatim consumptus atque enervatus morbo ex hac misera vita sibi migrandum, in cœlestem verò patriam proficiscendum esse jam jam persentisceret, scio illum ego humanis fatigatum calamitatibus id iter summo desiderio suscepisse & in hac ipsa mortalitate indicibilem quendam æternitatis prægustum habuisse; atque inter alias præclaras ad iter jam sese accingentis animæ meditationes hanc pronunciasse & veram & profundam; difficilem hominis in hunc mundum esse introitum, difficilem & exitum; feliciorē tamen, si non faciliorem, abitum quàm aditum. Vitam sicut hospitem habuit, præsentem non eiecit, abeuntem non tenuit nec penulam laceravit. Amore DEI ardentissimè flagravit, & quem sese amare confidenter credidit, unicè redamare nunquam dubitavit: amoris pariter & timoris Domini (quem omnis sapientiæ initium esse sapientissimus rex Salomon pronunciavit) studiosissimus. Morbo naturam vincente tandem, ac DEO spiritum, quem dederat, repetente, placidissimè obdormivit, medias inter preces, quibus ceu gradibus quibusdam scalæ illius Angelica

licæ, *Gen. c. 28. & Ioan. c. 1.* in cœlestem ascendit Paradysum, ipsâ cœlitus descendente & obviante VIA, IESV CHRISTO. Heu me desertum, & in hac miseriarum valle superstitem! heu spes inanes nostras! heu interemptas cogitationes! heu constantissimam humanarum rerum inconstantiam! certissimam incertitudinem! Quanta quamdiu lugendi mihi relicta materia? Vetitæ si omnino Stoicorum rigore virilibus animis sint lachrymæ; & si neque illas, quæ per elisionem cadunt vel nolentibus imò excidunt etiam retinentibus nobis, lachrymas pectora quædam nō tam fortia quàm ferrea ferre queunt, illas saltem nobis abditas concedant, quibus ad fontem suum, cor, regurgitantibus nec humanitas nec dignitas deest, siccis quidem relictis oculis, sed invitis, intima ac penetrantissima animi vulnera illa, nec dum ad perfectam cicatricem (perpetuo vestigio prodendam) perducta dissimulantibus. Quando quidem enim parentis genio filij animus indicibili traducis participatione ita commisceatur, ut penè unus fiat, patiente illo quicquam aut prorsus discedente hic non insigniter compatiatur? non commoveatur? concutiat? non sentiat firmissimi nexus durissimi cunei (acutissimi acerbissimæ mortis

K

aculei,

aculei, morbi) violentiâ ac impetu factam dissolutionem? Quod si porrò alij tenerimæ ætatis infantulòs, parùm adhuc lucis huius mundanæ usurâ fretos, & qui ferè prius moriuntur quàm oriuntur, vix nati denascuntur, è calido matricis tumultu egressi mox frigidum magnæ matris tumulum ingrediuntur, tam enormiter nec sine consolationis repudiatione deplorant; quantò majori excusatione eorum deploratur obitus, qui ad eam pervenère ætatem, cuius auctoritate, tum & mentis constantiâ, firmatâ prudentiâ & experièntiâ prodesse omnibus, obesse nemini solent, & virtutis religionisque signa secuti non flores tantùm, uti juvenilibus annis, sed jam ipsos fructus producant; vel quibus in ipsa puerili ætatula extraordinario modo ac divino planè dono senilis efflorescit sapientia atque prudentia; quorum præcocium stirpium præmaturi fructus senectutem in ipsa juventute non sine miraculo ostentant. Quo nomine inter alios verè commendatus adolescens, admirandis animi dotibus clarus, MARCUS AB HEYDEN Argentinensis piæ memoriæ, eiusdem nominis parentis, honestissimi viri, Bibliopolæ & lectissimæ Martinæ, matris, filius, affinis (heu) præmaturo abitu in cœlestem jam translatus patriam,

patriam, qui tanquam rosella quædam elegantissima & parentes & patriam aliquando suavissimâ præstantissimi ingenij sui fragrantia recreare potuisset. Aliàs arbutulas certè plurimas floriferas potius quàm unicam adultam arborem frugiferam unusquisque perdidit. Verùm hoc, quo meum firmem labefactatum animum, humanissimi quidam consolatores præbuere solatium: parentem meum (quem ego prætendam antea mihi adfuisse, nunc nunquam non deesse) non solum in Deo superesse, sed & in me ipso supervivere, interrupto illo, quod mihi quidem videbatur utriusque vitæ nostræ intervallo, perpetuâ memoriæ cōtinuatione iterum conjuncto; & in vitæ meæ præsentis sinu præteritæ vitæ illius memoriam perannaturam conquiescere. At verò chronici doloris, acerbissimi symptomatis, leniendi gratia non solum parentis atque vniuersæ mortalitatis, sed & mei me ipsius convenienter oblivisci debere; alio vix commodiore acutissimi cordolij anodyno residuo. Atque ita pio silentio involvere patienterque perferre cogor, quæ mutare nulla ratione queo. Ita rosam quæ præteriit, ut proverbium sonat, & quærere & invenire pristino loco mihi denegatum. Sed cùm divinis fati, omnia mortaliùm propo-

posita potenter, sapienter, optimè, iustissimè
 disponentibus nec repugnare valeamus; nec
 reclamare debeamus, eò unicè pia vota, qui-
 bus ipsa sæpiùs flectuntur fata, dirigamus, ut
 DEUS OPT. MAX. misericordiâ suâ mise-
 riam nostram attemperare & condulcorare,
 superstites verò nos tœculentis hisce calami-
 tatum reliquiis hærentes mortales beatis in
 cœlo parentibus associare velit, ut unâ cum
 ipsis & electis omnibus Angelis, Archange-
 lis, & angelis sempiternâ DEI consuetudine in
 lætitiâ sine tristitia, amore sine amarore, vitâ
 sine mortalitate, felicitate sine infortunio frui
 nobis liceat. Tu interim sanctissima & beatif-
 sima charissimi parētis animula, cœlitū civis,
 cui præambulare nobis, etiam invitis, nunc
 verò uti te sequamur invitatis, libuit; cuius
 amplexum extrâ corpusculum hîc frustra de-
 siderârim, in altera verò patriâ felicissimè re-
 petierim; qui, cuius in sinu acquiescens opta-
 tissima frueris cœlestis patris curatelâ, eum
 ipsum pro te mihi procul dubio exoptatissi-
 mum patronum ac tutorem constituisti, ar-
 dentissimas hæc lacrymas, tantum non ro-
 seo sanguinis rore ac tincturâ coloratas, ceu
 extremum libamen atque honorarium, licet
 indignissimum & insufficientissimum, susci-
 pe; salve & roseâ æternum florituræ beatitu-
 dinis coronâ tedimite, vive, vige, vale.

At tu, quæ in hoc vasto mundi deserto superstiti misero mortali mihi superes seu mortua vita seu viva mors, cum vera, viva, æterna vita DEO volente commutanda, quantillum recreationis mihi porrò concedes? quantum forsitan illudes? Neque enim tibi amplius fido, ô humana ô mundana ô vana vita, quæ (ut ex Scaligeri pectore gemitus simul emittam meos.)

*Incerta, caduca, perusta ignibus furorum,
In falsa patria hospes, & exul à te ipsa,
Sentina malorum, miserabilis cloaca,
Infida, rebellis tibi, serva pravitatis,
Tardis laqueus, subitis flamma, fossa cæcis:
Tu delitium carceris & carceris illex,
Desultoria fabula, somnium ebriosum:
Non vita. Quid ausim, fera, te dicere vitam?
Quid me hîc fallis inepta? quid & te ipsa ludis?
Tu mors potius, mors potius vocanda. Nempe
Nos mors liberat: at facis esse morte dignos.
Vita altera vita aurea; vita vera vita.
Adversarius vbi nullus, dolor, laborve.*

Tandem igitur, quamprimùm DEO meo placuerit, (ut versibus illis cygnæis, quos Iulius Cæsar Scaliger animæ suæ profecturæ ceu ultimum vale cecinit, te, animula mea, piè sancteque alloquar)

Egredere, ô miseriis multum defuncta ruinis,

Egredere; & servis servilia regna relinque.
 Aude, hospes, tenebris horrendi imponere finem.
 Exilij & patriæ speratas querere sedes.
 Munde immunde vale æternum: nos libera cœli
 Pignora promisso tandem potiémur olympo.
 Tu modò, nate DEO, sanctissima victima, IESU.
 Aspice nos, qui cuncta animas, spes unica: mortem
 Exue morte tua, atque novâ vitâ indue vitam.
 Vt tecum moriens, tecum, ô mea vita, resurgam.
 Et vivam vivo te omne exsaturatus in ævum.

R H O D O L O G I Æ

P A R S II.

Comprehensens historicam generosæ Rosæ descriptionem secundum quatuor causarum genera Philosophicè, cum primis verò Medicè pertractatam: qualitarum, virium & multiplicis illius in Medicina vsus explicationem; medicamentorum tum Galenicorum tum Hermeticorum è Rosa paratorum atque etiam arcanorum quorundam dilucidationem.

C A P V T I.

Botanicam Rosæ historiam ac descriptionem traditurus haud vulgatis solum è Rhizotomorum farraginibus, receptas opiniones vel plebeias traditiunculas desumere, sed ex ipso Philosophiæ fonte principia & causas, quibus omnis vera firmaque nititur scientia, altiùs haurire animus est. Tunc namque putamus unumquodque cognoscere, cum causas primas cognoverimus & principia prima, *Arist. l. 1. Phys. c. 1. t. 1. & causæ nos Rhodologia scire maximè faciunt lib. 1. Post. Anal. c. 2. t. 5. & secundum*

4. causa- l. 2. c. 11. t. 11. l. 2. M. *Metaphys.* c. 3. & alibi. *Causarum genera-* inquit *Scaliger* meus in *Ep. ad Sebast. Gryph.* *si-* *ra conscri-* cuti uni homini ad cognoscendum datæ, ita *pta.* qui eas animo concipit, is demum homo dicendus. O igitur divinam causarum scientiam, quàm irrefragabilem methodum geris! exclamat *Gribaldus Iuriconsultus l. de meth. & rat. stud.*

Verùm cùm quatuor causarum genera Archiducem sequuti Philosophiæ capitanei constituent; & qualdam causas externas (quæ maneant extrà rem constitutam;) ut finalem & efficientem; quasdam internas (quæ ipsum ens constituendum ingrediantur in eoque constituendum ingrediantur in eoque constituto tamdiu perseverent, quamdiu à Natura naturata nulla fiat aut dissolutio naturalis aut immediata annihilatio à Natura naturante) ut formam & materiam, nuucupent ex *Arist. l. 2. Metaph. c. 4. t. 23. & l. 8. c. 1. t. 1.* singulas Rosæ causas ordine edoceamus,

A summo sumpto, principe principio.

Rosæ causa rum, ita & Rosæ Deus est. Ultimus inquam *finalis uni-* seu universalis finis Opt. Max. creator Deus *versalis.* est: ad cuius gloriam floridissima fructuosissimaque Rosa in pulcherrimum hoc Mundi thea-

theatrum illius jussu introducta, ut decentem unâ cum collegis suis & concivibus, reliquis flosculis, scenam præstituto & loco & tempore perageret. Omne enim quod est, propter aliud est quàm propter se, excepto uno solo DEO, teste *Scalig ex 250. f. 1.* Igitur omnia propter illud unum sunt, quod non est propter aliud. Ergo omnia propter DEUM: quia DEUS non est propter aliquid aliud præter se. Proprius verò, particularis atque proximus finis homo est, qui rosâ principaliter ut medicamento, minùs principaliter ut suavissimo alimentorum quodam veluti condimento, aliis quin etiam pluribus rationibus, tanquam delectamento utitur pro re nata. Hominis autem gratia non rosam solùm, sed & omnes omnium rerum species esse conditas, etiam cælum ipsum, patet ex *Genes. c. 1. v. 28. & seq.* Item ex *c. 9. v. 1. 2. & 3.* Quare facto homine quievit DEUS *Genes. c. 2. v. 2.* Imò huius gratia spiritus angelicos esse constitutos, *sacra Epistola ad Hebr. exarata author testatur c. 1 v. ult.* Quod & aquila Philosophiæ *Aristoteles* consideravit *l. 2. Phys. c. 7. v. 14.* dum inquit: *Καὶ ἡμεῖς ὡς ἡμῶν ἕνεκα πάντων ὑπαρχόντων. ἔσμεν γὰρ πῶς καὶ ἡμεῖς τέλει:* id est, & utimur tanquam propter nos omnibus existentibus, Sumus enim quodammodo & nos

K 5

finis.

finis. Et 2. *Polit. c. 5.* asserit, etiam istas bestias meliores esse, quæ sub hominis imperio sunt. Adeò microcosmi gratia Macrocosmus ipse tam affabrè conditus videtur. Hinc & *Arist. l. 8. Phys. c. 2. v. 17.* hominem appellat *μικρόκοσμον* eumque tanquam regulam proponit & mensuram ad cæterorum omnium animantium cognitionem *l. 1. de Hist. animal c. 15.* Videas ergo, ô Homo, ne turpiter abutaris potius quam decenter utaris subjectis tibi ad Domini tui gloriam creaturis, nec his ipsis superstitiosè fruaris. Solo namque Creatore frui, creaturis uti nobis licet; cùm, ut *B. Augustinus l. 1. de doctr. Cl. st. c. 4.* docet, uti nil aliud sit, quàm quod in usum venerit, ad id quod amas obtinendum referre: frui verò sit unum alicui rei inhaerere propter se ipsam. Quod si igitur benè uteris mûdo, verè frueris Deo. Quacunque creatura abuteris, eius usum, virtutem, efficaciam eo ipso dispellis. Etiam rosam fragrantissimam abusu foetidissimam suavissimam aliàs, acerbissimam, cordialem pestilentialem reddis. Vides, ut sæpissimè per se optima vel medicamenta vel alimenta sine frustrentur suo; tu tuo? Sive igitur ob oculos positam rosam contemplatus summam in ea Creatoris potentiam, sapientiam & bonitatem animadverteris, sive eâ ad emolumentum

tum tuum tuorúmve usus fueris , DEI gloria tibi unicè respicienda , agnoscenda , celebranda.

Cæterùm licet ad finalem causam omnis rosæ virtus atque efficacia referri & possit & debeat , id ego negotij non absque ratione hîc sicco prætereo pede , & paulisper , donec reliqua causarum genera expedita fuerint , suspendo.

C A P V T II.

ALtera rosæ externa causa , nimirùm efficiens , varia est & multiplex. Vel enim prima , universalis & remotissima ; vel secunda , particularis , & proxima ; vel intermedia , respectu primæ atque universalis quidem posterior , inferior , particularis , respectu proximæ verò remotior , universalior , prior. Item primaria , secundaria ; principalis , instrumentalis , adjuvans , coadjuvans , præparans , perficiens ; pertinens ad rosæ vel generationem vel generatæ conservationem , cultum , & à corruptione præsevationem. Quarum causarum , particularium quidem plenior paulò inferiùs mentio fiet , postquam scilicet Rosæ formalem causam , quidditatem , differentias & partes explicuerimus. Sufficiat hîc causam rosæ externam efficientem primam potissimum

*Rosæ causa
efficiens
universalis*

mum declarare, cum ab ea omnia, & sine ea nihil esse constet: adeo ut ne ipsæ quidem causæ careant causis, excepta sola prima omnium causarum causa. Omnium enim rerum naturæ, inquit *Scaliger l. 3. Poet. c. 8.* ad unum DEUM referuntur. Et quicquid est extra DEUM, inquit idem secundus Salomon, per causas est, ex causis & in causis *ex 307. f. 27.* Deus principium omnium principiorum & prima causarum causa. *Id. ex 6. f. 3.* Solus DEUS causa est absque causa: ens absque ente. *Id. ex 359. f. 2.* Quis enim ipsi fuit à consiliis? aut quis prior dedit ei, ut reddat danti? quoniam in ipso, ex ipso, & per ipsum omnia, ut exclamat electum illud DEI organum *D. Paul. Rom. c. 11.* Quis ignorat, quod omnia quæ sunt, manus Domini fecerit, *Iob. c. 2. v. 9.* qui & usque modò operatur, ipsa veritate, IESV, teste, *Ioan. c. 5. v. 17.* Nihil αὐτῷ ἑαυτῷ, ἐν ἑαυτῷ, κατ' ἑαυτὸν, αὐταρκες, sed omne ἀπ' ἄλλε ἀρκοῦνται. Pendet unumquodque ab omnium rerum principio primo, propter quod, à quo, in quo vnum sunt omnia: & cuius unius egent, ut sint unum. In aliquo tandem igitur acquiescamus, quod ab alio non prodeat, *Scal. l. 1. de Plant.* DEUS itaque, ut nectareis *D. Pauli* verbis, *Act. c. 17.* concludam, qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, cœli & terræ

terræ Dominus est, qui dat omnibus vitam, spiritum & omnia. Quare ipsa etiam rosa essentiam, spiritum, vitam, vires atque omnia ab uno, qui est omnia in omnibus, Deo habet.

C A P V T III.

DEclaratis externis rosæ causis ad internas progrediamur. Quarum cum princeps forma sit, (hæc namque rebus & essentiam & actum & actionem tribuit) formalis rosæ causa primò declaranda, cumque per hanc ipsam rerum quidditas indigitetur, quid & quotuplex ipsa rosa sit, investigandum. Clarioris autem doctrinæ gratia eiusdem tum homonymia tum paronymia, seu etymologia præmittenda. Synonymia namque rosæ nulla: quod haud vulgari admiratione dignum: siquidem aliàs plerasq; plantas synonymorum, (sæpiùs vano novatorum studio & maximo Botanices dispendio potiùs quàm ullo commodo multiplicatorum) varietatetantum non obrutas, certè non parùm obscuratas jure conquerantur studiosi. Rosa dicitur omnibus in universum Latinis, Italis, Hispanis; ῥόδον Græcis, Rose Gallis, Rosß Germanis, Susan Hebræis, quanquam & Liliū hoc nomine denotetur. Recipit tamen
etiam

etiam quædam veluti synonyma variorum adjunctorum variis ab authoribus ipsi attributorum ratione, sicuti inferiùs patebit.

Diversam diversi tradunt denominationem, suo quisque ductus genio & ingenio. Singulas, quæ mihi quidem pauca lectionis homini compertæ, illius etymologias hîc proferre operæ precium est: cum hæc quamplurimum ad ipsius formæ per se in profundo atque in obscuro scientiæ puteo latitantis indagacionem facere videantur. Etenim, ut *Scaliger ex I. s. i.* loquitur, oportet priùs ipsius vocis usum cognoscere, à quo sæpenumero provehimur in rei perceptionem. Antequam literam definimus, inquit idem *lib. de caus. LL. c. 4.* nomen ipsum est explicandum, quippe ex cuius interpretatione faciliùs rei ratio fit nota. Togam enim definiturus, sinorim à tegendo dictam, sanè vestigando eius genus sic inveniemus, esse lanam textam ad tegendum.

Rosa undè dicta.

Dicta autem Rosa mihi videtur, quasi roscida, quòd matutino præsertim tempore multo rore conspersa deprehendatur; vel quasi rosa seu corrosa, quòd à vermibus aliisque insectis non rarò corrosa rosa videatur: adeò si non carpitur ad minimum roditur. Neque tamen iis contradixerim, qui Latinos

à Græ-

à Græcis eius mutuò sumpſiſſe denominationem arbitrantur. His namque *ῥόδον* dicitur à *ῥέω*, id eſt, fluo, & *ὄζω*, id eſt oleo, quòd affluenter oleat, vel, ut loquitur *Plutarchus* 3. *Sympoſ.* ὅτε ῥεῦμα πολὺ τ' ὀσμῆς ἀφίησι, quòd largum odoris effluuium emittat: vel quòd caduca illius foliola citò quaſi deſſuant, decedant ac decedant. Vndè etiam elegantiffimum *Camerarij* diſtichon formoſis famoſiſque præſertim conſiderandum,

Ah quàm forma roſas citò deficit inclyta pulchras!
Non ita cœleſtis quas Paradysus habet.

Et aliud hominis pariter ac roſæ caducitatem declarans:

Ecce roſis ſimiles homines, quas tempore verno
Vna dies naſci vidit & una mori.

Aurorâ roſa floreſcens heu veſpere ſero

Non roſa quærenti ſed rubus aſper erit.

Vt roſa manè viget, tamen & mox veſpere languet,
Sic modò qui fuimus, cras levis umbra ſumus.

Et illud *Ovveni* fictas pictaſque fœminarum formas perſtringens:

Quæ pictas geritis facies, vos jure poteſtis

Dicere cum Flacco: pulvis & umbra ſumus.

Et rhythmus German.

Heut blühen wir wie Roſen roht/

Morgen ſeind wir blödt/bleich/ vnd todt.

Cæte-

Cæterum rosæ diminutivum ῥόδαξ Græcis est, Latinis rosula vel rosella, Germ. Rößlein. Deducitur & denominatur à rosa rosetum, à filia parens, à flore fruticetum. Item rosarium, luxurians rosis locus, hortus, paradysus, ῥοδωνιά. Et rosarius, ῥοδοπόλης, & rosalia, coronæ è rosis factæ. Græcis ῥοδίζω idem est ac rosis similis sum. Iisdem etiam ῥοδισμός rosaceum vel ornamentum vel medicamentum vel oblectamentum significat. Inter roseum, ῥόδεον, & rosaceum, ῥόδινον aliquid discriminis est. Rosæ enim res per se dicuntur: rosacea, quæ mixta sunt. Quorum illud epitheton quamplurimis elegantissimâ metaphorâ tum à Poëtis tum ab oratoribus accommodari solet Ita roseus dicitur homo vel elegantissima forma vel lectissimis virtutibus, vel aliis floridis naturæ donis præditus, rosea virgo, roseum os, rosea labra, rosei sermones, rosea aurora, roseus sanguis. ῥοδαρὸν τῆ σάματι apud Ioseph. de antiq. Iud. dicitur coloris bonitas in corpore habitiore, aliquid roseum præseferens. ῥοδοπός, qui est roseo aspectu. ῥοδόπνο, rosas spirans, rosarum odorem habens. ῥοδόχρο, roseus, rosei coloris.

Homonymia, quæ in rosæ vocabulo insignis, notatu valdè digna est.

Non

Non una enim unius huius nominis, sed multiplex observatur significatio. Cuius rei ratio præter analogiam, quæ res aliæ cum rosa conveniunt non alia, quàm ipsarum rerum multitudo, nominum verò (quæ notionum, quæ specierum, quæ ipsarum rerum notæ esse debent) defectus. Etenim *Aristot. l. 1. Sophist. Elench. c. 1.* teste, nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res verò numero infinitæ. Sunt, ut *Scaliger loquitur l. de caus. LL. c. 79.* plures res quàm vocabula. Hinc frequens illa mutuatio ne dicam mendicatio, quæ res etiam diversissimæ à sese invicem mutuò accipiunt nomina: ut plures sæpiùs unico sint contentæ, quo veluti signo intellectui humano sese sistant, & profiteantur. Attamen, (ut perspicuitatis gratia homonymiam explicemus) rosæ nomen principaliter & primariò notissimæ ac nobilissimæ, qua de agimus, plantæ competit, aliis rebus secundariò, analogicè, & metaphoricè, nimirum vel ob formam, elegantiam, colorem vel aliam qualitatem à rosa translatam & aliis affectam subjectis.

Rosa homonymia explicatur.

Dicitur ergo rosa, 1. flos ipse, cuius à me suscepta tractatio. 2. floretum, scilicet rosetum, seu genitor floris frutex. 3. in specie rosa pharmaceuticis officinis usitator. 4. aliquid

rosæ simile, ut rosa picta, vel quacunque ratione efficta. 6. Diadema seu inauris in forma rosæ: Item alia ornamenta rosarum figuram exprimentia. 7. rosa nobilis, aurea moneta. 8. rosa nubilus, virgo, formâ & virtute excellens, uti suprà declaratum. 9. menses virginales. 10. Hymen, invictæ virginittis vexillum. 11. Rosa mineralis, Cuperosa Chymicis dicta. 12. Chymicaliam insuper tradunt rosam mineralem è Mercurio & Stibio artificiosè confectam, ἀνὰ τὴν καθάρτικαν. 13. Erysipelas. 14. Gutta rosacea. 15. Oleum rosaceum etiam à Celso rosa simplicitate appellatur, l. 8. c. 4. 16. Denotantur etiam per rosas sermones elegantissimi, ut apud Ovid. 1. Fast.

Dum loquitur, vernas afflat ab ore rosas.

17. Voluptas rosis significatur, ut & securitas μελαροσινῶς Ita Cicero 2. de finib. in rosis spectare. Item 5. Tuscul. an tu me in violis putas aut in rosis dicere? Cæterum ipsius floris, Rosæ, variam acceptionem atque acceptam varietatem paulò inferiùs, ubi de differentiis agendum, enarrabimus. Nunc propius ad formalem causam accedendum.

C A P V T IV.

Forma rosæ quidditatem ipsam atque *Formalis*
essentiam propriè tum constituens tum *rosæ causa.*
significans pleniorē nobis planiorēque
cognitionem suppeditat. Etenim tum scire
rem potissimū, dicimur, cū, quid ipsa sit,
cognitum perspectumque habemus, ut *Arist.*
l. 2. post. Anal. c. 1. t. 1. & c. 14. t. 18. tradit: cū ve-
ρὸ τὸ τὶ ὅτι ex definitione elucescat. l. 7. Metaph. c.
s. t. 19. & c. 6. t. 20. & l. 2. post. Anal. c. 3. t. 2. & c.
(est enim definitio notio speciei. *Scal. l. de caus.*
ll. c. 66. est nota rei. Id. ex 307. f. 21.) definienda
nobis rosa venit. Nihil cordato viro dignius
quàm definire, inquit *Scalig. l. 1. de plant. Ve-*
rū cū uti duplex humana cognitio, per-
fecta & imperfecta, non rerum sed hominum
(quorum obtusa Protoplastorum lapsu men-
tis acies) ratione; ita duplex etiam sit rerum
definitio; alia vera, firma, realis, causalis, es-
sentialis; alia substituta, mutuata, imperfe-
cta, nominalis, descriptio aliàs dicta, fatemur
equidem, hanc potius quàm illam à nobis
expectandam esse. Latent namque nos spe-
cificæ differentię pleræque, internæ formæ
proditrices, quæ ipsæ quàm maximè fugiunt
intellectum nostrum, quoniam hic à sensi-
bus, formalium specierum minimè capaci-

bus, suppetias habet. Vndè etiam cum Scaligero meo vereor, ne in magno periculo versemur, ne nullam veram perfectam teneamus definitionem, ne nostra scientia repat humi per tenebras circa sola accidentia. Quid ergo? *Aristotelis* hîc assumendum nobis consilium *l. i. de fin. t. 11.* & quia verâ differentiâ caremus, contenti simus illi substitutâ accidentium coacervatione, utpote quæ proprietatem aliquam seu differentiam constituentia maximum momentum afferant ad cognoscendas ipsas substantias. Sic *Strigelius*: cum magna sit paucitas verarum differentiarum, necesse est, nos undecunque sumere rerum discrimina, vel à propriis vel à causis vel ab effectibus, vel à subjectis vel ab objectis. Ita non medicis solùm, sed & Philosophis & aliis quibuscunque ad ἀτικανόμεια seu succedanea quandoque confugiendum.

Demus itaque sequentem nobilissimi flosculi descriptionem pro angusta captus nostri circumscriptione, bona ampliorum atque altiorum ingeniorum veniâ.

Rosæ definitio.

Rosæ est flos roseti, hortensis suffruticis spinosissimi, colore elegantissimus, odore fragrantissimus, sapore suavissimus, cor, cerebrum, hepar & alias partes atque ipsos spiritus refrigerandi, contemperandi, confortandi,

tandi, reficiendi vi præstantissima, quadam etiam purgandi facultate, præditus.

Flos generis rationem habet: reliqua accidentium, inferiùs explicandorum, coacervatio differentiarum locum supplet.

Florem esse rosam, & quidem principem, in confesso est.

Dicitur autem flos à Græco φλόξ, quia *Flos undè*
 emicat scintillatque ut flamma: quod maxi- *dicatur.*
 mè in rosa animadvertitur. Secundùm alios
 à βλώω, emano, emitto, vel, quòd scaturiat
 velut à planta sua; quod itidem in efflore-
 scente rosella nostra conspicuum, (Hinc Ger-
 mani etiam à βλώω Blühen / Blum / Bluet.
 Hinc & sanguis Germanis dicitur Blut/
 quasi è venis scaturiens flos: proindè roseus
 à Poëtis nominatus) vel quòd halitum emit-
 tat fragrantem: quo nomine nulli rosa no-
 stra cedit. Aliorum placito à βόλβ: quibus
 flos est id, quod plantæ pleræque βάλλειν,
 id est, emittunt, ejaculantur, tanquam vexil-
 lum & spem fructus. Est enim flos fructus
 inchoatus, teste Scalig. l. 2 de plant. Aliorum
 sententia flos dicitur quasi fluos, ob fluxilem
 caducamque vitam; uti maximè defluere so-
 lent florida rosarum foliola. Etenim, ut Vir-
 gilius canit,

*Quàm longa una dies, atas tam longa rosarum,
Quas pubescenteis juncta senecta premit.*

Scaligero deductus flos à *φάω*, id est, ferveo, ac si non absque effervescencia quadam fragrantem spiret odorem, quum spiritus omnes calore humorem subtiliante, ut ita dicam, atque diffundente proveniant.

Diximus autem: rosam florem esse roseti, suffruticis spinosissimi seu rubi, uti Plinius loquitur, ut ipsam stirpem rosiferam indicarem. Hortensis, addidimus, ad differentiam tum sylvestris rosæ tum aliorum sylvestrium cremiorum. Suffruticis verò spinosissimi, appositum, tum ut ne primarium quoddam necessariæ cognitioni inserviens adjunctum subiceremus, tum ut Plinij spinosam nimis sententiam corrigeremus. Hic namque l. 21. c. 4. rosam inter ipsas spinas potius quam frutices vel suffrutices collocat, dum inquit. Rosa nascitur spinâ potius quàm frutice. Quasi verò ceu contradistincta & opposita adeò sibi adversarentur frutex & spinosa planta, ut de se invicem prædicari nulla ratione possent, se invicem tollere necessariò deberent. Si spinam ipsam intelligit, hallucinatur Plinius, quòd rigidum & frigidum hoc nomen nobilissimo roseto attribuire auserit, ac si mera hoc esset spina, suffruticis indi-

Plinius corrigitur.

gna no-

gna nomine. Maluimus propterea leniore ac
 significantiore uti hortensis suffruticis spinos-
 issimi vocabulo, ut à meris spinis rosetum
 vindicaremus: præsertim cum quædam ro-
 seta spinis careant, inferius edocebitur. Suff-
 fruticem autem seu cremium esse rosæ stir-
 pem cum *Theophrasto* l. i. *Hist.* 15. præstantissi-
 mi Phisici ac Botanici statuunt. *Iulius Cæsar* *Rosa fru-*
tex sit an
suffrutex.
Scaliger & Hieronymus Cardanus, aliàs ir-
 reconciliabiles antagonistæ, in eo consen-
 tiunt, quòd uterque fruticem esse rosam sta-
 tuat, diverso tamen sensu, ob diversas fruticis
 suffruticilque definitiones. Afferit enim *Car-*
danus, fruticem esse, cuius truncus maneat,
 sed non in iustam crescat (arboris intelligit)
 magnitudinem: suffruticem, qui & ipse ma-
 neat trunco, sed tamen herbarum magnitu-
 dinem non excedat. Cuius sententia solidis
 à *Scaligero* refellitur instantiis ex 139. Ipse vero
Scaliger pro sententiæ suæ patrocínio hoc
 præsupponit postulatum; suffruticem seu cre-
 mium unico & parvo quidem scapo prodire,
 quod minimè in rosarum stirpe observatur,
 quæ non unicaulis est. Iuxta *Scaligerum*
 namque herba, suffrutex, frutex & arbor ita
 à se invicem discernuntur, ut herba ipsi sit,
 cuius satu exeunt ab radice illicò bina folia
 post ea foliola, quæ à seminis in ipsa trans-

mutati substantia fiunt primum. Nam in arbore, cremio, frutice non hæc folia, sed scapus erumpit statim, vel unus, vel plures. Si unus, aut magnus & est arbor, aut parvus & est cremium seu suffrutex. Si plures, est frutex. Verum parum referre arbitror, siue ad frutices cum Scaligero, siue ad fruticellos seu subfrutices cum Theophrasto stirps rosarum referatur. Scio aliàs & fateor, maximas cieri posse controversiarum atque dubitationum tempestates in examinatione illarum definitionum ob insignem difficultatem, incertitudinem atque hinc obortum variorum authorum dissensum: & quod aliæ adhuc reperiantur plantæ, quæ cum neque ad arborum, neque fruticum; neque cremiorum nec herbarum classem referri queant, quintum genus constituere videantur, veluti sunt plantæ bulbosæ, Narcyssus, Hyacinthus, Tulipa, Corona imperialis, &c. Item tubera, fungi. Quibus certè vulgata herbæ definitio nequaquam competit. Sed nolim ego hæc curiosius vestigare. Cæterum cum planta sit omnino rosea stirps; eo ipso nobis ex scala prædicamentali & generum; summi, intermedij, atque imi gradibus innotescit, eam substantiam corpoream perfectè mixtam animatam viventem esse; principiis seu causis suis effectam;

etiam, & passionibus seu qualitatibus propriis affectam, specierum differentiâ ac diversitate variatam, nec tamen multiplicitate infinitam, sed certis constantem terminis, à nobis paulò post in differentiarum expositione constituendis. Qualitates seu affectiones partim inferius, ubi de rosæ virtutibus & qualitatibus agendum, partim hîc in genere ac veluti per transennam attingendæ. Competit equidem suæ rosæ ut essentia, ita & existentia, uti primum ita & secundum momentum, duratio qualis qualis (propagatione certè quodammodo æternitatis æmula) temporalitas, ubi etas, localitas, unitas, veritas (nempe Metaphys.) bonitas, naturalis compositio, finitas, perfectio, &c. Certâ item magnitudo, multitudo, figura, potentiæ naturales. Colore vario visibilis est; sono, odore, sapore perceptibilis; primis, secundis, tertiis qualitatibus Phÿsicis certâ relatione sensibilis, certas habens actiones & passionés, suo loco, tempore, situ, habitu.

C A P V T V.

P Rincipia, quibus constituta rosa est, partim jam attigimus; atque insuper nonnullam formæ mentionem fecimus, ulterius hîc nobis, antea necessariâ digressionē præ-

*De forma,
anima, &
facultati-
bus anima
rosæ.*

peditis, dilucidandæ. Sed cùm duplex ea sit,
 Philosophorum placito: alia propriè dicta,
 substantialis, interna; alia impropria, acci-
 dentalis, externa; hæc corpus tale vel tale, si-
 milare vel dissimilare faciens, illa non tam
 faciens quàm perficiens; illius primùm ratio
 & natura declaranda, quantum quidem per-
 mittet tum subjecti abstrusissimi excellentia,
 tum ingenioli mei simplicissimi tenuitas,
 quam ingenuè, præsertim difficilioribus in-
 rebus profiteor, dum me ipsum sæpius imò
 quotidie moneo, videam, animadvertam,
 meminerim, quàm sit imbecilla mentis acies
 in rebus manifestis, quàm nulla in occultis
 quàm obtusa in omnibus & singulis. Est au-
 tem aded difficilis essentialium formarum
 indagatio, & cognitio, ut plerique Philoso-
 phorum de ipsa vel desperare debuerint, vel
 saltem parum gloriari potuerint, jejunè tra-
 dita certè plurima posteritati reliquerint. Ipse
 subtilitatis Doctor I. C. Scaliger essentialium
 formarum & multarum quidem ac ferè o-
 mnium nos latere ingenuè fatetur *ex 101. f. 14.*
Et ex 307. f. 12. Nomina tu, inquit, lapidis, qui
 quotidie tuis oculis obversatur, formam, &
 Phyllida solus habeto. Nego tibi ullam esse
 formam nobis notam plenè & planè nostram-
 que scientiam esse umbram in sole: forma-
 rum

rum enim cognitio est rudis, confusa. nec nisi per *αἰσῶσις*. Equidem sicuti vulpes elusa à ciconia lambimus vitreum vas, pultem haud attingimus, ut idem ibidem loquitur Scaliger. Verùm in re tam perplexa cùm difficultas afferat secum exculationem, excusatio persuasit nobis, ut his in tenebris audeamus connivere. Connivente igitur & Scaligero, & aliis viris acutissimis, oculatissimis, specificam rosæ formam barbari quidem sed signatissimi nominis pallio involutam sistamus & roseitatem nuncupemus eodem jure & privilegio, quo Cicero, Livius, Scaliger, Lentulitatem, Patavinitatem, leonitatem introduxêre. Aliter haud possumus. Si nudæ formæ essemus, nudas formas cognoscere-mus. Consistit autem roseitas illa in anima rosæ vivente seu vegetante. Constat namque rosa duplici substantiâ; corporeâ, & incorporeâ seu spirituali. De corporea in causa materiali postea uberius agemus. Incorporea spiritus est seu anima rosæ (Philosophicè, non Philochymicè sumpto spiritus vocabulo.) Omnis enim anima spiritus est seu substantia incorporea. Non enim corporea: aliâs à corpore corpus, à materia materia informaretur. Absonum! Physica contra *φύσις* daretur corporum penetratio, absurdum!

Atqui

Atqui inter corpoream & incorpoream, sensibilem & insensibilem substantiam media non nisi ab ingeniiis plus quàm Poeticis fingi queat. Neque intellectus, uti quidam arbitrantur, spiritus essentiam absolute, unice ac plenarie constituit. Sed instituta subdivisione spiritus alius intelligens, alius intellectu destitutus, qui vel sentientis, vel viventis seu vegetantis animantis. Sed hæc metaphysicorum sunt exercitationum.

Prædita est anima rosea tribus principalibus facultatibus: *τρέπτική*, nutritiva seu altrice, qua ipsa suo alimento nutrita rosa conservatur: *αυξητική*, qua omnium & singularum partium ratione in omnes dimensiones extenditur, secundum longitudinem, latitudinem & profunditatem, donec justè finitam quæque particula attigerit magnitudinem pro competentibus operationibus: *γεννητική*, generante, qua sibi similem producit rosam ad speciei suæ propagationem atque perpetuationem. Quæ principales facultates quatuor adjunctas habent ministras: attractricem, cuius beneficio singulæ partes congruum sibi nutrimentum per innatum calorem attrahunt: retentricem, qua, quod attractum, donec debita concoctione perfecte elaboratum sit, retinetur: alteratricem, qua

qua nutrimentum actu quidem simplex potestate verò multiplex mutatur, concoquitur & in minimas corporis particulas distributum iisdem assimilatur: adeò ut non sine admiratione unum idemque nutrimentum tam diversis tamen quantitate, qualitate, figura, colore, &c. partibus, radici, caulibus, foliis, floribus, seminibus, spinis sufficere videamus) expultrix seu secretrix, qua superflua & ad nutritionem inepta excrementa sequestrantur: donec tandem labefactato (ut ingeniosissimus Lippius meus beatissimæ memoriæ, sacrum illud Reip. literariæ miraculum, edocet) organico rosæ stirpis corpore sive per vim, sive naturà & tempore, humido radicali absumpto, & calore elapso, cæterisque partibus maximè principalibus vel ablatis vel corruptis anima discedat ab eo tanquam non amplius idoneo organo, sed cadaveroso trunco, & violato formato designat esse forma, hoc est, corpus istud organicum informare, regere, vivificare, continere. Sed hæc atque alia similia Philosophica præter & supra institutum nostrum esse videntur, ut quæ exactissimam causarum professionem requirant.

C A P V T VI.

EXternam superest ut formam attingamus; quod priusquam faciamus, quàm variæ & multiplices rosæ sint, & de quibus nostra potissimum instituta sit tractatio, omninò commemorandum. Cùm igitur variarolarum genera magnam pariant intellectui nostro tum obscuritatem tum confusionem, nisi explicata commodum in ordinem redigantur, rosæ differentias nunc declarare animus est. Quædam autem propriè, quædam impropiè rosæ nominantur. Impropiè, ut

*Rosæ nomē
variis plan-
tis attri-
butum.*

1. Rosa Hierichuntica seu Hiericontea præter rationem à monacho quodam, ut refert Bellonius, ita dicta, cùm circa Hierichon nunquam reperiatur, sed in Arabia deserta, ad littora maris in sabulo: aliàs rosa Mariæ dicta perperam, cùm nihil minus quàm rosam referat.

2. Rosa Indica magna Gesneri in hortis, quæ nil aliud quàm flos Africanus seu Caryophyllus Indicus.

3. Lilium album, rosa Iunonis Apuleio dictum.

4. Rosa Mariana Tragi, Lychnis coronaria

naria communiter vocata, Germ. Marien-
röſlein.

5. Rosa Græca Plinij, quæ quorundam
ſententiâ ſos Constantinopolitanus ſeu Hie-
roſolymitanus.

6. Rhododendrum, rhododaphne, ar-
bor roſea & roſea laurus, Nerium & Olean-
der, Gallis roſagine dictum.

7. Malva roſea, roſa ultramarina, roſa
autumnalis, hyemalis. Germ. Herbſtroſe /
Ehrenroſe.

8. Anemone. Germ. Anemoneröſlein / de
qua proverbium; roſam cum Anemona con-
fers, in eos dictum, qui maximè imparia in-
ter ſe componunt. Anemona enim vel papa-
veris vel Pulſatillæ genus eſt, cuius ſos ſpe-
cie quidem, non autem odore vel virtute ro-
ſam imitatur.

9. Roſa Alpina Geſn. in hort. Chamæ-
cyſti ſpecies. Roſarum enim ſpecies & Cy-
ſtus Dodonæo videtur: quòd flores in ſum-
mo virgularum, veluti parvæ ſylveſtres ro-
ſæ, fugaces tamen & citò pereuntes, appa-
reant, colore mari quidem in cœruleo penè
ſubrubentes aut purpurei: ſcæminæ verò
candidi: capitula indè rotundiuscula, in qui-
bus ſemen parvum. Dicitur & roſa ſylvatica;
à qui-

à quibusdam etiam rosa canina, ut Scribomus Largus refert, à Lusitanis rosella.

10. Clematidis trifolia flore roseo clavato Bauhini, Botanicorum Coryphæi, Grana-dilla aliàs dicta, & à Jesuitis flos passionis seu passionis Christi, quòd in flore aliquæ veluti passionis Christi figuræ delineatæ conspiciantur, ut corona spinea & clavi De qua videas, si placet, *Amer. part. 9. lib. 4. cap. 27.*

11. Pœonia, quæ ob formam rosæ non ab-similem Germ. Peonienross / Benignenross / Pfingstross / Bergross / Hispanis rosa del monte dicitur.

Propriè dicta rosa medico dicata usui mul-tas ipsa quoque differentias habet, uti Theo-phrastus, Plinius, & alij annotarunt. Quæ differentiæ in externa potius quàm interna forma & specifica essentia consistunt. Omni-bus aliàs, inquit Dodonæus, rami aut po-tius virgæ duræ, lignosæ, mordacibus acu-leis horrentes & sylvestribus quidem spinio-flores, folia aspera, per ambitum serrata ex-quinque aut septem ex uno nervo cohæren-tibus: flores è cauliculorum fastigiis exeunt, primum herbaceo inclusi calyci, qui tume-scens in virides alabastros fastigiatur, quibus paula-

*Communis
propriè di-
cta rosa
descriptio.*

paulatim dehiscentibus flos panditur orbiculatus foliis suis, exterioribus quidem majoribus & planioribus, subrotundis ac fermè cordiformibus, interioribus minoribus & quodammodo corrugatis in calycis sui medio stamina quædam capillacæa luteosque complexus apices semen in oblongis capitulis, quæ calycibus & floribus subsunt per maturitatem rubentibus, gignitur durum, lanugine involutum; radices duræ, lignosæ, in diversa tendunt. Differunt tamen rosæ inter se tum stirpis magnitudine, tum floridorum foliolorum multitudine, paucitate, asperitate, lævitate, colore, odore, sapore. Quædam sativæ & hortenses sunt, aliæ sylvestres. Plurimis quina folia, quibusdam duodena, vici-na, & plura: sunt enim quas centifolias vocant. Color quibusdam candidus seu albus, quibusdam pallidus, quibusdam carneus, seu incarnatus, quibusdam rubeus, quibusdam subviridis. Et cum in India Occidentali rosæ omnia plena passim observentur, species ibidem plurimas aliis locis incognitas haberi testatur author *Hist. Ind. occid. part. 9. l. 4. c. 27.* non solum rubeas, sed & croceas & cœruleas, quas cristarum forma capitibus suis gestent Indi.

Poetæ quidem, quibus novas res licito Rosarum
M quodam, color unde,

Poetarum
sententiâ.

quodam, nec incommodo, mendacio fingere potius quàm facere consuetum, rosas omnes primitus albas extitisse prodiderunt, quas postea ex vino à Cupidine, alis in cœna Deorum lasciviente, sparso, hoc colore tinctas finxerunt. Alij verò Martem Zelotypum Adonidem interfecisse, ex cuius cruore sanguineus eis color conciliatus fuerit, speciosè mentiuntur. Nonnulli Adonidi, cum ab apro occideretur, Venerem opem laturam, cum per dumeta accurreret, pedem vulnerasse eo-que sanguine tactas rosas rubescere cepisse fabulantur. Quam fabulam hoc disticho expressit Laurentius Lippius:

*Per sylvas Cytheræa suum dum plorat Adonim,
Purpureas fecit sanguine mœsta rosas.*

Et Georgius Ostratius :

*Antè quidem niveo rosa succrescebat amictu;
Sed modò Cidalios sanguine sparsa rubet.*

Odoris quædam sunt eximij, quædam exigui, quædam ferè nullius, quædam medio-
cris. Sapore quædam suaviores, quædam in-
suaviores, astringentiores, austeriores, ama-
riores. Fruticis quoque nonnulla differentia
pro magnitudine & parvitate, proceritate &
brevitate, asperitate & lævitate, spinarum ex-
cessu & defectu.

Cæterum Rosæ ipsæ communissima di-
stin-

inctione, quam frequentia peperit & usus quotidianus, vel albicantes sunt & habentur; vel rubræ; vel ex albo rubescentes, vulgò incarnatæ nuncupatæ. Præstantissimæ rubræ: proxima laus iis, quæ in rubeum candicant: vilissimas judicant plerique albicantes. In quarum tamen genere odoratissimas excipiunt, quæ muscatæ & Damascenæ quibusdam vocantur; non usque adeò frequentes.

Meo quidem iudicio suaviores sunt incarnatæ: astringentiores ac terrestriores rubræ: refrigerantiores, & magis ophthalmicæ candidæ; tam præstantes quàm raræ moschatæ.

Celeberrimus Bauhinus plures tum sativæ tum sylvestris rosæ differentias in Pinace suo absolutissimo proponit.

Et I. quidem sativa ipsi est Rosa rubra: ita quoque Cordo in Dioscor. Lugd. & Tabernam. nuncupata, rosa Milesia Plinij, rosa sativa rubra multiplex Brunfels, domestica punicea Matthiol hortensis rubra multiplex Tragi, hortensis Fuchs. rosa simpliciter & κατ' ἐξοχὴν, Turn Lac. Lonic. rosa rubra urbana Gesn. in hort. rosa sativa rubra Anguillaræ & Cast. Dur rosa sativa tertia Dod. rosa Damascena Lob. rosa rubens multifolia Cæsalp. rosa intensè rubens Camer. Et hæc vel simplex est, vel multiplex, id est, plena,

Rosæ sativæ differentia.

colore magis minusque rubro. Ad quam refert Bauhinus 1. rosam Mileſiam flore rubro pleno. 2. Rosam Mileſiam flore ſimplici rubro 3. rosam ex rubro nigricante flore pleno 4. rosam rubicundam ſaccharinam dictam, quæ Græcula Plinij, iudicio Camerarij.

Hæc roſa floridis, ſaturatis, quodammodo puniceo rubore nitentibus, odoratiſſimis foliolis Gallis Provincialis dicta. German. *gefüllte rothe Roſe* / Dodonæi ſententiâ omnium præſtantiſſima eſt ad medicamenta omnis ferè generis utiliſſima.

II. Sativa Bauhino eſt roſa rubra pallidior, roſa ſativa 4. Dod. holosericea Lob. rubicunda Camer. tertia Cæſalp. Damascena rubra Lugdun. Quam alij Trachiniam, alij Præneſtinam, alij Græculam Plinij eſſe arbitrantur. Priore minùs rubet & flore ſimplici plerunque eſt, foliis latiſſimis, cuius frutex ſpinis communiter caret. Virgas habet, ut Dodonæuſeam deſcribit, bicubitales aut altiores, flores eleganter quidem etiam, ſecundum non, ut prior, rubentes, ſimplices plerunque, quinque tantùm foliorum, alias plurium aliquando etiam multiplices habet ſeu plenas roſas odoris gratiſſimi & perquam jucundi. Gallis *roſe franche*. Germanis *bleichrothe / ſammetrothe Roſe*.

III. Sa-

III. Saturatiùs rubens Bauhini, rosa prima Prænestinæ similis Clus. purpurea sive in rubro nigricans Camerar. Foliis est quadragenis, amplioribus, saturatiùs rubentibus, ad nigredinem vergentibus, & alabastro crassiore. Germ. dickrohte/sattrohte/schwarzrohte Röss.

IV. Rosa purpurea Bauh. Rosa Trachinia Plin. hortensis ex purpura albicans Trag. Gesn. domestica carnis colorem referens Matth. incarnata Anguill. Camer. Dod. rubra sive carnei coloris Bellonij, pallida Pen. in adv. roseo colore Cæsalp. sativâ purpurea Cast minus rubens Lugdun. Provincialis major Tabernæm. Provincialis flore incarnato pleno Hort. Eystet. Hanc quidam Alabandicam, alij Prænestinam alij Campanam Plinij esse suspicantur. Ioannius in tractatu de pilulis Aloes commemorat, rosam purpuream sive rubeam, colore carni similem, Pharmacopæis Zebedenam dici. Est odore suavis, sed dilutè & pallidè rubens. Incarnata communiter ab Italis appellatur: à Germanis leibfärbige Röss.

V. Rosa versicolor Bauh. rosa Prænestina versicolor Clus. Quam ipsam variam esse Bauhinus annotavit. Flos enim aut media ex parte candicantibus, alterâ purpurascens

foliis vel venis similis coloris asperfis constat^r aut folia quædam integræ alba, quædam integræ rubra inter se commixta sunt. German. *gemengte Rofs*.

VI. Rosa maxima multiplex Bauhini, rosa centifolia Batavica rubra Clus. & hort. Eystett. Centifolia veterum non est, quæ inodora, illa verò odorata. Communiter ex albo rubet: quamvis habeatur & alba, quæ rosa major alba Provincialis & rosa centifolia Batavica alba Clusio dicitur. Germ. *gröſſſte Rofs / dickgefüllte Rofs / hundertblättrige Rofs*.

VII. Rosa multiplex media Bauh. rosa centifolia Batavica secunda Clus.

VIII. Rosa major Prænestina Clus. rosa Prænestina variegata Eystett.

IX. Rosa alba vulgaris major Bauh. rosa Campana Plinij, sativa alba Brunfels. sativa prima Dod. hortensis candida Trag. domestica alba Matthiol. alba simpliciter vocata Anguill. Cam. Lugd. Tabernæm. candida Lob. quarta candida Cæsalp. Quibusdam spineola, aliis Alabandica Plinij censetur. Aliquando simplex, ut plurimum plena reperitur. Dicitur Germ. *gemeine weisse Rofs / grosse weisse Rofs / Gall. blanche rose*. In sativarum censu proceritate caulium sive ramorum reliquas

quas superat: crassiss enim & lignosis suis virgis ad 10. vel 12. pedes, aut etiam altius conscendit: flores candidi, odorati, & multorum foliorum, quorum interiora minora, exteriora verò majora & ampliora.

X Rosa alba minor Bauh. Germ. kleine weisse Rose / rosa lacteola, quæ Centifolia Plinij videtur, Camer. & Eystett.

XI. Rosa moschata simplici flore Bauhin. moschata & Damascena Matth. Nesrim vel Nesrim Serap. Anguill. sativa quinta Dod. muscata simplex Gesn. in hort. flore simplici Lob. muscatula alba Cæsalp. alba Damascena flore simplici Cæst. Damascena (quasi de Sceni apud Arabes) simplici flore Camer. Eystet. Coroneola Damascena Lugd muscata alba Tabern. Quam describens Dod. ramis & virgis sylvestrem caninam rosam quodammodo referre memorat. Rosa est parvula, quam rosellam meritò dixeris, rarò sola, aliis plerunque simul cohærentibus, associata, ut plurimum simplex, aliquando, sed rarò multiplex, odore admodum fragrante suavissima & moschum proximè referens: unde etiam rosa moschetta ab Italis vocatur: à Francis rose musquee ou muscadelle. à German. Bisemrößlein. Et hæc minor est, sed communior, Est & major, sed rarior nonnun-

quam ex albo ad puniceum quodammodo vergens. Meminit & Bellonius *lib. de cultur.* rosæ moschatæ cum sylvestris tum domesticæ, rubræ, albæ, & viridis.

XII. Rosa moschata flore pleno Bauh. rosa Coroneola Plin. item muscata multiplex, moscata, Damascena, Alexandrina Gesner. sativa quinta multiplex Dod. moscata Pen. Lobelij, alba multiplex Tabern. muscatula multifolia Cæsalp. alb. Damascena flore pleno Cast. Eystett. Coroneola altera Lugdun. Damascena sive moscata pleno flore Cam. Prænestina Plin. quorundam opinione Ger. *gefüllte weisse Bisemros.*

XIII. Rosa moschata semper virens Bauh. rosa sempervirens flore albo Clusij.

XIV. Rosa spinis carens flore majore Bauh. rosa sine spinis Clus. Camer. Tabern. Colore est inter Prænestinas & rubras medio; sunt qui & albo eam observarint.

XV. Rosa sine spinis flore minore Bauh. rosa sine spinis altera Clus. Colore, ut eam Bauhinus describit, fecem vini ferè refert.

XVI. Rosa subviridis Bauhin. Refert Camerarius, subvirides produci flores, si rosæ in teneras Agrifolij at bustulas inferantur. Licet interdum frigidiore & humidiores anni constitutione herbacei coloris rosæ sine calyce

lyce proveniant : cuius rationem Costæus de nat. stirp. explicat. In Italiæ nonnullis hortis etiam cœruleæ visuntur.

XVII. Rosa folio subrotundo crispo Bauh. quæ in horto Mombelgardico sine flore visa.

XVIII. Rosa rubra prolifera, quam & in Italia & in Germania vidi, nec sine admiratione. Simile quid observasse videtur Iulius Cæsar Scaliger. Ita enim scribit *lib. I. de plant. p. m. 281.* Ex vetulæ rosæ capitulo rosellam enatam postea vidimus.

Rosa sylvestris, Cynorhodus, canirubus *Rosa sylvestris canin-*
& canina rosa, sentis canina vulgò dicta, Ger-
man. wilde Rosß/Hecrosß/Hanbüttel/Ha-
bot/Gall. Englentier & rose sauvage, aliqua-
tenus à sativa & culta illa degenerat; aculea-
tis tamen virgis & asperis foliis illi non us-
que adeò dissimilis, singulis licet minoribus,
flos simplex, quinque folia non excedens, al-
bicans aut ex albido colore purpurascens.
Adnascitur huius virgis aliquando pilula
quædam muscosa, hirsuta, echino castaneæ
quasi similis, at mollis, quam spongiolam Ro-
sæ nuncupant ex Plinio Germ. Schlaffol-
ben/Schlaffungen.

Rosæ istius sylvestris veteres etiam ali-
quam, obscuriorem tamen atque insufficien-
tem mentionem fecêre. Dioscorides quidem

lib. I. c. 123. Cynosbatus, inquit, quem aliqui oxyacantham appellant, frutex est rubo longè major, arborescens: folia fert multò latiora quàm Myrtus, aculeos verò circa virgas robustos: florem candidum, fructum oblongum, olivæ nucleo similem, qui, dum maturefcit, fulvus, intùs verò lanuginosus conspicitur. *Theophrastus lib. 3. Hist.* 18. Cynobatos, inquit, cani-rubus Gaza vertit, fructum subrubentem habet, malo punico similem; est inter fruticem & arborem Punicæ non absimilis, folio splendente. *Plinius* duobus potissimùm locis eam attingit: nimirùm lib. 8. c. 41. his verbis. Radix sylvestris rosæ, quæ Cynorhodos appellatur & lib. 25. c. 2. Cynorhodo una medicina erat, spongiolæ, quæ in mediis spinis eius nascitur. *Galenus* de fructibus Canirubi hæc pauca habet l. 2. de aliment. facult. c. 14. Fructus Canirubi multò magis quàm ruborum astringit; ob eamque causam ventrem magis cohibet. Vescuntur autem ipso frequenter rustici exiguum alimentum corpori suggerente vocantque *κυνοσκατον*, id est, Canirubum. Et lib. 7. de simpl. medicamentorum facultatibus. Cynosbati, inquit, fruticis fructus non segniter astrictorius est, folia verò mediocriter. Itaque particularis eius usus haud ignotus est. Caven-

dum

dum ab eo, quod infructu eius lanæ speciem habet, ceu arteriam vitians. Et *lib. 5. meth. med. cap. 5.* Cynosbati tum germinum tum fructuum decoctum ad sanguinis profluvia commendat. Inter principes Medicinæ post Galenum, regem, cuius illi vasalli & feudatarij, *Oriba-sius medicinal. collect. l. 15.* Cynosbati fructum è Galeni territorio quem deprompsit, posteritati descriptum paucissimis verbis reliquit. Cynosbati, inquit, hoc est, Canirubi fructus non ignaviter adstringit, folia verò moderatè. Cavendum ab eo, quod in eius fructu lanæ speciem gerit, quippe quod arteriam vitiet. Sed hæc mutuò sumpta sunt ex antea allegato loco Galenico.

Cum veterum authorum descriptionibus non malè Englenterium, sive canina rosa convenire videtur. Nam frutex est rubo major secundum Dioscoridem, caudices sive virgas habens crassas, lignosas, uti malus Punica, vel alia lignosa & arborescens stirps, secundum Theophrastum, aculeis & spinis duris munita: folium ejus non quidem integrum, sed unum aliquod singulare, totius folii pars, Myrti foliis latius est, secundum Dioscoridem superioreque parte læve & splendens juxta Theophrastum: fructus nucleo olivæ similis, qui maturus colore est rubente,

bente, lanosos floccos & semē intus habens.

Sylvestris rosæ multæ itidem sunt differentia, quas excellentissimus Bauhinus, Botanicorum princeps attingit in Pinace.

I. Rosa sylvestris vulgaris flore odorato incarnato Bauh. Cynosbatos Diosc. Lonic. Pen. Cynorrhodos Plin. & Barb. Sentis canis & Cynosbatos Brunfels. rosæ sylvest. primum genus Trag. rosa sylvest. primum genus Trag. rosa sylvestris Matthiol. Anguillar. Gesn. in hort. Dod. Tabern. Cynosbatos procerior & Cynorrhodos Cordi in Diosc. Cynorrhodos seu rosa canina Thalijs. rosa sylvestris vulgaris Lugd. rosa canina odorata & sylvestris Lob. rosa sylvestris altior Cæsalp. rosa canina Camer. Cynosbatos & rubitertium genus Lugd., rosa sylvestris odorata incarnato flore Eystett. gemeine wilde wolriechende Rosg. Flores ex purpura dilutè albicant. Huic ut & tertiæ spongiola adnascitur, Bedeguar officinis perperam vocata. Bedeguar enim Arabibus cardui species est, ἀκανθα λευκή Græcis, spina alba Latinis nuncupata.

II. Rosa sylvestris flore majore & rubente Bauhini, rosa sylvestris flore rubro Eyst. Colore, inquit Bauh. & majoribus foliis à priore differt.

III. Ro-

III. Rosa sylvestris flore pleno Bauh. rosa sylvestris odorata flore multiplici Lob. rosa canina duplicato flore Camer. Germ. gefüllte Hectros.

IV. Rosa sylvestris folijs odoratis Bauh. Englanteria Ruellij, rosa sylv. altera Trag. Gesn. in hort. rubus canis, Englanterium Tur. Cynosbatos & Cynorhodus 2. Cord. in Diosc. Cynosbatos Lacun. rosa 10. & Cynorhodi vel caninæ rosæ odoratæ species Diod. rosæ sylvestris species altera Lugdun. rosa Englanteria Pen. Tabern. Eystett. Flores ex purpura satura candicat. Proceritate, inquit Dod. sylvestres omnes sæpè superat, virgas habet duras, crassas & lignosas, folia splendentia & pulchrè virentia, odore gratissima; rosas verò parvulas, quinquefolias, frequentissimè albicantes, rarò purpurascentes, exigui aut nullius odoris, fructum oblongum, colore subrubentem, nucleo parvæ olivæ & rosarum aliarum capitulis similem, sed minorem quàm hortensium, in quibus lanosi flocci atque inter eos semen conditum, parvum & durum. Reperiuntur verò & circa huius tenues virgas rotundæ, molles & hirsutæ spongiolæ.

V. Rosa sylvestris odoratissimo rubro flore Bauh. rosæ sylvestris tertium genus Tragi,
an Cy-

an Cynosbatos 4. Cord. in Diosc. rosa sylvestris Geln. in hort. Germ. holdselige Heyden- oder Haberross.

VI. Rosa sylvestris odorata albo flore Bauh. rosa sylvestris humilior Cæs. rosa 4. an Gracula Plin. Clus.

VII. Rosa odore Cinamomi simplex Bauhin. rosa Cinamomina & 7. vel sylvestris 2. Dod. rose de Canelle Lob. rosa Cinamomea Penæ, Lugd. an Cynorhodos seu rosa sylvestris Thalij. Pro Lychnide Plinij Gesnerus habet, & in Albio monte majorem & minorem nasci tradit; illam fœminam, hanc majorem faciens. Germ. einfache Zimmetross.

VIII. Rosa odore Cinamomi flore pleno Bauh. Rosa Cinamomea pleno flore Clusij & Eystett. rosa Cinamomea altera Camerar. Spermonia Plinij (sic enim, non Spineola aut Spinosa, legendum Barbarus vult) quamvis alij Sycibicum legendum putent. Camer. Flos dilutè purpurascit. Germ. gefüllte Zimmetross.

IX. Rosa rubra præcox flore simplici; exiguo odore & foliis latioribus à prædicta discernenda. Eystett.

X. Rosa minor rubello flore, quæ vulgò à Mense Mayo Majalis dicitur, rosa Cinamomea altera Camerarij, Rosa Provincialis minor. Tabern.

XI. Rosa

XI. Rosa lutea simplex Bauhin, rosa lutea Anguill. Pen. Lobel. Cæsalp. Cast. Lugd. Camer. Tabern. rosa lutea flore simplici, Eystett. rosa citrina Gesn. in horto, rosa sylvestris tertia vel rosa octava Dod. Germ. einfache wilde gelbe Rosß. Meminit Gesnerus rosarum, quæ Moschum fragrent & luteæ sint. Bauhinus fruticis quidem folia odorata sese observasse testatur.

XII. Rosa lutea multiplex Bauhin, rosa flava plena Clus. rosa lutea maxima flore pleno, Eystett. German. gefüllte wilde gelbe Rosß. Hæc duplex Bauhino; altera florem totum expandit; altera verò semiclauso flore permanet.

XIII. Rosa campestris spinosissima flore albo odore Bauh. rosa campestris odora & quinta Clus. Cynorhodon Polyacanthos Lugd. rosa campestris odorata Clusij, Camer. rosa Dunensis vel species 9. Dod. rosa præcox spinosa flore albo Eystett. Est humilima, virgis spinosissimis, foliis minimis, rosis perquam exiguis, candidis & suaviter odoratis, fructu maturo nigro, qui in aliis rosis rubet. Dunensis vocatur ab ipsis in marino littore arenosis tumulis, quos vulgo Dunnyen narrant. Vocatur etiam rosa Pampinula, Pimpernetrosß / à similitudine nempè huius fruticis

ticis foliorum cum foliis minoris Pampinulæ, quæ alio nomine sanguisorba Pimpinella nominatur.

XIV. Rosa sylvestris pumila rubens Clus. & Bauhin. Fructus maximus & pyri in modum turbinatus.

XV. Rosa sylvestris pomifera major Bauhin. Hæc sequente altior, ramosior, paucissimis aculeis, foliis majoribus, pallidè rubentibus & apud nos locis humidis in Alnetis provenit.

XVI. Rosa sylvestris pomifera minor Bauhin. rosa sylvestris pomifera Pen. Lob. Lugdun. Cynorhodi species Thalijs, rosa arvina Tab. Hanc Lobel. spinis carentem, at Tabern. spinosam depingit.

XVII. Rosa arvensis candida Bauh. rosa sylvestris quarta species Trag.

XVIII. Rosa campestris repens alba Bauh. Cynosbatos sive Cynorhodos 3. Cordi in Diosc.

XIX. Rosa campestris spinis carens biflora Bauhin. rosa Græca & Cynorhodon læv. Lugd. flore est languidè rubro, vere & autumno prodiens, quæ duplex; alia odoris expers, alia foliis exiguis, suavissimi odoris.

Rosarum

Medicis rosa tum rubra, prima præfertitur quæ vilior, sativæ species, tum incarnata, tum candida quæ utilior

tur

tum sylvestris, & nonnusquam moschata in usu est. Fragrantissima & maximè cordialis, sed rara, est moschata. Rubra astringendi atque roborandi virtute præcellit. Incarnata suavis & frequentissimo apud nos in usu, utpote ex qua & aqua cordialis & syrupus laxativus & Iulepus gratissimus confici soleat. Vilissima censetur candida, atque ut *Scaliger* loquitur *ex. 303. f. 7.* in civilis & minus odorata, quod certo respectu concedi potest. Aliàs refrigerandi virtute reliquas superare videtur: undè etiam optimus ex ea ophthalmicus liquor elicitur. Sylvestris rosa (quæ non tam naturâ aut substantiâ quàm accidentibus quibusdam à domesticâ & urbanâ, ob culturam atque cicurationem in urbanis hortis dictâ, differt) etsi quibusdam vilissima, aliis tamen utilissima videtur: adeò ut *Tragus* eam, tertiam præsertim speciem, sativis præferre non vereatur. *Theophrasto* tamen auctore *l. 6. caus. 29.* & experienciâ teste urbana rosa odoratior est & suavior sylvestri; tanti profectò quibusdam locis pretij, ut ipsis præferatur gemmis.

Et sanè Venetiis minoris venerunt binæ margaritæ veræ milij Solis magnitudine, quàm unica rosella, teste etiam *Scaligero ex. 173. f. 2.* Caterùm sua quæque viribus haud

N

contem-

contemnendis pollet : atque sibi invicem substitui commodissimè & possunt & solent rosæ.

C A P V T VII.

Rosæ principium materiale.

ALterum rosæ principium internum *materialia est*, primum pariter & ultimum rerum naturalium subjectum. Omnia namque ex materia generata in materiam intereunt. Neque ex sola forma, quemadmodum nec ex sola materia quicquam compositum : & ut forma non est ex materia, ita materia non ex forma : principia enim ex se invicem haud producantur, sed junctis operis compositum producant. Materia igitur est per se principium unâ cum forma, non formæ principium. Nec forma esse facit simpliciter materiam, sed ut sit hoc sub se, id est, sub ipsa forma, quæ illi est adventitia, ut *Scaliger* loquitur l. 2. de Plant. Nam materiæ ipsi est suum τὸ τὴν ἑνῆ, quo non est forma, sed hoc quiddam, cuius notio propter obscuritatem tam caret designatione quàm percipitur intellectione. Tametsi materia quoque ipsa non nihil efficere videtur, puta, existentiam dare formæ. Ita igitur, docente *Scaligero* ex. 307. s. 27. ex materia & forma unum fit propterea quòd sunt causæ internæ, mutua coordinatione inter

inter se ultrò citroque dantes atque accipientes suo utraque modo aliquam perfectionem. Etenim forma id agit, ut materia sit hoc aliquid. Materia videtur agere, ut forma, quæ seorsim non accedit, sed antè generationem divinæ benedictionis medio in efficientis potestate est, existat. Non enim esset unum, ex principiis, nisi aliquid faceret. Sed de hac materia, quam primam, remotam, universalem atque communem nominant Philosophi, ulterius hîc disquerendi locus non est; quemadmodum nec curiosè nobis elementorum concursus & eorundem in rosæ compositione vel inquirenda proportio, vel investigandus refractionis modus. Id nobis scire sufficiat, 4 elementa, ignem, aërem, aquam, terram, ut omnium aliorum compositorum, ita & rosæ constitutricem esse materiam, Peripateticorum principis sententiâ *l. 3. de cœl. c. 8. t. 67. & l. 2 de gen. & inter. c. 1. t. 6.* Vndè etiam dici mihi videntur elementa quasi hylementa. Sufficiat hîc nosse nos ex *Scalig. ex. 16. f. 3.* elementorum naturam non propter se solùm esse, sed propter composita quoque ac proindè propter ipsam etiam rosam: propter se igitur habere formam, quam abjiciant propter adeptionem formæ nobilioris, qualis rosæ. Neque igitur remanent in

rosa formæ elementorum, neque qualitates suis privatæ formis, sed alio modo ad rosæ substantiam accommodatæ. Ad novam enim generationem necesse est elementorum formas inter se suis domitas qualitatibus pristinum naturæ rigorem sub unius potioris imperio deposuisse, inquit ibidem Scaliger.

Vt autem Chymicis etiam, (qui quæ in mineralibus ac metallicis corporibus curiosa vestigatione observarunt ad animalia postea & vegetabilia quoque majori subtilitate quàm utilitate & novitate potius quàm necessitate, nec tamen ineptè, accommodarunt, institutâ inter naturæ & huius imitatricis, artis, operâ comparatione & analogia) aliqua

Tria Chymica principia, Sal, Sulphur & Mercurius in rosa.

ex parte satisfaciamus, Rosam etiam ex tribus illis, quæ illi introducere, principiis, non quidem tanquam primis & remotis, qualia ipsa quatuor elementa, sed ptopinquiorebus ipsis elementis posterioribus potius quàm prioribus, certi sui generis principiis constare, atque in eadem resolvi concedimus. De Sale & Sulphure minùs quam de Mercurio dubitatur. Sal enim Spagyricis est crassior totius mixti portio, quæ in opere Chymico salis modo subsidet, & consistentiam rebus atque soliditatem largitur. Atqui talem substantiam, ut in rosa condere naturæ necessarium,

rium, ita è rosa elicere, Chymica quidem arte, facilimum est. Sulphur oleosa quædam substantia est, quæ Chymico artificio extracta facilè ignem concipit & igne absumitur perindè ut sulphur, atque congelationem salis benignè temperat. Quam quidem substantiam etiam rosæ inesse tum ipsum ex ea elicatum oleum tum odor, propriij principij sulphurei proditor, significat. Neque verò quod notandum, sulphur minerale communiter dictū & quod ipsum ex principiis compositum, hîc pro principio sumitur: sed quia differentiæ trium illorum substantialium principiorum, ex quibus universa corpora constant, & proprietates & conditiones in nullis totius naturæ speciebus magis explicatæ animadvertuntur, uti Severinus scribit, quàm in notissimis salis, sulphuris & Mercurij corporibus, ex iisdem appellationes mutuati sunt Hermetici. De Mercurio iudicium non ita clarum est, sed valdè intricatum, dum alij aliter eundem definiunt, atque plurimum inter se dissentiunt. Quidam enim eum liquorem permeabilem reliqua duo principia unientem & contemperantem statuunt, alij spiritum, alij corpus, alij partim spiritum, partim corpus esse volunt: quidam aqueum, quidam aereum, quidam æthereum vocant. Cla-

rissimus *Sennertus* in elegantissimo suo *de*
Chym. cum Arist. & Galen. cons. & dissens. tract.
 c. II. Mercurium (principium) nil aliud esse
 arbitratur quàm spiritum illum seu *ἐσὶαν*
ἀναλογον πρὸς τῶν ἀστρον στοιχείων, secundum *Ari-*
stot. l. 3. de Gen. an. c. 3. Cui magno & Philoso-
 pho & Medico non refragor, siquidem &
 ipsum *Quercetanium* & *Beguinum* & alios ea
 Mercurio attribuere videam, quæ *Aristoteles*
 spiritui seu essentiæ astrali. Dicunt enim esse
 substantiam permeabilem, penetrabilem,
 ætheream, purissimam, subtilissimam, vivi-
 ficam & formæ proximum instrumentum.
 Cæterùm videntur mihi cuncta corpora tum
 vegetabilia tum mineralia non minùs ac se-
 cundùm *Hipp. & Gal.* animalia ex tribus ve-
 luti constitutivis principiis proximis consta-
 re atque in eadem resolvi posse, quæ sunt τὰ
 ἴσχοντα, τὰ ἰσχύμενα καὶ τὰ ὀρμῶντα, ut *Hip-*
pocrates loquitur 6. *Epid. s. 8. aph. 19.* seu ἐνορ-
μῶντα, ut *Galenus* habet l. I. de diff. feb. c. I. & l.
 de trem. cap. 5. continentia, contenta & impe-
 tum facientia, seu motum cientia: quæ aliis
 etiam nominibus τὰ στερεὰ, τὰ ὑγρά καὶ τὰ
 πνεύματα, solida, liquida seu humida & spi-
 rituosa scilicet corpora sive spiritus vocantur
 tum à *Galeno*, tum ab *Alexandro*. Ita ut soli-
 dum seu soliditatis ac firmitatis principium
 conti-

continens sit sal : liquidum seu humidum, oleaginosum quidem, sulphur; aquosum verò & serosum ignobilior Mercurij portio, vel Mercurij habitaculum, indumentum, velamentum : spirituosum verò nobilior Mercurij portio. Ut duplex videatur statuendus Mercurius; alius purus & spirituosus, alius impurior, aquosus & phlegmaticus. Quæ principia facilè quis in rosa demonstraverit. Continens seu solidum, quod sal, contentum seu humidum, (intellige essentiale, beneficium, balsamicum) quod sulphur, ut paulò antea declaravimus, motum sciens seu spirituosum, quod ipse Mercurius, non tam in stillatio rosæ liquore, quàm eiusdem spiritu communiter Chymicis dicto residet: quam rosæ spiritus à phlegmate liberatus non sit ipse solus Mercurius, sed associatum sulphuris quid habeat. Per se namque inflammabilis est & vini spiritus instar accenditur. Atque adeò, ut in hac materia concludam, quodcunque in rosa est, vel solidum est, terreum, salinum; vel liquidum : liquidum autem (generalissimè sumpto vocabulo, quatenus non solidum) vel aquosum, phlegmaticum, ex parte Mercuriale; vel aereum, oleaginosum, sulphureū; vel æthereum, igneum, spirituosum & maximè Mercuriale. Atque

ita obiter apparet, qua ratione Chymica principia & recidant & resolvantur in universaliora; nempe elementa. Cæterum materia ex qua non solum constituta, sed & veluti ex matre prognata rosa sibi congruum affugit nutrimentum, & in qua radicata efflorescit, terra est: quæ veterum sententia plantarum mater, ut Sol pater est.

CAPUT VIII.

*Anatomia
& succin-
cta Rosæ
partium
enumera-
tio.*

PRincipiis ac elementis, tanquam partibus Rosæ constituentibus declaratis, integran-tes nunc Philosophis dictas, utpote quæ totius seu integri compositionem absol- vant atque materiæ rationem habeant, re- cenſeamus; ut partibus cognitis eo ipſo to- tum nobis innotescat. Sunt autem partes ro- ſeæ stirpis (ut succinctam Rhodanatomem tradam) tum ſimilares, ſimplices, conſimiles Scaligero dictæ, ut fibræ, nervi, venæ, caro ſui generis, cutis ſeu cortex, & contentæ partes, humores ſeu ſucci; tum diſſimilares, ut radix caules, ramuli, folia, flores, fructus ſemini- bus lanugine obductis gravidus. Fibræ ſui generis, pro ratione diverſarum partium di- verſæ ſunt, in radice ramisq; duriores, in fo- liis molliores. Caro improprie quidem ſic di- cta, ut aliis plantis ita & roſeæ ſtirpi attribui- tur,

Fibræ.

Caro roſ.

tur, variâ itidem variarum particularum ratione. Medullam cordis nomine dignatur *Medulla.*
Scaliger. l. I. de plant. Nervi, qui in minusculos *Nervi.*
 nervos, ut rami in furculos, scinduntur, non
 ad movendum dati ut animalibus, sed potius
 ad quietem, consistentiam & robur; costulae
 aliâs dicuntur Venæ, quæ quidem occultio- *Vena.*
 res nec ut in Tithymalo vel Chelidonia no-
 tabiles, canaliculi quasi quidam sunt nutri-
 menti distribuendi gratia à natura conditi &
 Rosæ concessi. Cutis seu cortex, necessarium *Cortex.*
 partium tegumentum est. Humor seu succus, *Succus.*
 qui in plantis id est quod sanguis in anima-
 libus, docente etiam *Gal. l. 4. de simpl. med. fac.*
ç. 23. è commodo solo trahitur. Nam & rosa
 talem humiditatem ex terra elicit, qualis &
 ipsa facultate est, teste *Hipp. l. 4. de morb.* Ra-
 dix dura est, lignosa, flexuosa, roseti basis, qua,
 ceu, pede, subsistit ac firmatur, & quâ primò
 conveniens alimentum attrahitur è terra.
 Vocatur à *Scaligero l. 1. de plant.* materiam ex-
 cipiens prima pars. Ibidem etiam os plantæ
 ab eodem nuncupatur. *Lib. 2.* verò plantæ
 ventriculus. Confer *Scalig. exerc. 141. §. 1. & 3.*
 Cordis quin etiam rationem habet eiusdem
Scalig. iudicio. Radix enim, inquit *Comment. Radix.*
in Theophr. de caus. plant. l. 2. cap. 15. quia prima
 nascitur ac postrema interit, in hoc habet

cordis proportionem : quia cibum prima sumit, oris officium facit : quia est in ea prima concoctio, ventriculi vices gerit. Et san- quod radicibus suis, tanquam aptis natis oculis Rosa alimentum è nutritio terræ sine- ceu maternis uberibus insita attractrice fa- cultate fugit & haurit, id postea in caulibus seu virgis concoquit & per singulos distri- buit ramulos, donec ad summum & extremum usque furculum ad foliolum deductum sit. Naturali enim vi nutrimentum partim per medullam, quæ in roseto copiosa, partim per occultas venulas & cæcos meatus ceu cana- les ad ultimum usq; germen, flosculum, fru- ctuum, ramulum & foliolum undiquaque di- stribuitur. Quòd cum pervenerit, ibi consistit & absimitur : undè tam multa in ramorum capitibus germina. Quòd si veluti redun- dans ad crura radicibus vicina reflectatur & remigret alimentum, ibidem stolones edere scitè docent Geoponici : humore nimirum nutritio illuc converso & à partibus superio- ribus remisso. Caules sunt, ut ex modò dictis patet, veluti canales quidam, per quos attra- ctum à radice alimentum ad ramos, à ramis ad furculos amandatur atque distribuitur. Folia roseto id sunt, quod animalibus pili; concessa equidem tutelæ vel ornamenti gra- tia,

*Rami, cau-
les.*

Folia.

tia, vel ad minimum tanquam naturæ parerga, imò aliquando tanquam promptuaria, è quibus in defectu succi nutrimentū captent ac depromant tum flores tum fructus. Quotannis, ut quadrupedibus pili, avibus pennæ, decidunt. Quanquam autem plantæ vita non pendet à foliis, vitæ usus pendet tamen. At verò de iisdem minùs honorificè sentit cum Scaligero Fortunius Licetus, nemini aliàs secundus nostro seculo Philosophus. Sic enim hic *in fine cap. 73. lib. 4. de his qui diu sine alimento vivunt.* Verè folia, flores, fructus, & semina partes plantarum non sunt, sed excrementa utilia sive proventus & opera, Græcis apotelesmata nuncupata Scaliger verò in *Comment. in Theoph. de caus. plant. l. 2. c. 22.* Folia, inquit, fortassè non sunt partes (addam ego, bona venià, propriissimè dictæ) sed quasi foetus. Quòd si sunt partes, at non magni momenti: quandoque in maxima parte etiam abiiciuntur: in quibusdam plantis ne sunt quidem. Flores, qui quidem in plerisque plantis fructiferis tenelli fructus, tanquam foetus, defendendi gratia à natura producti, quibusdam tamen, ut & roseæ stirpi, fructu quidem suo haud destitutæ, flos ipse pro fructu est.

Cæterum Scaligeri sententiâ *l. 1. de plant.*
flores

flores ac fructus haud aliter plantæ partes sunt quàm fœtus mulieris. Roseo flori, seu floridæ rosæ, quæ vel plena, vel semiplena vel simplex, suæ quoque sunt particulæ: quæ vel externæ, vel internæ: externæ duæ; pe-

Rosæ petio- tiolus, quo ramulis adhæret; & calyx, è pe-
lus. tiolo emergens, abditum florem excipiens.

Calyx. umbilico è regione petioli constituto notatus.

Qui calyx subdividitur in calycem propriè dictum, alabastrum & capitulum. Calyx propriè dictus est qui stamina & floris foliola

Alabastrum. complectitur, ac continet. Alabastrum sunt calycis partes laciniosæ, conum floris, prius-

quam panditur, complectentes: quæ quidem quinque sunt ut plurimum; duæ nimirum

barbatulæ; duæ imberbes; & quinta partim barbata, partim imberbis: cortices rosarum

aliàs appellantur, alabastrum virides, alabastrum corticosi.

Capitulum Capitula κεφαλαὶ καὶ κεφάλια dicta

sunt ipsi papillati corymbi, qui floribus & calycibus subsunt, seminaque fovent ac pro-

ducunt. Internæ rosæ partes, quæ ipsum flo-

rem propriè dictum constituunt duæ sunt præcipuæ; foliola & staminula. Foliola te-

Rosæ folio- nuia sunt, plana, exteriora latiora, interiora
la. angustiora, minora, corrugata, complicata

quorum utrorumque candidæ particulæ, pa-

rumper acuminatæ, quibus veluti radiculis

calycis

calycibus inferuntur, ὄνυχες Græcis, Latinis *Vngues*,
 ungues dicuntur, quòd unguium instar albi-
 cantes videantur. *Staminula*, Palladio aurei
 coloris flosculi, Plinio lutei apices dicta, in
 rosarum medio seu umbilico flavescent, te-
 nuissimis capillamentis alligata; quorum par- *Capilla-*
 tem constituunt puncta seu granula quædam *menta.*
 oblongiuscula instar seminum minutissimo- *Granula.*
 rum, Milij vel Nasturtij, non ingrati odoris;
 partem vero filamenta. Vno nomine ἀνδρῶν *Anthera.*
 ῥόδων, flos rosæ nominantur: Officinis
 anthera, medium, medietas rosæ; Galeno co-
 na rosæ, lib. 5. de comp. med. sec. loc. Errant o-
 mnino, cum Virgilio, qui aurea illa citrono-
 rum rosæ flosculorum granula miliacea pro-
 minibus habent. Sic autem Virgilius in
 epigrammate de rosa,

— *ridentis calathi patefecit honorem:*

Prodens inclusi semina densa croci.

Vera semina lanugine obducta baccis illis in *Vera rosæ*
 brevissimi pyri similitudinem tornatis con- *semina.*
 inentur, quæ papillati corymbi ab Hiero-
 nymo vocati, corallij modo per autumnum
 torrentia spinis rosaria decorant, hyeme
 mollescentes ac veluti fracidæ maturitatem
 indicant. Hæ baccæ fructum constituunt. *Fructus.*
 Deficiente enim flore ceu menstruo, semine
 imprægnatus uterus ille rubicundus turgidus,
 conspi-

De spinis
ros.

conspicitur. Non possum hîc non mirari cum Scaligero Cardani, subtilitatis professoris, errorem, quo rosæ vel omnem denegat, vel nullius usus assignat fructum, cum tamen rosæ & capita & semina facietenus vulgo nota, usu vel mediocriter eruditis clara sint. De spinis spinosas movent rosea quædam ingenia controversias. An rosis spinæ sint, nemo quærit. Esse enim omnes norunt; ji præsertim, qui dum rosas ambiunt, spinas attingunt, dum florem carpunt, aculeum capiunt: quamvis & urbanæ & sylvestris rosæ species spinis carentes in differentiis à nobis sint superius enarratæ: & Scaliger moschatæ cuiusdam mentionem faciat, tum suavissimi tum constantissimi odoris, nullis tamen spinis horridæ. Respicendum hîc arbitror ad id, quod ὡς ἐν τῷ πολὺ potius quàm quod exempli raritate qualem qualem nobis supeditat communis pronuntiati exceptiunculam. Quid in rosis spinæ sint, ambigunt & acutissimi viri. Partes esse Scaliger annuere videtur ex 103. f. 3. his verbis Si è planta prodeant spinæ tanquam excrementa, plantæ spina pars non erit. Quod tam est absurdum; ut quibusdam plantis pro folio spina sit. Est autem meo quidem iudicio spina pars minùs necessaria, minùs principalis, utilis, jucunda, deco-

decora; quam vel pilis, fetis, cornibus, dentibus, quadrupedum, vel pennis volatiliū; spinis, acubus & squamis aquatiliū, animalium compararim; &, si non partem, πέρυον in rosa nuncuparim. Qualis autem illa sit rosæ spina, nemini non est notissimum. Nobilis hæc de ea videtur quæstio, quam ob causam scilicet figuræ sit pyramidalis? A crassa namque prodeuntes spinæ, dum aculeascunt virgæ rosæ, attenuantur in mucronem. Theophrastus id fieri asserit propterea, quod aër paulatim plantæ circumfusus eius augeat partes cum intensione materiali. Id quod plantis item ipsis evenit. Tenuiore namque cacumine sunt. Cæterum minùs plene huius explicasse rei causam visus est. Neque verum esse arbitratur Scaliger; augeri plantas aëre circumfuso sed animæ vim auctricem id efficere sole adjutam. Figuræ verò causa videtur in spina esse: quod basis alimento propior est, atq; idcirco latior; angustior verò in fine, quia à pabulo remotior. Sic & racemorum facies & Strobilorum. Deniq; omnis stipitalis est. Quamquam pyris & cucurbitis contraria ratio. Excrescunt enim in extremum magis propter humoris tenuitatem atque lubricitatem: nequit enim se continere, sed quò magis potest, defluit. Alia etiam lex

OVI.

ovi. Posterior enim pars minùs ampla, quia
 premitur inter eundum. Cur verò & quem
 in finem concreata rosæ spina sit, vix solida
 vel sufficiens ratio proferri potest. Nihilomi-
 nùs tamen, cùm à sapientissima natura nihil
 frustra fiat, finem suum spina habeat necesse
 est. Neque enim aliàs generata fuisset. Omne
 quod fit, certo fine fit: undè etiam à fieri finis
 deductus videtur: &, quum finis ipsius ope-
 ræ perfectio sit, quæ res perfectionem suam
 assequuta est, finissima recentioribus Latinis
 scitissimè vocari solet, ut aurum finissimum.
 Finis sanè primarius motor est tum naturæ,
 tum huius imitatricis, artis. Sed quis omnes
 omnium rerum fines novit? Is solus nempè
 qui omnia novit. Quòd si ardua in re atque
 veri finis ignorantia quicquam mihi bonæ
 doctiorum veniâ judicandum, dicam equi-
 dem quod sentio: spinas illas rosæ munimen-
 ti gratia tanquam arma à natura concessa
 esse, veluti aliis plantis aculei, castaneis echin-
 ni. At verò, instas, conducibilius fuisset mu-
 nimentum plantæ universæ, si accessione illi-
 lius materiæ, quæ in spinas abit, auctâ corti-
 cis firmitudine lorica esset rosa. Examinan-
 da ergo tibi ipsa sapientissima natura, cur spi-
 nâ potius quàm loricâ armare rosam volue-
 rit. Responsuram credo; quod ita, nec aliter
 placue

placuerit. Imò negaturam tibi ipsam mihi
persuaserim, commodius id vel sibi vel rosæ
conducibilius esse. Diversis armis diversæ
fiunt defensiones. Loricâ admissum hostem
impedies; hastâ advenientem non admittes.
Ita spinis abarcentur adversaria animalia;
priusquàm pertinaci conatu vim inferant
medullosis valdè ac proindè tenellis roseti
cauliculis, qui, quòd nobilissimum florem
proferant, armis illis peculiari naturæ privi-
legio præditi sunt. Præterea ex materiali cau-
sa tibi satisfactum paulò antea, ubi quæsitum
à nobis ac decisum, quam ob causam spinæ
pyramidalem aculei formam, non planam
vei aliam, figuram habeant. Verùm infinitas,
curiose, quæstiunculas de finibus rerum na-
turalium dubitando effingere potius quàm
solvendo satisfacere poteris. Exempli gratia,
de multitudine, magnitudine, figura, colore,
asperitate, levitate, partium, striarum, orarum,
in plantis crenatis, fimbriatis, ferratis, denta-
tis, sinuatis. Striarum causas in conchis quæ-
so quis eruet? inquit ipse subtilitatis doctor
Scaliger. ex. 220. Et velim dicat mihi aliquis,
quid agit in palmula rima illa seu sinus, è quo
nihil exit (hoc enim sæpiùs exploratum est
& Scaligeri solertiâ confirmatum) sed ex pu-
sillo atque obscuro umbicello, qui in ventre
est,

est, utrumque provenit, tum radix, tum stipites. Nullus profecto mortalium novit hæc, inquit *Scalig. ex. 157. f. 4.* Lufit enim natura, quatenus ei libuit; sui unius unicum exemplar, author, sequestra, hera, administra eadem, nullius indigna, non precario, non coacta, non impedita. Et exercentur, inquit idem, *ex. 79. f. 1.* à natura ingenia nostra curiosa. Cardanum quidem Scaliger ait haud parvam rem quærere: cur rosæ spinæ sint? Deducere verò intellectum auditoris in abstrusa naturæ penetralia, per ea senticeta, in quibus nulla spiret rosa: quum has afferat infirmas ratiunculas: quia debuit esse odorata: quia odoris firmioris: tum minimè excalfacientis, ut jucundior esset: quòd odores frigidi magis animam recreent; cùm cerebrum calore affliduum ob motum infestetur. Cùm igitur, pergit Cardanus, flos esset tenuis substantiæ, fumosus erat. Terreo igitur adjungi oportebat. Itaq; flos rosæ terream habet substantiam & calidam ac tenuem: aliter non esset odorata. At si talis fumosus erat, oportebat totā plantam talem esse, ac crassiorū partium; ut tenui parte separata flos conficeretur. Cùm verò tota planta terrea esset ac sicca; necesse erat, ut vel terreum retineretur: brevique exaruis-

set.

set. Sin autem: expelli conduxit. Vel foliis poterat admisceri: reddidissetque folia contumacia ac quæ ob nimiam siccitatem brevi excidissent. Relinquitur igitur: ut quod postremum est factuque melius: scilicet materiam hanc siccam, quæ est velut floris fex, adustamq; expelli seorsum. Cumque non fuisset è cortice duriore proditura, nisi aculeata: idèò spina prodiit. Quibus Cardani spinosis, sed minùs odoratis sententiis dicam, an sentietis? solidissimas instantias opponit *Scaliger. ex. 303. f. 7.* Ego unicam hanc Scaligerianis addiderim invictam instantiam, quæ opinionem Cardani sub triumpho sensus captivam ducat: rosas nimirum dari odoratas, spinis tamen prorsus carentes; de quibus in differentiis superiùs facta mentio. Rosam verò propriâ naturâ suâ & facultate sub ipsius formæ dictatura aculeascere dixerim. Formæ namque primaria ascribenda opera, quemadmodum inferiùs inefficientium causarum explicatione declarantur. *Basilus* Theosophicè finalem rosæ causam declarare maluit quàm Philosophicè. Sic autem ille *Homilia 5. lib. Hexam.* Rosa quidem à principio cum à Deo creata esset, spinis carebat: postea verò pulchritudini floris adjunctæ sunt spinæ, quò voluptatis oblectamento nos inde capiendæ

piendæ propinquo afficiamur dolore , recorde-
datione delicti, causa cuius factum est, ut tri-
bulos tellus & spinas nobis adferret *Idem Ba-
sil. serm. de Paradiso.* Rosa, inquit, hîc spinis
est conjuncta, externâ gratiâ molestiam ob-
tegens, nos aperta voce contestans; & dicens.
Quæ jucunda sunt vobis, ô homines, tristi-
bus permixta sunt. Nam verè ita in humanis
bonis comparatum est, ut nullum eorum
syncerum sit, sed confectum latitiæ & hilari-
tati conglutinetur mœstitia: conjugio vidui-
tas: puerorum educationi cura & sollicitu-
do: fœcunditati abortus; virtuti invidia:
splendori ignominia: prosperis successibus
dispendia: delitiis fastidium: sanitati infir-
mitas. Florida quidem est rosa, sed mihi tri-
stitiam infligit. Nam quotiescunque florem
hunc video, peccati mei admoneor: propter
quod ut spinas & tribulos proferat, conde-
mnata est Et D. Ambrosius Antè peccatum,
inquit, floribus immixta terrenis sine spinis
rosa surgebat, & pulcherrimus flos sine ulla
fraude vernabat. Postea verò spina sepsit
gratiam floris: tanquam humanæ vitæ spe-
ctaculum præferens. Quæ suavitatem per-
functionis suæ finitimis curarum sæpè com-
pungat stimulis. Vallata est enim elegantia
vitæ nostræ atque quibusdam sollicitudini-
bus

bus obsepta, ut eadem distincta sit tristitia & gratia. Verum arbitror ego, etiam antè lapsum protoplastorum haud caruisse spinis rosam, ex iis tamen nullam hominibus inferri potuisse injuriam, veluti post maledictionem, lapsum subsequutam.

C A P V T IX.

CVM superius efficientem rosæ causam, *Causæ effici-*
sed universalem solum attigerim, *cientes.*
spensis paulisper necessaria digressionem specialioribus efficientibus, operæ pretium est, ut hæc modò pertractem. Efficientem autem universalem primam, uti omnium creaturarum, ita & rosæ causam Creatorem ipsum
DEUM OPT. MAX. esse jam indicavi *Quantum DEVS.*
quam autem omnipotens Deus omnium rerum primus sit effector & effector, nullius vel consilij vel auxilij indigus, placuit tamen ipsi, non immediatè cuncta, veluti in creatione, sed per certa media substitutis & quasi subdelegatis inferioribus causis admirando ordine concurrentibus perficere. A DEO igitur rosæ causam primam Naturam statuo, *Natura.*
subdivinum illud numen, quod vim ordinariam DEI vocat *Scaliger l. 2. de plant.* & jussu DEI, quo rerum series, affectiones, conjunctiones, separationes mutationes ritè atque

ordine perficiuntur, ut idem loquitur naturæ
 secretarius *Comment. in lib. Hipp. de Insomn. apo-*
telesm. 32. & ex. 307. f. 25. Est namque natura, ut
 idem ex principe præceptore loquitur *l. 2. de*
plant. omnibus rebus naturalibus principium
 per se, ut hoc ipsum sint quod sunt: cuius legibus
 & gubernaculis totus orbis & cōstat & varia-
 tur; & multa est in uno, & una ad multa. Sub-
 delegati huius atque subdivini numinis tum
 regia quædam tum vehiculum cœlum est po-
 tissimum, transelementare illud corpus, im-
 menso ambitu suo omnia complectens, per-
 petuo motu cuncta agitans, theatrum stelli-
 ferum, omnium influentiarum fons & sca-
 turigo. A cœlestium namque corporum po-
 testatibus effectiones hæ nostrates manant,
 inquit *Scaliger ex. 6. f. 2.* Pendent sanè, inquit,
 idem *f. 5.* nostratia hæc à superioribus. Sunt
 enim superiora quasi formæ conservatrices
 inferiorum: quia ipsa causa causarum tuetur
 ea quæ fecit per ea quæ fecit. Continuata hæc
 inferiora cum superioribus corpora propter
 horum efficientiam, illorum autem receptio-
 nem, eiusdem Scaligeri sententiâ *ex. 9.* Qua-
 mobrem (quod idem asserit *ex. 18.*) omnia
 quæcunque sunt hîc, meliore potioreq; mo-
 do existere in superioribus, tanquam in prin-
 cipiis secundis credere par est. Simul hæc ab
 illis

Cœlum.

illis pendere non ipsis in operibus solùm, sed etiam in ipsa perpetuatione. Quæ sententia cùm fuit omnium penè veterum Philosophorum, tum est recepta dictataque à principe veritatis in *Physiol. t. 49.* ubi continens dicit esse formæ simile: aërem idcirco existere quasi aquæ entelechiam: propterea quòd sit in loco superiore. In cœlo residet illustrissimus naturæ Prorex, luminis gubernator, clementissimus, ut omnium plantarum ita & rosæ Dominus, Sol, unâ cum adjutrice Luna & infinitis ferè parastatis atque ministris, stellis tam errantibus quàm fixis stipatus: quem Anaxagoras plantarum patrem appellavit. Vndè fortean stirpium est erecta ad cœlum natura, nostræ perfectionis æmula, cœli appetens longè quàm nos felicius, qui frustra spectamus ipsum, terram interim maximè sapimus. Cæterùm Solis efficaciam rosam produci tam clarum est quàm quod clarissimum. Hinc enim hyeme sterilia conspiciamus rosea, vere iterum fertilia. Quæ namque frigida hyemis inclementiam repressa atque in succo suo, veluti in matrice, concepta rudimentum capiens, ad imas radices repulsa atque sopita jacet rosa, verno tempore vivifico Solis calore resuscitata atque ad perfectionem perducta admirabili spectaculo efflorescit. Lunæ

Sol.

Luna.

vis & efficacia in rosæ productione vel inde cognoscitur, quod ipsâ ceu noctis imperatrice lucente, ad apertis in complicato calyce foliolis potissimum sese expandant rosæ. Nocturnamque ut plurimum dehiscunt, & è calycibus manè exsurgunt apertæ. Interdiu enim attracto vi solis humore aluntur; (vix augentur, cum Sol validiore calore delicatis rosis tantum adimere quantum addere, tantum extrahere quantum attrahere videatur) noctu Lunæ, Solis vicariæ, humiditatis dominæ irradiatione atque tepida humectatione augentur, complentur, & superveniente matutino exorientis Solis lumine & calore magis magisque dehiscences planè aperiuntur. Quo tempore, ceu Virgilius canit in elegantissimo de Rosa epigrammate,

Ambigeres raperet ne rosis aurora ruborem,

An daret & flores tingeret orta dies:

Hæc vires angusto foliorum tecta galero:

Hanc tenui folio purpura rubra notat:

Hæc peperit primi fastigia celsa obelisci

Mucronem absolvens purpurei capitis.

Vertice collectos illa exsinuavit amictus,

Iam meditans, foliis se numerare suis.

Nec mora: ridentis calathi patefecit honorem,

Prodens inclusi semina densa croci.

Concurrunt etiam ad rosæ tum generationem,

*Quatuor
elementa.*

nem, atque productionem tum productæ conservationem quatuor elementa: è quibus terra ut omnium aliarum plantarum, ita & Rosæ mater est, veterum Philosophorum placito. Habere verò elementa non solum materialis, verum etiam efficientis causæ rationem propter qualitates, cum Aristotele Scaliger testatur *Comment. in Theophrast. de caus. plant. l. 2. c. 6.* Eæ verò qualitates, inquit, sunt in terra, ut in matrice, ac nutrice: in aqua, ut in lacte cibove maxima ex parte: in aere, ut in magistro siue rectore: in igne, ut est instrumentum actionis. Sic enim ait Philosophus, igne naturam uti tanquam materiâ & tanquam instrumento. Nec parùm insuper ad rosæ tum productionem tum conservationem faciunt locus & tempus: quæ quidem concausæ sunt & ad efficientem reducuntur atque instrumentorum rationem habent, docente *Scaligero lib. 2. de plant.* Instrumentum, inquit, est concausa reduciturq; ad efficientem sicut & locus. Sunt enim extrà rem. Nam Galenus, cùm Platonem secutus instrumentum pro quinto genere causæ statuit, inæquali abutitur divisione. Quod inprimis est est vitandum sapienti. Etenim ceteræ quatuor causæ primæ æquè sunt, neque quicquam prius habent. Instrumentum autem

*Locus &
Tempus.*

habet: non enim movet, nisi motum. Aliàs certum est, nullam vel loco vel tempori per se agendi efficaciam esse: ac proindè Theophrastum satis Poëticè tempori attribuisse, quod plantæ est, dum autumnum prægnantem esse (quòd eo tempore plena sint omnia interno succo) vere parere dixit. Hinc *Scaliger ex. 352. f. 1.* Tempus nihil generat, nihil corrumpit? cùm enim sit quantitas, nihil agit. Et *lib. 1. de pl.* Imbecillitas à tempore nulla provenit, sed à contrariis, gelu, æstu, squalore aëris, aut terræ. Attamen ut dictum, aptus locus commodumque tempus ad instrumentalem reduci causam possunt, quatenus causæ adjacentis seu cōcausæ & sine qua non, rationem habent. Quibusdam certè locis maximè, quibusdam minimè proveniunt rosæ (idem de aliis plantis judicium) Cyrenis, inquit *Pli. lib. 21. c. 4.* odoratissima est ideoq; ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniæ hyeme tota præcox. Locis omnis siccis quàm humidis odoratior. Seri nec pinguibus vult nec argillofis locis, nec riguis, contenta raris: proprièq; ruderatum agrum amat. *Palladius lib. 12.* statuit, locis calidis, apricis atq; maritimis instituenda esse rosæta. Adeò multum situm est in aëre ambiente & terra completente. Vt in loco, ita & in tempore magna disse-

*Rosetum
gaudet lo-
cis siccis.*

differentia. Vtenim non omnis fert omnia tellus; ita nec omne fert omnia tempus. Rosiferum ordinariè ver est: quamvis & recentes in roseto viderim autumno sæpius, hyeme aliquando: artistamen, nisi fallor, beneficio. Consistit autem artificium in translatione. Quade re & Scaliger *Comment. in Theophrast. de caus. plant.* ita scribit. Rosam brumâ si velis habere, aut sanè haud multò antè, plantam ipsam, dum in eo est, ut erumpât flores, amove loco atq; in alium transfer, modò non incommodum. Sanè post Arcturum sæpè habuimus. Et cèrtis Hispaniæ locis tota hyeme rosam præcoccem reperiri Plinius refert. Cuius etiam experienciâ confirmato testimonio rosæ odoratiores, cùm serenis diebus leguntur: & calidiusculis potiùs quàm frigidis. Memorat Didymus Græcus, rosetum omnibus rosas proferre mensibus, si solers cultor omnibus mensibus id plantarit, stercorarit, & rigarit: quod fortassis in calidis aut temperatis, minimè verò septentrionalibus ac borealibus frigidis regionibus locum habet. Rosas biferas observavit Scal. *l. I. de plant.* & Theophrastus testatur, si autumnus prolixior fuerit, rosas etiam denuò erumpere posse. Aliàs florent rosæ aliæ citiùs, aliæ seriùs, omnes Maio aut initio Iunij mensis. Moschettæ tardiùs prove-

Rosæ ut hyeme producantur.

proveniunt. Cœli temperiem haud parùm conferre, rectè monet Plinius. Quibusdam enim annis minùs odoratam provenire rosam, experientia testatur. Ratione culturæ quoque tempus maximi momenti est. Sunt autem, Palladii iudicio, mense Februario rosaria conferenda. Si qua etiam sint antiqua rosaria, hoc tempore circumfodiuntur & ariditas universa seu arida superfluitas, reciditur.

C A P V T X.

*Rosa cultu
opus habet.*

CÆterùm cùm naturæ non solum imitatrix, sed & adjutrix ars sit, quæ illius opera sæpè præparat, nonnunquam etiam perficit, artificialis cultus hîc quoque efficientis rationem habere & tum ad generationem, tum conservationem, tum præservationem à corruptione plurimum facere videtur. Hoc verò admiratione dignum; alias plerasque plantas incultas priùs atque potiùs quàm cultas germinare; (cuius quidem rei *Scaliger* habet reddit rationes *lib. I. de plant*, quòd putatione, ablaqueatione, pastinatione retardentur quodque succus retrahatur aut repercutiatur detectæque radice plantæ refrigeratæ ægrescant) rosam tamen cultam meliùs quàm incultam efflorescere atque olere. Cultu equidem meliùs terra ad reddendum aptiores ro-
sa

sæ partes pro attractione ac receptione congrui & laudabilis succi disponitur. Rosa namque succo opus habet temperatiore, ejusdem *Scaligeri*, subtilissimi naturæ consulti judicio *lib. I, de pl. Plinius* quoque *lib. 21. c. 4.* rosam translatione ipsaq; plantatione proficere testatur. Et *eiusdem capituli* *sine*: omnis, inquit rosa recisione atq; ustione proficit: translatione quoque, ut vitis, ocysimè provenit, surculis quaternum digitorum longitudine aut ampliore, post Vergiliarum occasum facta: dein per Favonium translata, pedibus intervallis, crebroque circumcisa. Qui præcocem faciunt, pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calyce. Id quod *Palladius* etiam tradit, & alii facili & felici quoque labore præcocem rosam reddes, si luxuriantes cauliculos diligenter putaveris: sic namque succiplemores reliqui caules foetus suos celerius edet. Aliàs magna succi portio vel in brachia vel in frondes distrahetur. Volunt insuper ac solent rosæta virgulto pangi, scrobibus brevissimis, aut sulco, ut docet *Palladius*. Semina tardissimè proveniunt, ut & *Plinius* refert *lib. 8. cap. antea cit.* Tardissimè inquit, proveniunt semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore opertum lanugine: ob id potius caule

*Rosam
præcox reddatur.*

con-

conciso inferuntur. Fodi debent altius roseta quàm fruges, & levius quàm vites: idque annis omnibus, non omisâ interputatione: quæ Martio mense aggredienda, pro cœli & soli conditione. Hoc enim modo excultum rosetum longo perennabit tempore, juxtà veterum Geoponicorum doctrinam. Quidam integra roseta cum suis radicibus transferunt *Theophrastus* & *Plinius* quoque sæpius ea transferre, utile esse docent: sic enim pulchriorem rosam effundi. Alij palmares taleolas cum iisdem radicibus cubitali intervallo deponunt, & crebris irrigationibus ac stercore juvant: nec non ad majorem odoris fragrantiam intertextas rosas coronas iis simul adobruunt. Si odoratissimam

*Rosa allis
odoratio-
res reddun-
tur.*

rosam facere voles, ex *Græci Didymi* consilio hinc indè allia conferes: non quòd rosa aliorum succum imbibat, sed quia eorum acrimoniâ & caliditate insitæ rosas vires excitantur atque eliciuntur. Nam quæ ex frigidityte languescunt, calore exacui solent. Nondum patefactas rosas servabis, ut scri-

*Rosa ut in-
corrupte
servanda.*

bit *Palladius*, si in fissam viridem cannam calices immiseris eamque leviter papyro aut cortice circumligaveris & eo tempore excideris, quo virides rosas habere volueris. Alij rudi olla conditas & benè munitas su-

di

dio obriuunt, & sic custodiunt: calyces nempe
 ollæ, cuius fundus sale prius sit consper-
 sus, imponunt & vicissitudinariâ calycum
 rosaceorum atque salis commutatione stra-
 tum super stratum faciunt; obtectam probe
 ollam in cella reponunt ad usum. Vfus tem-
 pore rosas quas velint in aqua tepida per se-
 mihorium macerant, ut salsugo aufera-
 tur, digitorum & inspirationis adminicu-
 lo diductis foliolis. Vita & vigor iisdem per-
 manebit, si amurca ita immergantur, ut
 humor extet. Quidam *Didymi* consilio hor-
 deum, dum adhuc in herba est, cum suis
 radicibus evulsum in fictile non picatum de-
 mittunt, ibique rosas, priusquam dehiscant,
 diligenter operiunt, viridesque quamdiu
 volunt, ac si essent in rosario parente, custo-
 diunt. Nonnulli virentem hordei segetem pa-
 vimento sternunt & rosas in ea condunt. Flo-
 rentinus Græcorum Geoponicorum excellen-
 tissimus memoriæ prodidit, rosam in mali
 corticem etiam inoculuri, & ita malorū tem-
 pore sese proferre. Quæ res an in aliis arbo-
 ribus suum quoque locum habeat & optato
 successu institui queat, ego nō tam certi quid
 pronuncio quàm subdubito. Difficile fortas-
 sis id, si non impossibile fuerit: quemadmodū
 & id, quod *Albertus* scribit, rosam nempe
 viri-

*Insitiones
 varia.*

viridem evadere, sed inodoram, si in veteranum brassicæ caulem aut ilicem inferatur. Nimirum præcox sapè est experientiam mēta opinio. Profectò omnem superare fidem videtur id quod *Io. Baptista Porta* de mirabili quadam arbore scribit *lib. 2. Magia naturalis*.

Admiranda arbor.

Novimus, inquit arborem, delitias horti nuncupatam, crassitudinis & proceritatis nō ingrata: quæ præpingui, riguo & superfœtante solo consita erat: ut tum vigore, tum humi ubertate insitis alimentum suppeditaret. Erat trifurca: in uno ramo uvam unam & item alteram vinaceis vacuam discolorem & medicatam gerens: quarum altera soporē altera alvi dejectionem moliebatur.

Secundus ramus Persicum adferebat ex persico & nuci-persico intervallis pluribus æquè distinctum absq; ullo osse. Quod si cūnerat, nucleum dulcem, uti amygdala, dabat: & nunc hominum, nunc animalium faciem mentiebatur pomum, diversaque lineamenta demonstrabat. Tertius cerasia ex ossa acida ac dulcia emittebat: adhæc mala aurea. Cortex floribus rosisque confusus erat: fructusque ipsi debitam magnitudinem superabant, & alijs dulciores ac odoratiores erant. Verno tempore efflorescebat arbor & ultra debitum tempus suos fœtus producebat, quod

diu

diu in arbore morabantur, & continuæ fecunditatis orbem toto anno ministrabant. Nam per quosdam gradus poma sibi succedebant & fœtura interpolabatur. Brachia ponderibus inclinata procumbebant: denique sic cœlum favebat, ut pulchriorem arborem non conspexerim. Similem ferè arborem (forte an Vtopicam) juxta Tiburtes Tullias natam *Plinius* narrat. Sed redeamus ad pensum nostrum. Si rubellam rosam candidulam efficere velis, sulphuris suffumigio, arte naturam cogente, voto satisfacies. Cæterum patitur rosetum non cantharidum modò & scarabæorum odium, sed & eruicarum aliorumque insectorum morsus & infectiones, maximum frigus aliasque adversitates: unde etiam sæpius corrumpitur, sæpius sterilescit; non quòd eo anno, quo sterilescit, non fiat succus idoneus ad fructus confectiorem propterea quòd ulteriore opera quàm pro foliis illum percoquere nequeat: sed vis ipsa fructificans prioris anni, sedulitate fatigata forsan, sequenti effœta conquiescit. Est enim, *Scaligero teste l. 2. de plant.* hoc omnibus materialibus commune rebus, ut agendo fatiscant. Sic, ut idem scribit *eodem lib.* videmus uberiore proventu lätas esse vineas anno postero, si priore gelascunt: idque non

sine miraculo sapientum. Quasi verò prior
 anni succus servetur inelaboratus ad conjun-
 ctionem societatemque cognati successori
 succi. Vt contrà rebus eveniat materialibus
 atque iis, quæ materiâ carent. Illæ namque
 otio fiunt opulentiores atque valentiores ad
 operam futuram : immateriales opere non
 delassantur: quin anima nostra torpescit otio
 frequentioribus officiis, functionum nobi-
 litate atque crebritate multò vegetior eva-
 dit. Concipit enim ex divinitate sua in se ipsa
 parit præclaras illas soboles, quæ sunt affines
 cœlestium operationum : itaque decedit ni-
 hil; nisi per accidens. Sublato nanque corpo-
 ris exercitio, mentis requie iis horis quas li-
 terarum studiis impendimus, intentis animi
 instrumentis in eam corporis partem, quæ ra-
 tionis, judicij, inventionis moderatrix est
 avertitur necessariò naturæ opus ab alendi
 membris. Frustrà enim vis illa, quam *Galenus*
 attrahentem vocat, laborare visa est. Frustrà
 est ea, quæ retinet : nihil habet immutatri-
 quod immutet : expultrix, quod exigendum
 est, ne cæteræ quasi in vacuo destituantur
 non expellit. Quamobrem neque corpus nu-
 trietur & corrupti humores ex arteriis ne-
 quaquam evaporabunt. Ex illo igitur imbe-
 cillitas in sedebit, ex hoc morbi subrepent, e-
 utroque

utroque interitus subsequetur. Hinc illi pallores, facies exanguis, oculi cavi, frons contracta, infirmus ingressus ac vacillans. Sed regrediamur ab hac digressionem ad rem propositam. Rosetum pati diximus tum insectorum injuriam, tum frigoris inclementiam: illam facile tolles, si bestiarum illarum nidos tempestive amoveris; hanc artis, quod natura negavit, beneficio avertes, si rosetum ipsum debito munimine defenderis. Munendum autem vel stramineo atque alio etiam tegmento, vel filiceis ramis bene foliatis. Quibus ac similibus praesidiis à pruina, gelu, nivibus immunes erunt atque ab iniquissimi Septentrionis feritate vindicabuntur.

C A P V T X I.

R Estat principalis ac primaria Rosæ efficiens causa, ipsa nempe forma seu anima. Hæc namque proprii subjecti sui domicilia atque domicilii architecta est. Hæc omnium tum facultatum tum qualitatum radix atque basis: omnium actionum atque operationum reatrix. Ab hac certe solidæ, quæcunque nobis perceptibiles, petendæ rationes. Naturæ omnia adscribimus omnes. Nec immerito. Est enim natura promus condus atque dispensator diligentissimus; est

*Forma pri-
maria rosæ
causa effi-
ciens.*

optimus Oeconomus: notum habet, quid cuique, quantum, quomodo, quando conveniat. *Scal. Comment. in Theophr. de caus. pl. l. 3. c. 12.* Est vis formarum omnium inferiorum à superioribus pendentium in effectione atque conservatione, ex. 20. Atqui, ut ex eodem *Scaligero, ex. 307. f. 29.* loquar, natura rosæ anima est. Ipsa sibi fabricat ad vitam necessaria atque ad unionem cum corpore conservandam studiosè vegetat & vivificat: per radices alimentum attrahit: in virgis coquit: recoquit in cauliculis: perficit singulis in particulis, foliis, floribus, fructibus, &c. digerit in membra: mutat in corpus: sufficit, unit, instaurat, redintegrat. Forma, seu anima, inquit idem *Scaliger lib. 2. de plant.* jussu primi summi unius opificis normalem dirigit lineam: cuius ad directionem metatur omnia. Ei calor & humor pro instrumentis; frigus & siccitas ad instrumentorum temperationem comparata sunt ab artifice omniscio, cunctipotente. Illis illa utitur: jura dat: non ab ipsis accipit. Certas habet à conditore leges suæ speciei destinatas. Quòd si loca, si cœli segmenta vel inclinationes obtundant, obstrepent, adversentur: pro modo materiæ suas vires periclitatur atque efficit, quantum satis pro copia proque inopia.

Atque

Atque ita efficientes rosæ causas tum remotas, tum proximas, primarias, secundarias, instrumentales, adjuvantes, præparantes, conservantes, perficientes dilucidavi. Antequam verò ad finalem causam specialem progrediar, compendiosam ex *Scalig lib. 2. de plant.* rosæ principiorum ἀνακεφαλαίωσιν seu recapitulationem quasi quandam proponere placet. Sic fortassè dixisset ex Aristotele *Scaliger*: quatuor ex elementis confieri rosam, pro materia: certâ formâ, quæ in semine vel proprio vel analogo sit, constitui: egere cœlo ut educatur: loco, ut conservetur: alimento, quia est corpus vivens, ergo crescens, ergo solubile, ergo reparabile. Neque verò sufficiens aër est, sed præcentorem habet solem, lunam, cætera sydera. Erit itaque aqua Rosæ principium, pro materia: aër pro loco: item terra. Semen autem sive proprium sive analogum tam sit principium quam planta ipsa tota in potentia. In semine forma sibi ipsi, quod commodum sit, exædificans domicilium. Locus & tempus concausæ sunt, reducunturque ad efficientem, sicut & instrumentum.

C A P V T XII.

*Finalis spe-
cialis rosæ
causa.*

SVpereſt, ut quæ ad rosæ finem ſpeciali quadam ratione pertinere videntur, proponamus. Dictum verò *ſupra* c. i. Hominis gratia Rosam à Natura creatrice primū productam, à conſervatrice hætenus perenni continuatione propagatam eſſe, ut vel tanquam medicamentum, vel alimentorum condimentum vel delectamentum, vel ornamentum illi inſerviret. In his enim potiſſimum generosæ rosæ, rosæ tottantisque Virtutibus & facultatibus præditæ finis & uſus conſiſtit. Atque, ut ab ultimo initium faciam, non ſolū in ornandis abacis, menſis, tabulatis &c. ſed coronandis capitibus optimi quidem præcipum, teſte. *Plin. l. 21. Hiſt. mund. c. 3.* illibatarum verò virginum potiſſimum hodiernodie, uſus eſt roſarum frequentiſſimus: veluti præter roſas Caryophyllos etiam, Amaranthum, violas, & alios quam plurimos floſculos corollis ſuis & ſertis inſerunt. Delectamentum conſiſtit in colore fragantiſſimo, odore fragantiſſimo, ſapore ſuaviſſimo, qualitatibus formalibus potiùs quàm materialibus, jam jam dilucidandis. Colorem quod attinet, cū is perquam ſit elegans elegantiffima inſuper in forma

forma residens, omninò hominem aspectu delectare solet, adeò, ut omnium oculos, in amore duces, in se convertat. Pulchris namque utpote maximè amabilibus, cum primis homines moventur, delectantur. At verò, ut bonum atque amabile seu appetibile inter se convertuntur, Metaphysicorum placito, ita etiam convertuntur pulchrum & bonum. Hinc καλόν utrumque Græcis, tam bonum quàm pulchrum dicitur; quos & *Plautus* atq; alij sunt imitati. Nullum enim malum pulchrum. Et est malum ad proportionē falsi: falsum ad proportionem non entis; pulchrū ad proportionē entis sicut & verum & bonum. Quemadmodū autem rosa bonitatē, cunctas qualitates ac virtutes suas ab ipsa summa bonitate (Deo, ceu Sole omnium illorum radiorū, qui in creaturis elucescunt) ita & ab eadem, quæ ipsa summa pariter pulchritudo est, pulchritudinem suam habet; cuius comites sunt gratia, admiratio, amor, desiderium, delectamentum, gratiosa indè rosa, admirabilis, amabilis, desiderabilis, delectabilis meritò vocatur. Hinc & rosas vel in somnio videre, sanitatem, gaudium, honores, & dignitates indicat, veluti tradunt Oneirocritici. Est autem color rosæ non roseus solum seu rubeus *Color rosæ.* communiter dictus, sed varij adhuc generis,

veluti superius in differentiis c. 6. declaravimus. Roseus tamen communissimus, Poëtis insuper sanguineus dictus, aliquando purpureus. Sic *Claudianus*:

Sanguineo splendore rosas, &c.

Et *Nemesianus Bucol. Eclog. 2.*

Te sine me misero mihi lilia nigra videntur

Pallentesque rosæ, nec dulce rubens Hyacinthus.

At si tu venias, & candida lilia fient, (cynthus.

Purpureæque rosæ, tum & dulce-rubens Hia-

Vt autem sanguinea rosa ita & sanguis roseus dicitur, tum & vividus florentis hominis color, ex rubro & albo mixtus; rubore sanguine, ut doctissimus *Collado* loquitur, penitus diffuso cum venustate. Talis equidem est puellorum ac puellarum formosiorum, nec non eorum, qui in flore sunt ætatis, formosi ac benè valentes, quibusque ideò os, cervicem, papillas ac digitos roseos tribuunt Poëtæ: qualis rosarum incarnatarum propterea dictarum, quod carni & cuti humanæ florida sint similes. Floridæ dico: plurimorum enim hominum luteus (undè joco dici potest: florent isti instar rosæ, sed respectu flavorum filamentorum, non rubeorum foliorum) non paucorum lividus ac lividus color pro ratione humorum. Quæ alis enim humor continetur in corpore, talis color efflorescit

scit in cute. Quamvis nec solis humoribus coloris rationem atque causam ascripserim: sed ipsi potius fabricatrici formæ, quæ quod effingit, procul dubio etiam pingit. Chymici dissentientes sunt circa colorum principium. Quidam enim Mercurio colores tribuunt: quidam, ut *Paracelsus* ipse, sale omnibus rebus colorem & formam dare statuant. Sed neque à sale, neque à Mercurio colores provenire probabile judicat magnus *Sennertus*. Cum enim sal benè purificatus sit candidus & perspicuus, multò magis talis erit liquor Mercurialis, æreus, æthereus, purissimus, & proindè rectius Sulphuri colorem attribui *Cl. Sennertus* arbitratur: ut Sulphur sit primum colorabile. Latet equidem in Sulphureis, pinguibus & oleaginosiis substantiis cauda quædam pavonacea Chymicis dicta, plurimis ac præstantissimis coloribus variegata, opalina. Præstat tamen meo quidem tenello iudicio, formæ primariò, secundariò perceptibili atque ineffabili elementorum secundùm Peripateticos, principiorum Chymicorum secundùm Hermeticos contempe-
tamento ascribere colorum rationem, quam incertis ac infirmis sententiis illudere animo perpetuis instantiis vexando, certæ veritatis alias studio. Misera autem ingenia cum

*Chymicorū
de colore
sententiæ
examinan-
tur.*

Scalig. exerc. 176. f. 1. judicarim, quæ à solis elementis colorem, non à formarum facultatibus, elicerent. Sunt, ut idem *Scalig. ex. 325. f. 1.* loquitur, coloris causæ atq; essentiæ tam controversæ atq; obscuræ intellectui, quam sunt ipsi visui manifestæ. Latet nimirum natura hæc, ut idem habet *f. 4.* sicut & aliæ rerum species in profundissima caligine inscitie humanæ.

Quæstio.

Solutio.

Placet hic obiter investigare, cur quæ diutius diei æstus passæ fuerint rosæ, ruborem amittant. Ratio hæc est secundum *Scalig. ex. 157. f. 2.* Nativus calor à cœlesti adiutus evehit colorem naturalem ad certum gradum, ad quem sine illius adjumēto pervenire nequit. Illo opere perfecto peregrinus calor absumpto humido, tenues partes, in quibus color suas sedes habet, populatur. Sic & à cera videmus insolatione colorem auferri, ablato melle iisque partibus exspirantibus, quarum tenuitate conflatur color.

C A P V T XIII.

Odor seu
fragrantia
Rosæ.

CÆterum, ut roseus color oculis receptus, ita odor naribus perceptus hominem mirificè oblectat: & hic quidē magis quàm ille. Ulteriùs namque & interiùs penetrat ipsosque spiritus insigni suavitate sua afficit ac reficit; & veluti ardentes in calidiore cerebro

rebro grata refrigeratione contemperat. Qua in re non possum, quin à *Scaligeri* mei, (cuius subtilitas quidem suspicienda; veritas autem magis suscipienda) sententiâ paulò rigidiusculâ, quam *ex. 303. f. 7.* profiteatur, recedâ, habita ad rationis & experientiæ tribunal appellatione. Et primùm quidem tam non est absurdum, cerebro, præsertim calidiusculo frigidiusculos convenientiores esse odores quàm est absurdum potiùs, calidiusculos omninò *Scaligeri* iudicio utiliores statuere. Anne nos continuâ inspiratione calidiusculum potiùs quàm frigidiusculum aërem, cerebri excalfaciendi potiùs, quàm requisito moderamine refrigerandi gratia appetimus? haurimus? Vel in æstivo aëre versantes, vel in calidis hypocaustis constitutos, vel calidiusculo cerebri temperamento à natura præditos, vel febrientes atque alios consulamus: ut controversiæ huius arbitri ex ipso sensu fèrant iudicium. Certè adversam, vereor, *Scaligero* sententiam pronunciabunt; neque huic nisi ad Peripatum appellationem relinquent. A calidiusculis affinitate naturæ spiritus instaurari *Scaliger* autumat. Verum cum non tam calidiusculi quàm calidissimi spiritus sint, præsertim è calidioris temperamenti corde oriundi, affinitate naturæ, *Scaligeri*

ligeri fundamento, à calidissimis potius quam calidiusculis odoribus, Moscho, Cinamomo &c. ijdem instaurari deberent. Affinitas naturæ, illustrissime Præceptor, annon tibi ipsi videtur in generatione vel nutritione potius quàm alteratione & contemperatone necessaria? Alteratio autem quædam est, spirituum in cerebro inspiratione frigidiusculi aeris odorisve facta refrigeratio. Licet igitur calidiusculi odores quibusdam frigidioris cerebri hominibus accepti sint, minimè tamen cæteris sufficient naturis, quibus commodissima rosa fuerit propterea, quòd hæc non modò refrigerandi facultate, sed & spiritiosa quadam calidiuscula, (ut hoc dem *Scaligero* meo) substantia prædita, quâ, ceu vehiculo, celerius ac promptius refrigerantem rosæ odorem ad cerebrum deducat & promoveat. Instauratorem quod attinet, non tam externo, quem continuè inspiramus, aere vel odore, quod &c. innuit, quàm succedentibus à corde per arterias spiritibus vitalibus in cerebro animales instaurantur. Sed motu naturali, regerit *Scal.* cerebrum haud calefit ita ut egeat peregrina refrigeratione. Plura hîc, maxime heros, dum consideranda mihi proponis gravitate ingentia ac ponderosissima, prætereunda eadem persuades

suades angustum & alienum hunc locum excedentia. Verum si quicquam mihi bonâ tua veniâ proferre licet, paucis, quod sentio, edicam. Si simpliciter atque absolutè illa statuatur propositio, improbabilem eam iudicarem. Esi enim cerebrum secundum similem substantiam consideratum nunquam per se naturali motu dicto modo calefiat, cum sit frigidum temperamēto potius quàm calidum, calidis proindè sæpius delectetur confortantibus non solum odoribus, sed & topicis, &c. contra intempestivum *Quercetani* de Dogmaticis iudicium *Terrad. c. 18.* quatenus tamen venas & arterias tum multitudine tum magnitudine insignes continet spiritusque calidissimos fovet, atque insuper perpetuo motu agitur, imò ceu caminus ascendentes ab inferioribus partibus exhalationes calidas suscipit, simul etiam in tantum calefit, ut aere & odore frigidiusculo potius quàm calidiusculo opus habent pro grata contemperatione. Neque enim, quod Aristotelis quidem asseclæ fingunt, actu & ad tactum frigidum est cerebrum. Hoc namque *Galeno* teste *l. 8. de us. part. c. 2.* quo vis tempore multò multò calidius est aere: id quod experientia quoque testatur, impositis calido adhuc cerebro ab ossibus nudato digitis: quin etiam

etiam videmus facilè inflammari cerebrum. Quemadmodum igitur *Scaliger* inquit: motu naturali cerebrum haud calefit ita, ut egeat peregrinâ refrigeratione: sic ego: motu vel constitutione naturali, inquam, cerebrum non refrigescit ita, ut egeat peregrinâ calfactione: calefieret autem à calidiusculis odoribus, quos *Scaliger* requirit, rejectis frigidiusculis, quos natura appetit. Cætera à *Scaligero* objecta firmioribus egent fundamentis. Quod enim ait: cerebrum non alio motu agitari, quàm arteriarum palpitazione, id ego vix concesserim. Sed cùm ab hoc loco aliena sit hæc controversia, lectorem tum ad alios Anatomicos & Medicos authores, *Archangelum Piccolhom. Andr. Laurent. Bauhin. &c.* tum præsertim ad nobilissimi & clarissimi Præceptoris mei æternum colendi, *D. Melch. Sebizij, Exerc. Medic. 21. Problem. 3. & 4.* remitto. Satis ei, scilicet cerebro, pergit *Scaliger*, quantum ab aere accipit. Satiùs, inquam, quod & ab odore frigidiusculo, insufficiens atque impertinens quod à calidiusculo. Et, ut illustissimi Dictatoris verba non tam reiiciam, quam syncera ad meam sententiam accommodatione retineam, frigidis natura suâ cerebris adhibentur odores calidiusculi tempore frigido, ætati, sexui, consuetudini, regionis

gioni: quemadmodum & cibi. Nemo verò nisi Momus propterea in æstate & sub cane dicet nasci rosas debuisse. Cæterum si omnia omninò actu frigida à refrigerando cerebro abarceret *Scaliger*, potentiâ tamen, facultate & virtute refrigerantia, qualia rosacea, etiam actu calidiuscula, scio, admitteret. Equidem iis, quibus calidiusculum capitis temperamentum, haud conducibilior effingi queat odor: licet abditâ quadam antipathiâ nonnullos afficiat potius quàm reficiat. Non paucos, ut quod per tenuitatem atque exiguitatem meam observavi, candidè profitear, utriusque sexus homines novi, quibus adversissimæ rosæ leipothymiam etiam cie-
runt Sic *Franciscum Venerium Venetorum Ducem* Festo die sacra auditurum sacellani operâ recentes rosas illatas properè auferri iussisse, ne, quod sibi privato sæpè acciderat, in animi defectum incideret, recenset in *Theatro suo Zuingerus*. Et *Nicolai II. Comitis Salmensis filia ex Elisabetha Baronissa de Roggendorf*, virgo, rosarum odore extincta est in Vngaria, ut notat *Henning. in Geneal. Com. Salmens.* Sed manifestior huiuscemodi effectûs ratio in muliebri sexu videtur. Vterus enim qui foetidis plerunque potius ac olidis quàm benè olentibus delectatur sæpius in causa est.

Rosarum
odorem quâ-
dam ferre
nequeunt:
& quam
ob causam?

est. Præterea *Cardinalem* quendam à rosarum odore abhorruisse testatur *Scaliger exerc. 153, f. 10*. Erat is, ni fallor, *Oliverius Carafa*. Confer quæ *Marcellus Donatus* habet de *Hist. Med. mirab. lib. 6. c. 3*. Certum est, non omnes bonos odores omnibus commendabiles esse. Nonnullis damno fuit, malum olfacere, inquit, *Scaliger ex. 142. f. 2*. Talis mihi cognitus erat *Episcopus* cognominatus, *Senator Argentinenfis* ut pientissimus, ita & prudentissimus. Utinam verò à malis primi abhorruissent vel saltem abstinuissent parentes! Utinam etiam num à malis abstinerent posterì mortales. Iucundissimi odoris *cydonia* quibusdam cedere vertigines, idem *ibidem Scaliger* testatur: & affinis nostra, addit, virgo quædam pulcherrima atque nobilissima solo conspectu *Lili* penè vecors fit; peritura si naribus hauserit. Excusandi sanè omnes illi, quibus occulta quadam naturæ proprietate atque idiosyncrasi rosæ sunt adversæ, ut meritò accusandi, quibus istæ quidem nequaquam adversantur, sed quæ easdem potius ex proposito averfantur. At verò *Fortunius Licetus*, Medicus & Philosophus excellentissimus *Patavinus in tract. de his qui diu sine alimento vivunt l. 2 c. 197*. neglecto & rejecto communi individualium proprietatum asylo, certis elemen-

torum

torum in conditionibus variis que corporum
habitudinibus ac temperamentorum quali-
tatibus solidas prædicti affectus admirabilis
causas & rationes quærit Quibus, inquit,
olfactorij meatus ampliores & cerebrum ab
excrementis perpurgatum sicciusque conti-
git, iis facilimè caput rosarum odore imple-
tur maleque afficitur; perindè ac sanis medi-
camenta noxia esse admonet *Hipp 2. aphor. 36.*
Odores enim vim habere medicamenti, do-
cuit *Arist. l. de sens. & sensil. c. 5.* Quibus autem
meatus odorandi angustiores, cerebrum pi-
tuita refertum atque humidius est, ij contrà
rosarum odore, ut qui calidiusculâ exhalatio-
ne nitatur secundùm *Aristot.* non parum re-
creantur: calore siquidem deobstrunntur po-
ri spongoidis seu cribrosi ossis, qui mucò ut
plurimùm replentur, & excrementa cerebro
infarcta concoquantur: undè partes hæ ab
excrementis quoquo pacto purgantur & ad
naturalem sui constitutionem redeunt, in
quo voluptatis ratio constituta est: quum au-
tem paucissimi sint, qui spongoidis poros
perpetuò liberos cerebrique substantiam o-
mni excrementitiâ seu adventitia humidita-
te carentem & naturali temperie sicciorem
obtineant; multi vicissim, qui cerebrum pi-
tuitoso succo repletum, natura & ex acciden-
ti hu-

ti humidum usque adeò quum fortiantur, ut destillante à cerebro jugi muco ad nares, olfactiores poros impediri quoquo pacto necesse sit: quo nomine scitè scribit *Hipp. l. de glandul.* cerebrum esse metropolim frigidi & glutinosi succi; sanè proindè fit, ut à rosarum cæterarumque rerum fragrantium odore ferè omnes delectemur, pauci admodum capite doleant. Consimiliter quicunque reclusos & hiantes habent odoratus, & universi corporis meatus, si cita fuerint alvo præditi ac tenuioribus excrementis abundaverint, iis facilimè alvus sollicitabitur, vel à rosarum odore, quibus inesse vim solutivam *Mesues* omnesque medici longo usu compertum habent: sed quia vis hæc solutiva in odore admodum imcecilla est, propterea iis tantummodò alvum ciet, qui exquisitè sortiti fuerint propositas condiciones: cæteros non movet. Verùm, ut verum fatear, patiuntur quædam ex prædictis nobilissimi Præceptoris placitis gravissimas dubitationes & faciles nec contemnendas instantias hîc brevitatis gratia subticendas: quarum vim facilè quis effugerit, modò ad tutum ἰδιουσυνηρίας asyllum confugerit. in quo inquieta & perpetuò mobilia nōnulla ingenia acquiescere nunquam possunt. At verò humanæ sapientiæ pars est

quæ-

quædam æquo animo nescire velle, inquit *Scal. ex. 307. f. 29.* Et, ut *idem* habet *lib. 2. de plant.* quædam plus negotij faciunt ad intelligendum quàm afferant fructus etiamsi intelligantur. Imò, quod ego assidue cogito, abstrusarum causarum venatio in sylvestribus Philosophiæ desertis sæpiùs infelix; productaque apparentium causarum spectra eâ qua visa sunt facilitate evanescent; adeò ut incertis ratiunculis res certissimæ nonnunquam implicentur magis quàm explicentur.

C A P V T XIV.

HOC admiratione dignum: tantam vivendi scarabæis inesse facultatem, ut etiam divisi vivant, rosarum tamen odore eosdem exanimari atque emori, ut tradit post Aristotelem, Plinium ac Theophrastum *Julius Casar Scaliger*, illustris ille regni literarij Heros, utriusque fortunæ signifer, adversæ etiam fortissimus domitor *Commentar. in Theophr. de caus. pl. 1. 6. c. 7.* Scarabæis, inquit, rosæ officiant. Rationem ibidem habet. Scarabæus enim intrà stercus nidum suum facit, Quin rosaceo oleo si inungantur, moriuntur, ut tradit *Clemens Alexandrinus* exemplo persimili in vulture, avium omnium ferè rapacissimâ, quæ eodem unguento moritur, cadave-

*Scarabæi
& cantharides Rosas
ferre nequeunt.*

ribus obletatur. Quam inter rosas & scarabæos horumque affines cantharides antipathiam *Vlisses Aldrovandus* etiam lib. 4. de insect. edocet. Cantharides, inquit scarabæi & huius generis insecta plurima ita fœtoribus & fordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur & illis sustentantur, ut contrà odorum suavitatem planè exanimentur & pereant. ideoque rosis insidentes scarabæi vel cantharides torpescere & tandem emori dicuntur. Propterea etiam cantharides, quæ in rosis reperiuntur, Plinio teste, minùs efficaces sunt. Rosarum enim beneficio perditur illarum maleficium, & caustica cantharidum rosic à rosis infringitur. Imò, quod admiratione dignius idem *Aldrovandus* refert, si erucæ quæ nascuntur in rosis, numero centum coquantur ex oleo, istoque falces, quibus putaturus es vites, ille veris, teneros pampinos & à cantharidibus & à pruinis servabis incolumes. Equidem, si jocorum acie admirationis nodum scindere mihi licet, dicam et quidem de misorhodi scarabæis atque cantharidibus, quod sentio. Similes videntur rusticis illi, qui, cum ei in leipothymiam incidenti accurrens Pharmacopæus aquam rosaceam exhibuisset & fragrantissimum balsamum adhibuisset, longe peius habuit, ut

magis

magis magisque enervari videretur: cùm autem adveniens rusticus, cui rusticorum mores & humores omnium optimè noti essent, remotis illis delicatioribus confortantibus, præ pedibus in via jacentem recentem equi balsamum occidentalem naribus admovisset, subito relictus vires integras recuperavit. Profectò cùm scarabæus in stercore vivat & stercore delectetur, haud mirum est, rosas, quæ aliis habentur in deliciis, illi esse in mortem: ut stercorea & alia mille foetida aliis sunt in necem. Ita decent similes labra lactuca. Cæterum odoris æquè ac coloris primaria causa & principium rosæ forma est, variis quidem stipata & adjuta facultatibus, qualitibus, accidentibus. Chymicis odorum principium sulphur est: ac si sit primum odorabile.

C A P V T XV.

Nobilis hîc inter alias de odore meditationes quæstio occurrit: quam ob causam nimirum odoratissimorum florum plantæ sint inodoræ? ut rosæ, violæ, lilij, jesemini. *Cur odoratissimorum florum plantæ inodoræ?* An tota vis in unum apparatus? (Quibusdam enim plantis, ut rectè notat *Scaliger ex. 141.* s. i. flores tantum odorati, non etiam fructus: ut rosæ. Aliis è contrario, ut Malis Apiis &

Cydoniis. Nonnullis radix, cætera non: ut Caryophyllatæ. Quanquam & aliquibus radix & flores: ut Iridi. Sunt tamen etiam, sed per pauca, quibus redolent omnia; ut Fæniculoradix, stipes, flos, fructus. Quibusdam coctex solum, ut Cinamomo.) An ea vis in humido igneo, quod suapte naturâ petit extrema? Earum plantarum humidum in flores à calore tractum, subiectum, attenuatum? Omnino ita statuo, *Scaligerum* secutus *Comment. in Theophr. de caus. plant. l. 6. c. 21.*

*Frigida
qua ratio-
ne odora-
ta?*

Alia quæstio est tum subtilis tum utilis & jucunda: quæ res frigida, & rosæ, sint odorata, cum odorata omnia calere ab omnibus sit affirmatum? Quam decidens *Scaliger ex. 151.* Hæc summa esto, inquit: nihil esse odoratum frigiditate, tametsi quædam frigida odorata. Ergo & rosa & Sandala, & violæ & Camphora, si & frigida sunt & odorata; videatur, aut æqualiter in eis utrumque valere: aut calorem magis: quandoquidem plus odorata sunt quàm inodora. At si vincit frigiditas: odorem quoque vinci par est. Non enim à caliditate, quæ victa est, possit odor procedere: sed à frigiditate, quæ vicit τὴν ἀσμίαν: quia calorem vicit. Coactus Græcè loquor, qui id Latinè vel nesciam vel non audeam. Quæstio pulcherrima est & medico ad judicium

tum

tum facienda tum pronuncianda maximè necessaria. Argumentum quoque ipsum non solum non ineptum, sed etiam, cum primis validum. Hunc ad modum brevissimè respondeamus. Ad calefaciendum multo calidius opus esse: ad odorem, parum, satis. Efficax enim ad imbecillam effectiorem parva quantitas. Sed de hac re plura inferius.

Investiganda porrò nobis hoc loco ratio: *Cur rosa trita nullum gratum odorem spiret? trita non cum tamen Cinamomum, Santalum, lignum ut aliàs Aloes, Rhodium, & alia quamplurima odoratum gratum tuta tantò magis redoleant, quantò magis testantur. spiret odorem.* Antequam autem ad hanc quæstionem respondeam, hoc addo, in aliis id quoque odoratis tum floribus observari æquè ac in ipsa rosa, ut violis, Caryophyllis, Basilico: cuius memoria notatu dignissimæ historiæ recordationem nobis commendat, quam paucis ex *Guicciardino* huc transferre ut licitum sit libitum, *Ludovicus Sforzia*, misso ac Genueses legato, qui magnam pecuniæ vim ab eis exigeret, eoque prandio ab aliquo urbis optimate opiparè excepto, fors tulit, ut ab accubatione epulari in hortis ambularet, & animadversâ herbâ illâ, quæ Basilicum dicitur, ad legatum inquit: Domine, herbam hanc leviter tracta & olfac: cui morem gerens

rens legatus suaveolentem herbam deprehendit. Cui rursus convivator; herbam manu jam preme & odorare : cui etiam tunc acquiescens, odorem admodum injucundum & insavem eo afflari professus est. Hic rursus nobilis legato : Domine, inquit, si Dux Ludovicus molli suæ potentia manu urbem hanc tractet, lætam & obsequentem inveniet; sin illam fortiter premat, ingratum rebellionis & impatientia odorem haud dubiè percipiet. Quod scitissimum apophthegma fortean haud displicet sapientissimis magistratibus tum Politicis, tum Ecclesiasticis, tum literariis, tum Oeconomicis. Iam ad propositum respondeo : partes esse in floridis rosæ foliolis diversas; secundum Spagyricos quidem Salinas, Sulphureas, & Mercuriales; secundum verò Dogmaticos calidas ac frigidās, plures verò frigidās : atque hac ratione rosam frigidam censeri; calidas verò partes, quæ sunt in superficie foliolorum & proinde proximæ aëri, in subtilissimo consistentes sulphuris genere, propter tenuitatem exhalare. Quod si ergo conteratur rosa, permiscuntur plurimæ partes crassæ, terrestres ac frigidæ cum calidis ac tenuibus in ipsa contritione: quæ partes calidiusculæ ac tenues cum & paucæ sint & volatiles, veluti suavis, exilis ac
subti-

subtilis odor prodit, facile dispereunt, prædominantibus interim crassioribus ac terrestrioribus inodoris, ut nobilissimus Præceptor meus, *Adrianus Spigelinus Professor Patavinus*, *D. Marci eques* loquitur. Quanquam aliàs pleraque odorata in stirpium genere partes calidas & siccas aut intùs tantùm obtineant, ut ea quæ non nisi trita odoratum feriunt: (Nam exterius terrenâ crassâ ac frigidâ vestiuntur essentiâ, quæ exhalationem odoris partium externarum prohibet) aut per totam plantam, aut aliquam eius partem, hoc est, tam intùs quàm foris, ut omnia quæ trita & non trita odorem reddunt. Cæterùm cùm omnium fragrantissima sit rosa, *Scaligeri* iudicio ex 141. s. 4. odore suavissima. *Gal. l. 4 de simpl. med. facult. c. 22.* veteres eâ plurimùm delectati sunt. Hinc scribit *Galenus*, ex rosis factas coronas in conviviis usitatas fuisse *l. de caus. procat. c. 1.* Eas namque coronas refrigerare testatur *lib. 3. de simpl. med. fac. c. 9* & capitis dolorem, ex ebrietate & æstu, Solis præsertim, ortum, sistere, tum ibidem, tum *l. de remed. parat. facil. cap. 1.* Refert idem *Galen. l. de arte cur. ad Glaucon. cap. 14. & lib. 10. Meth. med. cap. 8.* veteres rosis pavimenta refrigerationis ac recreationis gratia conspernere solitos fuisse. Et, ut *Spartianus* notat,

Veteres rosâ plurimùm delectabantur.

Coronæ ros.

*Lectus è ro-
sarum fo-
liis, Helio-
gabali.* Commodus ab Adriano adoptatus lectos si-
bi fecit ex reticulis, quæ rosarum foliis refer-
sit, ut stragula ex Liliorum foliis. *Lampridius*
scribit, Heliogabalum primùm triclinia, le-
ctos ac porticus omni florum genere stravisse.
Et, ut *Cicero* testatur, Bithyniæ reges pul-
vinis incumbebant, rosis infarctis. Haud præ-
ter rationem igitur *Alexis* apud *Athenæum* di-
xit ὑγιείας μέρϑ' μέγιστον ὕδμας ἐγκεφάλω
χρησὰς ποιεῖν, id est, maxima sanitatis pars
est, odores cerebro bonos facere. Nectam
supinè existimandum, odorem nūdā ex-
halationem merumque excrementum esse:
qui res adeò divina sit, *Scaligeri* sententiâ, ut
in suffitionibus apparere creditus sit iter Diis
priscis ad humanos congressus, quoties evo-
carentur. Quare divinam esse partem eius
maximè corporis in quo sit, idem pronun-
ciat. *Scal. Comm. in Theophr. de caus. pl. l. 6. c. 35.*

*Odor res
divina.*

C A P V T XVI.

*Sapor rosæ
suavissi-
mus variis
inserviens
condimen-
tis.*

VT flagrantissimus Rosæ color oculis re-
ceptus, flagrantissimus odor naribus
susceptus, ita suavissimus sapor linguâ per-
ceptus non modò delectare, sed & recreare
ac reficere plurimum solet hominem. Licet
enim rosa tum adstringentem, tum austerius-
culum, tum amariusculum obtineat per se
sapo-

saporem, suavitatis tamen ac dulcedinis tantum abest ut expers sit, ut etiam suavissimus ex eadem liquor eliciatur: quo in Magirica arte ad conciliandum suavem atque gratum variis eduliis & condimentis, pulmentis, pastis regiis, panibus Marciis, pineolatis, emulsionibus lacteis amygdalinis, panatellis rosatis & cæteris alimentis medicamentosis dictis, saporem, haud usitator reperitur. Vt de medicamentis nunc nihil dicam, quibus omnis sæpè gratia rosaceâ aquâ unicè conciliatur. Testes mihi sint vel solæ aquæ perlatae seu emulsiones margaritarum dictæ. Imò & ipsum acetum rosaceum, licet minimè dulce sit, non contemnenda tamen suavitate præditum iis videtur, qui acetosa haud omnino abhorrent. Sed ultrà propositos limites exspatiari calamus videtur. Neque enim vel minutissima, specialia & trivialia quæque, vel impertinentia universalis & planè aliena proferre animus est. Quamquam operæ pretium me facturum existimem, si, quæ ab elegantia, fragrantia & suavitate petita potissimum rosæ attribuerint epitheta Poëtæ, veiuti coronidis loco jucundâ nec ingrata forte an lectori digressionem recenseam. Dicitur autem *Epitheta* rosa, rosida, aureola, Paradyfiaca, pulcra, *rosæ à Poëtis attributa,* amœna, formosa, jucunda, amabilis, Elysia, luteo-

luteola, florens, florida, fulgens, fulgida, lepida, picta, odorata, verna, tenuis, subtilis, mollis, fragilis, humens, punicea, micans, rorans, virens, candida, candidula, rubella, purpurea, incarnata, auricoma, mollicula, tenella, suaveolens, munda, hyblæa, spargens purpureum colorem, spirans suavem odorem, spinosa, quæ primos moritur ad Austros, sæpè manè viget, marcida nocte cadit, oblectans, delectans, alliciens, placens mille modis, florum gloria prima, lutea purpurei reparans crementa quotannis ubertim floris, tantum qui protinus omnes Herbarum vicisse comas virtute & odore dicitur, ut meritò florum flos esse feratur, quam vernus aer parturit, explicans decus suum manè rigata auroræ rore, quæ fulget amicta nativis comis, quæ splendidos floret ad radios solis & moriens flectit caput sole candente, quæ manè viget alta lenibus pruinis & vix primo vespere arida cadit, cui color est nullâ imitabilis arte, quæ speciem perdidit in medio æstu, quæ adusta medio solis calore pendula deciduo flore ponit comas, quam tempore verno una dies nasci vidit & una mori. Cùm igitur, quæ ratione rosa tum oblectamenti tum condimenti gratia à benignissimo creatore homini sit concessa, demonstraverim; superest, ut qui-

quibus facultatibus & viribus tanquam medicamentum eidem inserviat, exponam.

C A P V T XVII.

Certo certius est; rosam plurimis præstantissimis virtutibus à Natura dotatam omnium esse simplicium & utilissimum & usitatissimum. Vt enim inter mineralia & metallica aurum: inter animalia unicornu excellit: ita inter vegetabilia excellit florentissima rosa: quamvis & vinifera vitis (Bacchi-cæ cohortis vita) suâ ratione maximè celebranda. Equidem rosaceis medicamentis si non pro cuiusque voto sat citò semper, sat benè tamen, tutò & jucundè, quæ in unaquaque felici curatione commendantur requisita, laborantibus succurrimus. Neque ullum nominari potest simplex, quod tam multa præstantissima ingrediatur prophylactica pariter & therapeutica, interna & externa, pharmaca, ac ipsa generosa rosa, veluti inferiùs declarabitur. Cum autem rosa simplex sit, varia constituens & ingrediens composita medicamenta: omne autem simplex certis viribus & facultatibus præditum certâ actione atque alteratione operetur, suamque efficaciam in humano corpore prodat, quænam illius, quibus prædita commendatur, qualita-

Rosa utilissimum & usitatissimum simplex medicamentum.

Qualitates & virtutes Rosæ.

qualitates, virtutes, proprietates, operationes sunt, porro recensendum. Rosæ qualitates vel manifestæ sunt, vel occultæ. Manifestæ sunt & dicuntur; tum ratione affectionis, quia sensus nostros afficiunt, seu quia qualitates sensibiles in patiente, sentiente, excitant; tum ratione cognitionis, quoniam manifestæ & evidentes illarum causæ solidæque rationes reddi possunt: suntque tum primæ, tum secundæ, tum tertiæ. Primas, quæ ex primorum elementorum permissione & con-temperamento immediatè oriundæ reliquarum manifestarum facultatum veluti fundamenta sunt, in rosa omnes deprehendimus: tum activas dictas, caliditatem & frigiditatem; tum passivas, humiditatem atque siccitatem. Notandum verò, qualitates & virtutes rosæ (ut & aliorum) non simpliciter ac per se sed relativè *πρὸς τὸν ἄνθρωπον*, ad hominem quatenus refertur & accommodatur, considerandas esse. Caliditas in rosis frigiditate obscurior est. Calidiusculæ quidem rosæ sunt ex parte & secundum quid, ratione admixtæ cuiusdam aëreæ & igneæ seu, ut Hermeticè loquar, spirituosæ & sulphureæ substantiæ. Quidam calidam in rosis qualitatem leviculis, ut cum *Galeno* verum fatear, ratiunculis demonstrare satagunt. Primò rubra aiunt calida, rosas autem rubras, ac proindè

Rosa calidi-
uscula
quadante-
nus.

calidas esse. Sed infirmum fundamentum communissimarum instantiarum vi facile corruit. Fraga namque, cerasa, corallia & alia non solum non calida sed & frigida, imò & frigidissima quædam rubra sunt: ut æquè minùs omnia rubra calida ac omnia alba frigida videantur. Notandum itaque, colores in simplicibus medicamentis nihil certi de naturis, facultatibus & qualitatibus significare, docente *Gal. l. 1. de simpl. med. fac. c. 2. & lib. 2. c. 3. & lib. 4. c. 23.*

Secundò: omnia odorata calida; rosas autem odoratas esse prætendunt. Ex quibus præmissis principiis firmior quidem quàm ex prioribus elicitur conclusio: cùm & ipse *Galenus l. 4. de simpl. med. fac. c. 22.* Omnia odorata calida pronunciet quòd vaporosa eorum sit substantia: vaporum autem copia à calore proveniat. Confer *Scal ex. 151.* Verùm concessa minore præmissarum; maior tamen adeò firma non est, quin pluribus obnoxia sit instantiis. Etenim non solum rosæ, sed & violæ, Sandalum, &c. fragrantis sunt odoris, refrigerantis interim virtutis: contrà calx, sulphur, Arsenicum nullius fragrantiae, calidissimæ tamen qualitatis. Sunt præterea valde odorata hyoscyamus, Cicutæ, Stramonea & pomorum amoris herba: neque tamen calefaciunt.

faciunt. Ex solis itaque odoribus medicaminum qualitates certò explorari nec debent nec possunt, veluti *Galen. l. 2. de simpl. med. fac. c. 3.* testatur: & *l. 4. de simpl. med. fac. c. 23.* asserit, incertum & fallax esse ex odoribus peti- tum de tota medicaminum facultate judi- cium. Quæ namque odorata sunt, tenuia quadantenus esse atque calida; verum eius tenuitatis atque caliditatis quantitatem haud constare, veluti in rosis, principalem verò atque veram causam, ob quam ex odore nihil certi de temperatura statui queat, dicit inæqualitatem esse substantiæ. Plæraq; enim simplicia non simpliciter talia, sed quadan- tenus composita sunt & partium dissimilia- rum, quarum quædam terrenæ, quædam æ- reæ, quædam aqueæ. Ex quibus illæ solum evaporant & olfactum nostrum feriunt, quæ tenues sunt, calidæ & probè elaboratæ, qua- rum etiam consumptione rosæ celerrimè re- ficcantur. Cum itaque non omnes rosæ par- tes exhalent, rationi consonum est, ex solo odore de universa eius facultate iudicium fie- ri minime posse. Atque ita simul à me respon- sum sit ad alteram propositionem. Rosam enim odoratam esse id ipsum est, quod asse- vero, sed ex parte tantum & secundum quid, ratione quarundam tenuium, calidarum, va-

*Partes in
Rosa dissi-
milares ac
heteroge-
neæ.*

poro-

porosarum, seu, ut Cardanus loquitur, fumo-
sarum partium: quo respectu consequenter
etiam calidas esse concedo. Verùm quia fri-
gida ac terrena in rosa substantia calidis ac te-
nuibus prædominatur partibus, experientiâ
teste, frigidam potissimùm rosam statuo, præ-
sertim candidam, minùs rubram, minùs in-
carnatam.

Tertiò obiiciunt: amaras sapore rosas esse:
cuncta verò amara calida, *Aristotele*, *Galeno*,
& aliis (excepto *Averrhoë*) authoribus testi-
bus. Breviter respondeo: cùm rosa simplex sit
non-simplex: partes quasdam in ea amaras,
ac proindè calidas, esse, quæ cùm à frigidis
superentur, ab hisce etiam frigidas potius,
quàm calidas rosas dici; non aliter quàm Ci-
chorium, Opium, &c. A potiori namque fit
denominatio. Scio quæ gravissima hoc loco
ob peculiarem amari saporis naturam & vim
agitari posset controversia: nec non de Opio.
Sed alienis supersedendum. Hoc saltem ad-
diderim, saporem nonnunquam etiam falle-
re: tunc nimirum, cùm sapor unus obfuscet
aliud, ut non sentiatur, tametsi plurimus ad-
sit, ut in rosa, Cichorio, opio, amaritudo sa-
porem tegit partium refrigerantium. Ita pa-
rum vini rubri vini albi copiosioris colorem
obtundit, caloremque consequenter obscu-

*Sapor non-
nunquam
etiam fal-
lit.*

rat, ut non nisi aliis indiciis animadvertatur.

Quartò proferunt tenuem rosæ substantiam, & quod ex ea spiritus eliciatur atque oleum: conficiantur insuper purgantia; quæ aliàs calida remedia: habeatque quasi mordicationem quandam; sed & dulcedinem, *Galen*i testimonio *l.3. de simpl.med.fac.c.15.* Ad quæ & similia cùm ex superioribus facilimè responderi possit, & verò brevitati studendum mihi sit, ad alteram activarum qualitarum me confero. Frigiditas est ea. Quam rosæ unanimi consensu authores attribuunt, ipsâ ducti & edocti experienciâ: quæ applaudentes etiam habet non contemnendas rationes. Aquosas namque rosæ partes obtinet, *Galeno* teste *l.8. simpl.med.* Atqui aquosa frigida: principium enim suum sapiunt. 2. terre-
streitate sua adstringit & repellit, teste *Diosc.* *Gal. Mes.&c.* Adstringentia verò vegetabilia, frigida. Quod quidem endoxum argumentum nonnullis paradoxum videtur. 3. Licet aliquæ in rosâ calidæ partes animadvertantur, plures tamen frigidæ, illarum victricesprehenduntur, quòd vel facilimè ex operationibus Chymicis reddi potest. Nam si rosas vel integras vel contusas vitreæ indideris cucurbitæ, admoto igne aquam elicies

Rosa frigida.

per alembicum, virtute frigidam in fundo invenies materiam terrestrem ac proinde etiam frigidam potius quam calidam. In hac quidem præter salem fixi cuiusdam sulphuris, quod calidam, vestigia quasi quædam, in illa olei calidiusculi & spiritus admixtam portiunculam observabis. At verò, si ipsa rosarum folia marmoreo in mortario tutuderis succumque expressum ac filtratum in B. M., destillaveris ad medietatem usque, præstantissimam primùm acquies aquam: deindè, si alteram restantem medietatem filtraveris, & vitro inditam, obturato probè orificio, soli exposueris ad aliquot septimanas, acetum acquies rosaceum mirificum. Per se namque, meliùs tamen addito fermento, acescet liquor ille.

4. Calidam capitis intemperiem sistit, dolores avertit, si ve coronæ rosaceæ capiti imponantur, si ve contusæ rosæ applicentur, si ve liquor, succus oleumve rosarum illinatur, teste etiam *Gal. l. 3. de simpl. m. f. c. 9.* aliisque plurimis locis: cui ipsa patrociniatur experientia. Hinc æstate quoque rosaceo contemperanda esse medicamento topica *lib. 6. Meth. med. c. 3.* monet. Idem *Gal.* cuidam nocturnis Veneris imaginationibus vexato substratas in lecto renibus rosas refrigerationis ergò

commendavit *lib. 6. de san. tu. c. 14. Lib. 10. verò meth. med. c. 8. & lib. 1. de art. cur. ad Glauc. c. 14.* febricitantibus consuluit, sternerent plurimas in cubiculo rosas refrigerationis gratia, quod etiamnum divites facitare solent.

5. Affectibus calidis resistit, vigilias moderatur, inflammationes non solum capitis, sed & oculorum, cordis cerebri, ventriculi, hepatis, renum, extinguit. Ergo frigida sit necessum est, cum contraria contrariis curentur. Notandum autem ex *Galen. l. 3. de simpl. m. f. c. 9.* refrigerare hic idem esse ac refrigeranda humanæ naturæ facultate pollere. Sed inferius plura tum communia tum particularia recensentur medicamenta rosacea, quorum operationes sufficientissimum frigiditatis in rosa testimonium perhibebunt.

*Passivæ in
rosa qua-
litates.*

Passivas nunc attingamus, quæ in rosa observantur qualitates: humiditatem & siccitatem. Humiditas in recentibus perquirenda rosis succiplenis. Aridæ namque exsiccant & stringunt: quamprimum nimirum humidiores exhalarunt partes, quam ob causam etiam corrugatas eas atque imminutas videmus. Id quod & Galenus edocet *lib. de instrum. odoratus*. Rosæ, inquit, cum exsiccantur, minores fiunt, quia exhalat ex earum substantia pars humidior. Siccitas rosis, præsertim

sertim rubris, tum à Botanicoꝝ Patriarchâ, *Dioscoride lib. 1. c. 112.* tum à *Galeno lib. 8. de simpl. med. fac.* tum ab *Avicenna, Mesf. &* aliis attribuitur. Manifestior ea in aridis quàm recentibus. Et manifestior in rosarum flore seu comâ, teste etiam *Galen. Paul. Aegin Oribas. Aet. Avicenn. &c.* quam ipsis rosis. Proditur quin etiam adstringendi & corroborandi facultate, aliisque viribus, inferiùs commemorandis.

C A P V T XVIII.

Secundas quod attinet qualitates, seu facultates, prædita est rosa, et ex modò dictis constat, adstringendi, contrahendi seu obstruendi, repellendi, abstergerendi seu mundificandi virtute, sicca præsertim, monentibus *Dioscor. Gal. Avic. Orib. Mesf. &c.* recensetiam aperiendi vi pollet. *Secundæ rosarum qualitates.*

Tertiæ in rosa qualitates sunt, vomitum, præsertim sanguinolentum, menses, hæmorrhoides, & alia sanguinis profluvia sistendi, glutinandi, sudorem compescendi, corroborandi caput, cor, stomachum, hepar, articulos: undè etiam pro cephalica, cardiaca, gastrica, hepatica, & arthritica frigida habetur. Princeps est inter cordiales dictos flores. Ingreditur frequentissimè pharmaca bilem digerentia seu concoquentia & purgantia. *Tertiæ in Rosa qualitates.*

*Occultate
Rosarum
qualitates.*

AD occultas rosæ qualitates quodammo-
do referri posset vis eius Cholagoga; tum
& appropriata corroborandi virtus. Cardia-
ca enim potissimum rosa est. Occulta quin
etiam proprietas ophthalmica ea est, sed ve-
reor ne ficta, cuius mentionem facit *Zoroa-
ster in suis de Agricultura observationibus Græcis.*
Scribit enim, & ex eo *Mizaldus* transcribit,
oculos eius dolorem non sentire anno toto,
qui rosarum calyces, antequam in flores ex-
plicentur, leni tactu lustret earumque alaba-
strulis visum detergat, illis in rosario, paren-
te, relictis. Quod alij verum esse contendunt
in eo, qui primus calices in frutice occulta-
tos viderit. Aliàs quidem ros ille, qui rosis
inhæret, pinnulâ mundâ lectus & palpebris
illitus oculorum lippitudini medetur. Est &
specifica atque occulta illa virtus, quâ rosa-
cea medicamina iis conferunt, quibus can-
tharides, rosarum hostes, propinata; præfer-
tim verò oleum rosaceum commune potum,
Rosa mor- nec non Iulep. & aq. Occulta quoque illa
sibus rabi- sylvestris rosæ radicis qualitas est, quâ mor-
dorum ca- sibus rabidorum canum adversatur læsisque
num mede- medetur. In Lacetania namque, proximâ Hi-
tur. spaniæ parte, ut refert *Plinius* l. 25. c. 2. miles
quidam

dam à cane rabido demorsus matris absentis somnio remedium invenit. Hæc enim in quiete vidit, ut radicem sylvestris rosæ, quam Cynorhodon vocant, blanditam sibi aspectu pridie in fruteto mitteret filio bibendam in lacte. Quo remedio misso servatus est ex insperato filius, & postea quisquis auxilium simile tentavit. Verè occulta qualitas & admirabilis illa est Rosæ efficacia, quâ dæmones produntur atque fugantur. Ferunt enim quidam sacerdotes fide digni, ut refert *Casalpini* cap. 23. *Dæmonol.* suæ, dæmoniacos nequaquam perferre posse rosarum odorem, ut neque cogi possint, juxtà rosarium exspatiari. Quamvis, ut hoc addam, alij etiam fuerint, pietate potius divini quàm dæmoniaci, qui ob occultam antipathiam rosarum odorem ferre nequiverunt, maximè recentium, quæ nonnullis coryzam excitant, minus tamen exsiccatarum, quæ eandem abarcent, teste præter veteres *Ferneli* lib. 5. *meth. med.* c. 17.

Rosæ dæmoniacis adversa.

C A P V T XX.

Cæterum licet graduum primarum in rosa qualitatum nulla certa apud *Diosc.* & *Gal.* reperiatur determinatio, dissimilares tamen atque heterogeneas hic partes accuratè proponit *L. 4. de simpl. med. fac.* c. 23. his verbis.

Galenus dicit
*versas rosæ
qualitates
ac hetero-
geneas par-
tes diluci-*

R 4

Rosa dat.

Rosa non ea modò ratione dissimilatis est, qua pars quidem eius continet, pars verò continetur (continens quidem durum & terreum, quod continetur, succus est humidus) imò & succi ipsius tria sunt excrementa: unum terreum, quale est vini fex; alterum aereum, quod ipsum quoque vini flori proportionem respondet; tertium aqueum, quod in omnibus bullitionem efficere corruptionemque diximus, ubi nimirum neque devictum neque planè alteratum ebullitionis tempore fuerit. Porro in rosæ natura aliud gustantibus acerbum est, quod terreum ut sit & crassum frigidumque, necesse est: aliud verò amarum, quod tenue est & calidum: & tertium in iis aqueum, necessàriò quidem frigidum, sed in tenuitatis crassitudinisque oppositione quadantenus summorum seu extremorum medium: cuius mistura neque ipsum illud acerbum neque ipsum amarum summè est tale, quale dicitur: qualitates enim omnes exsolvit aquei admistio. Ipsum itaque hoc aqueum elaboratum extenuatumque atque excalfactum quodammodo videtur, ac proindè facilè in vaporem solvi, & hac ratione rosà tum odorata esse, tum celerrimè resicari. Ex hac Galeni doctrina principes cæteri authores tum Græci tum Latini sua, quæ posteritati

steritati reliquere, mutuo sumpsisse videntur.

Aetius Terrabibl. I. serm. I. circa initium rosam *Aetij de ro-*
 in primo gradu refrigerantium collocat, ut *se qualit.*
 & oleum rosaceum: succum verò rosarum *sententia.*
 in gradu secundo. *Avicenna* edicto rosa frigi- *Avicennæ*
 da est in primo gradu, sicca in principio se- *judicium.*
 cundi: virtutis aliàs compositæ ex substantia
 aquea & terrea. Sunt in ea, inquit, acuitas,
 stipticitas & amaritudo cum pauca dulcedi-
 ne, subtilitas quoque faciens ipsius stiptici-
 tatem penetrare. Quare facit coryzam acci-
 dere. Et virtus quædam amara permanet in
 ipsa dum recens est. Cum autem siccatur, eius
 amaritudo minoratur. Sicca quoque frigi-
 dior est & magis styptica. Est autem aperiti-
 va & abstersiva valde & sedat motum cho-
 leræ. Semen eius fortius stipticum est (si gra-
 nula illa miliacea filamentis antheræ seu flo-
 ris rosarum pro seminibus agnoscit, errat A-
 vicenna) & pili similiter qui sunt, in eius me-
 dio. In toto autem ipsius est confortatio
 membrorum interiorum. Secundum *Mesuen.*
 rosa frigida est primo gradu, sicca secundo,
 ex diversis substantiis & separabilibus com-
 posita: aqueâ mediocri; terreâ adstringente,
 aërea dulci & aromatica, denique ignea te-
 nui, in qua est amaror, rubor, perfectio & for-
 ma. Recentes sunt amaræ magis quam ad-

stringentes, & obeam amaritudinem succo præsertim purgant. Resolvunt, aperiunt, tergent, intemperies emendant atque astringendo roborant. *Aemilij Macri sententiâ*

Eius sicca gradu vis est & frigida primo.

*Fernelij
sententia.*

Fernelio, Francico illo *Celsolib. 5. meth. m. c. 3.* rosa frigida est primo ordine, sicca secundo, leniter adstringens, præsertim alba, rubra vero, paulò minùs frigida, sed sicca adstringensque magis. Quocirca bilis æstum retundit, inquit idem ibidem confertque ad febres ardentes, & quascunque putrescens biliosus humor procreaverit. Ventriculum jecurque corroborat & effluvia reprimit, quibus per febres caput tentatur eiusque dolores demulcet & somnum conciliat. Quòd sapore non admodum jucundo sit, stillaticius liquor huius in eadem non minori facultate accommodatur. Rosa pallida caloris est particeps atque siccitatis in tenui substantia multoque magis quàm moschata appellatur. Utraque amara abstergensque venarum, arteriarum ac præcipuè jecinoris obstructions expedit, nec secus ac Aloe crebro usu ora venarum aperiens sanguinem prolicit, bilem flavam serososque humores subducit, ac proinde morbo regio incipientique hydropi non parùm confert. *Idem Fernel lib. 5. c. 22.* rosam
amaram

amaram & adstringentem, rubram præsertim arefactam stomachum & jecur corroborare eiusque dissolutioni mederi, vomitiones & hienterias sistere statuit. Hactenus *Fernelius*, neotericorum medicorum princeps: qui *Bassiani Laudi & Ioannis Cratonis*, trium *Cæsarum Archiatri*, iudicio ingenij & doctrinæ luce atque ordine *Avicennam* tum obscuravit, tum multos eius errores detexit. *Remberti Dodonæi*, Medici *Cæsarei*, iudicio prædominantem omnes rosæ frigidam habent temperiem, proximæ tamen temperiei mediæ, ex primo videlicet ordine refrigerantium: superant humidæ, æreæ & spirituosæ partes in candidis, dilutè rubentibus, nec non in *Damascenis* sive *moschatis*: in saturatè rubentibus plus est terreæ substantiæ & resiccantis astringentisque facultatis, non tamen absque humido quodam permixto, quod quidem ipsis adhuc virentibus inest, in resiccatis verò deperditum est. Earum succus hac de causâ ad alvum subducendam quoque facit, minùs tamen quàm aliarum prædictarum. Hactenus *Dodonæus*.

*Dodonæi
arbitrium
de Rosæ
qualitati-
bus.*

C A P V T XXI.

De rosaceis

DEclaratis rosæ qualitatibus tum primis, tum secundis, tertiis & occultis, consequens libus.

*compositio
nibus usua-
libus.*

quense est, ut quænam ex ea parari possint atque soleant officinis Pharmaceuticis usitatæ compositiones, seu remediorum formulæ, dispiciamus (ultimò tandem virtutes singulares atque extraordinaria remedia rosacea adiciamus.) Non enim ut simplex solum, sed & ut composita varia medicamina ingrediens considerari rosa debet. Sunt autem, ut ordinaria, Pharmaceuticis officinis quotidiano usu commendata, pharmaca rosacea primùm recenseam, hæc ipsa vel interna vel externa. Interna, quæ intrà corpus potissimum communem illam atque usitatam cibi & potus viam assumuntur: suntque iterum varia. Vel enim fluida, vel non fluida. Fluida, ut aqua destillata, spiritus, succus, decoctum, infusum, vinum Rhodites, tinctura, oleum destillatum, Iulepus, Syrupus. Non fluida itidem duplicia. Vel enim mollia & liquida; vel planè sicca. Mollia & liquida, sed non fluida, ut extractum rosarum, conserva rosarum, electuarium rosatum. Sicca actu sunt vel continua, quorum partes cohærent, vel minimè continua, at verò contigua. Continua sunt pilulæ, quas rosæ ingrediuntur, ut Pilulæ de Aloë rosata, pilulæ Angelicæ & reliquæ catharticæ usuales plæræque, trochisci de rosis, saccharum rosatum tabulatum morselli & succo

succorosarum cum spiritu vitrioli. Non continua, sed contigua sunt pulvis rosarum, species, trageæ variæ, sal rosarum & essentialis & communis fixus. Externa, per quæ ea hoc loco intelligenda, quacunque non per communem illam & usitatam cibi & potus viam assumuntur, siue corpori imponantur, siue eidem illinantur, siue alio modo applicentur, siue per alias præter os vias, ut anum, uterum, aures, nares illi immittantur. Iniiciuntur autem alvo clysteres & pessi: qui etsi non parati semper in officinis prostent, eos tamen à Doctoribus præscriptos frequentissimè rosæ ingrediuntur, præsertim in dysenteria & similibus affectibus. Immittuntur utero enemata item & suppositoria, ex parte rosas vel rosacea medicamina recipientia variis in morbis hystericis. Ori adhibentur gargarismata ex aceto rosaceo, vel aquâ vel decocto, vel syrupo è rosis siccis. Sed magistralia seu extraordinaria gargarismata alibi proponenda. Apophlegmatismi quidem in officinis reperiuntur nulli rosacei, uti nec dentifricia: quamvis ad firmandos dentes ad mundificandam atque incorruptam servandam gingivam rosarum pulvis sit proficiuus. Naribus odoramenta rosacea adhibentur, ut acetum rosaceum, aqua rosarum, spiritus, oleum, balsamum.

samum. Suffumigiis etiam præter alia inservit rosa sæpius, siue destillationes sint sistendæ, siue menses sint sistendi atque uterus exsiccandus, siue pestilentialis aëris malignitati resistendum. Nam & inter pestifuga recensetur ab authoribus rosa. Oculis collyria. sunt addicta ex aqua rosarum. Corporis superficiei saltem applicantur oleum rosaceum, Balsamum ros. unguentem rosatum Mes. (quæ in officinis prostant:) item linimenta, cerata, emplastra, cataplasmata, epithemata frontalia, sacculi, lotiones manuum, pedum & similia; quæ quidem haud parata prostant in Pharmacopoliis, sed ad placitum egentium & præscriptum medicorum de novo conficiuntur. Sed hæc omnia si pertractare vellemus, in immensum excresceret opus.

C A P V T XXII.

*De aqua
Rosarum
destillata.*

Aqua rosarum destillata omnium aquarum stillatitiarum præstantissima, odore fragrantissima, sapore suavissima, virtute nobilissima, utilissima, usitatissima, non solum Spagyricæ, sed & Magiricæ artis cultoribus commendata, non unius, sed varij generis est & habetur in Pharmacopoliis. Vel enim simplex & composita. Simplex vel rosarum rubrarum & incarnatarum, vel candidarum,

vel

vel Damascenarum Moschatarum. Composita; ut aqua rosarum Moschata, aquæ rosarum compositæ variorum authorum; quas suo loco requirere licet. Mihi namque actum agere & vulgata quæque transcribere non est animus. Interim tamen varios, quibus propria è rosis aqua elicitor, destillationis modos edocere operæ pretium est.

Et primò quidem sequenti ratione nonnullis in laboratoris pharmaceuticis paratur. Accipiuntur rosæ, contunduntur & additâ non tam vel necessitatis vel utilitatis quàm acquirendæ majoris copiae gratia aquâ fontana, pluviam aut rore Majali per Mariæ dictum balneum liquor rosaceus elicitor.

*Varii aquæ
rosaceæ de-
stillandi
modi.*

2. Alij, inquit *Beguinus*, lucro magis quàm valetudini hominum intenti eas integras, ut decerptæ sunt, cum magna aquæ copia per vesicam æneam destillant, atque ex triginta rosarum libris centum aquæ odoratæ venalis extrahunt, & merum phlegma pro vera aqua recipiunt.

3. Sunt qui capiti mortuo in destillatione aquæ ros. ex succo rosarum expresso residuo puram aquam fontanam superfundunt & ita per aliquot dies maceratum destillant, acceptantque viribus & efficaciam priori similem aquam.

4. Qui-

4. Quidam aliquandiu rosas digerunt, & aquæ calidæ vapore sensim destillationem instituunt.

5. Quidam præcedentem omittunt digestionem.

6. Aliis destillatio per cineres placet: quæ tamen, nisi maximâ accedat circumscriptio, inemendabile ferè liquori stillatio empyreuma conciliatur.

7. Alij flores tendunt, cucurbitæ imponunt, destillant, capiti mortuo vel probè conciso solum atque exsiccatum, vel in pulverem calcinato destillatum liquorem reassundunt, & hoc tertia vice faciunt.

8. Alij conquassatis floribus proprium menstruum rosaceum affundunt, aquam destillatam recentibus rosis iterum addunt, destillant, & hoc pluries faciunt, repetitâ semper infusione & omidua circiter digestionem.

9. Optimus destillandi processus est, si rosæ incarnatæ in mortario marmoreo conquassentur, & vitreo vasi impositæ in cella reponantur; post aliquot dies succus exprimitur, qui per balneum Mariæ destilletur. Ita enim fragrantissima elicetur aqua, quæ multos in annos odorem servat: præsertim si rosas eiusdem speciei, incarnatas scilicet vel provin-

provinciales exsiccatas alembico, interpositâ craticulâ, vel alembici saltem rostro imposueris. Sic namque transeuntibus vaporibus non major solummodò virtus, sed & tinctura nonnunquam conciliatur. Ex fecibus nonnulli sal eliciunt, quem & ipsum loco, quòd alijs guttas quasdam admiscant ad depurandam amplius & incorruptam servandam aquam inservire credunt. Rosarum vero candidarum aqua quia refrigerationis gratia potissimum requiritur, alius in istius destillatione processus instituendus. Antequam enim destillentur albæ rosæ, irrorandæ priùs aquâ vel propriâ vel pluviâ vel glaciali, atque in mortario marmoreo contundendæ: indè torculari succus exprimendus, ac destillandus.

Qua ratione etiam tractandæ sylvestres rosæ. Præter dictos jam modos novum tradit, quo non nuda rosarum aqua, sed colore, odore & sapore prædita extillari possit. Factum quandoque periculum: verba votis respondere minimè visum. Vtinam quàm faciles Chymicorum authorum promissiones, tam felices medicamentorum operationes & successus observaremus! Cæterum si quis concisis rosis rubeis, vel paucissimis guttulis spiritus sulphuris aut vitrioli vel succo citri sive solo sive vitriolato, vel proprio menstruo ro-

*Aqua ros.
nova destil-
landi ratio,
qua color,
odor & sa-
por proprius
servetur.*

rofaceo vitriolato conspersis alembici rostrum probè obstruxerit ac repleverit, ut ascendentibus in ipsa destillatione in humorem condensatis vaporibus transfluentes guttæ tincturâ aliquâ imbuantur, aquam colliget rofaceam essentialem propriâ tincturâ imprægnatam elegantissimam, sed acidulam, insigniter confortantem, in febribus, ardentibus præsertim, utilissimam, præcalido hepati gratissimam, sitis & caloris præternaturalis extinctricē, & corruptionis magis cæteris expertem. Est autem omnis rosarum aqua stillatitia, alia quidem magis, alia minùs cordialis confortativa. Excellit, veluti superiùs dictum, quæ ex rosis Damascenis moschatis atque incarnatis, ceu fragrantioribus & nobilioribus destillata, quæ cor & spiritus vitales reficit, innatum calorem roborat, præternaturalem ac febrilem extinguit, præcalido hepati medetur, aliarumque partium intemperiem calidam temperat. Ignobilior videtur aqua rosarum albarum, ut & sylvestrium. Vtraque tamen refrigerandi, exsiccandi, adstringendi, ac repellendi virtute insignior; iis maximoperè utilis, qui lienterîâ, dysenterîâ & enormi mensium fluxu laborant: febricitantibus quibusvis haud parùm proficua: his namque ardorem

rem pariter ac sitim extinguit, symptomatichos sudores, cor extremè fatigantes, compescit, vires restaurat, syncopi & lipothymia medetur, Phthificis, consumptis & hecticis confert, juxta versus illos Poetae cuiusdam:

Non magis utilior tabem levat herba calentem

Illita quam tostæ si datur unda rosæ.

Præterea somnum promovet. Non solum autem cardiaca est aqua rosarum, sed & cephalica, & ophthalmica, & hepatica, extrinsecus etiam usurpata, ut inferius edocebitur. In summa ad omnia ea utilis, quæ blandam & benignam requirunt refrigerationem. Usus eius insuper maximus in confectione non solum variorum medicamentorum, ut potio-
num, infusionum, juxta *Fernel. lib. 4. Meth. med. c. 7.* emulsionum, tabellarum, orbiculorum, trochiscorum, pilularum, epithematum, lotionum, collyriorum, sed & alimenterum & condimentorum, jurium, placentarum, panum Marficorum, pastarum regalium, lactis amygdalini, panatellæ rosatæ, quæ tum confortationis tum recreationis atque delectationis gratia confici solent, quibus ea admixta gratiam conciliat maximam. Exempli gratia simplices quasdam formulas in gratiam studiosorum proponamus.

Potio alterans & reficiens & refrigerans

S 2 in fe-

in febribus. Rec. aqu. ros. incarnat. & candidatum, utriusque ℥j. f. Iulep. ros. ℥j. spir. ros. ℥j. vel ʒf. Misc. Majoris refrigerationis & compescendæ sitis ergo addi posset succus Citr. atque etiam guttula una vel altera spir. vitriol. vel spir. Sulph. per campanam facti, vel spir. sal.

Potiuncula purgans. Rec. extracti vel magisterij seu cremoris Diagridij, vel florum Rhabarbari, Chymicâ arte paratorum ℥f. syrup. ros. solut. aqu. ros. an. ℥f. spir. ros. ℥j. Misc.

Infusio. Rec. Rhab. ℥iv. santal. rub. gran. vi. squinanth. gran. iiij. Infundantur in aque ros. ℥iij. f. circiter. Stent per noctem loco calidiusculo. Manè exprimantur & colentur. Colaturæ addi potest syr. ros. solut. ℥j. Misc. Vel: Rec. fol. sen. mundat. ʒj. f. Cinamom. Anis. ana. ℥j. salis Tartar. vel liquoris huius Mercurialis, id est, salis per deliquium resoluti gran. xv. Post bihorium vel trihorium exprimantur & colentur, addaturque syr. ros. solut. ℥j. Misc.

Emulsio simplex. Rec. amygd. dulc. ex-cortic. ℥j. Tundantur sensimque affundantur aqu. ros. ℥iiij. Expressioni colatæ adde man. Christ. perlat. ʒij. Misc.

Emulsio seu aqua perlata. Rec. aqu. ros. ℥iiij. aqu.

℥iiij. aqu. Cinam. ʒj. f. spir. ros. ʒj. f. man. Christ. perl. ʒij. marg. præp. ʒj. magist. corall. gran. vi. Misc.

Mucilaginis extractio. Rec. semin. Cydon. q. p. Superfunde aqu. ros. Relinque, donec extracta appareat mucilago plurimi usus, ad scabritiem linguæ in febribus ardentibus, ad refrigerationem combustarum & erysipelatosarum partium similiumque affectuum calidorum. Potest etiam refrigerantibus julepis admisceri aliisque modis vel per se vel aliis adjuncta exhiberi.

Ad dissolvendum saccharum in confectioe morsellorum, tabularum, rotularum atque trochiscorum aquâ rosaceâ nulla usitatio. Et eâ potissimum tabulæ man. Christ. conficiuntur, ut :

Recip. sacch. clarific. lib. f. aqu. ros. ℥iiij. Parentur lege artis rotulæ. In fine si addideris margaritarum præparatarum ʒij & olei Cinam. gutt. ij. perlatis dictas habebis rotulas præstantes: præstantiores, si magisterium margaritarum addideris, & simplicis aquæ rosaceæ loco moschatam sumpseris.

Rotulæ rosaceæ cephalico-cardiacæ.

Rec. mixturæ confortativæ Rudolphi II. Imperatoris, & Elisabethæ Angliæ reginæ, ex spir. ros. Mosch. & Ambr. parat. ʒj. sacch.

S 3 ros. in

ros. in aqu. ros. q. s. dissoluti ℥ij. fiant rotulæ. Possent ad placitum olei Cinamomi vel rosarum destillati veri guttulæ ij. addi. Mixtura illius descriptionem inferiùs videas.

Pilulæ frequentissimè cum aquâ ros. formandæ à Doctoribus Medicis præscribuntur, ut:

Rec. mass. pil. Angel. ℥j spec. diamb. gr. iij. Cum aqua rosar. formentur pil. ix.

Vel: Rec. extr. Cnicoph. ℥. s. pulv. gummi Indici solutivi gran. ix. ol. mac. vel Cinam. gutt. j. fiant pilulæ numero septem.

Quo loco notatum velim, me quidem aliam hîc quàm in rosa mea medicâ exerc. xv. gummi illius seu succi Indici cathartici præscribere dosin, nec tamen vel illîc errasse, vel hîc errare. Vtrobique enim alium atque alium, hîc Petrum, illîc Paulum, considerare; atque adeò diverso respectu vel minimam vel maximam dosin absque errore proponere, iudicium prudenti medico pro ratione circumstantiarum instituendam relinquere. Præterea insignem in illo ipso gummi varietatem me observasse tradidi: adeò, ut cum non uniusmodi, earundem virium & facultatum in Pharmacopoliis proftet, magna necessariò diversitas non solum in qualitate, sed & qualitatis, ut ita dicam, quantitate, id est, dosi.

Gummi Indici Cathartici dosis.

dosi statuenda nobis sit. Quòd si ergo invalidum & lenius illud experiamur, augenda omnino dosis, ut qualitatis defectum suppleat quantitatis augmentum. Id quòd faciendum nobis etiam, ubi alia vel purgantia vel alterantia quæcunque ratione infirmata deprehendimus. Sed, ut verum fatear, cùm factò periculo novem grana hydropico aliquando propinassẽ, parumque ea dosi effecissẽ, ratione, experienciã & necessitate motus dosin a. xxi & xvi. grana aliquoties felicissimo successu præscripsi. Hydropicos enim mitius & segnius commovet, nec ita facilẽ ut alios purgat: quòd aliquoties observavi. An, quòd in hydropicis suppressus humoris copiã nativus calor, qui in actum deducere medicamenta debet? An quòd à materia morbifica refracta cathartici vis imminuatur? obtundatur? An quòd viarum à cruda sæpius, & crassa materia obstructarum denegato transitu retardetur, impediatur, infringatur? An quòd minimẽ in primis atque proximis, sed remotioribus & exterioribus partibus hærens alienisque spatiis sese insinuans materia, veluti extravasata, majori difficultate purgantis pharmaci motum sequitur? Observandum præterea, in pilularum forma exhibitum illud gummi non tam strenuẽ, ut aliã
in for-

in formâ, operationem suam exercere. Sed ad rem revertamur.

Epithema frontale refrigerans.

Rec. aqu. ros. unc. iiij. acet. ros. ℥j. f. ol. ros. ℥vj. Misc. Sunt qui solam aquam ros. cum albumine ovi distemperant.

Aliud in dolore capitis. Rec. nucl. persic. ℥ij. Excortic. contund. & fiat. emuls. cum aqu. ros. ℥vj. Addi posset spir. ros. ℥j. Alabastr. præpar. ℥j. f. Misc.

Aliud hypnoticum. Rec. sem. Pap. alb. ℥iiij. fiat emuls. aqu. ros. ℥vj. Addi posset Opij ʒi. f. Croc. gr. v. Cryстал. præp. ʒi. f. Misc.

Epithema hepaticum. Rec. aqu. ros. ℥v. succi Cichor. ℥j. f. acet. ros. ℥j. spec. diatrion fantal. pulv. ros. rub. ā. ʒj. Cryстал. præp. ʒ iv. Camphoræ gran. ij. vel iiij. Misc.

Epithema cordiale refrigerans. Rec. aqu. ros. ℥vj. spir. ros. ʒj. acet. ros. rub. Id. ana. ℥i. f. spec. diamarg. frig. ʒj. f. corall. rub. præpar. ʒ. f. Misc.

Lotio, manuum præsertim, ex aqua rosea frequentissima est in aulis principum & magnatum; tum fragrantia tum refrigerationis gratia convivijis præmissa. Facies quin etiam eâ lota non modò mundatur sordida, sed & refrigeratur præcalida, atque adeò de-

cora-

coratur discolorata. Hinc utilissima ea lotio
 iis, quibus prærubra, cuprea, ac pustulosa
 facies vel gutta rosacea molesta: additis pro
 necessitate commodis ingredientibus, ut suc-
 colimonum in pauca quantitate, farin. oryz.
 fab. sicc. Alum. Camph. Cryſtallis Tart.
 Nitr. præp. sacch. Saturn. &c. Dignum hîc
 admiratione, tantam aquæ rosacæ copiam
 Heliogabalo fuisse, ut in ea non solum inte-
 grum lavare corpus, sed & natare potuerit,
 nescio an solitus fuerit, omnigenæ alias vo-
 luptatis studiosus. Refert enim *ex Lampridio* *Heliogaba-*
Zwingerus in Theatro suo, rosacæ illum aqua *lus aquæ*
 piscinam impleville, atque in lucernis balsa- *ros. pisci-*
 mum exhibuisse. *nam im-*

Collyrium in ophthalmia, oculorum ru- *plevit.*
 bore ac dolore proficuum. Rec. aqu. ros. ℥j. f.
 tut. præp. lap. calamin præp. an ʒss Camph.
 gran. j.

Aliud: Rec. aqu. ros. ℥ij. sacch. cand. ʒss.
 vitrioli alb. vel communis venalis vel ternâ
 solutione, filtratione & coagulatione cum
 aqu. ros præparati & purificati gr. vij. Misc.

Aliud anodynum: Rec. aqu. ros. ℥j. f. lact.
 muliebr. ʒss. Amyl. ʒss. Croci gran. iij. Vr-
 gente necessitate aliquid Opij optimè depu-
 rati addendum.

Aliud: Rec. aqu. ros. ℥ij. Extinguatur in ea olibanum accensum, trigies circiter.

De aquæ rosarum simplicis usu satis.

*Aqua ro-
sarū com-
positæ mo-
schata.*

Compositæ magna est varietas pro varietate intentionis variorum authorum; ad quos benevolum remittimus lectorem. Sufficiat hic unam vel alteram aquæ rosarum moschatae fragrantissimæ descriptionem exhibere.

j. Rec. aqu. ros. lib. j. f. Caryophil ℥j. Cinnamon, opt. ℥ij. rad. Ir. Flor. ℥j. f. santal. Citrin. ℥f. Benz. Styr. calam. ā ℥j. Misc. pulveris. Digerantur per aliquot dies lento balnei Mariani calore. Liquor refrigeratus filtretur ac purificetur & vitro benè obturato ad Solem aliquot iterum diebus rectificetur: addendo tandem Mosch. gran. xij.

Alia: Rec. Mosch. ℥j. Zibett. gran. vj. Camph. gra. ij. Misc. Superfund. spir. ros. ℥j. f. Stent in digestionem per quatrimum Postea adde aqu. ros. incarnat. lib. j. Iterum digeratur aliquot diebus, obturato probè continentis vitri orificio. Tum soli pro rectificatione ad placitum exponantur atque ad usum reserventur. Sunt qui aquam ros. unâ cum Moscho destillant: ut, Rec. aqu. ros. lib. j. f. Mosch. opt. ℥j. vel ℥ij. Misc. & destill. in B. M. blandissimo lentoque calore.

Phar-

Pharmacopæi nonnulli Moschum & Ambram pro placito in aqua rosarum fragrantissima dissolvunt, quam infusionem aquæ rosarum moschatæ nomine venalem habent.

Odoratissimæ sunt prædictæ aquæ, sed, *Cautela in usu aqu. ros.*
quod probè notandum, scæminis, præsertim hysteri-
cicis, utpote quibus hac in parte vel bal-
samus occidentalis equinus utilior sit, neque exhibendæ, neque adhibendæ. Notum namque medicis non solum, sed & ipsis mulierculis, quæ utero rebus odoratis sæpè tempestates ac seditiones cieantur, quæ commotiones, qui dolores, quæ symptomata exci-
tentur. Adeò ut ipsa quandoq; cordialia intempestivè usurpata noxia sunt. Oculatus ergo sit Naturæ-consultus, Medicus, circumstantias consideret varias, multarum actionum medicarum immutatrices: dextro oculo hominis naturam, sinistro morbum intueatur.

C A P V T XXIII.

Spiritus è rosis præter phlegmaticum liquorem communiter destillatum elicitur *De Spiritu Rosarum.*
flagrantissimus pariter & fragrantissimus, nectari balsamoque radicali Microcosmico naturâ & amicitia familiarissimus. Flagrantissimus, inquam. De cœlesti namque & ætherea

ætherea natura participans non aliter ac ipse calidissimus vini spiritus flammam concipit: ac per se ardet. Fragrantissimus: vel enim unica eiusdem guttula satis magnam aquæ copiam odore suo imbuat. Atque adeò non solum frigidam, sed & ardentem aquam in se continent rosæ: quæ digestionis atque fermentationis beneficio (non aliter ac aliis è floribus, fructibus, seminibus, ipso præsertim seminum semine, tritico) elicitur. Modum clarissimus *Quercetanus in Pharmacop.* dogmatica restit. satis perspicuè proponit: quem cum licentia hûc referre placet. Rosæ (quidam campestres sumunt) tempestate haud pluviosa roridaque, cùm scilicet plantæ madente humescunt rore, sed sereno cælo, cùm sol radiorum suorum vi omnem illam roridam humiditatem dissipaverit, copiosâ satis quantitate colligi debent. Rosas itaque collectas & quàm fieri potest diligentissimè tritas in vase terreo vitreato, aut parvo dolio querno includes, & quàm optimè manibus premes, quò vas prædictum penè impleatur. Quod quidam vas clausum obturatumque, ut faciliùs fiat digestio, repones in cellam vinariam per mensem unum, aut diutiùs, si opus fuerit, donec materiam prædictam vinum acidulum subolere odoratu percipias: quo

quo argumento absolutam fermentationem esse cognosces, & eò quidem protelanda est, donec prædictum signum appareat. His peractis assume tibi quartam quintamve rosarum fermentatarum partem pro vasis tui magnitudine, quod sanè necessariò tale esse debet, qualia ea sunt, quibus destillatores Chymici olea sua & aquas vitæ eliciunt: quæ quidem ampla, æneaque potius quàm plumbea sint, refrigeratoriisque suis instructa, quibus aquâ plenis spiritus frigore condensati faciliùs commodiusque eliciuntur: assumptam illam rosarum fermentatarum portionem more solito destilla: quo factò fæces residuas in fundo Alembici subsidentes separa & tantundem prædictarum rosarum fermentatarum eidem vasi impone, hisq; priùs extractam aquam affunde, omnia rursus (vasè Hermeticè clauso, uti dictum) ad siccitatem usque destillando. Collige iterum resicatas fæces, (quas etiam, si velis, cum prædictis reservabis) & Alembico eandemmet prædictarum rosarum quantitatem, quam priùs, injice, quibus denuò totam aquam destillatam reaffundes & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaveris. His ritè, ut decet, absolutis, universam, quam elicueris, aquam assumes, & lento igni

in

in vase colli oblongi sive matratio, sive quæ
 aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius
 tantum partem (quæ omnium penè spiritua-
 lium quantitas est) destillabis. Ita ut si verbi
 gratia duodecim aquæ libras hubueris, uni-
 cam tantum aquæ, odoriferæ tamen & ju-
 cundissimæ spiritualisque atque flammam
 æquè ac ea, quæ ex vino est, concipientis eli-
 cies. Quam etiam, ut magis virtualis redda-
 tur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò
 aqua, quæ in fundo alembici subsidebit, odo-
 rifea longeque suavior & melior existet,
 quàm ea quæ communi aut vulgari modo
 destillatur. Hactenus Quercetanus. Est au-
 tem spiritus ille seu aqua vitæ rosacea excel-
 lentissimarum virtutum. Hominis enim spi-
 ritus reficit, nobiliores partes confortat, cor
 recreat, calorem nativum debilem restaurat,
 præternaturali & febrili resistit, collapsas vi-
 res restituit: maximi usus in affectibus cali-
 dis illis, qui, præstantissima licet, alia cordia-
 lia, sed calida, ut aquam Cinamomi, aquam
 rosarum Moschatam, aquas vitæ communes
 & aureas, aquas apoplecticas, calidiorum
 plantarum essentias atque olea aromatica re-
 spuunt. Quæ cuncta ubi locum ipsa non ha-
 bent, eum aquæ vitæ nostræ rosacæ conce-
 dunt, præsertim si hæc aliis, ut aquis perlatis,
 syrupis,

*Usus spiri-
 tus rosa-
 rum.*

syrupis & julepis vel refrigerantibus vel temperatis admisceatur. Vertigini, ei potissimum, quæ tum ab humoribus biliosis in ventriculo generatis, tum vaporibus calidis, in cerebro collectis provenit, medetur, visum firmat & memoriam, in febribus commodissimè admisceri potest Iulepis refrigerantibus, non modò contemperationis, sed & conformationis gratia. Iis feliciter succurrit, qui lipothymia, syncope, palpitatione & tremore cordis afficiuntur. Quibus in casibus etiam vinum generosum aliquâ eius portiuncula dilutum atque temperatum non incommodum est. Phthisici, hectici, & atrophîa laborantes, quibus alia etiam excellentissima corroborantia, sed calida, inutilia sunt, analeptici & anatreptici suis seu alimentis medicamentosis, seu medicamentis alimentosis addere rosarum spiritum deberent. Cum conserva ros. exhibitus convenientissimus est cholericis, & iis qui biliosis vexantur vomitionibus haud parùm conducit. Quo in casu cum syrupo Cydoniorum vel granatorum acidorum exhiberi potest; ut, Rec. spir. ros. ℥i. syr. Cydon. ℥j. syr. de Cinam. ℥ij. Misc.

Narcotica cum spiritu rosarum tutissimò, ubi iis opus est, exhiberi possunt, calidis præsertim in affectibus, urgente dolore, calore, vigi-

vigiliis, inflammatione, inquietudine, ut:
 Rec. aqu. ros. $\mathfrak{z}$ j. spir. ros. $\mathfrak{z}$ ij. Laud. opiat.
 optim. gran. iij Misc. Possent olei ros. dest.
 veri guttulæ ij. addi. Verùm in vulgaribus
 Laudanis non pauca corrigenda, plura omit-
 tenda planè videntur: qua de re alibi.

Cordiale sequens præstantissimum est nul-
 li ferè cedens Rec. spir. ros. $\mathfrak{z}$ l. syr. de rub.
 Id. $\mathfrak{z}$ j. conf. alkerm. $\mathfrak{z}$ ij. vel $\mathfrak{z}$ j. spir. sal. gutt.
 v. Misc. Si calor absit addatur aquæ Cinam.
 $\mathfrak{z}$ j. Si volueris, loco spiritus salis magisterij
 perlarum aut corallarum aliquot grana com-
 miscere poteris.

Epithemata frontalia, temporalia, cor-
 dialia, & manualia arterialia, seu brachialia
 ex spiritu rosarum, aliis adjuncto, confici
 possunt saluberrima.

*Conforta-
 tivum Im-
 periale ex
 Ambra es-
 sentificata,
 seu; Balsa-
 mum essen-
 tiale rosa-
 rum com-
 positum ce-
 phalico-
 cardiacum.*

Ex eodem spiritu rosarum, Ambrâ & Mo-
 scho, regium illud medicamentum confor-
 tativum RVDOLPHI II. Imperatoris
 sacratissimæ memoriæ, quod à serenissima
 sapientissimaque Angliæ regina, Elisabetha
 liberali communicatione acceperat, utrique
 olim usitatissimum, compositum erat, hoc
 modo. Rec. Ambræ optimæ ac purissimæ
 partes octo, Moschi electissimi odoratissimi
 partem unam, sacchari candi vel Canarien-
 sis

sis candidissimi pauxillum. Subtilissimè pulverisentur : postea super marmor posita cum spiritu rosarum rectificato terantur invicem, & quidem diutius, sæpiùs aliquantulum de spiritu rosarum affundendo, donec totum reddatur instar subtilissimi pulmenti. Quod in phiola vel parva cucurbita vitrea Hermetis sigillo diligentissimè munitâ recondatur atque æstivo tempore in terram defodiendo per mensem vel sesquimenssem servetur, donec totum fiat homogeneous. Quo elapso tempore denuò cum spiritu rosarum recenti terendo distemperetur atque iterum priori modo reponatur. Postea ad usum reservetur. Possent pro re nata vel olei rosarum destillati veri vel olei Cinamomi guttulæ aliquot vel etiam essentia seu tincturæ auri, vel huius quacunque ratione in subtilissimum, levissimum atque impalpabilem pollinem redacti partiuncula digerendæ massæ admisceri. Quam ego mixturam Balsamum essentiale rolatum compositum, cephalico-cardiacum appellare soleo. Caput enim, cor & alias humani corporis partes omniaque viscera interna mirè confortat : vim procreandi insigniter promovet, & verè Imperiale medicamentum est. Dosis gran. iiij. iiij. v. vel pisi magnitudo, Exhibetur autem vel in vino generoso,

T

neroso, vel alio liquore vinoso, vel in aqua
Cinamomi, vel syrupo granatorum, Borag.

Questio. rub. Id. &c. Quærishîc: qua ratione cõfortet
simul rosa cerebrum, & cor, diverforum con-
trariorumque inter se temperamentorum

Resp. partes? Respondeo: eas unius Oeconomix
& collegij Microcosmici unanimas collegas
esse, non hostiles eiusdem regni amafios, vel
vicinarum regionum helluones: quamvis
nonnunquam rivalitate quadam fortè in dis-
sensum incidant. Equidem cerebrum frigi-
dius à corde sibi concreditos vitales spiritus
rigidè non rarò atque frigidè nimis excipit,
vel econtrà calidum idem eosdem haud re-
quisitâ ratione contemperat. Cor spiritus
suos tanquam legatos, sæpè fervidos, acres
atque insolentes ad cerebrum amandat, ali-
quando eosdem infirmos & tardigrados ab-
legat. Hinc æmulationes haud contemnen-
dæ, seditiones deplorandæ: quas blandissi-
ma sedat rosa, tam cerebro quàm cordi ami-
ca. Dum enim frigidius cerebrum attingit,
spirituosa ac proindè calidiusculâ substantiâ
& fragrantîâ suâ suscitât, recreat, corrobo-
randi virtute reficit, & eatenus cordi recon-
ciliat, & in gratiam restituit, quatenus dictos
huius legatos excandescentes refrigerandi
virtute sua mitigat gratissimæque adstrictio-
ne com-

ne compescit: ipsique cordi occulto auxilio
 consulit, atque adeò utrique harmonica &
 admiranda planè contemperatione assistit.
 Verùm, ut verum fatear, cùm talia sint cun- *Vera con-*
 cta confortantia nostra, ut ipsa confortatione *fortantia.*
 indigeant, ab his ad efficaciora, sacrosancta
 nempè Divini confortatoris, restauratoris
 OPT. MAX. auxilia verè cardiaca nobis tan-
 dem extremâ fiduciâ confugiendum. Vbi
 namque Medicus Mundanus desinit, ibi
 Medicus Divinus incipit, Omnipotens sana-
 tor & Salvator Dominus Iesus: cuius admi-
 randa omninò Divino omine Divini nomi-
 nis firmata anagrammata diligenter nobis
 consideranda, IESVS; VIS ES; IVS ES.
 Quæ qui penitus introspicit, summarum fa-
 cultatum ac scientiarum, cunctarumque bo-
 narum actionum fontem & basim, & vim
 percipit. IESVS CHRISTVS igitur ille
 est, qui verè corroborat: cuius omnipotentis,
 omnisij & omni-boni sacrosancto numine
 ac nomine ut opera nostra aggredimur, ita
 eam eiusdem benedictione perficimus, quæ
 efficimus bona in ipso quidem per ipsum,
 quæ per nos firmissimâ infirmitate præpedi-
 ti ne attingere quidem possumus. Ergo

Quid mihi sit sine vel dulce vel utile IESV?

Spes est in solo nomine nostra tuo.

C A P V T XXIV.

De succo
Rosarum.

SVccus rosæ matris suæ æmulus naturæ virtutumque ratione non tam simplex est quàm quidem videtur. In tres namque diversas cum resolvatur substantias, docente etiam *Galenolib. 4. de simpl. med. fac. c. 24.* ex his iisdem compositus sit necesse est. Deprehenditur autem in eius resolutione terrestris quædam fæculenta substantia; qualis est in vinis fex: deindè aërea, quæ vini flori analogia quapiam respondet: tum & aquea, quam in omnibus ebullitionem efficere corruptionemque *Galenus* dicto loco tradit: ubi nimirum neque devicta neque planè alterata ebullitionis tempore fuerit. Idem *Galenus* frigidum statuit rosarum succum in secundo gradu *lib. 3. de simpl. med. fac. c. 13.* Exquisitè tenuem essentiam idem eidem attribuit *dicti lib. c. 10.* hocque indicium adjungit, quòd celerimè arefcat, nec quicquam obtineat viscositatis atque etiam odore suo penetrans alios præveniat in compositionibusque odores. *Fernelius lib. 5. meth. med. c. 9.* de succo rosarum ita scribit. Rosarum rubrarum, ac præcipuè pallidarum succus calidus siccusque ordine primo, amarus, detergens, & obstructions expediens. Bilem ab alvo atq; aquas citri-

citrinas manifestè ducit. Permiscetur autem
convenienter vel sero lactis vel saccharo, sy-
rupi specie (de quo inferius.) Accommoda-
tur autem propriè obstructo jecori, ictero, ca-
chexiæ, incipienti hydropi febribusque len-
tis: prægnanti parùm tutus, quòd venas
plerunque referet. Et *lib. 6. meth. med. cap.*
12. Rosarum, inquit, præsertim rubrarum,
succus cum adstrictione leni deterfionis ta-
men ut & amaroris particeps est. Hinc melli
rosato & ex aridis rosis confecto syrapp de-
tergendi facultas insignis. *Mesuaeus* de eodem
succo hæc habet. Succus eius & aqua infusio-
nis recentium & completarum solutione e-
ducit choleram & mundificat sanguinem ab
ea, & venas & arterias: & confert icteritiæ
& aperit oppilationes hepatis & stomachi,
& mundificat & confortat ea. Et confortat
cor & confert tremori eius & educit mate-
riam causantem eum, & confert cholericis
& febribus, &c. Rosarum rubrarum succus
ventris profluvia, menses utrosque, hæmo-
ptoen, vomitiones & hæmorrhoides compe-
scit. Per se inspissatus ad mellis consistentiam
usque & aquis accommodatis commixtus
magni usus est in oris, & faucium affectibus,
gargarismatis in modum usurpatus. Ingredi-
tur succus rosarum varias compositiones, ut

syrup. ros. elect. è succ. ros. pilulas de Aloe rosat. pil. Angel. &c. De quibus in dispensatoriis.

C A P V T XXV.

Decoct. ros. **D**Ecocta atque apozemata non rarò commodissimè ingreditur etiam rosa. Simplex decoctum ex sola aqua vel simpl. vel destillat. ros. & foliis rosarum siccis ipsi succo in defectu substitui potest. Ob adstrictoriam & absterforiam virtutem suam à *Galeno*, *Avicenna* & aliis quam plurimis haud parum commendatur gargarismi in forma usurpatum in affectibus faucium, linguæ, & gingivarum, item inflammatione palpebrarum. Cocta rosa cum vino, capitis, aurium & gingivarum dolorem tollit.

Infus. ros. Infunditur & rosa vel per se sola ad faciendum syrupum rosatum solutivum, vel unâ cum aliis purgantibus & horum corrigentibus. Infundi præterea & in vino solet unâ cum aliis purgantibus & corrigentibus, sacculis hodiè frequentissimis indita.

Exempla in dispensatoriis & practicum monumentis plurima reperiuntur.

Vinum rhodites. Vinum Rhodites seu roseum utilissimum est, licet minus usitatum. Paratur ex mente *Dioscoridis* hac ratione. Rosarum siccarum
minam,

minam, id est, libram unam linteolo deligatam in multi sextarios octo, id est, libras xxi. & unc. viii. circiter demergito, & post tres menses defæcatum vinum transfundens recondito. Vtile est his qui febre carent & ad ventriculi coctiones eiusque dolores, à cibo potum. Valet etiam contrà humidas alvos & dysenterias, cor recreat putredinem abarceat, partes naturales, præsertim mesenterium, febrilis putrilaginis primariam sedem, mundificat & roborat, ingratum emendat oris halitum. Idem vinum rosaceum aliorum authorum placito multò citiùs, sed imbecillius parabitur, si in vini amphoram tantum rosaceæ aquæ immittatur, quantum cuiusque gustus & odoratus ferre poterit. Internos æstus refrigerat, cor & viscera roborat, facultates corporis vanescentes sustinet, membrorum laxitatem firmat, dissoluta refarcit, dissipata recolligit, diffuentes sudores continet, putredini resistit, & pestilenti auræ ac feбри præstantissimum est remedium. Biliosis & calidis naturis admodum est salubre efficaciterque prodest contrà lienteriam, dysenteriam, retentricem imbecillam, vomitum, nauseam, & syncopem, maximè si aquâ pluviali & chalybeatâ temperetur. Si eo frequenter os coluatur, præterquàm quòd dentes imbecilles

firmabit, & fluidas gingivas roborabit, etiam halitus summam gratiam præstabit. Si facies eo lavetur cum succo limoniorum, insignem venustatem compatabit. Si guttula una oculis instilletur, claritatem iisdem conciliabit. Nam ratione vini detergebit ac mundabit & rosarum causa oculorum substantiam roborabit, recolliget, ac firmabit. *Quercetanus in Pharmacop. rest. c. 9.* vinum rosarum purgans tradit ex pallidis, albis tam hortensibus quam sylvestribus rosis: quòd serofos purgat humores, hydropicis convenientissimum.

C A P V T XXVI.

*Tinctura
rosarum.*

Tinctura rosarum, veteribus incognita medicis multarum magnarumque virium est: hepaticis aliis refrigerantibus longè præstantior. Elicitur autem etiam ex cadaverosis, marcidis ac mortuis, ut ita dicam, rosis, spiritus vitrioli vel Sulphuris per campanam facti (quem idem cum illo principiū habere notum est Chymicis) beneficio. Maxima namque inter rosam & vitrioli spiritum affinitas. Hinc diligentissimus *Poppius in tractatu suo Chymico Germanico* modum tradit, quo spiritus vitrioli multiplici cohobatione præparatus tandem jucundissimum fragrantissimarum rosarum odorem per se nanci-

scitur & imitatur: ut adeò conformis & analoga rosarum naturæ essentia in vitriolo abditè latitare vidatur. Sequentem autem in modum communi processu paratur. Rec. aqu. fontan. pur. lib. ij. spir. vitrioli ℥ss. vel ℥ij. Misc. ita ut aqua reddatur acidula. Deinde Rec. foliorum ros. rub. sicc. ℥ss. Ponantur in aquam illam vitriolatam in vase vitreo: agitentur frequenter & per noctem stare permittantur (NB. quò plus vitrioli spiritus addideris, nec tamen plus satis, eò citiùs tincturam elicies) postea liquor calore, odore, & sapore rosarum præditus coletur eique admisceantur sacch. alb. ℥ij. s. Misc. Meliùs hac ratione fiet. Rec. aqu. pom. odorif. dest. vel aqu. Endiv. lib. j. aqu. ros. lib. s. spir. vitriol. ℥j. Ponantur in vase vitreo. Deindè rec. ros. siccat. rub. pug. ij. vel ℥ij. Agitata probè stent per aliquot horas, donec tinctura perfectè extracta appareat: separetur per inclinationem ipsa aqua tincta vel filtretur: postea addantur Iulep. ros. ℥ij. Misc. vel dissolvantur in illa conserv. ros. ℥ij. & unâ filtrentur. Atque ita nobilissimam habebis rosarum tincturam, hepati amicissimam. Hæc enim & alia viscera corroborat, ardorem & sitim restringit, bilis ferociam sedat, putredini resistit, ac proindè febres abarcet, cor & spiri-

tus ab omni malignitate præservat, iis etiam
 convenit, qui post epotum vinum genero-
 sum crapulâ obruti undiquaque concalue-
 runt: vel qui nimîâ irâ periculosè excande-
 scunt. Clarissimus *Angelus Sala* tincturam
 proponit in *Ternario suo Bezoari*, quam Clare-
 tum rosaceum appellat. Paratur autem hoc
 modo: Rec. aqu. fontan. lib. xij. flor. ros. rub.
 exsiccat. M. j. Cinam. opt. ʒj. Suprà ignem
 in olla vitreata ad ebullitionem usque cum
 aqua coctis & colatis statim, (aliàs amarus
 adstringensque sapor nauseam excitaret)
 postquam tamen refrixerint, adde olei sul-
 phuris per campanam, vel olei vitrioli tan-
 tum quantum sufficit ad acorem, ʒss. circiter;
 sacchari item pro singula libra tincturæ ʒj.
 Excellentissimum esse in peste. Nam ratione
 olei vitrioli (quod omninò corruptionem re-
 spuit pariterque acidum suavemque præ se
 fert saporem) contrariatur corruptioni, sitim
 extinguit, cor confortat, omnesque alias cor-
 poris partes robore magis demulcet quàm
 quivis alius liquor fructusque acidus, aliàs
 medicis familiaris. Hactenus Sala. Placet
 magis prior à me propositus modus: quo non
 ita amarescit tinctura, uti coctione necessa-
 riò ferè fieri solet. Simile tincturæ fieri pos-
 sent ex floribus violarum, Boraginis, Buglofs:
 Cyani

Cyani (quæ tamen itidem cœruleæ redduntur) Amaranthi, Balauft. in dysent. Pæon. in epileps. ex causa cal. Papav. errat. in pleurit. Caryoph. &c. Ex his ipsis tincturis parati syrupi elegantissimi sunt, essentiâ namque & proprietatibus, colore, odore, sapore præditi. Sed quia isti plus sacchari recipiunt, plus antea etiam spiritus vitrioli addendum, ne tincturæ aciditate ab ipsa sacchari dulcedine evictâ & suppressâ à scopo aberremus, & compositionem sitim potius excitantē quàm extinguentem acquiramus Et hoc ipsum est, de quo tantoperè conqueruntur sæpiùs exæstuantēs ægri: quòd nempè plus justò dulces omnes sint acidi aliàs dicti syrupi nostri. Verùm de tinctura rosarum & syrupo ex ea parato consulas etiam, si placet *Quercet. in Pest. Alex. l. 2. c. 3.* Cæterùm antequam ab hac materia recedam, quærere libet; quî fiat, quòd spiritus vitrioli rubicundum, oleum verò Tartari per deliquium subviridem è rosâ tincturam eliciat? Hanc quæstionem Clarissimus & experientissimus *Samuel Cloßæus, Medic. D. Mediomatricus*, fautor & amicus meus, optimus atque optatissimus literis nuper ad me exaratis doctrina plenissimis & inovit & solvit his verbis. In tinctura rosarum hoc mirari subit, quòd spiritus acidi sive vitrioli sive sulphuris

Quæstio.

Solutio. phuris guttulæ aliquot rosis pallidis affusæ colorem rubicundissimum rubini instar exhibeant: ol. verò Tart per deliqu. virore eas inficiat? An quòd aciditates istæ superficialiter tantùm agant & exteriorem tincturam tantùm emulgeant: sal verò Tartari tanquam longè potentior è profundo trahat & tincturam interiorem alliciat? Hactenus Clos. Equidem videntur, ut hoc addam, menstrua Tartarea, si non omnia, salina tamen, ut sal ille per deliquium resolutus plerunque naturâ suâ non tam rubicundam, veluti spiritus mellis, sulphuris & vitrioli, quàm vel viridem vel cœruleam tincturam elicere. Ita spiritus urinæ quoque corallis præparatis superfusus tincturam non rubellam, sed cœruleam extrahit; licet crassiusculè tantùm pulverifatis affusus flavescat. Ex eadem Lunæ vel Veneris calce cum cum spiritu urinæ extrahitur tinctura cœrulea, cum spiritu salis viridis. Ex cœruleo Lazuli lapide cum spiritu mellis tincturam non tam cœruleam quam rubellam elicies. Spiritus vitrioli ex violis cœruleis vel ipsis etiam Cyanis purpuream tincturam exhibet. Sed nimis fortean prolixi videamur; brevius reliqua pertractaturi.

C A P V T XXVII.

Oleum rosarum destillatum verum ipso *De oleo Ro-*
auro Iaspideque præstantius ac prætio- *sarum de-*
sius existimo. A sexcentis rerum Chymica- *stillato.*
rum etiam peritissimis & omni apparatu in-
structissimis Pharmacopæis id requiras; ab
uno vel altero vix acquires: ut omninò pro
summo thesauro haberi atque reservari pos-
sit. Quod Argentinenses faciunt, felices illius
possessores. Certo quidem certius est, pro-
prium rosis balsamum seu oleum non minùs
ac aliis vegetabilibus esse; verùm cum Mer-
curiali potiùs, aquosa & terrestri sicca, quàm
sulphurea oleosa constent substantiâ, atque
insuper subtilis admodum, tenuis, ac vola-
tilis sulphureæ, quæ in ipsis, substantiæ por-
tio sit, destillatio rosacei olei faciliùs quidem
promittitur quàm præstatur. Nam ex centum
etiam libris vix unica quidem aut altera
drachma per se sine alienæ rei additamento
elicitur. Eius ergo loco officinæ oleum ligni *Oleum li-*
Rhodij odoratissimi substituunt, quo in il- *gni Rhodij.*
lius defectu uti cogimur. Est autem hoc illo
longe ignobilius, injucundius, invalidius,
nec non resinosi cuiusdam saporis particeps,
quemadmodum & ipsum lignum, quod nil
aliud, quàm fantali quoddam genus odora-
tum

tum esse videtur. Germani Rosenholz & Rhodischholz vocant. Attamen, ut verum fatear, suavissimum comparatur oleum rosaceum, si in requisitæ rosarum copię defectu pulveris ligni Rhodij vel æqualis vel tertia pars conquassatis commisceatur rosis & decenti peractâ digestionē ac fermentatione unâ destillentur. Quod si non nimiam Camphoræ portionem (eam nempe, quæ vix ac ne vix quidem odore suo in ipsa rosarum & ligni Rhodij mixtura animadvertatur, nec prædictæ massæ adjeceris, successu minùs frustraberis. Hæc dum scribo, in mentem atque ad manum veniunt ea, quæ doctrinâ pariter & humanitate refertis literis honoris ergo suprâ nominatus *D. Clossæus Mediomatricus* mihi communicavit. Vidi ego, inquit, cum Lutetiæ degerem, essentiam rosatam tam excellentis jucundique odoris, ut guttæ duæ manibus meis affricatæ odorem per triduum servarent integrum & indelebilem. Eius quidem parandi modum dedit *Libavius in Alchymia Pharmac.* p. 223. Sed quantumvis eâ methodo oleum procedat, nunquam tamen ad tantam odoris suavitatem deveniet atque prius, cuius drachma una constabat duobus aureis. Hoc subodoratus sum, parari eam essentiam ex rosis contusis in mortario lapideo,

non

non æneo, recipiendo earum libras duodecim, salis communis libras tres. Fiat stratificatio in doliolo ligneo circulis suis probè munito, ita ut primum & ultimum stratum sit è sale: affunde aliquid succi rosarum seorsim expressi, doliolum obfirma suo operculo, reponere in cella per menses duos, quibus exactis aperi vas & quartam partem harum rosarum dicto modo fermentatarum destilla per vesicam: destillatum liquorem reaffunde residuis rosis eodemque modo perge, donec totum exstillaverit. Habebis aquam fragrantissimam, spiritum ardentem & oleum; quæ ab invicem separanda. Qui hunc essentia rosarum processum delineabat mihi, idem innuebat, parum essentia Garyophyllorum antè destillationem rosis addendum esse, & parum olei Amygdalarum dulcium, sicque copiosius haberi oleum, cum sulphura sulphuribus facillè jungantur & inhæreant. Hactenus doctissimus Clossæus. Sunt qui oleo Garyophyllorum rosis addendo prius admisceant Zibetti & Camphoræ quid. At verò non tam odoris vigor quàm virtutis valor respiciendus.

Præstantissimum vel idè est verum ac *Oleirosarum* genuinum oleum rosarum, quòd cæteris *stillatitij* omnibus oleis confortantibus tutius commo- *virtutes.* diusque

diusque in affectibus calidis eouti possimus. Cerebrum & cor mirè roborat, effervescentibus spiritus blande contemperat, vires instaurat, humorum putredini, adustioni, inflammationi, malignitati resistit. Referunt quidam, veri olei ros. destill. guttas aliquot in jusculo seu brodio gallin. vel columb. assumptas purgare eoque magis, si prius illud cum auri finissimi foliis commixtum in digestionem aliquandiu steterit: atque ita simul purificare sanguinem incipientemque lepram, si aliquoties eâ dosi exhibeatur, abigere. Potest variis medicamentorum formulis cordialibus admisceri. Extrinsecus etiam usurpatur vel per se vel balsami in forma, vel unguentis cardiacis & cephalicis pretiosis commixtum. Temporibus illitum capitis dolorem vel à fervescente tum venoso tum arterioso spirituofo sanguine, vel ascendentibus præcalidis vaporibus excitatum egregie mulcet, spiritus animales ac vitales recreat. In febribus ardentibus & malignis cordi illinendum esset, si eius copia haberetur. Est illustrium & nummosorum hominum medicamentum: auro potabili, tincturæ corallotum & præstantissimis quibusvis cordialibus æquiparandum.

Rosarum

Ex illo ipso Oleo Ros. Balsamum conficitur

tur fragrantissimum, cuius odore cerebrum *Balsamum*
& spiritus reficiuntur & refrigerantur som-
nusque promovetur: utile in febribus &
aliis calidis affectibus, cerebrum in consen-
sum trahentibus.

Ex eodem oleo & sacch. albiss. vel cand. *Balsamum*
pulveris. balsamum essentiale confici potest, *essentiale*
cuius portiuncula vino generoso indita sta- *rosarum.*
tim dissolvitur, vinumque roseo imbuat odo-
re & sapore, viribusque præstantissimis. Con-
corporari autem illa possunt mucilagine Tra-
gac. cum aqua Ros. extracta.

C A P V T XXVIII.

Iuleb rosace-
rum.

Iulepus seu Iulebus rosaceus fieri solet ex
aquæ ros. part. iij. & sacch. albiss. part. ij.
debita coctione ad justam consistentiam. Po-
test etiam hoc modo parari. Rec. conserv. ros.
vel simplicis vel vitriolatae ℥v. vel vj. Dissol-
vantur in aquæ fontanæ puræ libris tribus &
colentur ad usum, additis, si placet, aquæ ros.
℥ij. vel etiam, ubi calore & sitis extinctione
opus, succi citri, limon. aut aranthiorum ℥j.
vel spiritus Sulphuris, vitrioli, Salis, paucis
guttis. Loco aquæ fontanæ non raro aquæ vel
coctæ hordei vel destillatæ refrigerantes su-
muntur, ut aqu. Acetos. Endiv. frag. Viol.
Nymph. Cichor. Portulac. Vbi verò nimia
V refri-

refrigerationis metus, aquæ Cinamomi non-nihil additur, quæ suaviorem etiam reddit potum. Est Iuleb rosarum cordiale & hepaticum medicamentum, totius corporis æstum moderatur, incallescences humores contemperat, consumptos fervore spiritus recreat, incendia febrilia restinguit, nimias vigilias sedat.

*Syrupus
rosarum.*

Syrupus rosarum triplex habetur in Pharmacopoliis: solutivus simplex, solutivus compositus, & syrupus è rosis siccis.

Syrupus rosatus solutivus simplex vel unica alterave rosarum Damascenarum, si haberi possint, si non, incarnatarum per noctem infusione facta paratur; vel multiplici fit infusione, diciturque communiter Mucharum rosarum sive syrupus rosarum solutivus ex multiplici infusione rosarum. Compositionis modus in dispensatoriis passim habetur. Ille lenissimus est & alterans potius quàm purgans. Refrigerat & universi corporis calorem & sitim extinguit, bilis fervorem contemperat, internas partes confortat. Hic utilissimus est, ex benigniorum cathartico-rum cholagogorum classe. Bilem & serum potissimùm evacuat, rarò ultrà primam corporis regionem vires suas extendens, obstructas vias aperit, excretricem vim roborat & stimu-

stimulat, lentos humores abstergit. Vtilissimus in febribus biliosis, tertianis, putridis, ardentibus, malignis, petechialibus, pestilentialibus. Putredini enim, venenis, & aëris vitio subamarâ & aromaticâ sua qualitate resistit, ventriculi incendium & igneum calorem febrilem & hunc consequentem sitim inexpletam extinguit, insomniam levat. Vtilis præterea in biliosa diarrhæa, dysenteria, ictero, &c. viscera nimio calore dissoluta refrigerando roborat & ad naturalem temperiem reducit, (*Dodonæi* tamen iudicio ventriculo incommodus, quod eum laxiorē debilioremq; relinquat. Quod si omninò fieret, aquæ Cinamomi pauxillo admixto vel aliis facilè corrigi posset) & modicè alvum subducit. Ac proinde scitè omninò *Mindererus* in *Albedario* suo: Novimus, inquit, experientia teste, rosacea medicamenta stomacho, jecori, pulmonibus, cordi, imò & universis visceribus dissolutionem & laxitatem exhebetudine, putredine aut corruptela aliqua dependente patientibus eximiè prodesse, acres sanguinis ichores falsumque serum nihilo minus pro diverso apparatu ac cōtraria qualitate rosas insidente, quâ & laxant & adstringunt, educere: atram bilem & adustos humores, retorridos planè ac enormiter cu-

tim fœdaturos, scabiem, ulcera, furunculos, abscessus, melicerides, lichenas, pforam, ipsamque tandem lepram causaturos facili-
ter emungere. Hinc Poeta,

Purgat, & obscœnam vultu rosa perlita lepram.

Dosis syr. ros. solutiv. simplicis ab ʒj. ad ʒiiij. alterius, per multiplicem infusionem facti, ab ʒj. ad ʒiiij. At verò hîc animadver-
tendum, nimis multiplici infusione syrupum illum maximè aperitivum, absterisivum & catharticum nonnunquam reddi. Vndè et-
iam cum in biliosis naturis, febribus & acu-
tis morbis tanquam lenitivum inconsidera-
tè usurpari *Ludovicus Septalius* judicat: testa-
turque *lib. 3. Animadvers. §. 49.* sæpenumero se-
se observasse, aut simplicem, aut ex sero la-
ctis sumptum tantam humorum copiam eva-
cuare, quantam vix intestina, meseraicæ ve-
næ, & ventriculus capere simul possent: un-
dè arbitratur vir ille accuratissimus, ab uni-
verso corpore & venis majoribus syrupum
illum humores attrahere. Cui adstipulari *Ca-
sparus Bauhinus videtur l. 1. de compos. med. c. 22.*
Obstructiones, inquit, hepatis & venarum
mesaraicarum aperit, hydropi inchoanti &
febribus lentis prodest, at prægnantibus, cùm
tormina excitet & ora vasorum recludat, ex-
hiberi non debet. Eiusdem sententiæ *Ferne-
lius*

lius est: Venarum, inquit, arteriarum, ac præcipuè jecinoris, obstructions expedit, nec secus ac Aloe crebro usu ora venarum aperiens sanguinem prolicit: & cap. 9. Prægnanti, ait, parum tutus quòd venas plerunque referet. Tantum abest, ut, quod *Massaria* quidem metuit, dulcedine quadam suâ bile-scat. Et clarissimus *D. Sennertus Instit. l. 5. part. 1. cap. 11.* Menses, inquit, aperit: quapropter gravidis non propinandus.

Syrupus rosarum solutivus compositus non unius peneris est, sed variis modis variis ab authoribus concinnatus. *Montani* compositionem ingrediuntur præter rosas omnia Myrobalani genera, Sena, Polypodium, Epithym. Rhab. cort rad. Helleb. nigr. *Montanus* eum melancholicis, scabie, phora, impetigine, cancro, morbo Gallico & elephantiasi affectis infectisque frequentissimè commendavit: ut & post eum *Martinus Rulandus. Basileenses* eum componunt ex infusione rosarum, Sena, Rhab. Agar, Cinam. Zingib. & feminibus Anisi.

Syrupus è rosis siccis ita parari solet. Rec. rosarum rubicundissimarum exsiccatarum libram unam. Infundatur in aquæ calentis puræ libris sex, horis 24. Infusionem hanc, reassumptis semper novis rosis triplicando.

Tandem in expressione dissolvendæ sacchari albissimi libræ tres, ex coctio ad justam usque consistentiam instituenda. Utimur eo in affectibus adstrictionem requirentibus, ut in dysenteria, hienteria, tenui catarrho, nimio vomitu, uteri rheumatismo: partes internas roborat, earumque ulcera deterget ac glutinat. Notandum hîc, in syrupi istius compositione rectissime omninò sumi reficcatas, non recentes, rosas. Licet enim & recentes plus terreæ substantiæ & ficcantis adstringentisque facultatis obtineant, humidum tamen adhuc permixtum, in exsiccatis ablatum, habent, cuius ratione laxandi & abstergendi vim nonnullam servant, minusque adstringunt.

Mel rosatum.

Ad syrupum quodammodo referri potest mel rosatum solutivum: cuius notissima compositio omnibus in dispensatoriis aliisque libris habetur. Paratur ut syrupus rosatus solutivus ex multiplici infusione rosarum recentium: sed & loco sacchari ex melle. Virtutes eius eadem fere quæ syrupi, præterquam quòd minùs refrigeret, magis autem abstergat: crassæ pituitæ educendæ accommodatissimum. Dosis eius ab ℥j. ad ℥iij. & ℥iiij. Habetur & mel rosatum simplex Mesuæ colatum, & non colatum. Mel rosatum

Mesuæ

Mesuae colatum conficitur ex rosis rubris nondum planè apertis, contusis & cum melle coctis, reservatâ ad usum colatura. Fit & aliis modis, ut ex succo vel infuso rosarum cum melle cocto. Sumptum crassos humores attenuat, viscidos incidit, lentos abstergit, ventriculum roborat, coctionemque promovet. Gargarismatis in forma usurpatum & aquis vel decoctis accommodatis commixtum oris, faucium, gingivarum atque tonsillarum inflammationes sedat: foris impositum vulnera & ulcera mundificat. Mel rosatum non colatum paratur ex rosis rubris conquassatis & in melle sine colatura aliquandiu insolatis, vel priùs etiam parùm coctis. Raucedines mitigat, oris, faucium, columellæ, gutturis & asperæ arteriæ vitiis medetur.

C A P V T XXIX.

EXtractum rosarum hac ratione commodissime parant Chymiatrî. Recipe recentes rosarum flores sereno cœlo collectos (ne madorem habeant extraneum) ad partem unam menstrui vel proprii, id est, aquæ rosarum, vel roris Majalis simplicis aut destillati vel aquæ pluviae simplicis aut destillatæ, partes sex. Inde cucurbitæ, ita ut fundus

*Extractum
ros.*

eius non nisi ad dimidium impleatur, ne inter bulliendum superabundet in alembicum materia. Cucurbita cum Alembico cœco benè claudatur pastâ ex aqua & farina facta, chartaque superinductâ. Pone in arena, & igne primùm lento, deindè paulatim aucto usque ferè ad gradum tertium, bulliet materia in alembico per diem artificialem. Exime. Tinctum menstruum effunde & serva in vitro probè obturato, ne quid expiret. Novum menstrui affunde jam partes tres. Clausa cucurbita ut antea in arenâ ponatur horis sex. Rursum exime & effusum menstruum tinctum serva. Hoc fac donec nulla tinctura amplius menstruo communicetur. Totum menstruum per partes antea collectum cucurbitæ indatur cum alembico rostrato, adjuncto recipiente. Probè clausis juncturis ponantur in B. M. tepido, non verò calente, ad ebullitionem; spiritum primò egredi solitum excipe, & amoto recipiente beneque clauso, ut servetur spiritus integer, aliud admove, quòd spiritum debiliorem excipiet, idque removendum, donec phlegma fluere incipiat. Cognosces autem spiritum tum ex odore fragrantissimo, tum ex facilitate fluxus. Phlegma enim tardius exit. Hoc veniente augeatur ignis, ut bulliat Balneum. Relinque ita in B. do-

B. donec materia in fundo cucurbitæ ad spissitudinem mellis perveniat. Auferatur jam alembicus rostratus & affuso in materiam crassam spiritu primò collecto, superponatur cæcus. Pone in digestionem in B. M. modicè calente & leniter bulliente, usque ad justam materiæ consistentiam, tibi placentem. Ex hac benè servatâ ponatur parum in vino & rubicundissimum evadet. Parum absimilis prædicto clarissimi *Philippi Mulleri* processui sequens est *Petri Poterij*, Medici & Consiliarij Regis Galliæ in *Pharmac. Spagy.* Infusiones, inquit, illæ, quæ vulgo in officinis Pharmaceuticis fiunt, probè purgatæ in urinæ fundo post humiditatis educationem extractum relinquunt purgationibus peraccommodatum. Datur à ℥j. ad ʒj. Alvum & urinas blandè movet, & eadem, quæ syrupus rosarum officinarum præstat, licet in longè minori quantitate. Datur aliquando ad ʒij. In eo parando magna est habenda cautela: secus non purgat. Ita & extractum violarum se habet. Hactenus Poterius. Ex saturatè rubentibus & quodammodo nigricantibus rosis proprio menstruo, aquâ rosarum nimirum spiritu viatrioli acidulâ redditâ, extractum parari potest præstantissimum, iis in affectibus, qui exsiccatione & adstrictione opus habent; ut in

diarrhæa, dysenteria, enormi mensium fluxu, hæmoptoæ, hæmorrhoidū abundantia. Fluidum extractum nil aliud est quàm tinctura superiùs proposita.

*Conditum
Cynosb.*

Fructus rosarum sylvestrium seu Cynosbati condiuntur saccharo aut melle, commendanturque in calculo, gonorrhæa, mensium profluvio, diarrhæa, dysenteria. Ex eorundem fructuum pulpa electuarium & quasi extractum quoddam paratur contra alvi fluxus immodicos, vomitiones, & ventriculi infirmitatem. Lanuginem autem & acinos auferunt: fructus mundatos, in vino rubro, dum mollescant, coquunt pulpamque per cribrum trajciunt, quam addito saccharo iterum lento calore in rob seu electuarij consistentiam coquunt. *Ioannes Crato à Crassheim in Consiliis* valdè commendat conditum Cynosbati ad ruborem faciei emendandum: sumendum autem antè prandium, tum & antè cœnam. Idem in quodam consilio Caro, inquit, Cynosbati condita eiusdem facultatis est, cuius Cydonia, & non solùm ad reprimendos vapores & humores contemperandos magnam vim habet, sed & calorem renum, ne calculos generet, infringit, & eos laxiores, ut faciliùs calculos excludant, reddit.

CAPVT

C A P V T XXX.

Conserva rosarum (quæ & saccharum rosarum dicitur) varia habetur variis in familiis & Pharmacopoliis: ut, conserva rosarum incarnatarum, rosarum rubrarum vel simplex vel vitriolata. Parandi modus non solum Pharmacopæis, sed & mulierculis probè cognitus & sexcentis ferè libris consignatus. Est autem conserva rosarum incarnatarum ut & Damascenarum moschatarum maximè cordialis: bilis ferociam compescit, faucium ardorem mitigat, & linguæ ariditatem emendat: propterea frequentissimè corroborantia ingreditur electuaria. Conserva rosarum rubrarum, præsertim antiqua, tenuibus & falsis catarrhis confertim noctu decidentibus viasque spiritales occupantibus egregie medetur, infirmo & laxo stomacho auxiliatur. Vtraque capiti, pectori, hepati & ventriculo summopere prodest. Illa tamen potissimum commendatur hypochondriacis à *Montano in Consiliis*, & *Hoechstettero* in præclaris suis *observationibus*. In principio Phthisis convenientissima, quia refrigerat, abstergit, & moderate siccatur: quo tamen etiam in casu nonnulli conservam rosarum incarnatarum præferunt. Summarum in summa virium

rium est rosarum conserva, veterum & recentiorum Medicorum testimonio. Albarum rosarum conserva (ne huius plane obliuiscar) in albo mensium fluxu & gonorrhæa commendatur. Scio quidem non levem hîc controversiam agitari: an conserva rosarum in proprie dicta Phthisi (quam Græci etiam *φθὴν* appellant; in qua lenta totius corporis consumptio, atrophia & occulta febricula ex pulmonis exulceratione originem trahens, observatur) utilis sit nec ne? Sed de hac quæstione consulat benevolus Lector *Conciliatorem diff. 194. & clariss. Gregor. Horst. Problem. Medic. Dec. 4. quæst. 9.*

In conserva rosarum infinita fere alterantia, purgantia, & confortantia exhibentur remedia: ut exempli gratia.

*Conserva
ros. dysen-
terica.*

Rec. conserv. ros. ℥ij. spec. arom. ros. Gabr. ʒj. f. nuc. Ind. condit. ʒj. ol. Cinam. dest. gutt. iij. fiat elect. stomach.

Rec. conserv. ros. vitriolat. (quæ fit instillando spiritus vitrioli guttulas aliquot ad gratam usque aciditatem, eliciendamque roseam tincturam: quod & succo citri efficitur) ʒj. f. croc. Mart. ʒf. fiat Electuarium dysentericum pro duabus vel tribus dosibus.

Rec. conserv. ros. ʒj. Laud. op. gran. iij. Misce; vel Laudanum in minutissimas pilulas formatum conservæ indatur, Con-

Conserva rosarum purgans. Rec. conserv. *Conserv.*
 of. vitriolat. ʒj. pulv. guinmi Indici solutivi *ros. purg.*
 of. vel cremoris sive magisterij Scammoneæ,
 vel florum Rhabarbari gran. xij. ol. Cinam.
 gutt. j. Misc. De gummi illo indico alibi.

Cremor seu magisterium Scammon. seu *Cremor seu*
 quentem in modum conficitur. Rec. Scam- *magisteriū*
 mon. optim. q. p. Superfunde spiritum vini *Scammon.*
 rectificati ad supereminentiam quatuor di-
 gitorum circiter. Digerantur in B. vitro benè
 occluso, loco calido, per aliquot dies donec
 facta solutione color & vis scammon. extracta
 videantur. Extractum calidū adhuc trajicia-
 tur & coletur per chartam emporeticam, fæ-
 cibis interceptis: purior pars quæ transiit,
 effundatur aquæ rosarum frigida: (vel, si pla-
 cet, colaturam illam in vas satis amplum ef-
 fundas eique aquam rosarum superfundas)
 post aliquot horas tota Scammonij essentia
 ab omnibus sordibus liberata visciditate qua-
 lam instar picis coagulari incipiet. Coagu-
 lum hoc seu cremorem scammonij colligas,
 exsicces, pulveris. & super Porphyrium læ-
 vigando redigas in pulverem candidum.
 Quòd si secundâ vel tertiâ vice dictum pro-
 cessum reiterâris, albissimum, correctissi-
 mumque Diagridium habebis. Cuius dosis
 a gran. vij. ad gran. xvj. Eo ego felicissimo
 successu utor.

Flo-

rosarum tincturam, cremori Diagridiato conciliandam) aspergas, & lento calore massulam exsicces: habebis hepar rosarum, seu substantiam rubicundam; quam ad placitum in pulverem rediges. Hoc Diagridium rosatum Viennensis quidam celeberrimus vir salis rosati nomine mihi communicavit. Verum cum nihil minus sit quam sal, & ne quidem ex parte saltem salis aliquid recipiat, melius & veriùs concipietur, si vel ex essentiali rosarum sale per crystallisationem parato, vel hujus loco ex crystallo Tartari, cremore Diagridij, & rubicundo rosarum pulvere ve extracto rosarum rubicundissimo pulverisato paretur.

Pulvis rosarum vel per se vel cum melle mixtus oris vitiis efficaciter medetur.

*Species aromati-
catæ rosarum.
Gabr.*

Species è rosis paratæ variæ quidem sunt. Commendatæ potissimum, quæ in officinis prostant, species aromati rosati Gabrielis, quæ caput, ventriculum, cor, & omnia nutritionis membra roborant, nauseam & vomitum sistunt, flatu discutiunt, putredinem à concoquendis in ventriculo contentis abarcent, digestionem promovent.

*Species diarhodon
abbatis.*

Species diarhodon Abbatis: quæ caliditatem hepatis, ventriculi, pulmonis, & lienis contemperant, concoctioni opitulantur, vi-
res

res restaurant, biliosis febribus, & ictero conferunt, capiti post exantlatum ex crapula dolorem robur addunt, Phthificis etiam & cardiacis conveniunt.

Species rosatæ novellæ: quæ ventriculi & cordis imbecillitati medentur, stomachi subversiones & nauseas compescunt, cardiacis & pulmonariis succurrunt, dissolutas & relaxatas ventriculi vires instaurant, iis qui Chronicis conflictantur affectibus, conducunt: præcipuè verò ad ventriculi, hepatis & cordis intemperiem calidam siccam, quæ sitim vehementissimam & ardorem inducit valet. Plurimas etiam alias species ingreditur rosa. Dosis prædictarum specierum à ℥j. ad ℥iv.

Rosatæ novella.

Tragemata ex prædictis speciebus rosaceis varia medicus pro re nata conficiet. Tragemata rosacea ex pulvere rosarum & saccharo, additâ Crystallorum Tartari portione, composita clementer purgat.

Tragemata rosacea

Sal rosarum duplex est: Essentialis per Crystallisationem, & fixus ex rosarum fœcibus seu cineribus per calcinationem extractus. Chymici triplicem statuunt salem; vegetabilem & volatilem, qui faciliè in auras abeat cum spiritu vel proprio vel vini: animale seu utriusque naturæ participem salem in tincturis maximè remanere arbitran-

Sal. ros.

Flores Rhabarbari.

Flores Rhabarbari hac ratione sublimantur. Rec. extracti Rhab. ℥ss. florum sulph. ℥j. olei Cinam. ℥j. Concorporentur, exsiccentur lento igne in vasculo seu patella vitrea. Indantur cucurbitæ vitreæ superposito alembico, donec flores exsurgant, quos una cum relictâ materia tritos iterum sublimes, hoc tertium processu instituto. Dosis gran. vj. viij. viij. ℥ss. gran. xij. Purgans est in quamplurimis affectibus, præsertim peste, utilissimum: nec tamen pro prægnantibus. His namque ob sulphur, tanquam fœtum ejiciens, infestum.

Alia conserva ros. purgans. Rec. conserv. ros. incarnat. ℥j. confect. Alkerm. ℥j. Mercurij dulcis probè præparati gran. vij. pulveris lapid. Bezoar. Peruani. gran. iij. ol. ros. destillati veri gutt. j. Misc.

Conserva ros. confortativa cephalica. Rec. conserv. ros. ℥j. s. Ambr. opt. ℥ss. Cran. human. vel pulverisat. vel præpar. ℥j. ℥j. pulv. Marchion. ℥j. Cum syrupo de Beton. fiat elect.

Conserva rosarum corroborans. Rec. conserv. ros. ℥ij. confect. Alkerm. ℥j. s. Magister Perl. Corall. ana grana v. ol. Cinam. gutt. iij. Misc.

CAPVT

C A P V T XXXI.

Electuarium duplex è rosis parari solet : *Electuariũ rosatum.*
 alterum electuarium rosatum Mesuæ dictum ; alterum electuarium è succo rosarum Nicolai vocatum. Electuarium rosatum Mesuæ è rosarum succo, saccharo, Manna, diagridio, troch. de spodio, troch. de Berb. Gall. moschat. & croco compositum clemens & salubre est cholagogum. In febribus proinde biliosis, cephalalgia, vertigine, ophthalmia, ictero, arthritide calida proficuum. Augustani, de re Medicâ optimè meriti, virgunculis maturis, debitâ mensium purgatione destitutis id commendant. Dos. à ʒiij. ad ʒvj.

Electuarium è succo Ros. Nicolai priore fere usitatus, sed & validius conficitur ex succo ros. Sacch. albo, Scammon. præparat. tribus Santali generibus, Spodio de ebore, & Camphora. Habetur in solida, id est, tabularum, & liquida, id est, Opiatæ forma. Vtrumque biliosos ac serosos expurgat humores, etiam è distantioribus corporis partibus, in febribus aliisque affectibus calidis & biliosis utilissimum. Dosis à ʒij. ad ʒv.

Ingreditur & Rosa Theriacam & Mithridatum.

Pilulas superius jam diximus frequentissimè

simè cum aqua rosarum formari : succum præterea quamplurimarum pilularum massas ingredi. Possent etiam ex inspissato rosarum extracto pilulæ ad placitum confici : ut in dysenteria. Rec, extracti ros. rubr. gran. xij. Laud. op. gran. ij. Croci Martis gran. viij. ol. ros. dest. gutt. ij. Misc, fiant, pil. vij. pro una dosi.

Pil. ros.

Troch. ros.

Trochiscorum rosaceorum compositio è dispensatoriis petatur. Rarus eorum usus, Hepati aliàs & ventriculo infirmo succurrunt, obstructions jecorarias reserant; febribus chronicis & hydropisi medentur. Ingrediuntur etiam rosæ plurimos alios trochiscos.

Tabul. ros.

Tabulæ & rotulæ ex aqua rosarum, conserva ros. extracto ros. oleo ros. destill. variæ varia pro intentione Medici concinnari possunt.

Rotulæ ros.

Rotularum manus Christi perlatarum superius mentionem fecimus. In officinis prostat etiam saccharum rosatum tabularum, item morselli ex infusione rosarum cum spiritu vitrioli, gratissimi saporis & insignium virium ad calorem extinguendum sedandamque sitim: item rotulæ aromatici rosati Gabriel. & rot. diarhodon Abbatis.

Pulvis ros.

Pulvis rosarum & per se reservatur in officinis & plurima alia ingreditur interna & externa

terna Pharmaca. Pulverisandæ autem rosæ, posteaquàm probè exsiccatae fuerint. At verò exsiccandæ minimè matutino rore vel diurnâ pluviâ, adhuc madidæ, nec penitus jam in rosario explicatæ viribusque exutæ, sed ad justam maturitatem perductæ: quarum exunguata foliola communiter in umbra frequentiversione ne muceant, vel situm contrahant, exsiccantur. Præstaret tamen, *Antonij Mizaldi* judicio in *Horti Medici campo 5. area 1.* Rosas, ut & alios flores vel Soli blando exponere, vel clibano, pane ablato, adhuc mediocriter calenti, imponere; modò non diutiùs inibi detineantur. Ita namque exsiccatae & colorem, & odorem & vires meliùs retinebunt. Siccat rosarum pulvis, adstringit, deterget & corroborat. Imò etiam purgat, si drachmæ unius pondere exhibeatur, quod & pulvis florum violarum præstat.

Commodissimè uterque conjungeretur. *Hepar rosarum Catharticum.* Ex eodem pulvere componi posset pulvisculus catharticus, minima dosi maximè efficax, hac ratione. Cremoris Diagridij sumas quantum placet. Huic addas subtilissimi pulveris rosarum quartam vel sextam circiter partem. Terendo commisceas: postea tantillum spiritus vitrioli, (quantum nempè sufficit ad corrigendum Diagridium & extrahendam

X rosa-

rosarum tincturam, cremori Diagridiato conciliandam) aspergas, & lento calore massulam exsicces: habebis hepar rosarum, seu substantiam rubicundam; quam ad placitum in pulverem rediges. Hoc Diagridium rosatum Viennensis quidam celeberrimus vir salis rosati nomine mihi communicavit. Verum cum nihil minus sit quam sal, & ne quidem ex parte saltem salis aliquid recipiat, melius & veriùs concipietur, si vel ex essentiali rosarum sale per crystallisationem parato, vel hujus loco ex crystallo Tartari, cremore Diagridij, & rubicundo rosarum pulvere vel extracto rosarum rubicundissimo pulverisato paretur.

Pulvis rosarum vel per se vel cum melle mixtus oris vitiis efficaciter medetur.

*Species arom.
ros.
Gabr.*

Species è rosis paratæ variæ quidem sunt. Commendatæ potissimum, quæ in officinis prostant, species aromatici rosati Gabrielis, quæ caput, ventriculum, cor, & omnia nutritionis membra roborant, nauseam & vomitum sistunt, flatus discutiunt, putredinem à concoquendis in ventriculo contentis abarcent, digestionem promovent.

*Species dia-
rhodon ab-
batis.*

Species diarhodon Abbatis: quæ caliditatem hepatis, ventriculi, pulmonis, & lienis contemperant, concoctioni opitulantur, vi-

res

res restaurant, biliosis febris, & ictero conferunt, capiti post exantlatum ex crapula dolorem robur addunt, Phthificis etiam & cardiacis conveniunt.

Species rosata novellæ: quæ ventriculi & cordis imbecillitati medentur, stomachi subversiones & nauseas compescunt, cardiacis & pulmonariis succurrunt, dissolutas & relaxatas ventriculi vires instaurant, iis qui Chronicis conflictantur affectibus, conducunt: præcipuè verò ad ventriculi, hepatis & cordis intemperiem calidam siccam, quæ sitim vehementissimam & ardorem inducit valet. Plurimas etiam alias species ingreditur rosa. Dosis prædictarum specierum à ℥j. ad ℥iv.

Rosata novella.

Tragemata ex prædictis speciebus rosaceis varia medicus pro re nata conficiet. Tragemata rosacea ex pulvere rosarum & saccharo, additâ Crystallorum Tartari portione, composita clementer purgat.

Tragemata rosacea

Sal rosarum duplex est: Essentialis per Crystallisationem, & fixus ex rosarum fœcibus seu cineribus per calcinationem extractus. Chymici triplicem statuunt salem; vegetabilem & volatilem, qui faciliè in auras abeat cum spiritu vel proprio vel vini: animale seu utriusque naturæ participem salem in tincturis maximè remanere arbitran-

Sal. ros.

tur: mineralem verò seu fixum cineribus attractè inhætere, nec nisi per calcinationem separari posse docent. Iuxtà quam doctrinam salem rosæ vegetabilem & volatilem in eiusdemmet spiritu; mediæ naturæ participem in eius tincturâ, fixum verò atque mineralem in cineribus habemus atque possidemus: at verò postremum fere tantum separabilem. Namque sal volatilis cum perexiguus & fere nullus sit in rosis, præsertim albis (ut & omnibus in frigidis, succosis seu humidioribus recentibus herbis ac floribus) difficilime & minima in quantitate elaboratur. Salinum tamen CrySTALLUM roseum, colore, odore, sapore, & ipsis virtutibus rosarum imprægnatum instar rubini pellucidum est qui promiserit, nescio an promissum unquam præstiterit. Vix aliter is fieri poterit, quàm è rosarum saturate rubentium succo expresso, depurato, filtrato, despumato, ad mellis usque liquidi consistentiam percocto, & in locum frigidum per aliquot dies reposito, ad crystallisationem, addito fortean prius Tartari crystallo, cum rosarum sale paucissimo copulando.

C A P V T XXXII.

*Acetum
ros.*

ACetum rosaceum, oxyrhodinum aliàs dictum, ex effuso rosis rubris optimo aceto fieri

fieri solet. Acetosa enim è rosæ tincturam facile extrahere jam notum est. Vsu frequentissimum est in syncope & lipothymia vel instar odoramenti, vel epithematis in modum applicatum. In peste quin etiam non solum extrinsecus sed & intrinsecus eduliis admixtum usurpatur. Confert item febribus, præsertim ardentibus, cephalalgia calidæ fervori jecoris, ventriculi, & renum: refrigerat, repellit, siccatur, adstringit, penetrat, incidit, purificat, roborat, & inflammationes sedat. Applicatur cum linteis epithematis in modum fronti, cordi, pulsibus aliisque partibus pro usu necessario. Commiscetur plerunque aliis epithematum ingredientibus aquis destillatis, ut aquæ rosæ & ol. rosæ &c.

Oleum rosaceum duplex habetur in officinis Pharmaceuticis nonnullis: completum & incompletum seu Omphacinum. Ita quoque *Galenus lib. 2. de compos. med. sec. gen. c. 2.* Olei sane nomen, inquit, unum est, qualitas & facultas diversa. Nam Omphacinum frigidius: ex maturis oleis pressum calidius est, temporis autem progressu calefaciendi vim auget. Idem *Galenus* aliis plurimis locis oleum rosæ modò calefacere, modò refrigerare, modò humectare, modò tenuis, tepidæ & penetrantis substantiæ, modò astringentis facul-

Oleum rosæ.

tatis esse & repellere pro ratione præparationis & aliarum circumstantiarum, asserit.

Completum oleum ros. fieri solet ex rosis probe apertis & oleo olivarum maturarum. Temperatum seu tepidum & frigidiusculum est, roborat, blandè repellit, anodynum est & quodammodo concoquit; potum lumbricos & ascarides expellit, internâ phlegmone laborantibus succurrit, alvum lenit, capiti, & menyngum cerebri vulneribus confert, somnum promovet, ulceribus in capite manantibus & fervidis eruptionibus illinitur.

Oleum rosarum incompletum fit infusione rosarum nondum explicatarum in oleo Omphacino, id est, olivarum immaturarum. Refrigerat. siccatur, repellit, adstringit, variarum partium inflammationes restinguit, ventriculum æstuantem contemperat, rheumatismos sistit: potum, addita præsertim terræ sigillatæ portione dysentericos insigniter juvat, lumbricos & ascarides expellit: podagricas inflammationes ac dolores, ut & hæmorrhoidales mitigat. *Galenus* olei ros. sæpissimè mentionem facit in suis operibus. *Lib. 2. de compos. Pharm. sec. loc. c. 1.* optimum judicat id, quod ex oleo crudo conficitur, omphacino dictum, rosis quamplurimis in eo infusis; quodque non vetus, sed eo ipso anno confectum

fectum sive in vere sive in æstatis principio. Commendat hoc in capitis dolore, inflammationum principio & augmento, in fracturis crani; item in lethargo & phrænesi aceto commixtum.

Vnguentum rosatum Mesuæ ex Axungia porci lota & purificata, succo vel aqua rosarum & oleo amygd. dulc. debita coctione paratum usu frequentissimum est ad inflammationes varias, erysipelata & ulcera serpentia, fissuras item labiorum, papillarum, &c. Cephalalgia calidæ medetur, ventriculi, jecoris & cordis intemperiem calidam contemperat, renum ardori & hæmorrhidum inflammationi resistit.

C A P V T XXXIII.

ATque ita ex prædictis satis constare arbitror, quæ, quales, quantæ sint rosarum facultates ac virtutes variis in compositionibus ac infinitis ferè medicamentorum formulis.

Cæterùm virtutes Rosæ ejusdemque partium singulares insigniores nunc commemoramus. Præterquam enim quòd, ut suprà declaratum, cerebro, cordi, ventriculo & hepati appropriata rosa sit, tum naturales, tum vitales tum animales vires corroboret, aliis admixta coadjuvantibus remediis, per se etiam

*Vnguentū
ros.*

*Rosæ vir-
tutes sin-
gulares.*

in quamplurimis affectibus usurpari commodissimè potest. Simplicia & euporista quædam remedia sæpius cum compositis efficaciam certant. Eruinpentes in vere sylvestris rosæ summitates cum aceto instar acetarij assumptæ spleneticis sunt proficuæ.

Recentes rosæ contusæ & impositæ inflammationes & erysipelata perfunant; ventriculo cataplasmatibus instar applicatæ nauseam, vomitum & hienteriam sistunt calentemque stomachum & præcordia mitigant. Iisdem, sed sylvestribus, recentibus contusis & cum axungia porcina mixtis calvisque capitis partibus impositis capilli reproducuntur.

Cataplasma frontale ex conquassatis rosarum foliolis cephalalgie medetur somnumque accersit: quod & ipsa folia integra præstant. Sunt quibus recentes rosæ solo odore destillationes excitant: quibus iisdem resiccata catarrhos sistunt.

Caput mortuum rosarum, post aquæ destillationem residuum (Germani Rosenfuchsen vocant) aquâ, vel, quod melius, spiritu rosarum confersum & capiti applicatum topicum est cephalicum præstantissimum Rosæ pulverisatæ & ad ʒj. & exhibitæ leniter alvum subducunt: quod & violarum pulvis præstat; uterque meritò conjungeretur.

Eædem rosæ pulverisatæ puerulorum genitalibus, ob urinæ acrimoniam excalfactis aspersæ valdè utiles sunt.

Idem pulvis medetur oris vititiis, vel per se vel cum melle.

Exsiccatis rosis & in vino decoctis expressus liquor capitis, aurium, oculorū, oris, dentium, gutturis, columellæ, gingivarum, sedis, intestini recti ac vulvæ affectibus calidis remedio est, pennâ illitus aut infusus.

Corona ex recentibus rosarum floribus concinnata & capiti adaptata dolores eius ac molestias ex diuturniore sub solis æstu commoratione vel ebrietate contractas allevat. In defectu autem recentium exsiccatas veteres in aqua ros. macerari poterunt illarum loco, addito pauco aceto. Sic & ipse Galenus ad æstivas lippitudines, ex sole & pulveribus obortas siccarum rosarum decocto utitur, palpebras eo per spongiam cōtinuè fovendo.

Flosculi rosarum in medietate aureis filamentis residentes citrini resiccant & adstringunt, & quidem ipso Galeno teste l. 8. de *simpl. med. facult.* potentiùs quàm ipsarum rosarum foliola, gingivarum defluxus & alba mulierum profluvia mirificè cohibent.

Calyx, quem & caput nonnulli vocant, alvi fluores & cruentas excreationes sistit, teste Plinio: ungues epiphoris salubres sunt.

Radix sylvestris rosæ ad morsum canis rabidi unicum remedium (utinam & ad morsu zoilorum!) oraculo repertum, ut idem Plinius l. 8. c. 41. refert.

Eadem radix contusa & superposita, tela, aculeos, & ossium squamas extrahit.

Spongiolæ, quæ in mediis sylvestris rosæ spinis enascitur, cinis cum melle mixtus alopecias capitis explet.

Eadem spongiola, quam Canirubi supercrescentiam & lanuginosum muscum vocat Marefcottus, Ferdinandi I. Lusitaniæ regis Archiater in comp. Med. maximam habet efficaciam in urinæ difficultate & calculo De qua spongiola hæc scribit Dodonæus. Fuchsius spongiolas & capitula sylvestris rosæ contrà calculum & urinæ difficultates valere affirmat, si in pulverem trita exhibeantur, Prodesse autem possunt non ut diuretica aut calculum atterentia, sed veluti alia quædam adstringentia, debiles renes confirmantia; quæ calculosis non rarò utiliora sunt, quàm multa præsertim potenter diuretica. Nam talium diureticorum frequentiore aut nimio usu & renes multum debilitari & sæpè supercalefieri cōtingit, & calculos non modò non comminui, atteri, aut expelli, sed copiosiores &

& duriores frequenter generari. Quod enim in sanguine tenue, aqueum & serotum est, segregant: quod verò crassius, cogunt, ac indu-rari diuretica fortiora faciunt: & similiter etiam alia minùs potentia, frequentiore usu: ut Galenus *lib. 5. de simpl. med. facult.*

Quidam spongiolis præferunt vermicul-los in iisdem habitantes, repertos: quos insu-per scrophulas consumere & ventris lumbricos enecare tradunt.

Capitum rosarum corallinorum seu fru-ctus rubicundi exsiccati decoctum laudatur in hæmoptoe, dysenteria, gonorrhæa, & albo mensium fluxu.

Ad prædicta incommoda valent etiam aci-ni seu semina capitibus illis contenta: ut, Rec. pulv. seminum rosarum, pulv. fructus Cy-nosb. ā ʒ ʒ. Dentur cum vino austero, Matth.

Coronidis loco mirabilem ac memorabi-lem de rosæ resurrectione & formæ pariter ac figuræ ex pulvere in vitro repræsentatione historiam hûc referre placet. Ex Quercet. *in defens. cont. Anon. c. 23.* Magni nominis vir, Po-lonus, apud Cracovienses, medicus, usque adeò eleganter & Philosophicè apparare no-rat cinerem, ex omnibus plantæ cuiusvis par-tibus idque cum omnibus tincturis ac im-pressionibus omnium plantæ partium, ea-rumque

rumque usque adeò scitè spiritus conservare, omniam facultatū authores, ut plures quam triginta eiusmodi artificiosè ex cineribus paratas plantas, easque diversas haberet vasculis suis vitreis contentas, Hermetico sigillo obsignatis, quæ titulum plantæ ac proprietatis eius inscriptum haberent: ita ut si quis rogaret, sibi rosam aut calendulam demonstrari, tunc cinerem illius plantæ arriperet, cuius specimen esset editurus: ut si nempe Rosam tibi monstrari cuperes, vasculum rosæ titulo insignitum exhiberet: ex cuius fasis fundo, lucernæ igni admoto aliquantum incalescens tenuissimus ac impalpabilis ille cinis ex se apertæ Rosæ speciem emitteret, quam sensim crescere, vegetari ac formam penitus, caulis, foliorum, tandemque geminæ floridæ rosæ umbram ac figuram exprimere, & tandem explicatissimam rosam producere, apertis oculis intueri liceret: ut nihil certiùs, nihil elegantius, quàm ex umbratili illa rosâ apertissima conspici posset, omnibus usquequaq; suis partibus absoluta, ut planè corpoream diceres, quæ spirituali tantùm ideâ, reverà tamen spirituali essentia dotata sese intuendam præberet: cui nihil aliud restaret, quàm congruæ terræ mandari, ut solidius corpus assumeret. Hæc autem umbratilis figura, vase ab igne

igne remoto, rursus in suos cineres relabebatur suumque chaos evanescendo sensim repetebat; non sine resurrectionis & regenerationis ad alteram vitam imagine. Similis est historia, quam idem *Quercet.* recenset l 2 *Pest. Alex. c. 5. de urtica resuscitata.* Nec absimilis, cuius mentionem facit *Libavius in Syntagm. arcan. Chym. l. 1. c. 22.* Ieremias enim Cornarius Archiater Brandeburgicus Culmbachij cū anno Christi 1608. mense Iun. aquam quandam destillari curasset eamque in vitro, qualibus asservari solent aquæ destillatæ, asservasset; mense Novembr. in vitri eius fundo plantula crevit, cuius icon & descriptio apud *Libavium* videre est. Simile quid observavit *Dn. Frey*, Doctor Medicus Wisenburgicus celeberrimus in Tulipa. Et refert quidam, sese in destillatione secundinæ Microcosmicæ varia hominum seu Isangelorum capita paulatim emergentia atque iterum evanescentia in vitro conspexisse. Fides sit penes lectorem. Ioannes Freitagius resurrectiones eas Chymicas impugnat in *suis Noctibus Medicis, cap. 64.* cuius argumentis clarissimus *Sennertus* experientiam atque *avto-ψία* variorum authorum præfert. Ego quid hac de re sentiam alibi fortassis indicabo.

Epilogus ad benevolum lectorem.

Habes ita, benevole lector, Rhodologiam meam, à dignissimis viris desideratam indignam, multo, fateor, & fructifero, spero, labore absolutam. Penes te iudicium. Qua in opella non nisi bonam intentionem meam, optimum propositum, ad DEI cunprimis gloriam, S.C. Maieſt. (cui me perpetuo gratitudinis debito ac dicto sacramente devinctum sentio) celebrationem, multorum praeterea commodum, nullius incommodum directum, novit, qui unus omnia novit. Neque tamen, vereor deerunt varij generis detractores, subtiles, craſſi, inſci, invidi, iniqui, impudentes, imprudentes, malevoli, maledici, malefici, qui non aliter ac roſſi cantharides & ſcarabæi bonis inſenſi atque inſeſti deterrimè etiam ſcripta, dicta, facta ſiniſtrè interpretabuntur. Itanè pro libitu unusquisque malè ſentiat de me, qui non niſi benè de omnibus ſentiam? Quid agam? Innocentiam impatientia præferam. Interim verò ſi diverſiſſimis atque adverſiſſimis iudiciis mihi obnoxio invidiam (dulcamarum illud innocentium animorum obſonium) ne ſpernere quidem, ſperare ſaltem, liceat. Velenim riſu, vel commiſeratione potiùs quàm correctione digni illi Sy-cophanta, qui magno impudentiæ dono præditi, ſemitemulenti, nugigeruli, libidinoſa invidia inebriati intempèſtivè atque iniquiſſimè in privatis con-

venti-

venticulis, & disputationibus potius quàm disputationibus, impuris venenatisque buccis, linguis bilinguibus aculeatis ea effutunt, quibus mens veritatis ac virtutis studiosa nauseare cogitur. Scabiem nempe suam sanis etiam affricare vel saltem effingere astutissimis factionibus satagunt, nec nisi in crassa impudentia subtiles sunt: bonum malum, & malum bonum dicunt: in quibus ego rosarum vigorem meritò desiderarim. spinarum rigorem plus satis deprehenderim, nunquam satis reprehenderim. lisdemque omnia bona respicientibus, putidos factionum & argutiarum suarum fructus perseverantibus exoptarim. Neque verò me omnis erroris expertem, omninò irreprehensibilem, nullaque correctione dignum judicarim; qui fidorum candidorumque animadversiones & sinceras correctiones animo sim gratissimo suscepturus. Scio, & me ipsum sapè moneo, hominem esse; atque errare non solum posse, sed & solere. Scripta mea si non omninò nulla, neque tamen etiam omninò vel multa vel magna, sed ad summum modica fortassis esse, ab ingenio certè modico profecta, ac proinde animi elationem nullam ostendere nisi infimis virtute, summis livore, rudirate ac perversitate hominibus posse, qui non palàm, sed ex insidiis atque aliquando etiam sub lacerato fictitiæ amicitia pallio carpunt aliorum bene facta, & alieni nominis ruinâ, non propria virtute, crescere cupiunt. Adeò ineffabilis mortali-
lium

lium malitia, inenarrabilis malitia subtilitas, subtilitatis varietas, varietatis incommoditas: ut facilius sepe solâ patientiâ & àvaro Dno'ia quam ullo vindicta genere humanitûs vel vinci vel vitari queat. Caterum Argentina jam & in Italia Rhodologiam istam meditatûs petentibus eam bonis viris denegare amplius nec volui, nec potui; præsertim cum viderem, omnium præstantissimum florem à nemine, quod ego quidem sciam ex præfesso plenè ac p'ianè descriptum. Tuum erit, benevole lector, Rhodologicum hoc opusculum, eo in loco præctica inter negotiola absolutum, ubi ab Academicis exercitiis remotus optatâ, quâ jamdudum frustra tus conversatione frui nequeo. Certum enim verò, animos, nisi aureos omninò, temporis iniuriâ acidarum curarum, quas quotidianarum rerum indigentia requirit, acerbitatibus ferrugine quadam obduci. Vale, & opusculi menda ipsemet emenda.

Gratiastibi VNITRINE DEUS, cui Soli omnipotenti Salvatori ac Servatori omnis gloria in æternum.

41-450

alc.

23/0/180

5505 pt $\frac{1}{2}$ A

total 4755

I) pp. [xvi], 316

II) pp. [xvi], 684, [4, blank]